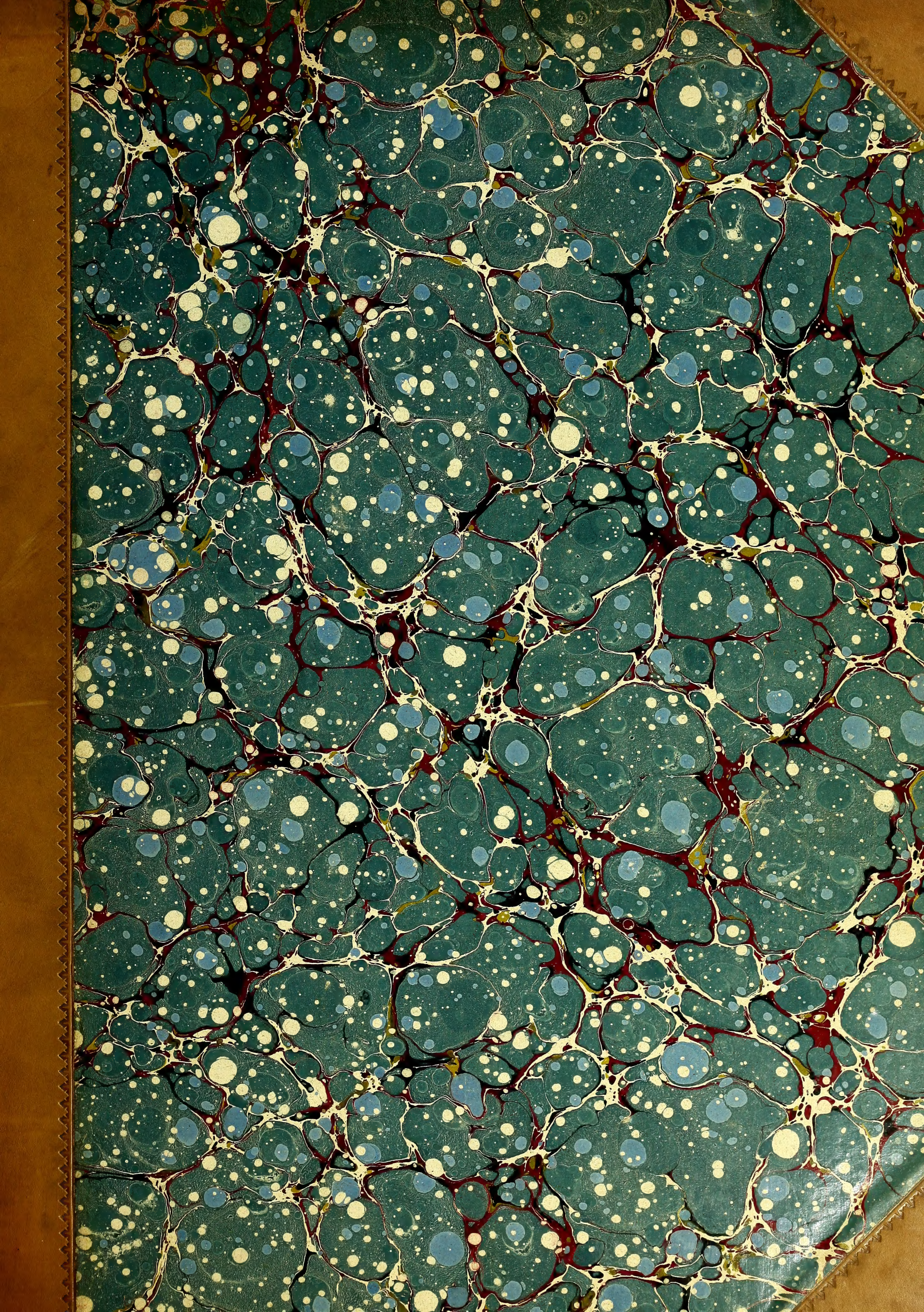

BIDRAG TILL

SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

K) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. I.

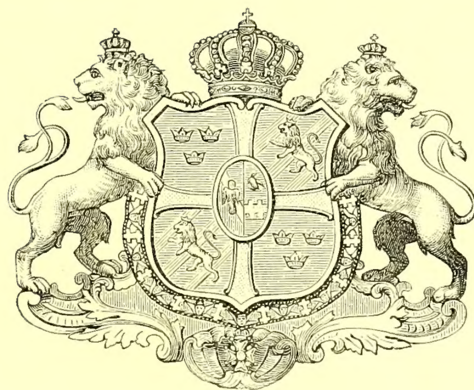
Ny följd. 31.

MEDICINAL-STYRELSENS

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1891.

STOCKHOLM, 1893.
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

Innehållsförteckning.

A. Underdånig berättelse med i texten införda tabeller.

B. Tabellbilagor.

Table des Matières.

A. Rapport.

B. Tableaux annexés.

État sanitaire de la population civile.

Médecins dans le service de l'État.

Hôpitaux civils.

Sources d'eau minérale, bains de mer et établissements hydrothérapeutiques.

Conscription.

État et service de santé de l'armée et de la marine.

Sages-femmes.

Vaccination.

TILL KONUNGEN.

Den underdåniga berättelse om helso- och sjukvården i riket under år 1891, hvilken härmed till Eders Kongl. Maj:t öfverlemnas, är uppstäld och affattad hufvudsakligen efter samma plan som föregående år och omfattar särskilda redogörelser för:

1. Civila helso- och sjukvården,
2. Besiktningar å värnpligtige,
3. Sjukvården vid hären och flottan,
4. Barnmorskeväsendet,
5. Skyddskoppympningen,
6. Rättsmedicinska undersökningar,
7. Apoteksväsendet,
8. Veterinärväsendet,
9. Understöd för vetenskapliga utrikes resor,
10. Medicinalstyrelsens ämbetsverksamhet och en jämförande öfversigt af sjukvårdsanstalterna och personalen i riket.

1. Civila helso- och sjukvården.

1. Helsovårdsnämndernas verksamhet och dödsorsakerna i rikets städer.[1]

Då den nyinrättade Förste provinsialläkare-institutionen med ingången af år 1891 trädt i verksamhet och desse tjenstemän hvar och en för det län, inom hvilket han har sin tjenstgöring, jämte egen årsberättelse till Medicinalstyrelsen inlemnat föreskrifna sammandrag af helsovårdsnämndernas berättelser för de inom de resp. länen belägna städer, har Styrelsen ansett lämpligare att jämväl uppställa sin und. berättelse beträffande dessa förhållanden länsvis, än att, såsom förut skett, anordna redogörelserna från städerna enligt deras alfabetiska ordningsföljd.

Ur de omförmälda berättelserna om allmänna helsotillståndet under året samt om hvad i afseende därå och för allmänna helso-

[1]) Referent: Medicinalrådet Pontin.

och sjukvården blifvit under samma tid åtgjordt, får Styrelsen, efter att därmed hafva jämfört Förste provinsialläkarnas berättelser om de af dem verkstälda sanitära inspektioner, meddela följande:

A. **Vattentillgången, vattenafloppen, vattens afledande och marks torrläggning.**

Stockholms stad. Vattenverket har äfven under 1891 blifvit tillökadt, för att kunna möta de allt större kraf, som därpå ställas. En beslutad större utvidgning, omfattande nytt maskinhus med tvenne stående pumpverk och trenne ångpannor, tre nya filtrerbassänger, en pumpbrunn m. m., har nämligen under året påbörjats och äro filtrerbassängerna redan färdiga. De äro gjorda af beton och i bottnen försedda med ett slags silbottnar af tegel, närmast ofvan hvilka komma lager af s. k. singel (grus af ärters och bönors storlek) och slutligen öfverst 1·5 meter mäktiga lager af fin, skarpkantig, sållad och tvättad sand. Rörnätet, som ökats med 1,956 meter, hade vid årets slut en längd af 157,571 meter. Servisledningar hafva förts till 75 egendomar för deras förseende med vatten. Verkets omfattning kan bedömas af dess bokförda värde, som ökats till i rundt tal 6,247,140 kronor. Vattenförbrukningen har med en medelfolkmängd af 246,684 personer utgjort 86 liter för dag och individ eller omkring 2 liter mera än under 1890. Kloaknätet har utvidgats med 473 meter cirkelrunda af beton murade trummor, 253 m. ovala murade af huggen granit och 1,887 m. runda af glaseradt stengods, och utgjorde totallängden vid årets slut 99,173 m.

Stockholms läns städer. God tillgång på dricksvatten af god eller nöjaktig beskaffenhet finnes inom alla städerna. Däremot saknas afloppsledningar delvis, hvarigenom marken lider af stagnerande orent vatten och fara för brunnarnas förorenande uppstår; i Vaxholm gör sig denna olägenhet särskildt märkbar, jämte det brunnarna ej heller äro tillräckligt skyddade för dagvattnet. — I Öregrund har en kloakledning anlagts från hotellet. — I Östhammar hafva 2 brunnar blifvit omsatta och cementerade samt en del rännstenar och diken omlagda och förbättrade. Ehuru terrängen är ogynnsam för kloakledningars anbringande, anser dock inspektören att helsovårdsnämnden bör uppgöra en plan för dylika, så att åtminstone delvis efter råd och lägenhet kloaker kunde komma till stånd. — I Norrtelge hafva några mindre dräneringsarbeten under året utförts. Underjordiska afledningar erforderliga isynnerhet i stadsdelen norr om ån och i den s. k. Qvisthamraförstaden. — Södertelge: Kloakledningar äro nedlagda i Storgatan med biledningar från tvärgator och gårdar och mynnande i den mindre utbuktningen af sjön Maren, som dock börjar lida af hopade massor af orenlighet liksom den dit ledande kloaken, hvarföre inspektören bestämdt afråder att på samma ställe låta kloaken från stadens öfriga delar och särskildt stadsdelen »Amerika» utmynna, utan böra dessa ledas åtminstone till den större utbuktningen eller helst ut till Mälaren. — Sigtuna: För afledning finnas en del trummor och rännstenar, men vissa trakter af staden sakna ännu sådan anordning, en brist, som snarligen bör afhjälpas. Kyrkogården är äfven i ena hälften mycket vattensjuk och i behof af dränering.

Upsala läns städer. Någon förändring med afseende på vattentillgången har icke under året egt rum. Upsala stads vattenledning, som är utsträckt öfver hela den bebygda delen af stadsplanen, har levererat omkring 650,000 kub.-m. vatten, motsvarande 82·3 liter för dag och person mot 72 liter förra året. Förbrukningen för hushållsbehof är afgiftsfri. — I Enköping påbörjades mot slutet af 1891 anläggning af allmän afloppsledning, hvarigenom stadens måhända allra viktigaste sanitära behof kommer att fyllas.

Södermanlands läns städer. Nyköping: Godt och tillräckligt dricksvatten. Dräneringen delvis bristfällig, till följd hvaraf åtskilliga gårdar äro besvärade af vatten i källrarne. — Eskilstuna: Fullständig vattenledning och dränering. — Mariefred: Vatten till matlagning tages från Mälaren, till dryck från en ganska god brunn med tillräckligt förråd. En del af staden är dränerad. Midt igenom staden går ett dike, som saknar fall. — Strengnäs: En del fyllningsarbeten utförda. Vatten från rörbrunnar, som under senare år upptagits, omkr. 40 stycken, samt från fyra källor. En och annan gård är försedd med afloppsrör, men på de flesta ställen få de naturliga sluttningarna göra tjenst. — Torshälla: Godt vatten från källor i och invid staden, äfven från gräfda brunnar. Förorening kan dock ej gärna förekommas med nuvarande anordningar. Enligt nämndens uppgift »goda naturliga aflopp»; enligt inspektören äro afloppen icke tillfredsställande, så t. ex. det från Nyby bruk, som förorenar flera gårdar. I en fanns ett dike med stillastående och stinkande vatten, hvilket erhöll tillflöde från missionshuset m. fl. ställen. — Trosa: Vatten tages företrädesvis från den s. k. stadskällarens brunn, en omkr. 50 fot djup borrbrunn med tämligen godt vatten, ehuru förorening ej kan uteslutas, då brunnen ligger vid en gård, som har en gödselgrop, hvaruti äfven latrin tömmes. En del invånare hemta vatten ur ån, hvilken upptager stadens flytande orenlighet. Afloppen utgöras hufvudsakligen af täckdiken till ån, af hvilka flera tarfva upprensning, bättre afvägning och omläggning.

Östergötlands läns städer. Allmän vattenledning och vattenafledning finnas i Linköping och Norrköping. — Skeninge: Ymnig tillgång på dricksvatten från källor och brunnar af god beskaffenhet. Upprensning och förlängning af tvenne till ån ledande rännstenar har egt rum. Enskilda ledningar finnas från 13 gårdar, började med slaskbrunn med sil och därifrån fortsättande med vanliga täckdiksrör af tegel till ån, men som antagligen äro otäta. Ån f. ö. otillräcklig att upptaga orenligheten från staden. — Vadstena: Dricks- och kokvatten från Vettern genom en vid stranden placerad pump, hvarifrån ett 120 meter långt rör af trä sträcker sig ut i sjön. En mängd brunnar i gårdarna, men de flesta med oanvändbart vatten. Lasarettet och hospitalet hafva särskildt vattenuppfordringsverk. Aflopp genom 2 större jorddiken med tillopp från åtskilliga mindre. Dessa voro nästan öfverallt igenvuxna med gräs och vattnet grumligt, stundom stinkande. Ett mindre nät af afledningsrör från inalles 8 tomter, började med slaskbrunn och sil, utmynnar i ena diket. I en annan del af staden nära stranden finnas två mindre kloakledningar af Höganäsrör, upptagande slaskvattnet från 7 tomter. Under året har en mindre kloakledning från 2 gårdar tillkommit. — Motala: Dricks- och kokvatten tages från Vettern, kanalen och några brunnar. Afledning genom diken samt en kloakledning från 3 kvarter, gående i en hufvudgata, därifrån i öppet dike och sist i murad kloak, mynnande i kanalen. — Söderköping: Borrbrunnar på senare tid upptagna till antal af 16, däraf 6 allmänna. En utmärkt källa på sluttningen af Ramunders häll. Aflopp dels till ån, dels till 3 stadsdiken, som dock hafva ringa fall och trögt aflopp, hvilket man sökt hjälpa genom sköljning. Endast 2 gårdar dränerade. I ett stort antal gårdar finnas afloppsbrunnar för slask med sil och ledning till ån eller dikena.

Jönköpings läns städer. Vattentillgången riklig i alla tre städerna. I Jönköping finnes vattenledning, införd i alla gårdar inom staden och vattenkastare på flera allmänna platser. Under året har Sandserydsbäcken införlifvats med stadens vattenledning och vattentillgången därigenom betydligt ökats. I vestra förstaden finnes kloakledning; i öfriga delar af staden, där till följd af för ringa lutningsförhållanden, kloakledning ej kan anläggas, utgöras afloppen af öppna rännstenar. — I Eksjö finnas flera offentliga brunnar, och enskilda i nästan hvarje gård. Vattnet i de sistnämnda dock endast afsedt för rengöring. Dricksvattnet är visserligen klart och kännes friskt, men har en fadd bismak. Vattnet i ån är grumligt och oklart. Ån utgör också afloppsreservoir för en stor del af stadens orenlighet; botten och stränder äro fulla af dy; muddring och upprensning däraf nödvändig. Afloppen utgöras dels af underjordiska ledningar, en för norra och en för södra delen, dels af öppna rännstenar, men dessa hade flerstädes stagnerande och stinkande samlingar af vatten. Klapphusets belägenhet blott några fot nedanför mynningen af den ena kloakledningen motsvarar icke nutidens hygieniska fordringer. — Grenna: Rik tillgång på godt vatten dels i brunnar och dels i en källa i Hårdska trädgården med kristallklart vatten. De i sluttningens nedra del belägna brunnarna utsatta för fara att förorenas genom nedflytande orenlighet. Afloppen, bestående af rännstenar, goda till följd af det sluttande läget, men som ej fullt tillgodogjorts, då en del rännstenar ej nedlöpa till sjön, utan mynna i tvärgående sådana, som sakna fall, hvarigenom stagnerande pölar bildas.

Kronobergs län. Vexiö har vattenledning från Helgasjön.

Kalmar läns städer. Kalmar: T. f. förste provinsialläkaren framhåller bland residensstadens sanitära brister dricksvattnets dåliga beskaffenhet och vattenafloppens otillfredsställande skick. Hvad dricksvattnet angår, säger han det för närvarande icke vara möjligt att från någon brunn i staden erhålla fullt oklanderligt vatten. Det jämförelsevis bästa fås från utkanterna. Stadens bästa brunnsvatten vid Nygatan å Malmen visar vid undersökning en syreförbrukning af 0·5 à 0·6 ht.; hufvudbrunnarna vid Storgatan 0·7 à 0·9, brunnen å fattighusgården 1·25 ht. Verkstälda borrningar hafva hittills ej lyckats. Helsovårdsnämnden har under året anmodat Drätselkammaren tillse, att de allmänna brunnarna länsas och omsorgsfullt rengöras åtminstone en gång om året. — Vestervik: God tillgång på vatten inom staden. Brunnarna väl skyddade. Goda naturliga afloppsförhållanden. — Vimmerby: En ny stensatt brunn har upptagits i vestra delen af staden i stället för den utdömda Vestra bykällan. Östra bykällans vatten å nyo undersökt och befunnet rent och godt. — Oskarshamn: Tillgången på godt vatten otillräcklig för behofvet. I Pottaskekällan samt brunnen på Nya torget är vattnet af god beskaffenhet. I den sistnämnda har tillgången ökats efter verkstäld borrning. Vattnet i öfriga brunnar mer eller mindre godt. Goda naturliga afloppsförhållanden, men genom rännstenarnas dåliga beskaffenhet uppstår olägenhet, då förbrukadt vatten och flytande orenlighet nedrinna från de högre belägna gårdarna till de lägre och dels stanna i de gropiga rännstenarna, dels nedrinna på lågt belägna gårdar och i källare. Dränering påbörjad medelst en sprängd trumma i Köpmangatans vestra del. — Borgholm: Inspektören anmärker, att rännstenarna ej höllos öppna och rena samt att mejeriets sköljvatten hemtades från samma vik, där stadsdiket och afloppet för spillvatten utmynna.

Gotlands län. Visby: Inga förändringar.

Blekinge län. Karlskrona har vattenledning från Lyckeby å, men otillräcklig för stadens behof, hvarföre förslag om ny sådan föreligger. Till dess sådan kommit till stånd, bör dammen vid Lyckeby, hvarifrån vattnet tages, erhålla bättre skydd mot förorening. I de centrala stadsdelarna finnes ett gammalt afloppssystem af granitmurade trummor. Vid stadens fortsatta kanalisering hafva användts ledningar af lergodsrör, som dock icke bilda ett sammanhängande system, utan utmynna på flera ställen vid stränderna eller i de nämnda trummorna. Mynningarna flerstädes olämpliga, t. ex. i Björkholmshamnen, som därigenom fått ett vidrigt illaluktande vatten och bör med snaraste utfyllas. Rännstenarnas spolning med »betvälska» lofordas icke. Rännstenar och kloaker behöfva förbättras. Under året hafva nedlagts 325 meter rörledning; hela längden af detta system utgör 5,208 m. — Karlshamn: Godt vatten ur källor. Hushållsvatten ur flera välförsedda brunnar. Förslag till vattenledning uppgjordt. Östra stadsdelen är lågländ och vattensjuk. Dräneringsarbeten äro där utförda i flera gator. I de öfriga högre belägna delarna äro de naturliga afloppen goda och några dräneringar äro där ej gjorda. I sammanhang med den projekterade vattenledningen är äfven fullständig dräneringsplan uppgjord och inlemnad till Stadsfullmäktige. — Ronneby: Tillgången på godt dricksvatten knapp. Vattenledning föreslagen från Skärsjön. Dräneringsplan uppgjord redan 1883 och arbetet småningom framskridande. Flera af hufvudgatorna försedda med kloakledningar af lergodsrör med biledningar från gårdarna. Stadsdelen kring kyrkan, som hvilar på klippgrund, har endast öppna rännstenar. — Sölvesborg: Brunnar finnas i flertalet gårdar, en del goda, en del sämre och illa skyddade mot förorening. Den närmast Östersjön belägna stadsdelen är vattensjuk och har bristfälliga aflopp, ett förhållande, som än mera försämrats genom järnvägen, som skär sydöstra delen af staden, då järnvägen ligger 4 meter lägre än markens nivå och afskär stadens enda kloakledning, som dränerar denna stadsdel. Vattnet stagnerar nu vid järnvägstrumman och de längs järnvägen löpande dikena och nämndens fordran på denna olägenhets afhjälpande har icke af järnvägsbolaget beaktats. De öfriga stadsdelarna högre belägna med sluttande mark och goda naturliga aflopp. Dränering är dock ur hygienisk synpunkt en framtidsfråga af trängande vikt.

Kristianstads län. Kristianstad har vattenledning sedan 20 år. Vattnet upptages ur Helgaån strax ofvanför staden i en med stora hål försedd trälåda, ledes derifrån i trätrumma till den några meter aflägsna stranden samt vidare i med murbruk hopfogade Höganäsrör längs östra delen af kanalen på ett afstånd af 6—7 meter från denna samt under dess vattenyta. Från nämnda ledning pumpas vattnet genom en brunn upp i 3 stycken filtrerbassänger med en sammanlagd yta af 240 kv.-meter. Sällan användas mer än 2 samtidigt. Filtrum består af fin flygsand från hafsstranden, omlägges 1 à 2 gånger årligen och har då en tjocklek af $1^1/_2$ meter, men afspolas småningom till $^2/_3$ meter. Under sanden är ett lager af grus och nedåt allt gröfre stenar öfver afloppsröret, som leder ut i en täckt bassäng, hvarifrån vattnet pumpas upp i vattentornet, som har tvenne öfver hvarandra belägna reservoirer, hvilka kunna lemna ett tryck af resp. 13·5 à 16·4 m. Vattenledning är inledd i alla gårdar i staden, utom å Östermalm, men relativt få hus hafva ledning upp i köken, då hushållsförbrukningen är belagd med en vattenskatt af 5 kronor. Förbrukningen utgjorde förra året omkr. 14,000 kub.-m. eller 60 liter pr dag och person. Vattnet är klart, men har hela året haft en mer eller mindre brunaktig färg och fadd smak. Staden har dessutom 4 borrbrunnar, som lemna ett utmärkt dricksvatten. En af dem, den å torget, kan dock icke anses tryggad mot förorening; dess vatten är också emellanåt grumligt och illaluktande. Förslag väckt att borra en ny brunn till större djup, 80 à 100 m., där man kan påräkna fullt rent och godt vatten. Staden är sedan 1885 försedd med kloakledning, som dock icke omfattar södra delen och Östermalm, till följd af svårigheten att bereda aflopp. Den mynnar i ån strax söder om staden. Synnerligen önskvärdt vore, att den vattensjuka och lågländа stadsdelen Östermalm finge en fullständig kloakledning. En sådan kan dock icke ledas till ån, men torde kunna få aflopp till Nosabysjöns område, som ligger 1 meter lägre än ån. — Engelholm har ett i hygieniskt hänseende utmärkt läge på en af Rönne å bildad halfö, bestående af en hög sandplatå, som åt bägge sidor jämnt sluttar nedåt ån. Brunnarna hafva ett klart, tämligen välsmakande vatten, ehuru mångenstädes något järnhaltigt. Kemisk undersökning har dock visat, att vattnet har en hög procent af organiska föroreningar samt salpetersyrlighet. De ligga icke i närheten af afträden eller gödselhögar; de hafva goda öfverbyggnader och tyckas rensas ordentligt. Strax utom staden finnes källvatten af utmärkt beskaffenhet. Godt fall och ordentliga rännstenar. Från en mindre del af hufvudgatan och angränsande gårdar är en underjordisk rörledning lagd till ån. — Simrishamn är belägen på grund af sand, med obetydlig höjd öfver och sakta sluttande mot hafvet, som omgifver den på två sidor. Brunnar finnas på de flesta gator och 3 allmänna platser, väl omsedda, de flesta med pumpar. Länspumpas 1 gång om året. Vattnet klart och välsmakande. I södra stadsdelen är brunnsvattnet gulaktigt och har någon träsksmak. Vid kemisk undersökning hafva 2 af brunnarna befunnits hafva ett ej särdeles godt vatten med stor syreförbrukning och halt af klor och salpetersyrlighet. Gatorna hafva rännstenar af fältsten, flerstädes i dåligt skick. Afloppet utmärkt i de gator, som gå vinkelrätt ned till hafvet, dåligt i dem, som gå parallelt med stranden, isynnerhet Östergatan, där längs större delen i rännstenarna syntes pölar af stagnerande, illaluktande vatten. Ännu sämre är detta förhållande i stadens nordöstra hörn, men kan lätt afhjelpas genom afledning till hafvet.

Malmöhus läns städer. Malmö: Vattenledning finnes till alla gårdar i staden. Förbrukningen har utgjort 65·6 liter för dag och person. Vatten under året inledt i 16 hus, summa 1,675; saknas endast i 54. Vattnet, från Sege-ån och Bulltoftabäcken, upptages i en samlingsbassäng, föres därifrån till 4 filtrerbassänger och genom ytterligare en samlingsbassäng till en reservoir i ett å Kirsebärsbackar uppfördt torn, hvarifrån det med ökadt tryck inkommer i vattenledningsrören. F. n. fylles stadens behof, men för dess framtida tillväxt behöfves utvidgning af vattenverket, hvartill många förslag uppgjorts. På senaste tiden har man anstält profborrningar efter artesiskt vatten med, såsom det synes, lofvande framgång. Vattenafloppet sker dels genom rännstenar, dels genom kloakledning till kanalerna. Tre fjärdedelar af staden äro nu försedda med kloakledning och rörnätet utvidgas årligen, men därigenom och genom befolkningens tillväxt ökas också faran för stadskanalernas förorening. — Lund: Vattentillgången är riklig och erhålles genom ledning från Rögle, där 3 samlingsbrunnar finnas, hvarifrån vattnet ledes till reningsbassäng invid staden. Vatten

är inledt i nästan alla hus. Vattenafloppet sker dels genom öppna rännstenar och dels genom kloakledning, hvars nedläggande fortgår på stadens bekostnad i gatorna och på husegarnes därifrån till gårdarna. De anlagda kloakledningarna utmynna i öppna diken vid stadens södra och östra gränser på ett sätt, som anses betänkligt. Under året har antagits ett reglemente för enskilda kloakledningar i staden. Omläggning af de mycket illa stensatta gatorna är påbörjad. Vattensjuk mark finnes ej, men utanför Stora Södergatans ändpunkt ligger en rektangulär pöl (bassäng) omkr. 70 fot lång och 30 fot bred, fylld med illaluktande, grönskande vatten; bör snarast möjligt igenfyllas och aflopp beredas genom dränering. (Igenfyllningen däraf lärer redan hafva verkstälts.) — Landskrona: Vattentillgången tillräcklig med godt dricksvatten dels ur några få gräfda brunnar och dels från stadens vattenledning, som förses med vatten ur gräfda brunnar, samladt i en filtrerbassäng 3 kilom. från staden. Trycket är dock så svagt, att vattnet ej kan bringas högre upp än i husens bottenvåningar. Sockerbruket anlägger egen vattenledning från en plats, beläget mellan staden och fiskläget Borstahusen, hvilken ledning staden i fall af behof är berättigad inköpa. Vattenafloppen dels genom öppna rännstenar, dels genom en öfver större delen af staden utbredd kloakledning, som utmynnar i hafvet. Åtskilligt dock att anmärka beträffande rännstenars och afledningars beskaffenhet. Vattensjuk mark finnes rätt mycken, som borde torrläggas, såsom kvarteret 20 och hela kvarteret söder om Pankakedammarna. Äfven vore önskvärdt, att vallgrafven bredvid sjukhuset igenfyldes och en ordentlig sköljbassäng för tvätt anordnades. — Helsingborg: Riklig vattentillgång genom fullständig vattenledning och äfven springbrunnar med självverkande tryck. Afledningen sker genom stensatta rännstenar och en fullständig kloakledning, som dock bör förses med vattenlås. — Ystad: Vattentillgången är riklig; ett delvis mycket drickbart vatten erhålles ur gräfda brunnar på ringa djup. Hydrologisk undersökning i och för vattenledning pågår med, såsom det vill synas, lofvande utsikter. Vattenafloppet sker dels genom stensatta rännstenar af tuktad sten, dels kloakledning, som börjats i stadens centrala delar och fortskrider mot periferien. Från sockerbruket ledes det flytande affallet i öppet dike till hafvet, svinslakteriet har egen kloakledning dit. Vattensjuk mark finnes ej, endast torfmossarna vid Öjel. — Trelleborg: Vattentillgången tämligen riklig ur gräfda brunnar, som dock här och där behöfva upprensas och förses med lämpligare öfverbyggnad. Vid östra delen af staden finnes vattensjuk mark, som man väl sökt torrlägga medelst kloakledning, men som ej är fullständig, utan behöfves en mycket större sådan. Afledningen sker delvis genom en midt igenom staden från norr till söder löpande bäck, till hvilken kloakledningar äro lagda. Äfven finnas kortare sådana direkt till hafvet. Hufvudsakligen bortrinner dock vattnet genom öppna rännstenar. Ett sammanhängande och fullständigt kloaksystem anser dock inspektören böra anordnas efter en bestämdt uppgjord och sedan i mån af tillgångar successivt utförd plan, hvilket skulle blifva både verksammare och billigare än att här och där anordna en ledning. — Falsterbo—Skanör: Riklig vattentillgång ur brunnar, men vattnet, ehuru klart, dock af ljusbrun färg, beroende på underliggande torflager. Brunnarna ligga för nära afträden och svinstior äfven i de nybygda gårdarna i Skanör, som återuppbygts efter branden 1885. Afloppet sker genom öppna rännstenar å gatorna till slambrunnar på de lägst belägna ställena och därifrån genom ledningar till hafvet. — Skanör har ett tilltalande utseende genom breda, trädplanterade gator, regelbundna kvarter och i trädgårdar liggande små envåningshus. Falsterbo liknar en dålig bondby.

Hallands läns städer. Endast Halmstad har vattenledning och dessutom en källa med utmärkt dricksvatten. Vattenledningen har utsträckts till såväl gamla staden, som förstäderna, och vatten är inledt i många gårdar. Åtskilliga underjordiska ledningar af stentrummor finnas äfven, göra rätt god tjenst, men äro dock ej tillfyllestgörande. Åtskilliga underjordiska afloppsledningar af saltglaserade rör tillkomna. Norra förstaden har erhållit 300 meter nya afloppsledningar. — Varberg är illa lottadt i afseende på dricksvatten, en olägenhet, som erfordrar snar ändring. Däremot finnes där fullständigt genomfördt kloaksystem. — I Laholm och Falkenberg finnas en mängd brunnar med någorlunda användbart vatten, därjämte naturliga goda aflopp för allt vatten, men nästan ingenting är gjordt för att underlätta naturen. — Kungsbacka är liksom Varberg illa försedt med vatten, har mycket ogynnsamma afloppsförhållanden och, då ingenting åtgjorts för deras förbättrande, äro stora missförhållanden där rådande. Vattnet i åarna förorenas i hög grad genom tillflöden. Behofvet af en vattenledning mycket stort, ett lämpligt förslag är af fackman uppgjordt, och är det mycket önskvärdt, att förslaget snart blefve verklighet. Nämnden har begärt anslag för Söderåns upprensning. Fyra tomter hafva erhållit gemensamt underjordiskt aflopp af saltglaserade rör till Norderån, en tomt till Söderån.

Göteborgs och Bohus län. Göteborg: Vattenledningsnätet utgör 103·17 kilometer, hvaraf 8·5 km. från Kallebäck. Antalet servisledningar ökadt med 33 till 2,760. Allmänna vattenkastare 56 från Delsjön och 18 från Kallebäck. Samtliga kostnaderna 2,852,204 kronor. Under året äro utförda 4,231 meter afloppsledningar med 64 brunnar. Vid årets slut utgjorde allmänna ledningarna 82,270 meter, sidoledningar 41,479 meter, summa 123,749; gatubrunnar 2,492. Kostnadssumman 1,636,314 kr. — Uddevalla har fullständig vattenledning från en källa norr om staden. Vattnet godt, men tillgången begränsad. Talrika vattenkastare äro anordnade på gatorna, men för ledningar, införda i husen, erlägges vattenskatt af 2 kr. 50 öre pr rum, hvadan fördelarna af vattenledningen ej komma alla stadens invånare till godo, såsom önskligt vore. Genom stadens inköp af egendomen Samneröd för att införlifva dess källor med vattenledningen, kan man hoppas, att tillgången skall motsvara behofvet och afgiften kunna borttagas. — Kungelf har vattenledning från en källa å Fontinsbergen, lemnande godt och tillräckligt vatten kostnadsfritt. — Marstrand och Strömstad hafva mindre godt dricksvatten med begränsad tillgång. Strömstad har under året upptagit en ny brunn. — Lysekils köping har äfven fullständig vattenledning. — Å länets fisklägen är vattnet i brunnarna vanligen mer eller mindre brunfärgadt med smak af torf samt, under somrarna, för hög temperatur. Brunnarna äro vanligen s. k. ytbrunnar med tillflöde från myrar; merendels otillräckligt skyddade mot tillflöden ofvanifrån.

Elfsborgs läns städer. Samtliga städerna hafva godt dricksvatten. Venersborg och Borås ega fullständiga vattenledningar, som motsvara sitt ändamål. Alingsås och Ulricehamn sakna visserligen vattenledningar, men godt vatten erhålles från allmänna och enskilda brunnar. Åmål är hänvisad till Venern och en god källa i stadens grannskap, brunnarna däremot mindre goda. Beträffande afloppen hafva vissa förbättringar blifvit i Åmål beslutade enligt förste prov.-läkarens anvisning. Såväl i Venersborg som Åmål finnas sumpiga stadsdelar, som behöfva dräneras och torrläggas.

Skaraborgs läns städer. Mariestad har obegränsad vattentillgång. Vattenledningen lemnar godt vatten, som nu nästan allmänt användes till dryck och matlagning. Dag- och slaskvatten afledes genom 4 hufvudaflopp ut i Tidan. Ytvattnet afrinner lätt. Torrläggning af kärret vester om stadsdelen Näset fortgår. — Lidköping: Vattenledning från en källa 3 kilom. från staden, som lemnar synnerligen godt dricksvatten. Angående vattenafloppen hafva inga nya åtgärder vidtagits. — Skara: Vattentillgången tillräcklig. Godt dricksvatten hemtas ur några brunnar. Saknaden af vattenledning gör sig alltmera gällande. Afloppen för dag- och regnvatten i godt skick. — Sköfde: Vattentillgången riklig. Vattenledningsvattnet fortfarande godt. Under juli—augusti månader fingo slaskbrunnarna icke rengöras mellan kl. 8 f. m. och 6 e. m. — Hjo: Riklig tillgång på godt vatten. Utmärkt dricksvatten tillföres staden genom vattenledning med 2 offentliga vattenkastare. Vattenafloppen äro goda. — Falköping: Vattenledning anlades 1890 från källor å Mösseberg. Den står under en särskild vattenledningsstyrelse och lemnar ett godt ofiltreradt vatten i riklig mängd, hvilket fritt utdelas till hushållsförbrukning; i de fattigare kvarteren äro offentliga vattenkastare uppstälda. Afloppsledning anlagd i sammanhang med vattenledningen af glaserade lerrör och i beton gjutna slaskbrunnar.

Vermlands läns städer. Karlstad: Den nyanlagda vattenledningen lemnar rik tillgång på godt vatten. I sammanhang därmed afloppsledningar för spillvatten och markens dränering för en anläggningskostnad af öfver 350,000 kr. — Kristinehamn: En kommitté har blifvit tillsatt för att utreda frågan om anläggande af fullständig

vattenledning. Dricksvatten, godt och tillräckligt, genom rörledning från en källa utanför staden till en behållare i stadens midt. Rännstenar, till största delen af huggen kalksten. De missförhållanden, som förste provinsialläkaren anser böra undanrödjas äro: att dränering saknas i Kristinehamn och Filipstad samt stadsdelarna Viken och Haga i Karlstad.

Örebro läns städer. Örebro och Askersund hafva vattenledningar från källor i städernas närhet. Lindesberg och Nora få sitt vatten dels från gräfda brunnar, dels från borrbrunnar, af hvilka senare finnes ett stort antal i Lindesberg. Vattenafloppen förmedlas i Askersund, Nora och delvis äfven i Lindesberg genom kloakledningar, till hvilka dagvattnet från gårdar, torg och gator ledes ned af rännstenar lagda med fältsten. I Örebro bortledes vattnet nästan uteslutande af rännstenar dels af fältsten, dels af huggen sten i stora stycken, hvilket sistnämnda slags rännstenar årligen betydligt utsträckes. Alla fyra städerna äro dränerade, Lindesberg dock blott till en del, men förslag föreligger till fullständig dränering. Några åtgärder för sumpig marks torrläggning hafva icke förekommit.

Vestmanlands län. I allmänhet god och riklig vattentillgång. I Västerås fullständig vattenledning och hafva 308 af stadens 342 gårdar vatten inledt. Vattenafledning allmänt anordnad och lika många gårdar, som ega vattenledning, hafva jämväl afloppsledning. Från området »Norrmalm» utom staden, men i helsovårdsafseende betraktadt såsom stad, har staden anordnat en afloppsledning, med hvilken 15 gårdar och tomter under året blifvit satta i förbindelse. — I Sala hafva i Rådhusgatan och utmed vestra sidan af torget nedlagts kloakrör med brunnar i rännstenarna och med sidorör, likaledes försedda med brunnar, till angränsande gårdar, för afledande af slaskvatten m. m. — Köping har i sin vestra del erhållit underjordiska afloppsledningar till 600 meters längd, hvaraf 280 m. betonkulvert. Kostnaden för ledningarna med nedstigningsbrunnar uppgår till 20,000 kronor. — I Arboga är frågan om vatten- och kloakledningar under utredning.

Kopparbergs län. I Falun har genom Helsovårdsnämndens bemedling tillträde medgifvits allmänheten till en källa i egendomen Lallarfvet samt hos Stadsfullmäktige påyrkats omläggning af rörledningen närmast de källor, som föra vatten till ledningen för östra stadsdelen. Stadsfullmäktige hafva beslutat låta uppgöra förslag till allmän vatten- och kloakledning för staden, men stora hinder i ekonomiskt afseende möta — För Hedemora är en vattenledning ytterst behöflig, då där råder brist på användbart vatten. Till följd af en stor donation, som staden erhållit, torde denna fråga närma sig sin lösning.

Gefleborgs län. I Gefle har vattenledningsnätet ökats med 1,030 meter och ytterligare 40 egendomar anknutits därtill, så att vid årets slut 844 egendomar voro försedda med vatten. Medelförbrukningen 54·6 liter för person och dygn. Försöket att inleda vatten från Sörby källa har misslyckats genom fel i ledningen, som var af lergods och ej var tät, utan medgaf orenlighets inträngande, hvarföre den afstängts. Borrningar hafva anstälts på Sätra-åsen strax norr om staden, hvarvid vatten af god beskaffenhet anträffats. — I Söderhamn har den kommitté, som fått i uppdrag att uppgöra förslag till vattenledning, ej ännu fullgjort detta. Vatten hemtas därföre till det mesta ur gräfda brunnar. En enskild ledning till ett bryggeri i vestra stadsdelen har välvilligt af egaren stälts jämväl till allmänhetens bruk. En brunn, som orenats genom tillflöden från olagligt uppförda svinhus, har blifvit afstängd. — I Hudiksvall finnas goda brunnar, äfven källbrunnar, både i östra och vestra stadsdelarna. För den mellersta har apotekaren Bruun till allmänt bruk upplåtit den ledning han anlagt för apotekets behof och som förer ett utmärkt vatten från källor på det n.o. om staden belägna Galgberget. Dock begagnas äfven mindre goda eller misstänkta silbrunnar.

I allmänhet, säger förste provinsialläkaren, begagnas ett i hygieniskt afseende dåligt vatten mycket oftare än hvad man med hänsyn till länets geografiska formationer hade skäl att vänta, beroende på att de många goda källor, som finnas, ej äro nog lätt tillgängliga och att för liten omtanke nedlägges på att förekomma brunnarnas orenande.

Vesternorrlands län. Hernösand: Ett nytt vattenfilter har blifvit anlagdt och rörledningen från sjön till filtret förstärkt med 10-tums rör. Ytterligare 5 gårdar hafva erhållit vatten- och afloppsledningar. Å norra Kyrkogatans högsta punkt har efter ett kostsamt sprängningsarbete vatten- och afloppsledning blifvit nedlagd, sammanbindande ledningarna på ömse sidor därom. Vid gamla bron, som förbinder staden med fastlandet, har utfyllning börjats å den flacka stranden, till förekommande af sanitära olägenheter i följd af vattenståndets vexlingar. I Gådeåstaden, som från och med 1892 införlifvas med staden Hernösand, saknas vattenledning. Stadsdelen Kronholmen behöfver dräneras. — Sundsvall: Vattnet af medelmåttig beskaffenhet. Vattenledningsnätet utvidgadt med 1,740 fot 4" och 730 fot 10" rör. Vatten har inledts i 12 gårdar och ledningen restaurerats i 17 gamla. Antalet gårdar och tomter inom n.v. stadsdelen, uti hvilka vattenledning är införd, uppgår till 365. Brandposternas antal ökadt med 3 till 103. Med stadens afloppsnät hafva förenats 11 nya ledningar och 16 gamla blifvit iståndsatta. Afloppsledningarna i gatorna hafva ökats med 774 fot 9", 770 fot 12" och 236 fot 6" rör, de sistnämnda till 18 tomter. De allmänna vattenkastarnas antal 6, nya gatubrunnar 3, hela antalet 207. Ett nytt vattenfilter enligt Moniers system, 6,300 kv.-fot, är under året anlagdt.

Jämtlands län. Östersund: Vattnets renhet och godhet lemnar åtskilligt öfrigt att önska. Hemtadt från å gårdarne gräfda brunnar är det dels mycket kalkaktigt, dels är det vår och höst mycket förorenadt genom tillflöde från den af hästgödsel och annan orenlighet starkt bemängda, ej stenlagda ytan af torg, gator och gårdar. Renare sött vatten erhålles från källor i stadens närhet äfvensom från Storsjön, hvarifrån vattenledning för staden snart kommer att anläggas, då dessa missförhållanden komma att försvinna och staden erhåller vatten af utmärkt beskaffenhet.

Vesterbottens läns städer. Skellefteå: Elfvattnet användes fortfarande, men är under vår och höst nästan odrickbart. Kostnadsförslag för vattenledning från en på 3 kilom. afstånd belägen sjö med sällsynt rent och godt vatten föreligger till afgörande. Vatten afledes genom diken, dels öppna, dels täckta och brädbeklädda. Förslag till dränering af staden är jämväl upprättadt.

Norrbottens län. Haparanda lider brist på godt vatten. Elfvens vatten användes och är vite faststäldt för förorenande af elfven ofvanför och invid staden. Ytvatten afledes genom diken. Tullgatan, som är särdeles vattensjuk, har Helsovårdsnämnden väckt förslag att dränera. — Luleå och Piteå hafva riklig tillgång på godt vatten.

B. Renhållning, aflägsnande af flytande och fast orenlighet, sopor, affall m. m. Afträden och deras inrättning, fähus, stall, svinhållning m. m.

Stockholms stad. Renhållningsverket har fortfarande varit stadt i utveckling. Den i förra berättelsen såsom beslutad omtalade stora anskaffningen af stålplåtkärl för afträdena har satts i verket, och för enahanda ändamål har ytterligare anslagits 50,000 kronor. Vid 1893 års slut kan utbytandet af träkärl mot stålplåtskärl antagas vara fullständigt genomfördt. Vid årets slut funnos vid pass 40,000 stålplåtskärl, af hvilka 13,400 afsedda för klosetter, resten för afträden. Bland förbättringar vid stadens renhållningsdepot vid Löfsta kan anföras beslutet om uppförandet för arbetarna af nya bostäder och bättre lokaler för bad och snyggning samt om anskaffande af arbetsdräkter för de vid latrintömningen anstälde arbetarna och slutligen om antagandet af en särskild föreståndare vid Löfsta. Försök pågå fortfarande med latrinens förarbetande till torfströpudrett. Det i förra berättelsen omnämnda förslaget till ny renhållningsstadga godkändt af helsovårdsnämnden och öfversändt till Stadsfullmäktige för behandling enligt § 24 i helsovårdsstadgan. Afträdeskärlens antal har under året ökats med 2,132 till 68,452. Utom boningshus finnas 48,769 afträdeskärl uppstälda, inom boningshus var antalet 19,683. De s. k. klosetterna voro 22,913 till antalet. En mängd bristfälliga eller eljest olagligt anordnade afträden hafva förbättrats och ändrats. Endast 9 dylika fall hafva behöft

föredragas inför helsovårdsnämnden, däraf 7 rörande anordnande af underjordiska afträden, d. v. s. i källare eller under gård och hafva 6 dylika ansökningar beviljats och 1 afslagits. Underjordiska afträden finnas numera inom 142 egendomar med tillsammans 999 kärl. Ännu finnas inom 118 egendomer afträden belägna invid gata eller annan allmän plats med 718 kärl mot 727 förra året. Afträden utan kärl hafva under året minskats från 5 till 3. De allmänna pissoirernas antal ökadt med 6 till 75. Gårdarnas af helsopolisen öfvervakade renhållning har föranledt åtal i 159 fall. Bortforslingen från staden af latrin och sopor, som sker med samma järnvägståg, har orsakat en omkostnad af i rundt tal 388,000 kronor, hvaremot renhållningsverkets inkomster af försäljning af samma ämnen samt för hemtning utgjort omkring 288,000 kronor. Upplag af gödsel m. m. har med nämndens begifvande fått anordnas på 5 olika ställen i stadens utkanter, men har förbud utfärdats mot afstjälpning af snö och is från gatorna på en del obebyggda tomter, där upplaget vid blidare väderlek på grund af inblandad orenlighet visat sig medföra osnygghet. Svinstiornas antal minskadt från 36 till 34. Af ladugårdar hafva 5 upphört och 3 nya tillkommit och finnas nu 54. Stallens antal har, genom att 20 nya tillkommit men 56 äldre försvunnit, minskats till 1,220. Reparationer verkstälda i 7 ladugårdar och 132 stall, rörande hvilka senare nämnden handlagt 11 mål.

Stockholms län. Vaxholm: Afträdena i tillfredsställande skick. Afhemtning verkställes genom entreprenör. — Norrtelge: Alla afträden försedda med tunnor och täta underlag, de flesta af cement. Afhemtning genom entreprenör. För afskräden och sopor böra täta behållare allmänt påbjudas. Ladugårdar och stall sakna flerstädes afledning till behållare eller kloak. — Öregrund: Afträdena försedda med tunnor, såvida icke, såsom flerstädes eger rum, de äro sammanbygda med stall eller ladugård, då latrinen upptages i dessas behållare. Afhemtningen, som förr besörjts af entreprenör, sker nu på enskild väg, men borde åtminstone sommartiden ske på entreprenad, då svårighet möter att denna tid få spillningen afhemtad. Afskrädeslårar finnas endast undantagsvis; där ladugård finnes, användes äfven för detta ändamål dess behållare. Nödvändigt är att hvarje gårdsegare ålägges att anskaffa soptunnor, samt att hålla ladugårdsbehållare tät. — Östhammar: De flesta afträden äro försedda med tunnor. För afskräden finnas allmänt inrättade cementerade, ofvan jord belägna, skålformade behållare, en del öfverbygda, men de flesta öppna. De ligga nästan alltid tillsammans med afträdet, oftast äfven ihop med ladugård och stall, då den fasta spillningen därifrån äfven i dem upplägges. Vore de alla täta eller oftare tömdes, kunde de anses tillfredsställande, men icke såsom de nu å de flesta ställen äro anordnade och skötas. De flesta ladugårdar sakna afledning till behållare för den flytande spillningen, hvarföre sådana böra anordnas. — Södertelge: Afträdena inrättade med tunnor, flertalet på cementerade underlag. Entreprenör för afhemtning. Blott två ladugårdar och några få stall finnas, men dessa sakna afledning till behållare för den flytande spillningen, som således nedtränger i marken. — Sigtuna: Såväl afträden som ladugårdar och svinhus befinnas i olagligt skick. Afträdena äro försedda med kärl, men sakna allmänt täta underlag. Ladugårdar och stall böra förses med täta golf och med aflopp till täta behållare, att ej, såsom nu, den flytande spillningen må utrinna till gård och gata. Täta kärl för afskräden böra anskaffas och dessa icke, såsom nu ofta är fallet, kastas i hög inne på gården.

Upsala län. Upsala: Bortforslingen af orenlighet från gårdarna besörjes dels af egarna, men dels också genom tvenne af nämnden antagne entreprenörer. Missförhållanden i afseende på anordningarna anmärkta i 70 fall, men rättade utan några strängare åtgärder. Svinhållning eger rum å 14 ställen i utkanterna af stadsplanen samt i 55 gårdar i förstäderna; alla stior äro anordnade i enlighet med särskildt utfärdade föreskrifter. — I Enköping har ingen förändring under året egt rum. Svinhållning bedrifves i 78 gårdar.

Södermanlands län. Nyköping: På många ställen voro underlagen bristfälliga eller saknades sådana, i synnerhet i mindre gårdar. På några ställen funnos gropar såsom gemensamma behållare för latrin, stallgödsel och sopor. Där slaskledning saknas, upptages flytande orenlighet i många gårdar uti lårar, stående på vagnar, som vid behof bortköras och tömmas. En del lårar voro ändamålsenliga, täta, försedda med sil; andra åter för stora, otäta, stående på bara marken och kunde ej gärna tömmas utan ösning. En del soplårar voro äfven olämpliga, stora, otäta och stälda direkt på marken. Svinhållningen ringa, husen väl inredda. Stallgolfven voro på flera ställen otäta. — Eskilstuna: De flesta afträden enligt helsovårdsstadgan, men på åtskilliga ställen begagnas dock ännu murade gropar till gemensam behållare för afträde och stall. Afhemtning sker genom entreprenör, som enligt kontrakt skall före bortförandet belägga latrinen med torfströ. Stallen voro i allmänhet mönstergilla. Bortforslingen af sopor syntes ske ordentligt, ehuru bristfälliga soplårar på flera ställen anträffades. Svinhållning är förbjuden. Särskild nitisk uppsyningsman finnes. — Torshälla: Afträdena endast på få ställen författningsenliga. På flera ställen funnos gropar, hvaraf åtminstone en omurad, och stora otäta lårar. Fähus och stall å en del ställen bristfälliga med otäta golf och utan behållare. — Strengnäs: Afträdena i otillfredsställande skick. Murade gropar ej ovanliga. Där flyttbara kärl funnos, voro underlagen vanligen bristfälliga. Endast få soplårar funnos; i stället användes de murade groparna, hvilka med få undantag voro belägna under markens yta och upptogo utom sopor och afträdesämnen äfven slask och dylikt. Omkring 30 svinhållare. Golfven i såväl svinhus som stall och fähus voro ofta otäta. — Mariefred: Afträdena öfverallt inrättade med tunnor, som dock på några ställen hade otäta underlag. Soplårarna voro för stora, dels otäta, dels utan lock. Tvenne afstjälpningsställen voro anordnade för slask. På Östermalm fanns en slaskbrunn med sil och rörledning, mynnande 25 meter ut i sjön, en anordning, som föreföll ganska god, men på marken omkring detta ställe hade mot förbud utslagits en mängd flytande och fast orenlighet, spridande en vidrig stank. Bättre tillsyn erforderlig. Fähus och stall hade på flera ställen otäta golf och endast på några få ställen funnos täta behållare för gödseln. Bortforslingen verkställes af landtbrukare. — Trosa: Till de flesta afträden finnas flyttbara kärl, men underlagen här och där otäta. I en del gårdar funnos murade gropar för gödsel och latrin. En del gårdar voro mycket belamrade med orenlighet, som oftare borde bortföras. Soplårar saknas å flera ställen; å andra voro de otäta och saknade lock. Omkring 50 svinhållare. Golfven i svinhus, fähus och stall voro på många ställen otäta. Anordningarna för urinens och gödselns upptagande voro ofta bristfälliga och ofullständiga.

Östergötlands läns städer. Renhållningsväsendet företer åtskilliga missförhållanden dels med afseende på afträdenas anordnande, inredningen af fähus och stall m. m. samt bortforslingen af afträdesämnen, spillning, sopor o. d., som icke i någon af länets städer ordnats såsom kommunal angelägenhet. I Linköping har Helsovårdsnämnden visserligen uppgjort kontrakt med en entreprenör, som på gårdsegarnas anmälan öfvertager och ansvarar för bortforslingen från de anmälda gårdarna, men endast omkring $^1/_3$ af stadens gårdar skötas ännu på detta sätt. Latrinväsendets ordnande började på 1880-talet, var föremål för kommittéarbete med remisser af förslag fram och åter och mycket motstånd från en del gårdsegare. Resultatet blef en renhållningsstadga, stadfästad af Kongl. Maj:ts Befh:de, men i hvars 1:a paragraf finnes en mot helsovårdsstadgans föreskrifter stridande bestämmelse, näml. »att s. k. fasta behållare ofvan jord, där sådana redan finnas på ändamålsenligt och af Helsovårdsnämnden godkändt sätt inrättade, tills vidare äro tillåtna». Efter ytterligare dröjsmål genom besvär öfver nämndens påbud om afträdenas ordnande m. m. godkände Helsovårdsnämnden 18 fasta behållare. Vid inspektionen befnnnos afträdena inom den planlagda delen af staden, där omkr. 300 gårdar besöktes, till största delen ordnade med flyttbara kärl på cementunderlag = 84·7 %, med stensatta behållare 10·5 %, med lårar på cementunderlag 3·3 %, vanliga gropar 1·5 % samt ett tiotal vattenklosetter. De stensatta behållarna äro f. n. inalles 32, murade af gråsten i cement; af dessa äro 18 af nämnden godkända såsom ordnade efter »Renhållningsstadgan», men detta är ej förhållandet, ty 9 af dem ligga under och 4 i jämnhöjd med markens yta. De öfriga 14 komma att snart ersättas af flyttbara kärl. De stensatta groparna innehålla stallspillning och latrin tillsammans. I förstäderna äro afträdena i 60 % anordnade med

tunnor på cementbotten, i 10 % med lårar, i 24 % stensatta gropar och 6 % vanliga gropar. Stall och fähus hafva i allmänhet trägolf utan afledning för urin. — I Norrköping voro omkr. 38 % af afträdena ordnade med stenkistor, 36 % med tunnor, 25 % med lårar. Omkring 100 vattenklosetter funnos. I några fabriker, föreningshus, nyare arbetarebostäder, skolor etc. funnos väl ordnade latriner i särskilda byggnader dels med tunnor och torfströinrättning eller tillblandning af bomullsaffall, dels cementbehållare eller planklårar med särskildt upplagsrum för torfströ. Sämst voro lårarna. Stenkistorna äro på platsen mycket omtyckta och ifrigt försvarade. Renhållningsväsendets ordnande har länge varit föremål för behandling och skriftvexling. Ett förslag — alternativt vattenklosetter eller tunnsystem med eller utan torfmull — på uppdrag afgifvet af Löjtn. H. Holmberg och utlåtande däröfver afgifvet af D:r K. Linroth, men frågan icke ännu slutbehandlad. I alla stall finnes cementgolf under trägolfvet med afledning till dräneringen. Fähusen äfven försedda med cementgolf. Förslag om bortforslings verkställande genom allmänt renhållningsverk under granskning. — Söderköping: Afträdena i allmänhet ordnade med tunnor, för öfrigt lårar; underlagen af plank eller cement, några af asfalt eller murade med sten. Alla afträdesgolf skola framdeles omläggas med cement. På nämndens föreläggande hafva åtskilliga afledningsrör till Storån och stadsdikena anlagts. Nya golf och urinledningar anbragta i flera fähus och stall. — Vadstena: Afträdena nästan uteslutande anordnade med tunnor, vanligen af fotogénfat, ofta otäta. Underlag vanligen brädgolf, ett par sammanfogade plankor eller s. k. »bänkar», sällan tätt. Bortskaffandet af urinkärlens innehåll vållar, liksom öfverallt där allmänna afloppsledningar saknas, stor svårighet; de tömmas antingen i afträdestunnor, särskilda tunnor eller lårar, på afskrädeshög eller i dikena; likaså slaskvatten och afskräden. — Skeninge: Nästan öfverallt tunnor på bräd- eller plankunderlag med kant. Golfven i stall och fähus otäta. Å gator, torg och de flesta gårdar rådde snygghet, men å en del bakgårdar funnos illaluktande samlingar af hvarjehanda utflöden, slask m. m. — Motala: Tunnor på plank- eller brädunderlag. För köksslask tunnor, som i några gårdar voro stälda på hjulrede. Stall- och fähusgolf otäta.

Jönköpings län. Bortforslingen af afträdesämnen, sopor och affall ombesörjes en à två gånger i månaden af husegarna, eller efter aftal af enskild person. Soplårar och slasktunnor dels ofta bristfälliga dels saknas. Jönköping: Afträdena med tunnor, skötas i allmänhet tillfredsställande. — Eksjö: Stora murade, cementerade gropar, utgörande upplagsplats för all slags orenlighet, stall- och fähusgödsel, svingödsel, sopor, afskräden, urin, diskvatten och antagligen äfven latrin. Många öfverfulla och osnygga. Afträden med kärl, mest halfva fotogéntunnor, stående på en upphöjd brädställning. Nära järnvägsstationen var ett vedervärdigt afträde, folkskolans däremot särdeles snyggt och väl inrättadt. Särskild sundhetspolis behöflig. — Grenna: Många afträden ännu med trälårar eller kistor, stälda på marken eller på otäta underlag; äfven med blott cement- eller trägolf. Golfven i stall och fähus i allmänhet otäta och saknande afledning till behållare; likaså svinhusen.

Kalmar län. Kalmar: Tillsyningsmannen har genom närmare 2,000 besök öfvervakat gårdarnas renhållning. I 42 fall hafva anmärkningar gjorts, som ledt till åtal i 13 fall. — Oskarshamn: Bortforsling af afträdesämnen och spillning ombesörjes fortfarande af närboende landtbrukare, äfvensom spillning afhemtas till 2:ne pudrettfabriker. Flera afträden hafva dels borttagits eller flyttats dels försatts i lagligt skick. Svinhållning förekommer icke inom stadens gränser. Föreläggande om fähus och stalls försättande i laga skick meddeladt. Förste provinsialläkaren har anmärkt: I Vestervik användas stora svårhandterliga lårar, hvilkas täthet nämnden säges noga kontrollera, men önskligt vore, om nämnden snart kunde utrota dessa lårar och införa lätt flyttbara kärl. Vid mejeriet vållade svinhållningen osnygghet. — I Oskarshamn förefunnos äfven stora lårar, som ofta voro otäta med underlag vanligen af trä. Där tunnor funnos, voro äfven dessa mången gång väl stora. En och annan grop förekom äfven. Nämnden borde med kraft verka för att få lätt flyttbara kärl i bruk. Inom staden funnos ej svinhus, men den omgafs i stället af ett bälte af sådana. Nämnden hade dock lyckats träffa aftal med arrendatorerna i närheten att efter årets slut ej vidare upplåta plats för svinhus på mindre afstånd från staden än 2,000 fot. Inget författningsenligt stall upptäcktes: otäta golf, gropar med hästurin, inga täta behållare. — Borgholm: Afträdena hafva ofta cementerade gropar, där alla slags orenlighetsämnen samlas. Alla gropar böra rensas och fyllas och afträdena författningsenligt ordnas med lätt flyttbara kärl. Svinkättarna böra förses med täta underlag och dessa såväl som en del stall förses med aflopp till täta behållare.

Gotlands län. Visby: Afträdesanordningarna fortfarande bristfälliga. Beträffande de större platserna på landsbygden såsom Slite, Hemse, Klintehamn m. fl. anmärktes vid inspektionen att i allmänhet afträdena voro illa inrättade utan skydd mot markens förorening och att till följd däraf brunnar och källor behöfde bättre tillsyn och skydd.

Blekinge län. Afhemtning sker dels genom landtbrukare och nattmannen och dels genom ett af enskild person inrättadt renhållningsverk i Karlskrona och i de öfriga städerna genom närboende landtmän. I Karlskrona har uppgift infordrats, om de ställen, där afträdeslårar ännu finnas och där afträdena ligga för nära gatan. 21 afträden och 18 stall hafva varit föremål för anmärkning. — Ronneby: Afträdena författningsenliga. Tre husegare bötfälde för försummad renhållning och tre ålagde att inrätta författningsenliga behållare för stallspillning. — Karlshamn: Enligt beslut af nämnden skola från och med 1 maj 1892 alla afträden i staden vara inrättade i enlighet med Helsovårdsstadgan och svinhållning inom staden vara förbjuden. — Sölvesborg: Afträden, fähus och stall ej ändrade. Svinhållning förbjuden från 1 maj 1892. I förste provinsialläkarens inspektionsberättelse framställes företrädesvis såsom behöfligt: Afträdenas ordnande i Karlskrona äfvensom förbättring af kloaker, afloppsdiken etc.; afloppssystem i Karlshamn, allmännare efterlefnad af Helsovårdsstadgans föreskrifter beträffande renhållningen i Sölvesborg, för hvilket ändamål en tillsyningsman borde anställas.

Kristianstads län. Kristianstad: Afträdena äro i allmänhet i godt skick. Spillningen behandlas enligt af K. Befh:de den $^{27}/_{5}$ 1890 faststäld stadga med torfströ eller torfmull. Dock är icke frågan om renhållningens ordnande i staden löst med bestämmelserna i denna stadga. — Simrishamn: Afträdena äro allmänt försedda med cementerade underlag med hög kant, men ingenstädes med flyttbara kärl. Spillningen afhemtas för sällan; den hade nämligen flerstädes runnit öfver från såväl afträden som svinhus och gödselhögar. Entreprenör antagen för afhemtning.

Malmöhus län. Malmö: Bortforsling sker genom husegarnas enskilda försorg, men tillstyrkes att denna angelägenhet omhändertages af bolag. Afträdena allestädes ordnade med cementunderlag och lätt flyttbara kärl. Deras skötsel har öfvervakats genom mera än 1,200 besök af helsovårdspolisen och anmärkta felaktigheter hafva genast rättats. Endast på ett ställe, Kramers hotell, äro afträdena ordnade i sammanhang genom flera våningar med vattensköljning efter Norrköpingssystemet. I några större fastigheter äro klosetter af Ceressystemet uppsatta till antal af 147, hvilka visat sig så ändamålsenliga och luktborttagande, att särskilda eftergifter i de eljest bestämda tiderna för tömning och bortförande kunnat medgifvas. Urinkurarna äro invändigt bestrukna med en blandning af kreosot och asfalt, försedda med vattensköljningsrör, och ombesörjes deras renhållning af särskildt därför anstäld person. Fähus och stall behöfva förbättras i afseende på underlagen samt afledningen och uppsamlingen af den flytande orenligheten. — Lund: Bortforsligen genom enskild omsorg, sker på ett högst otillfredsställande sätt genom kringboende landtmän. Inspektören anmärker, att han icke påträffat ej heller helsovårdspolisen kunnat anvisa ett enda afträde, anordnadt i enlighet med helsovårdsstadgans föreskrifter. Nämnden har medgifvit vattenklosetters inrättande i ett nybygdt hus. Exkrementerna uppsamlas i ett slags »gropar», cementerade behållare med botten i nivå med eller något nedsänkta under markens yta. De voro alla öfverfylda med exkrementer, sopor, hushållsaffall och stallgödsel. Deras åt gårdarna vettande sidor tilläto obehindradt den flytande orenlighetens utrinnande. Deras storlek varierade efter behofvet. Särskild anmärkning angående allmänna läroverkets afträde. Fähus och stall voro icke inredda enligt helsovårdsstadgans föreskrifter med afseende på underlag samt uppsamling och afledning af den flytande

orenligheten. Särskild anmärkning mot stadshotellets gård och de gårdar, som voro inredda till s. k. bondkvarter. Mycket skärpta åtgärder behöfliga. — Landskrona: Bortforslingen ombesörjes af kringboende landtbor. Afträdena i de flesta fall försedda med täta underlag af cement och lösa, lätt transportabla kärl af vexlande former. Stall och fähus i allmänhet väl anordnade. — Helsingborg: Bortforsling sker två gånger i veckan dels genom entreprenör och dels genom privat öfverenskommelse. Afträdena äro ordnade med lätt flyttbara kärl på underlag af cement. Å Hotell Mollberg finnas sammanhängande afträdesinrättningar för flera våningar, med vattensköljning enligt Norrköpingssystemet. Äfven finnas kabinett med torfmullsklosetter. En kommitté tillsatt för renhållningsväsendets ordnande med användande af torfmullssystemet. Svinhållning förbjuden, Fähus och stall med några undantag lagenligt anordnade. Sopor och hushållsaffall uppsamlas i smärre, med lock försedda tunnor, som bortföras samtidigt med afträdesämnena. — Ystad: Bortforsling sker en gång i veckan genom aflönad entreprenör, som betalas af staden med 2,400 kronor om året samt af hvarje husegare med 2·75 per kärl. Afträdesämnena bortföras till en 2 kilom. utanför staden liggande plats, där de uppläggas under behöflig betäckning. Afträdena äro författningsenligt ordnade med täta underlag af cement och runda, lätt flyttbara, järnbandade träkärl. Svinhållning förbjuden. Stall och fähus äro äfven i de flesta fall författningsenligt ordnade. Förbättringar dock erforderliga beträffande underlagen och den flytande orenlighetens upptagande i samlingsbrunnar. Sopor och hushållsaffall uppsamlas i med lock försedda smärre tunnor, som ofta tömmas. — Trelleborg: Bortforslingen sker dels på stadens bekostnad, dels genom husegarnas försorg. Afträdena till en del ordnade enligt helsovårdsstadgan med täta cementunderlag och små, lätt flyttbara kärl. Ännu återstår åtskilligt att i denna väg förbättra och skärpt eftersyn kräfves. Svin få hållas efter anmälan och sedan stiornas beskaffenhet af helsopolisen undersökts. Anmärkningar mot den flytande orenlighetens uppsamlande. Fähus och stall endast i få fall lagenliga; grundliga åtgärder behöfliga för dessas förändring till bättre förhållanden. Beträffande uppsamling och bortforsling af sopor och hushållsafskräden förefinnas äfven många brister. — Falsterbo—Skanör: Bortforslingen sker af de enskilde husegarna, som använda spillningen till gödsling af sin jord. Afträdena ej författningsenliga hvarken i afseende å läge, underlag eller uppsamlingskärl. Skolhusets afträde var särskildt illa anordnadt i Skanör. Svin hållas allmänt, utan att föreskrifterna angående stiorna det minsta iakttagits. Med stall och fähus äro förhållandena enahanda. Sopor kastas på de i gårdarna befintliga gödselhögarna.

Hallands län. I Halmstad är i allmänhet ganska väl ordnadt beträffande afträden, stallar, gödselstäder och svinhus och renhållningen öfvervakas väl. — Laholm: I en del gårdar väl ordnadt, men i många råda missförhållanden, i det att afträdena sakna underlag; i stället för lätt flyttbara kärl förekomma stora, ofta otäta lårar, som allt för sällan tömmas; gödselstäderna påfallande talrika, stora och illa skötta. Underlag sällsynta; i bästa fall stensatt botten, men som ej skyddar marken. Tömning sker alltför sällan. En del i marken nedstuckna trätunnor, som tjena till urinreservoirer, borde utdömas. Svinhus finnas äfven i mängd och äro illa hållna. Något bortforslingssystem finnes ej, utan är denna angelägenhet fri. Helsopolis borde anställas. Till kreaturstorg skulle annan plats än stadens torg användas. — Falkenberg: Afträdena endast undantagsvis författningsenliga. Felen äro de vanliga: läget för nära gata, dåligt underlag, olämpliga kärl och otillräcklig skötsel. Stall för hästar och kor med därtill hörande gödselstäder å flera ställen i mindre godt skick, så att marken genomdränkes af flytande spillning. Svinhållningen mera spridd än i länets öfriga städer, hvartill kommer att stiorna äro illa bygda och vårdade. Täta underlag äro sällsynta, hvadan spillningen ofta rinner omkring och orenar marken. Gammal hopgömd, stinkande svinmat anträffades äfven af inspektören, som ansåg en genomgripande förändring vara nödvändig. Tillsyningsman i år anstäld, hvarföre det är utsikt, att en del missförhållanden skola undanrödjas. — Varberg: Vid afsträden, stall, svinhus och gödselstäder var äfven här åtskilligt att anmärka, särskildt beträffande underlag och kärl, hvilka senare ofta utgjordes af stora lådor, stundom läckande. Såsom olämpligt anmärktes, att svin få finnas inom staden äfven under sommaren, helst i en så pass stor stad, som tillika är badort. Bortforslingen här liksom i länets öfriga städer enskild angelägenhet; borde öfverlemnas åt entreprenör och helsopolis anställas. — Kungsbacka: I flertalet gårdar voro afträden, stall, svinhus och gödselstäder i mycket dåligt skick. Cementunderlag så godt som okända och föreskriften om lätt flyttbara kärl föga efterföljd. Gödselstackar syntes vid inspektionen ofta ligga fritt på gårdarna, nära gatan eller granntomten. Svinhusen sakna vanligen alla anordningar, med kringflytande, illaluktande spillning letande sig väg till grannens tomt. Lämplig, aflönad helsopolis borde anställas.

Helsovårdsstadgans föreskrifter äro således, om man undantager Halmstad, mycket litet iakttagna i Hallands städer och myndigheterna torde i allmänhet hafva utöfvat för liten tillsyn. Ordnad bortforsling och tillsyn af helsopolis erforderliga.

Göteborgs och Bohus län. Göteborgs stad: Renhållningsstyrelsen har besörjt renhållningen i 2,427 af stadens 3,300 hus. Torfströ tillblandas i omkring 1,700, kalk i omkring 1,300 hus. Inalles 105 svinhus, hvaraf 2 nya under året anmälts och godkänts. Beträffande bortforsling i länets öfriga städer och större orter är bäst anordnadt i Marstrand, Strömstad och Lysekils köping. I Marstrand bortföres latrin, spillning och sopor m. m. medelst pråmar sommartiden hvarje morgon, till Koön. I Strömstad bortföres afträdesorenligheten af entreprenör, som själfmant därvid tillblandar torfströ. Genom nämndens försorg kunna husegarna, om sommaren dagligen, få sopor och hushållsaffall bortförda till tvenne utom staden belägna upplagsplatser. I Lysekil är äfven anstäld entreprenör, som under sommaren en gång i veckan och öfrig årstid en gång i månaden bortför afträdesorenlighet och sopor. I Uddevalla och Kungelf är renhållningen öfverlemnad åt gårdsegarnas omsorg och därföre sämre skött, än där den är en kommunens angelägenhet. — Beträffande uppsamlingen är tunnsystemet mest konsekvent genomfördt i Marstrand, där på få undantag när hvarje behållare utgöres af en på ett vattentätt underlag ställd tunna. — I Strömstad, Kungelf och Lysekil äro tunnorna förherskande, men sakna i allmänhet underlag. — I Uddevalla äro uppsamlingskärlen stora, tunga, knappast flyttbara trälårar på en enkel träbotten. I de gammaldags afträdesbehållarna skulle tillblandning af torfströ vara af ovärderligt gagn, då det uppsuger den flytande orenligheten, borttager stanken och bringar massan i en för tömning och transport lämplig form jämte det att för landtbruket därigenom kunde tillgodogöras allt affall, såväl fast som flytande, från både menniskor och djur.

Inspektören framhåller såsom önskligt, att i hvarje gårds afträde till behållare anskaffades på tätt underlag, helst af cement eller asfalt, stående tunnor af samma storlek, ej större än att de kunna af en person handteras, samt helst i dubbla exemplar, så att kärlen i sin helhet kunna bortföras och deras tömning och rengöring i gårdarna undvikas.

Elfsborgs län. Uti ingen af länets städer finnes ordnadt renhållningsväsende, utan bortforslingen sker på enskild väg. Flytande orenlighet och förbrukadt vatten aflägsnas genom afledning till gårds- och gatubrunnar, där allmänna dräneringsledningar finnas. I Ulricehamn sker uppsamlingen däraf i tunnor och i Trollhättan i gatubrunnar, hvilkas renhållning ombesörjes af kommunen. Enligt helsovårdsnämndernas berättelser äro afträdena väl anordnade i Borås och Alingsås och förbättringar utlofvas i Venersborg. I Åmål äro tunnor endast på några ställen anbragta, annars användas gödselkistor. I Ulricehamn äfvensom i Trollhättan användas mestadels itusågade fotogénfat på träbotten. I Ulricehamn hafva 2 husegare bötfälts för försumlighet i hithörande hänseende och i Trollhättan hafva husegarna förständigats att från 1 juli 1892 hafva alla afträden försedda med cementunderlag med upphöjd kant. Svinhållning är förbjuden inom Venersborg, Alingsås och Åmål och idkas obetydligt i Borås och Ulricehamn. I Trollhättan finnas däremot 250 svinhus, men som enligt nämndens beslut från den 1 juli 1892 skola förses med cementerade golf. Några större olägenheter af stall och fähus hafva icke försports. Några ladugårdsegare i Ulricehamn ålagde att sätta gödselbehållare i fullgodt skick och 2 stallegare i Trollhättan att anskaffa nya gödsellårar.

Skaraborgs län. Något ordnadt bortforslingssystem ej antaget i någon af städerna; endast för en del tomter i Lidköping är

systematisk bortforsling kontraherad med enskild person, som anlagt fabrik för pudrettberedning. Afträdena därstädes äro i allmänhet ordnade med lårar af trä eller behållare af sten, som ej nog ofta tömmas. Nämnden har förordat användande af torfströ. — Mariestad och Skara: Ingen förändring. Svinhållning inom dessa städer obetydlig. — Sköfde: Egaren af ett stall ålagd att omlägga golfvet. — Beträffande Hjo och Falköping anmärker inspektören, att gropsystemet ännu är ganska allmänt bibehållet.

Vermlands län. Karlstad: Bortforsling har skett genom entreprenör. Samtliga afträden, undantagande i Klara och några i Herrhagen, hafva besiktigats och särskilda föreskrifter om deras ordnande nästan öfverallt funnits påkallade. Ingen svinhållning inom egentliga staden. — Kristinehamn: Början gjord att uppsamla latrinen i smärre flyttbara kärl, i stället för de hittills använda större murade behållarna. Svinhållning tillåten öfverallt, vållar flera olägenheter, men Stadsfullmäktige afslogo nämndens förslag att svinhållning inom staden skulle förbjudas. — Filipstad: Nästan öfverallt murade gödselkistor, men noga tillses att såväl dessa som fähus och stall icke äro bristfälliga. — Förste provinsialläkaren anmärker, att aflägsnandet af afträdesämnen m. m. ej sker ordentligt, synnerligast i Arvika, delvis äfven i Kristinehamn och Filipstad; att afträdena å de nämnda tre ställena i allmänhet icke äro försedda med kärl, utan orenligheten uppsamlas i stora, vanligen murade behållare, som lätt blifva otäta.

Örebro län. Flytande orenlighet och förbrukadt vatten bortföres i alla fyra städerna genom underjordiska ledningar, så vidt sådana blifvit utsträckta till de särskilda stadsdelarna. De fasta ämnenas bortforsling är deremot i alla städerna öfverlämnad åt husegarnes omsorg. I Örebro är dock bildadt ett renhållningsbolag för ändamålet. — I Lindesberg säges helsopolisen tillse, att gödselstäderna hållas torra och snygga och, under den varmare årstiden, tömmas hvarje vecka. — Beträffande afträdena synas helsovårdsstadgans bestämmelser blifvit mera allmänt iakttagna endast i Örebro och Nora, från hvilket sistnämnda ställe i berättelsen säges, att afträdena i de flesta gårdar nu äro inrättade enligt helsovårdsstadgan, hvilket långt ifrån var händelsen vid inspektionen 1891. — I Askersund har nämnden nödgats tillgripa kraftiga åtgärder för att råda bot på befintliga missförhållanden, och helsovårdsnämnden i Lindesberg medgifver, att afträdena i allmänhet icke äro författningsenliga, enär på de flesta ställen saknas täta och flyttbara kärl, men att orenligheterna hindras att nedtränga i marken af cementerade golf, hvarjämte de hållas torra medelst torfströ, som börjat allmänt begagnas. Mot fähus och stall hafva i Askersund gjorts anmärkning i 26 fall beträffande de förra och 20 de senare. Svinhållning är förbjuden i Örebro, men tillåten i de öfriga städerna och medför olägenheter genom elak lukt, äfven där marken är skyddad genom cementerade golf, såsom i Lindesberg nästan öfverallt är fallet. — Förste provinsialläkaren anmärker beträffande renhållningen, att så länge icke renhållningen öfvertages af resp. staden eller mot kontraktsenligt ansvar öfverlämnas i sin helhet till ett renhållningsbolag eller entreprenör, kan densamma icke anses från helsovårdssynpunkt vara väl ordnad. Rörande Askersund, Nora och Lindesberg, där vid inspektionen det gamla gropsystemet ännu icke lämnat rum för det tunnsystem, som helsovårdsstadgan påbjuder, äfven om det moderniserats genom cementerade golf och väggar, säger samme tjensteman att dessa gropar, äfven om de skötas väl och ofta tömmas, dock påtagligen fresta till ett uppskof med orenlighetens bortforsling, som väl torde komma jordbruket men icke helsovården till godo. — Renhållningen af stall och fähus lämnade mycket öfrigt att önska i alla fyra städerna, icke minst i Örebro; marken orenas genom otäta eller afsiktligt borrade golf; urinbehållare funnos ibland inuti stallet eller ladugården i stället för utanför; gödselkammare voro illa hållna; läget invid allmän gata; boningsrum ofvanpå stall (t. ex. husarkasernen i Örebro) o. s. v.

Vestmanlands län. I Vesterås hafva beträffande latrins och annan orenlighets bortskaffande och behandling särskilda föreskrifter blifvit af Stadsfullmäktige antagna och af K. M:ts Befhde den $^{17}/_{9}$ 1891 stadfästa att gälla från och med år 1893. Härigenom införes ett ordnadt tunnsystem i förening med användning af torfmull för pudrettillverkning. Bortforslingen af afträdesämnen, sopor m. m. öfvertages af staden utan afgift för husegarna. — För Köping är antagen entreprenör, aflönad af staden. — I Arboga är ett renhållningsbolag under bildande med garanti af staden för 5 % å aktiekapitalet. Helsovårdsnämnden sträfvar redan att få tunnor allmänt använda och afträdena lämpligare inrättade. I alla länets städer idkas svinskötsel i mer eller mindre stor utsträckning. — I Sala anser förste prov.-läkaren renhållningsväsendet företrädesvis kräfva bättre anordningar. Till följd däraf att en stor del af stadens invånare tillika äro jordegande landtbrukare, inrymmes i staden en stor mängd kreatur. Ladugårdarna äro i regel försedda med golf af trä, låga och mörka. Därinvid är vanligen gödselkammaren belägen och öfver denna afträdena. I flertalet gårdar var gödselkammarens botten ej cementerad eller på annat sätt tätad, ej heller funnos några flyttbara kärl för exkrementen, utan dessa blandades direkt med kreatursspillningen. Gödselvatten utrann ofta öfver gården till gatan för att vidare befordras i rännstenarna. Alltför stora kvantiteter voro äfven hopade i gödselrummen. Stor svinhållning egde äfven rum och svinkreaturen förvarades ofta i ladugårdarna. Där särskilda svinhus funnos, saknade dessa vanligen tätt och öfver marken upphöjdt underlag. Kalk, torfströ och dylika ämnen användes endast undantagsvis.

Kopparbergs län. Falun: Af stadens 864 gårdar hafva endast 453 författningsenliga afträden. I de öfriga begagnas ännu gropar eller kärl och lårar, som äro placerade i gropen. Sopor och köksaffall uppsamlas vanligast i gödselkammare eller kistor. Någon regelbunden afhämtning är ej genomdrifven. — Hedemora: Spillningen uppsamlas i gropar med murade sidor och invid och öfver dessa gropar ligger på många ställen afträdet, så att affall från menniskor och djur blandas. Nämnden har påbjudit att dessa gropar skola tömmas minst en gång i månaden. Häri slås äfven affall från hushållet. I stället för lätt flyttbara kärl begagnas på många ställen lårar af trä; och äfven i gårdar, nybyggda eller ombyggda efter år 1875, äro helsovårdsstadgans föreskrifter ej alltid följda. — Säter: Latrinväsendet är ännu icke ordnadt enligt helsovårdsstadgans föreskrift.

Gefleborgs län. Gefle har tagit ett stort steg framåt till den allmänna helsovårdens främjande genom att underkasta sig en särskild ordningsstadga för renhållningen inom gårdarna. Entreprenör skall antagas, åt hvilken husegare kan uppdraga bestyret med honom åliggande renhållning. Omkring 300 gårdsegare inom södra stadsdelen, hvilkas byggnader varit uppförda före år 1874, hafva vid vite ålagts att före viss tid hafva sina afträden, stallar och ladugårdar försatta i författningsenligt skick. Ännu ligga 187 afträden, 37 stall och 10 fähus för nära gata eller allmän plats, och 327 afträden befinnas ännu i lagstridigt skick. Dräneringsnätet ökadt med nära 1,300 meter, däraf 752 m. betongjuten kloak. — Söderhamn: Kommittéen för uppgörande af plan till orenligheters aflägsnande har ej ännu afslutat sitt arbete. Rörande afträden hafva under året 44 förelägganden meddelats, hvilka med endast ett par undantag efterkommits. Svinhållning idkas i staden af 143 personer. — I Hudiksvall lämnar afträdenas inrättning ännu mycket att önska. Vid inspektionen i juni hade ännu icke halfva antalet gårdar tunnsystemet genomfördt, och äfven gödselgropar och spillningsrum användas såsom afträdesgropar. Svinhållningen är för stor — 72 egare och 110 djur — och förekommer äfven inom gårdar, där den till följd af bristande utrymme ej borde tillåtas.

Förste provinsialläkaren framhåller såsom mera framstående brister i sanitärt hänseende, att renhållningen inom städerna lämnar mycket öfrigt att önska samt att den i närmaste samband därmed stående frågan om bortforsling af afträdes- och spillningsämnen ännu öfverallt är olöst och alltför mycket öfverlämnad åt den enskildes godtycke. I Gefle har dock denna sak gått en bättre ordning till mötes, liksom Gefle ännu bland länets städer är ensam om anordnande af särskild helsopolis.

Vesternorrlands län. Hernösand: Brister i afseende å renhållningen vidlåda hufvudsakligen stadsdelen Kronholmen, där slasktrummor saknas i de flesta gårdar och likaledes soptunnor och sop. lårar. Sopor och dylikt brännas ej, utan bortföras till ett olämpligt ställe på Kronholmen vid den s. k. Nattviken. Såsom latrinkärl användas dels fotogénfat, dels tunnor af växlande storlek, ofta otäta och merendels öfverfyllda, då hämtningen sker af landtmän efter

desses bekvämlighet. Helsopolis saknas. I Gådeåstaden, som från och med 1892 införlifvas med själfva staden, finnas väl någorlunda lämpliga latrinkärl, men dessutom i nästan hvarje gård en grop utan någon slags behållare, hvarigenom marken indränkes med orenlighet. — I Sundsvall skötes renhållningsväsendet med omsorg och särskild helsopolis finnes. Afträdena äro väl inrättade med tunnor, hvilkas afhämtning ombesörjes af helsovårdsnämnden efter budning, och finnes särskild transportvagn för deras forsling till en utom staden belägen plats, hvarest latrinen komposteras. Omkring 2,500 afträdeskärl finnas, däraf ungefär hälften af fastställd modell, omkr. 300 Marinos och 36 torfmullsklosetter; vattenklosetter till antal af 45 inom 12 egendomar. Sopor uppbrännas på särskild plats utom staden.

Vesterbottens län. Umeå helsovårdsnämnd uppgifver sig under senare delen af året hafva gjort besiktningar i staden för att undersöka förhållandena med afträden m. m. Åtgärder hafva vidtagits för att före sommaren 1892 få afträden och gödselrum så vidt möjligt inrättade i öfverensstämmelse med helsovårdsstadgan, och skulle särskild uppmärksamhet egnas den nybyggda delen af staden. Förste provinsialläkaren anmärker, att han vid inspektionen anträffat 3:ne slags anordningar: 1:o) *Gödselkammare*, hvars botten i dess periferiska del var plan eller sluttande mot centrum samt cementerad och i sin centrala del utgjordes af en cementerad eller murad, 2—3 fot djup reservoir, täckt af glest lagda bräder, afsedd att upptaga flytande orenlighet från stall och ladugård, som ledes dit i rännor. Öfra delen af kammaren utgjorde förvaringsrum för den fasta spillningen. Men med denna gödselkammare var, öfverallt där den förekom, äfven afträde kombineradt på det sätt, att tunnor stodo vid kammarens ena vägg på den plana eller sluttande bottnen, i senare fallet understödda. I ett par gårdar inleddes häruti äfven slaskvatten genom trumma. 2:o) *Gödselkällare* under markens yta med lodräta murade väggar, hvars kanter höja sig något öfver markens yta, samt murad botten och likaledes genom ett glest brädgolf omkring 1 fot från öfra randen delad i 2:ne rum, det undre för flytande orenlighet, det öfre för fast spillning. Äfven med dessa inrättningar var afträde kombineradt på det sätt, att tunnor stodo på det glesa mellangolfvet. 3:o) *Murade* eller *cementerade* reservoirer i marken, försedda med lock och trumma eller tratt, antingen afsedda endast för köksaffall, slaskvatten m. m. eller därjämte äfven för urin från (otäta) tunnor, som stodo på cementeradt underlag med sluttning åt reservoiren. Det sistnämnda slaget utdömdes af inspektören, och beträffande de tvenne förstnämnda kasserades kombinationen med afträde helt och hållet i det andra fallet och i det första, så vidt icke under tunnorna murades särskildt horisontelt tätt underlag med upphöjd kant och därjämte sådan åtgärd vidtoges, att tillståndet när som helst kan öfvervakas och tunnorna ofta tömmas samt icke något slaskvatten eller annan flytande orenlighet än från stall och ladugård dit inledes. — Skellefteå: Det befanns vid inspektionen att helsovårdsstadgans föreskrifter beträffande renhållning ingenstädes voro fullständigt följda. Helsovårdsnämnden förmäler sig i sin berättelse hafva i anledning af inspektionen ålagt husegarna vid laga påföljd, att före den 1 aug. 1892 försätta afträden, svinhus, stall och fähus i författningsenligt skick.

Norrbottens län. Bortforslingen af spillningsämnen sker i samtliga länets städer genom försorg af husegarna. I Luleå uppbrännas sopor och annat brännbart affall i en därför uppförd ugn. Afträden, fähus och stallar uppgifvas vara i allmänhet författningsenliga. — I Piteå utföras sopor o. d. till en utanför staden belägen plats, som hvarje år desinfekteras. Nämnden har förelagt husegarna vid vite att inom viss tid hafva försatt afträdena i författningsenligt skick samt beslutat att åtala dem, som vid efterbesiktning befinnas ej hafva verkställt föreskrifna ändringar. — I Haparanda uppsamlas dylika ämnen antingen i särskilda täta tunnor eller utslås i gödsellidren, under hvilka finnas behållare med stengolf för flytande spillning. Enligt förste provinsialläkarens inspektionsberättelse skötes renhållningen tillfredsställande och äro afträdena i allmänhet författningsenliga.

Förste provinsialläkarne hafva i flera fall fäst uppmärksamhet på behofvet, i synnerhet i större städer, af anställandet af särskilde tillsyningsmän med tillräcklig aflöning för öfvervakande af renhållning m. m., då så väl helsovårdsnämndens medlemmar som allmänna polisen, upptagna af egna göromål och andra åligganden, ej hafva tillfälle att egna erforderlig tillsyn åt dessa viktiga angelägenheter och tillräckligt ofta besöka de särskilda gårdarna i staden.

C. Begrafningsplatser.

Södermanlands län. I Torshälla är den gamla, invid staden belägna kyrkogården i det närmaste förbrukad. Ny och tidsenlig begrafningsplats är under anläggning omkring 2 kilom. från staden.

Jönköpings län. I Jönköping har under året beslut fattats om ny begrafningsplats för vestra församlingen och dess anläggande på platån vid Dunkehallar. — I Grenna har begrafningsplatsen till följd af fuktighet blifvit täckdikad.

Kristianstads län. Simrishamn: Kyrkogården är belägen väl nära lasarettet och med sluttning mot detta; möjligen kan grunden och brunnsvattnet förorenas från kyrkogården, i synnerhet som denna senare delvis är ganska sank.

Malmöhus län. Malmö har fem begrafningsplatser, en i staden inom broarna, där dock lik ej begrafvas annat än i familjegrafvar (jämlikt H.v.-St. § 12 m. 4), tre vid dess sydöstra gräns och en på höjden af Kirsebärsbackar utanför östra förstaden. Här begrafvas endast de i fängelserna aflidna, men som platsen är i många afseenden olämplig, borde en annan sådan anordnas. — Lund: Begrafningsplatserna äro belägna norr och öster om staden; äfven användes Klosters landsförsamlings kyrkogård.

Hallands län. I Kungsbacka pågå undersökningar för anläggande af ny begrafningsplats, emedan den gamla är ytterst olämpligt belägen och därtill snart belagd. I de öfriga städerna äro begrafningsplatserna tämligen nyanlagda, belägna på vederbörligt afstånd och motsvara rättmätiga anspråk.

Skaraborgs län. Sköfde: Norr om staden å en sandås äro inköpta $6^1/_2$ tunnland jord för anläggande af ny begrafningsplats.

Örebro län. Ingen anmärkning framställd mot begrafningsplatsernas läge och utrymme. — Nora: Båda begrafningsplatserna äro grunddikade.

Vestmanlands län. Arboga: Ett till nuvarande begrafningsplats angränsande område har blifvit inköpt, i händelse att utvidgning af den förra kommer att medgifvas. — I Norbergs bysamhälle finnes i dess nordligaste del en tillräckligt rymlig och ordentligt dränerad begrafningsplats.

Kopparbergs län. Hedemora: Stadens och socknens gemensamma begrafningsplats har under året utvidgats till mer än dubbel storlek. Den utvidgade delen är dränerad.

Vesterbottens län. Umeå: Genom beslut af K. M:ts Befh:de har förbud utfärdats mot användande af den därstädes befintliga likkällaren att under vintermånaderna förvara lik. — Skellefteå: Begrafningsplatsen, gemensam för stad och land, är högst olämplig med afseende på jordens beskaffenhet — lera — och läge, vattensjuk och vanvårdad på i ögonen fallande sätt.

Norrbottens län. Haparanda: Staden har sin begrafningsplats gemensam med Neder-Torneå socken. Grafvarna göras oaktadt påminnelser från helsovårdsnämnden för grunda.

D. Bostäder, luftväxling.

Stockholms stad. Byggnadsverksamheten har varit mindre än under något år af hela sista årtiondet. Klagomål öfver osunda eller bristfälliga bostäder hafva visserligen talrikt förekommit, men endast i 31 fall behöft handläggas af nämnden och blott i ett fall föranledt särskild åtgärd. Sju bostadslägenheter hafva af helsopolisen besiktigats. Helsovårdsnämnden har granskat förslagen och meddelat föreskrifter beträffande ventilationen af en del af den s. k. Sveasalen och af en samlingssal vid Kungsholms torg; utvidgning af en folkskolelokal samt rörande 4 privata läroverkslokalers beskaffenhet med afseende å statsanslag.

Stockholms län. Sundbyberg: En fuktig bostad tillsvidare utdömd.

Upsala län. Upsala: Undersökning af bostäder har på grund af klagomål egt rum i 27 fall; missförhållandena hafva genom enskild öfverenskommelse afhjälpts. Utlåtande afgifvet angående ventilationen i en större flickskola.

Södermanlands län. I Strengnäs har en bostadslägenhet efter föreläggande reparerats.

Östergötlands län. I Linköping och Norrköping hafva några till bostad otjenliga lägenheter blifvit utdömda.

Jönköpings läns städer. Bostäderna i allmänhet goda; någon öfverbefolkning omtalas icke. Anordningarna för luftväxling i allmänna lokaler äro i allmänhet goda.

Kalmar län. Oskarshamn: Tre lägenheter utdömda såsom skadliga att bebo; i Borgholm likaledes en.

Blekinge län. Karlskrona: En bostadslägenhet utdömd; nio andra bostäder och åtskilliga verkstäder anmälda af helsopolisen. Anmärkning gjord mot mycket otilllfredsställande luftväxling i teatern. Ronneby: Kyrkan och skolorna ventilerade.

Kristianstads län. Kristianstads allmänna läroverk och tvenne folkskolor hafva rymliga och ljusa lokaler, väl uppvärmda och ventilerade. Simrishamns pedagogi inrymd i ett gammalt illa omsedt hus.

Göteborgs och Bohus län. Göteborg: En stor del lägenheter hafva under året varit föremål för helsopolisens omsorg; många hafva efter anmaning försatts i beboeligt skick. Tvenne husegare hafva inkallats för nämnden och ålagts vidtaga grundliga reparationer. Ett hus har utdömts såsom obeboeligt. I skolsalar och kyrkor är i allmänhet väl sörjdt för luftväxling.

Elfsborgs län. I Borås hafva 4 för helsan vådliga bostadslägenheter förbjudits. — I Trollhättan råder fortfarande trångboddhet. — Ulricehamn: Ventilationsinrättning anbringad i en församlingssal.

Skaraborgs län. Mariestad: Många bostäder finnas, hvilkas uthyrande borde förbjudas, men rådande bostadsbrist lägger hinder därför. — Sköfde: Tvenne lägenheter efter föreläggande förbättrade.

Örebro län. Två lägenheter afstängdes på grund af otillräckligt utrymme och bristande luftväxling i Nora, och i Örebro förbjödos såsom fuktiga eller osunda några mindre lägenheter till uthyrning. Öfverbefolkning säges äfven förekomma inom en del af den fattigare arbetsklassens bostäder, utan att nämnden ansett sig kunna inskrida.

Vestmanlands län. I Vesterås hafva tvenne bostadslägenheter förbjudits af nämnden, intill dess de blifvit försatta i godkändt skick. För en annan äro förbättringar föreskrifna.

Gefleborgs län. Gefle: Genom nämndens tillsyningsafdelning hafva i 15 fall egare af bostadslägenheter ålagts afhjälpa anmälda brister. I ett fall uthyrning förbjuden. Angående luftväxling hafva de resp. helsovårdsnämnderna haft intet att anmärka, men anser 1:ste provinsialläkaren att från hygienisk synpunkt mycket allvarliga anmärkningar kunna göras mot de flesta samlingslokaler och bönhus. Antingen saknas nämligen luftväxlingsapparater eller äro de som finnas för litet verksamma eller användas otillfredsställande. Någon ändring torde dock vara svår att åstadkomma, så länge den stora allmänheten af luften i dylika lokaler endast fordrar, att den skall vara varm och dragfri, utan att fästa sig vid dess renhet.

Vesternorrlands län. Sundsvall: En mängd efter branden uppförda provisoriska bostäder äro under året bortskaffade, och bland dessa alla, som voro uppförda på allmänna platser.

Vesterbottens län. Skellefteå: Nämnden har efter den af förste provinsialläkaren verkställda inspektion låtit till användning förbjuda en bostad, belägen vägg i vägg med ett svinhus. I stadens samtliga skolor sker luftväxlingen numera genom hela fönsters öppnande, hvartill vederbörande blifvit uppmanade. Före sopningen i nämnda lokaler utströs på golfven fuktad eller med snö blandad sågspån, ett förfaringssätt, hvarigenom vinnes, att dammet, i stället för att kringhvirfla i luften, bindes vid sågspånen och bortsopas med denna.

E. Tillsyn öfver födoämnen.

Stockholms stad. Vid de besök, som af helsopolisen gjorts å salutorg, på fartyg, i salubodar, bondkvarter och järnvägsstationer o. s. v. för kontroll å handeln med födoämnen, hafva 1,651 gånger sådana anhållits såsom varande af tvifvelaktig sundhet och bland dessa 1,245 partier vid veterinärbesiktning befunnits otjenliga till menniskoföda och därför oskadliggjorts. Trikinbesiktningarna hafva visat, att af svenskt fläsk bland 39,672 hela, 1,183 halfva och 6,838 mindre stycken anträffats trikiner i resp. 63, 2 och 5 föremål och af amerikanskt fläsk bland undersökta 3,940 stycken 19 varit trikinhaltiga, utvisande i procent för hela svenska svinkroppar 0·16 och för amerikanskt fläsk 0·48. Beträffande de inhemska 70 trikinfallen härleda sig 30 från Småland, 29 från Stockholmstrakten, 6 från Vestergötland. Byråföreståndarne hafva i Stockholmstrakten företagit besök på flera ställen, som synts utgöra härdar för trikiner, och där meddelat skriftligen affattade råd och upplysningar om sättet att hindra svinkreaturens infekterande med denna parasit. Korftillverkningslokalerna såväl inom som utom staden i den närmast belägna landsbygden hafva nämndens veterinärer upprepade gånger besiktigat. Beträffande 2:ne af de förra hafva föreskrifter lämnats om deras sättande i bättre skick och deras användande förbjudits, till dess att förbättringarna utförts. Tillståndet vid korffabrikerna och slakterierna i Stockholmstrakten är lika oefterrättligt som det länge varit. Mjölkförsäljningslokaler funnos vid 1891 års slut till ett antal af 1,050. För bageriernas anordnande och skötsel har helsovårdsnämnden till hufvudstadens bageriidkare utfärdat ett cirkulär.

Stockholms län. Norrtelje: En person af domstol bötfäld för saluhållande af skämd föda.

Upsala län. Upsala och Enköping: Helsopolisen har i båda städerna utöfvat tillsyn öfver handeln med födoämnen. I 139 fall hafva varor förklarats mer eller mindre odugliga till föda. Två gånger har anträffats kött efter djur, som dött af mjältbrand. Trikiner hafva anträffats 2 gånger vid undersökning af mer än 2,000 hela eller halfva svinkroppar.

Södermanlands län. Tillsyn inom städerna utöfvas af polis och veterinärer. — Trosa: Förslag väckt om obligatorisk fläskbesiktning.

Östergötlands län. Förste provinsialläkaren anmärker, att endast i Norrköping är på fullt tillfredsställande sätt ordnadt med matvaruhandeln, speciellt mjölkhandeln. En matvarustadga antagen. I öfriga städer äro mjölkförsäljningslokalerna i allmänhet inredda såsom andra handelslokaler, ofta hysande en del varor, som för dylik rörelse måste anses vara allt annat än lämpliga. Slakterierna, undantagande de i Norrköping, äro äfven i otillfredsställande skick. I alla städerna finnes särskild helsopolis med åliggande att öfvervaka hufvudsakligen renhållning och matvaruhandel. — I Linköping har en veterinär antagits för besiktigande af torgförda matvaror, som misstänkas vara skadliga. — Norrköping: En stor mängd till menniskoföda odugliga matvaror tagna i beslag och oskadliggjorda, likaledes i Skeninge. — I Söderköping är förbud utfärdadt mot salubjudande af uppblåst kalfkött.

Jönköpings län. Jönköping: Länsveterinären och helsopolisen hafva hållit tillsyn öfver torgförda födoämnen och tagit i beslag dem, som varit skadliga eller skämda. — Eksjö: Nämnden har vid vite förbjudit torgförandet af uppblåst kött.

Kalmar län. Kalmar: Tillsyningsmannen har öfvervakat matvaruhandeln genom talrika besök i mjölkmagasin, slakterier, bodar och torg. I 48 fall hafva varor tagits i beslag. Å besiktningsbyrån äro trikiner 7 gånger anträffade bland 3,450 prof på fläsk. — I Vestervik har veterinär haft tillsyn. I sex fall beslag å helsovådligt kött. — Oskarshamn: Genom besiktningsbyråns försorg hafva flera partier skadliga födoämnen tagits i beslag och oskadliggjorts. — I Borgholm hafva flera partier kött, fläsk, fisk och nötkreaturslefrar kasserats.

Gotlands län. Visby: Torgförda köttvaror o. d. kontrolleras af länsveterinären. Saluförbud mot 5 kalfvar, 8 nötkreatur jämte ett parti sill, som konfiskerats.

Blekinge län. Karlskrona: Helsopolisen har i 33 fall gjort anmärkning mot odugliga födoämnen, hvaraf en del tagits i beslag. Trikiner hafva anträffats 6 gånger bland 5,773 undersökta hela eller delar af svin. Flera matvaruhandels- och mjölkförsäljningslokaler hafva äfven varit föremål för anmärkning. Förslag är uppgjordt till föreskrifter om slakteri och matvaruhandel. — Ronneby:

Vid 786 fläskbesiktningar har i ettt amerikanskt fläsk anträffats trikiner. Beslag å ett självdödt, torgfördt kreatur. — Karlshamn: Vid 1,972 fläskbesiktningar inga trikiner, men dynt i 5 fall. Kontrollen öfver matvaruhandeln har kasserat åtskilliga till föda oduggliga köttdelar.

Kristianstads län. Kristianstad har 22 mjölkförsäljningsställen, för hvilka stadga af K. M:jts Befh:de är fastställd. Snygghet och renlighet rådande. Fläsk är underkastadt obligatorisk besiktning. Å trikinbyrån äro under året undersökta 786 hela, 3,473 halfva och 1,531 mindre stycken fläsk, af hvilka 6 hela 12 halfva och 13 mindre stycken befunnits trikinhaltiga. Åtskilliga torgförda partier matvaror hafva genom t. f. stadsveterinärens försorg tagits i beslag och saluförbjudits. — I Simrishamn utöfvar polisen tillsyn. — I Engelholm eger besiktning af torgfördt fläsk rum.

Malmöhus län. Malmö: Någon stadga för matvaruförsäljning har hittills ej funnits, utan hvarjehanda saker hafva utan erforderlig ordning och snygghet hållits till salu om hvarandra i dessa butiker. Helsovårdsnämnden har nu emellertid uppgjort ordningsregler för försäljningen af matvaror och öfverlämnat dem till myndigheternas godkännande. Stadsveterinären och helsopolisen öfvervaka torghandeln. Trikinbyrå finnes. Förslag jämväl väckt om uppförande af offentligt slakthus. — Lund: Matvaruförsäljningsstadga finnes och tillsyn utöfvas af en veterinär och helsopolisen. Slakterierna, i otillfredsställande skick, kräfva förbättring. — Landskrona: Stadga för matvaruhandeln finnes, men är ofullständig; förslag till ny sådan uppgjordt. Tillsyn af veterinär. — I Helsingborg finnes äfven sådan stadga och tillsyn utöfvas af veterinär och helsopolis. — Ystad: Stadga för så väl renhållning som mjölkhandel, slakterier, korftillverkning och fläskbesiktning finnes. Tillsyn utöfvas af veterinär, men anses en särskild tillsyningsman för efterspanande af skämda matvaror böra anställas. — I Trelleborg saknas så väl stadga som tillsyningsman, en brist, som bör afhjälpas. Samma förhållande i Skanör—Falsterbo.

Hallands län. Halmstad: Odugliga djurkroppar och delar däraf hafva flera gånger genom besiktningsbyrån tagits i beslag och oskadliggjorts. — I Falkenberg kontrollerar veterinär till salu hållna födoämnen. — Laholm: Trikinbyrå finnes. — Varberg: Stadsfullmäktige hafva anslagit 100 kronor för inrättande af köttbesiktning, men saken är ännu icke ordnad och torde anslaget vara väl litet.

Göteborgs och Bohus län. Göteborg: Trikinundersökningarna hafva visat bland undersökta 26,309 hela, 1,181 halfva och 13,624 stycken svenskt fläsk trikiner i 3 hela samt af amerikanskt bland 1,482 stycken trikiner i 29. Af andra varor hafva undersökts 3,120 partier, däraf 1,440 frivilligt inlämnade och 1,680 anhållna af helsopolisen. Af dessa voro 172 skämda, 2,843 härstammade från sjuka och 106 från självdöda djur. Njutbara voro 1,495, onjutbara 1,625. Anträffade tuberkulösa föremål 1,048. — Uddevalla: Särskild byrå för undersökning af svinkött, men ej obligatorisk. Något öfver 400 hela, halfva eller stycken undersökta, alla friska. Vid köttbesiktning hafva 2 hela och 2 halfva nötkreaturskroppar kasserats. Å andra hafva endast sjukliga delar afskiljts.

Elfsborgs läns städer. Tendenser till bättre kontroll af torgförda födoämnen synas alltmera göra sig gällande. Särskild matvarustadga är utfärdad i Venersborg, Trollhättan och Ulricehamn. Obligatorisk fläskundersökning i alla städerna. I Borås undersökas äfven andra slags kött. Undersökningarna verkställas i allmänhet af veterinärer.

Skaraborgs län. Mariestad: Matvarustadga fastställd. — Lidköping: Tillsyn utöfvas af ordningspolisen. — Skara: Matvarustadga tillämpad sedan midsommar 1891, hvarefter kasserats 1 svinkropp för förskämning, 4 dito för allmän tuberkulos, 1 nötkreatur för septikämi, 1 för tuberkolos, 1 kalf för självdöd. — Sköfde: Af något öfver 1,000 undersökta svin hade inget trikiner, men 16 voro af annan anledning otjenliga till föda. Af 23 slaktade hästar hafva 3 kasserats. 16 nötkreaturskroppar oskadliggjorda såsom oduggliga till föda; likaledes några får- och kalfkroppar. Åtskilliga födoämnen hafva af helsopolisen anhållits. Till besiktningsbyrån hafva en del undersökningsapparater blifvit inköpta. 21 mjölkprof hafva visat lägre än normal fetthalt. — Hjo: Distriktsveterinär och polis utöfva tillsyn.

Vermlands län. Karlstad: Stadgar för mjölkhandeln under året fastställda; 167 mjölkprof inköpta; den saluhållna mjölken har varit oklanderlig. I 33 fall hafva födoämnen blifvit anhållna och kasserade och, där så behöfts, oskadliggjorda. Af undersökta 1,026 hela och 178 halfva svenskt fläsk höll inget trikiner; däremot funnos sådana i 1 amerikanskt fläskstycke af 174 undersökta. — Kristinehamn: Obligatorisk fläskbesiktning för minuthandel verkställes af stadsveterinären. — Filipstad: Ett par gånger hafva mindre partier af till föda oduglig fisk anträffats och oskadliggjorts.

Örebro län. Tillsyn utöfvas i Askersund genom af nämnden antaget och aflönadt biträde, i Lindesberg af helsopolisen, i Nora af veterinär och i Örebro är den fördelad mellan dervarande kemiska station, med hvilken nämnden träffat aftal om undersökningar, och köttbesiktningsbyrån, som arbetar på två afdelningar, den ena med trikin- och dyntundersökning, den andra med all öfrig köttbesiktning.

Vestmanlands län. I Vesterås, där besiktning af torgförda varor verkställes af veterinär och sundhetspolis, hafva till försäljning förbjudits eller anhållits och oskadliggjorts åtskilliga partier kött efter diverse djur. Å trikinbyrån hafva undersökts 637 hela eller delar af svin, samtliga utan anmärkning. Från öfriga städer omförmäles ej något i detta afseende.

Kopparbergs län. Falun: Flera gånger hafva anmärkningar blifvit gjorda af helsovårdskommissarien mot till salu hållna födoämnen, som i ett fall ledt till åtal och böter. Fläskbesiktningen har omfattat 284 hela, 282 halfva och 50 mindre delar af svin samt 20 lådor amerikanskt kort fläsk. Bland de sistnämnda anträffades trikiner i 4 sidor. En matvarustadga uppgjord, men ännu ej fastställd. Ett liquoskop inköpt för smörundersökning.

Gefleborgs län. Gefle: Alla slakterier inom staden äro numera förändrade i enlighet med helsovårdsnämndens föreskrifter. Helsovårdsnämndens byrås undersökningsafdelning anmäler, att rörande matvaruhandeln helsopolisen ingripit i 738 fall, där sjukliga förändringar orsakats, i 82 fall af tuberkulos, i 336 fall af andra sjukdomar; vidare förskämning m. m. Den offentliga mjölkkontrollen hade fortgått sedan maj månad och 2,000 prof undersökts. Oskummad mjölk hade visat sig i medeltal hålla 3·35 % fetthalt och 1·031 spec. vikt; skummad, däri inberäknad separerad mjölk resp. 0·65 % och 1·034 och grädde en fetthalt af 21·33 %. För kontroll af födoämnen hade tillsyningsafdelningen gjort öfver 3,000 besök, som gifvit anledning till 618 anmärkningar. Genom en extra tillsyningsmans antagande hade en verksammare kontroll af saluhållna matvaror åstadkommits, men en tillökning af tillsyningspersonalen anses nödvändig, om helsovårdsarbetet skall kunna på normalt sätt fortgå. — Söderhamn: Köttbesiktning och trikinundersökning verkställes af veterinär. — Hudiksvall: Veterinär utöfvar kontroll öfver matvaruhandeln.

Vesternorrlands län. Hernösand: Af svinkött hafva undersökts 3 halfva och 333 stycken, däraf 2 stycken af djur behäftade med rödsot; de öfriga friska; af smör 97 prof, af hvilka 53 fullgod vara, de öfriga med impregneradt vatten från 20—35 %; af mjölk 19 prof, däraf 4 helfet, 8 halffet och 7 mager vara. Ett parti otjenliga födoämnen beslagtagna. — Sundsvall: Kontroll å handeln med födoämnen har utöfvats af helsopolisen medelst besök å torg, bodar och andra försäljningsställen och hafva 20 partier otjenliga födoämnen tagits i beslag och oskadliggjorts. Tre personer anmälda till åtal. Fläsk hafva undersökts 1,125 hela, 78 halfva och 178 mindre delar. 25 hela fläsk hafva såsom misstänkta anhållits och 4 jämte 2 skinkor oskadliggjorts. Trikiner anträffade en gång. Mjölkundersökningar medelst laktokrit företagna 248 gånger af föreståndaren för den under året inrättade kemiska undersökningsbyrån. Matvarustadga jämte mjölkförsäljningsstadga fastställda.

Vesterbottens län. Skellefteå: Det i förra berättelsen omnämnda förslag om inrättande af en köttbesiktningsbyrå har af allm. rådstugan afslagits.

Norrbottens län. Luleå: Tre personer hafva under året tilltalats och och bötfälts för utbjudande till salu af skämda eller oduggliga födoämnen.

F. **Fabriker och dylikt. Olägenheter däraf.**

Stockholms län. Arbetarna vid Stockholms stads upplag af latrin och sopor vid Löfsta i Jerfälla socken hade under sommaren varit utsatta för nervfeber, antagligen på grund af därstädes rådande dåliga bostads- och renlighetsförhållanden. Beslut har fattats af stadens myndigheter om uppförande af lämpligare arbetarebostäder och har för tillfället svårigheten afhjälpts genom en del af arbetsstyrkans förläggande till det närbelägna Riddersvik.

Jönköpings läns städer. Arbetarnas ålder och arbetstid är öfverensstämmande med gällande författningar. De i K. Förordn. d. 18 nov. 1881 föreskrifna besiktningar hafva under året förrättats af tillsyningsmän. — Eksjö: Garfverier och färgerier utlägga fortfarande fabrikat i ån och förorena därigenom dess vatten. Nämnden hade utfärdat förbud häremot, men efter besvär har K. Maj:t vid förbudet fästat det villkor, att staden skulle utan kostnad för fabrikanten upplåta annan lämplig plats, och detta har ännu icke skett.

Blekinge län. Karlskrona: En fabrikant af sodalut ålagd på grund af upprepade olycksfall att anskaffa flaskor enligt af nämnden godkänd modell.

Göteborgs och Bohus län. Göteborg: Sillsalterierna hafva varit föremål för helsovårdsnämndens uppmärksamhet. Alla utom ett, för hvilket lämplig ändring föreskrefs, hafva varit i mycket godt skick. En inspektör har under 1891 liksom under närmast föregående år haft tillsyn öfver att de föreskrifter, som gifvits för att förbättra det utloppsvatten, som tillföres Mölndalsån från fabriker vid dess nedre lopp, noga följts.

För afhjälpande af de beklagliga förhållanden, som egde rum vid de i stadens grannskap belägna korffabriker, har K. Maj:ts Befh:de medgifvit Göteborgs stadsveterinär och sundhetspolis rättighet att inspektera de Göteborg närbelägna socknarnas slakterier och korffabriker, med skyldighet att till kommunalnämnderna göra anmälan om därvid gjorda anmärkningar.

Från guanofabrikerna och deras upplag sprides svår stank. Vid den å Grötön invid Lysekil belägna får hvarken fabrikation ega rum eller upplag finnas under sommarmånaderna. Verksamheten vid de salterier, som äro belägna å platser, hvilka jämväl hafva badortsintressen att bevaka, har inskränkts till 15 september—1 maj. Vid sulfitcellulosafabriken Götafors i Mölndal ledo arbetare och närboende ofta stort men af svafvelsyrlighetsgasen. Yrkesinspektören har under året påpekat åtskilliga olägenheter inom Korndals fabriker; och har bolaget af K. Befh:de och K. Maj:t ålagts att vidtaga föreskrifna förbättringar till arbetarnas betryggande.

Elfsborgs län. I Borås 1 ny fabrik tillkommen för tillverkning af kamgarn. — I Trollhättan tvenne nya, en pappersfabrik och ett sliperi. — Ulricehamn: Ett pudrettupplag förbjudet.

Örebro län. Från Örebro förmäles fortfarande, att 2 i stadens medelpunkt belägna garfverier sprida elak lukt från pyrar och kalkar samt förorena vattnet i den närbelägna ån, men några åtgärder däremot omtalas ej. — I Nora har ett garfveri gifvit anledning till anmärkning, i följd hvaraf bristen blifvit delvis afhjälpt.

Vestmanlands län. Från ingen af städerna har omnämnts, att några särskilda åtgärder behöft vidtagas.

Kopparbergs län. Falun: Metallextraktionsverket och Falu Kopparverks extraktionsverk sprida någon gång illaluktande gaser, dock i mindre grad än förut. Ett olaga lump- och benupplag har föranledt åtal och böter.

Gefleborgs län. Gefle: Sedan helsovårdsnämnden börjat utöfva en mera effektiv tillsyn öfver stadens slakterier, förlade åtskilliga slakteriidkare, som funno hvarje kontroll besvärlig, sin verksamhet till de angränsande socknarna och försedde från där inrättade slakterier och korffabriker marknaden i Gefle med varor, som i lika hög grad behöfde kontroll som sådan var svår att åstadkomma. Genom framställning från helsovårdsnämnden och medverkan af K. Maj:ts Befh:de och förste provinsialläkaren hafva ordningsstadgar för slakterirörelsens utöfvande — i likhet med hvad sedan 1883 varit gällande för landskommunerna omkring Stockholm — uppgjorts att antagas inom de Gefle angränsande socknarna Hille och Valbo, och äro för Valbo kommun dylika stadgar redan faststälda och torde inom kort äfven komma att gälla inom Hille.

Vesternorrlands län. Sundsvall: Å det område, där helsovårdsstadgan för stad tillämpas, finnas 5 gamla slakterier och 1 korffabrik; inom den egentliga staden intet sådant handtverk. Kontroll genom 122 besök. I lump-, ben- och hudupplag hafva 18 besök blifvit gjorda.

Vesterbottens län. Skellefteå: Af garfverierna vållas stank och osnygghet.

G. **Epidemisjukvården, anordningar till förekommande af smittosamma sjukdomars spridning.**

Stockholms stad. Till epidemisjukhus hafva under året användts samma lokaler, som under en följd af föregående år, således provisoriska sjukhuset N:o 82 Hornsgatan (för difteri m. m.) samt en del af Katarina sjukhus (för skarlakansfeber). Det provisoriska sjukhus, som med anledning af sistnämnda sjukdoms starka spridning under senare delen af 1890 inrättades i stadens södra kasern och började beläggas i december, kunde åter stängas 31 mars. — Med anledning af att smittkoppor voro gängse i såväl Köpenhamn som Petersburg lät nämnden ställa i ordning baracker i stadshagen samt uppgöra förslag till en mindre sjukvårds- och desinfektionsanstalt på en af Fjäderholmarna, men då faran sedan aflägsnade sig, utfördes icke anläggningen, men en mindre desinfektionsugn anskaffades därtill. Det nya epidemisjukhusets byggnader hafva under året uppmurats, men då byggnadsarbetet synts nämnden bedrifvas för långsamt i betraktande af de otillräckliga utvägarna för mötandet af en större epidemi, har nämnden hos drätselnämnden gjort framställning om dess påskyndande. Desinfektionshärberget har varit användt under 125 dagar af sammanlagdt 45 personer. I desinfektionsugnen hafva utom epidemisjukhusets persedlar 12,218 effekter af hvarjehanda slag renats från smittämnen. Ugnen har därföre varit i bruk under 184 dagar med sammanlagdt 956 desinfektioner. Desinfektion af bostäder har af helsopolisen verkställts i 201 fall, därvid sammanlagdt 384 rum och kök desinfekterats.

Ympning af kalfvar, som handhafts af nämndens veterinärer, har omfattat 24 djur. Vaccin har dock endast skördats från 23, då pustlerna å ett af djuren utvecklade sig dåligt och det för öfrigt visade sig ej fullt friskt. På hvarje kalf kommo i medeltal 58 anlagda snitt och 55 utvecklade koppor. Vaccinskörden omfattade 2,535 glasplattor, 158 rör eller s. k. småflaskor och 51 kapillärrör. Stadens fyra vaccinatörer samt vaccindepotföreståndaren i andra distriktet, som tillika är underläkare vid Allm. Barnhuset, hafva under året vaccinerat tillsammans 3,797 barn. Läggas härtill 909 af enskilde vaccinatörer utförda ympningar, uppgår hela antalet under år 1891 vaccinerade barn till 4,706, för så vidt anmälan inkommit. Häraf blefvo 4,257 ympade med animal och 449 med humaniserad vaccin. Resultatet visade sig med animal lymfa lyckligt i 98 % och med humaniserad i 98·2 %. Gynnsammast utföll ympningen i fjärde distriktet, där den animala vaccinen slagit an i 99·6 % af alla fallen.

Stockholms län. Af länets städer hafva endast Norrtelge och Södertelge särskildt anordnade epidemisjukhus. I Norrtelge finnas för ändamålet tvenne särskilda hus, det ena med 4 sängar, badrum och sköterskerum, det andra, nu användt till slöjdskola, har 2 rum med skilda ingångar och sköterskerum. — I Södertelge har sjukhuset fri belägenhet, innehåller 2 sjukrum med 6 platser i hvardera, rum för sköterska, badrum och kök samt 2 klosettrum; pannmur i badrummet och vattenreservoir å vinden. Utrustningen består af 12 järnsängar med linne. — I Östhammar är ingen anordning vidtagen. — Öregrund saknar egen lokal, men helsovårdsnämnden anser sig vid behof kunna hyra sådan. Utrustningen består af 2 järnsängar och 4 filtar. — Vaxholm har att tillgå tre sängar med utredning, men ej egen lokal. Under sommaren förhyres en stuga å en invid liggande holme, men som icke är användbar vintertiden. — I Sigtuna finnes en mindre sjukstuga, anordnad för donerade medel, innehållande 2 rum och kök och utrustad med 4 sängar. Den uppgifves få tagas i anspråk äfven för smittosamma sjukdomar. Särskild sköterska är där boende.

Upsala län. Upsala har epidemisjukhus, men ej Enköping. Å Upsala epidemisjukhus hafva under året vårdats sjuke i tyfoidfeber,

skarlakansfeber och difteri, inalles 44. Desinfektion af bostäder verkställda af helsopolisen 13 gånger. Desinfektionsugnen tagen i bruk 111 gånger. Antiseptiska medel gratis utlämnade till barnmorskor.

Södermanlands län. Epidemisjukhus finnas i Nyköping, Eskilstuna, Strengnäs och Mariefred, men saknas i de öfriga båda städerna och äfven i de större samhällena å landet, där helsovårdsstadgans föreskrifter i afseende å stad skola tillämpas, en brist, som å alla dessa ställen borde skyndsamt afhjälpas. Äfven behöfvas i såväl Eskilstuna som Mariefred nya och tidsenliga epidemisjukhus, då de nuvarande äro särdeles bristfälliga. Epidemisjukhuset i Nyköping är af trä i 2 våningar med 5 sjukrum i den nedra och 4 i den öfra, rymmande 16 sjuke. Vidare finnas 1 rum för läkare, 2 för sköterskan, badrum, det sistnämnda med cementgolf och oljemålade väggar. Sjukrummen hafva oljemålade väggar och fernissade golf, öfra våningen äfven oljefernissade tak. Genom glasdörrar i nedra våningens korridor kunna 2 afdelningar bildas. Den å öfra botten befintliga afdelningen kan f. n. ej isoleras från den nedra, emedan trappuppgången står i direkt förbindelse med dennas korridor. Desinfektionsugn saknas ännu, men man hoppas kunna afhjälpa denna betänkliga brist genom att årligen afsätta de besparade medlen å anslaget (500 kronor 1890). — Eskilstuna: Sjukhuset högst olämpligt dels genom läget i närheten af andra boningar och dels såsom bestående af ett gammalt trähus med bristfällig inredning utan badrum och utan desinfektionsinrättning. — Torshälla: Egen lokal saknas. Ett rum, hvars hyresgäst när som helst kan uppsägas till afflyttning, är afsedt att vid behof användas. — Strengnäs: Sjukhuset beläget i stadens nordvestra hörn vid sjön, snyggt och väl hållet. Det består af 2 rum skilda genom ett kök. Väggar och tak oljemålade. Utredning finnes till 4 sängar. Hvarje sjukrum har klosett med rör till kakelugnspipan. I souterrainvåningen finnas vedbod, likbod och brygghus. Desinfektionsugn saknas. — Mariefred: Sjukhuset, någorlunda fritt beläget, utgöres af ett tvåvånings trähus med 2 rum och kök i hvarje våning, men nedra våningen användes till fattigstuga, hvilket är alldeles olämpligt, då ett dylikt sjukhus' ändamål är att vara isoleringsanstalt och detta under sådant förhållande ju alldeles förfelas. Utredning finnes för 4 sängar, äfven badkar och sjukbår, men ej badrum, ej heller desinfektionsugn. — Trosa: Epidemisjukhus saknas ännu, men borde med första inrättas. Bästa platsen anser förste provinsialläkaren vara norr om staden, vester eller norr om kyrkan.

Östergötlands län. Epidemisjukhus finnas i Linköping, Norrköping och Söderköping, men saknas i de öfriga städerna. Linköpings epidemisjukhus ligger på ett berg vester om staden, är af trä, gammalt och ej uppfördt för ändamålet. 2 våningar med särskilda ingångar från gården. Den nedra innehåller 2 sjukrum med 6 sängar, 1 reservrum, kök, badrum, desinfektionsrum; öfra våningen 5 sjukrum med 10 sängar. Salarna rymliga, men låga. Sängar af järn. Desinfektionsugnen utgöres af en liggande dubbelcylinder af järnplåt, mellanrummet innehåller vatten, som upphettas genom direkt eldning. Föremålen läggas i en korg af smidt järn, som inskjutes på skenor. Isoleringen i sjukhuset ej effektiv, då båda våningarna hafva gemensam sköterska och matlagning. Särskild transportvagn för smittosamt sjuke finnes ej. — Norrköping: Nytt epidemisjukhus skall uppföras på samma tomt som det förra. Det skall göras af trä med pappbeklädnad ut- och invändigt, öfver pappen boisering, oljemålad. Skall genom en brandmur delas i 2 hälfter, hvardera omfattande: 1 sjuksal med 11 sängar, 1 sjukrum med 2 och 1 med 1 säng, sköterskerum, dagrum, thékökslokal, badrum, klosettrum, korridor samt 1 besöksrum, skildt från korridoren genom glasvägg, genom hvilken patienterna från korridoren få samtala med besökande anhöriga. De mindre sjukrummen isolerbara. Ryggåstak och asfaltgolf. 4 st. »Friedländers» ventilationsugnar från Ebbe bruk placeras i hvar och en af de stora salarna. Totalkostnaden beräknas till 20,000 kr. — Söderköping: Mindre trähus i 2 våningar med gemensam uppgång. På nedra botten 2 sjukrum med resp. 2 och 4 sängar; en trappa upp 1 sjukrum med 3 sängar samt kök och sköterskerum. Väggar och tak oljemålade och golfven i 2 rum fernissade. Särskildt rum för svafvelrökning. Afträde med tunnor, träunderlag och torfströinblandning. — Skeninge: I rådhusets nedra våning finnes för infektionssjukdomar afsedt 1 rum med 6 sängar! Väggarna kalkrappade och limfärgade, taket oljestruket. Sängar af järn med halmmadrasser och filtar. Flyttbar järnblecksklosett. Sjuktransportvagn och bårar saknas, likaså saknas badrum, kök, sköterskerum och uthus, således ytterst ofullständig anordning. — I Vadstena och Motala saknas alla anordningar.

Jönköpings län. Jönköpings epidemisjukhus har 62 platser. Under året 62 vårdade. Bårar och en droska finnas för sjukes transport. Desinfektion verkställd i hemmen, där difteri yppats, medelst karbol- eller sublimatlösning. — Grenna: Ett epidemisjukhus finnes uppfördt sedan 1890, men är ännu icke färdigt att mottaga sjuke. — Eksjö har ett epidemisjukhus, som utgör en prydnad för staden. Det ligger högt och fritt, har 2 vackra, höga, ljusa sjuksalar med boiserade tak och väggar, oljedränkta golf. Rum för bofast sköterska, kök, badrum och desinfektionsugn för torr värme. Utredning för 5 sängar, plats för 10. Sjukhuset står under nämndens omedelbara uppsikt.

Kronobergs län. Vexiö har epidemisjukhus.

Kalmar län. Kalmar: Å epidemisjukhuset hafva vårdats 29 personer för dels tyfoidfeber, dels skarlakansfeber och difteri. Nytt tidsenligt epidemisjukhus är högeligen behöfligt. Nämnden har ock arbetat på åstadkommande af ett sådant. Ritning och kostnadsförslag hafva uppgjorts, det senare slutande på 50,000 kr., hvilken kostnad dock anses för hög. Ärendet har för andra gången remitterats till drätselkammaren för utredning och förslag angående bästa sättet att anskaffa medel. — I Vestervik har i stället för det gamla epidemisjukhuset, hvari vårdats 58 personer, inköpts och till sjukhus inredts lägenheten Reginelund invid staden, men detta nya sjukhus har ännu ej begagnats. Det innehåller 2 våningar med 5 rum i hvardera. Eldstäderna inrättas med kombinerad eldning och ventilation och är därigenom väl sörjdt för såväl tillförsel af frisk som afgång af förbrukad luft. Ett badrum inrättas i hvardera våningen. Vattenledning anordnas från sjön medelst tryck- och sugpump. En brunn skall anläggas med aflopp till sjön för den flytande orenligheten, men med mynning långt ut från vattenhämtningsstället. Portativa klosetter skola användas. Desinfektionsugn skall anskaffas. — I folkskolorna var skolgången inställd för skarlakansfeber från 29 sept. till 13 nov. — Vimmerby: Ett par kilometer utom staden har förhyrts en mindre byggnad med 2 rum att användas till epidemisjukhus, och sköterska är antagen. Utredning finnes till 6 sängar, f. n. förvarad i rådstugan. Desinfektionsugn saknas. — Oskarshamn: Gamla fattighuset användes till epidemisjukhus. Det ligger olämpligt i bebygd stadsdel, utgöres af ett tvåvånings trähus, innehåller 4 sjukrum och 12 sängar, men alla rummen tillsammans erbjuda icke en för 12 patienter tillräcklig luftkub. Om någon tidsenlighet är ej tal. Desinfektionsapparat saknas. Ett ordentligt epidemisjukhus med desinfektionsapparat är behöfligt. — Borgholm: En liten stuga inom bebygd stadsdel skall vid behof tjena såsom epidemisjukhus. Fyra sängar med utredning finnas. Sköterska är antagen och bor på lokalen.

Gotlands län. Visby har epidemisjukhus, ehuru beläget inuti staden och ej tidsenligt.

Blekinge län. Karlskrona har ett väl inrättadt och isoleradt epidemisjukhus på Tullholmen. Desinfektionsugn enligt Ramsings system, sjuktransportvagn m. m. Äfven finnes särskild interneringslokal å Pantarholmen, anskaffad 1890. — Ronneby: Epidemisjukhuset fritt beläget, rymmande 10 à 12 sjuke. I nedra våningen 2 sjukrum, något mörka och låga, jämte förvaringsrum. I öfra våningen 2 större sjukrum, kök, badrum samt rum för sköterska och läkare. Kan isoleras i flera afdelningar. Desinfektionsugn finnes ej. — Karlshamn: Epidemisjukhus vid östra tullen, väl isoleradt. Det har 4 sjuksalar, badrum, kök och rum för sköterska, 12 platser. På gaflarna äro utbyggnader för klosetter. I en befintlig uthusbyggnad skall äfven inrymmas desinfektionsugn, hvartill medel redan finnas anslagna. — Sölvesborg: Staden eger sedan 1885 ett sjukhus, hvars väsentliga uppgift var att fylla behofvet af epidemisjukhus. Ett à två rum äro därtill reserverade, men föröfrigt användes det lilla prydliga och välhållna sjukhuset såsom lasarett. Det har plats för 10 à 12 patienter; därjämte operationsrum, kök, rum för sköterska m. m. I ett ekonomihus hoppas man få anbragt en mindre

desinfektionsugn. Staden eger ej någon desinfektionsapparat, men svafvelrökning och desinfekterande tvättning har utförts i hemmen, där smittosamt sjuke vårdats.

Kristianstads län. Epidemisjukhus, ehuru föga tidsenliga, finnas inrättade i Kristianstad och Simrishamn med plats för resp. 15 och 16 sjuke; i Engelholm saknas däremot sådant.

Malmöhus län. Malmö: Epidemisjukhuset, i godt skick, har 4 större salar, hvardera rymmande 10 sängar, och 4 enskilda rum, ett med 2 och tre med 1 plats i hvardera, således inalles 45 platser. Dessutom tvenne s. k. Döckerska tält. Desinfektionsugn finnes i källarvåningen, inrättad för torr upphettning, men alldeles oanvändbar. Vidare saknas interneringslokal. Båda dessa brister behöfva afhjälpas och förslag därtill äro under utarbetning, för att föreläggas stadsfullmäktige. Ugnen bör inrymmas i särskild därför anordnad byggnad å sjukhusets tomt. — Lund: Epidemisjukhuset inrymmer 40 sängplatser, men är i flera afseenden illa anordnadt; behöfver repareras och förbättras. Desinfektionsugn saknas, en brist, som snarligen behöfver afhjälpas. — Landskrona: Epidemisjukhuset är af mycket underhaltig beskaffenhet och saknar desinfektionsugn. Förslag och ritningar till nytt sjukhus med sådan ugn äro uppgjorda, men utförandet har fördröjts genom tvist om den därtill beräknade tomten. — Helsingborg: Epidemisjukhus finnes, men till följd af stadens utvidgning just åt det håll, där detta är beläget, är det ej längre fullt användbart, hvarföre helsovårdsnämnden uppdragit åt förste stadsläkaren att uppgöra ritning och kostnadsförslag till nytt sådant, där man ock är betänkt på att anskaffa desinfektionsugn, som nu saknas. — Ystad: Epidemisjukhus med 60 platser i tvenne envånings stenhus med däremellan beläget ekonomihus, inrymmande badrum, likbod och tvättstuga. Desinfektionsugn saknas, men bör snarligen anskaffas. — I Trelleborg saknas epidemisjukhus och hafva stadsfullmäktige afslagit helsovårdsnämndens framställning om inrättande af sådant, ett missgrepp, som kan blifva dyrbart, i händelse af svårare epidemi. Förste provinsialläkaren har allvarligen påyrkat anskaffandet af ett mindre epidemisjukhus jämte desinfektionsugn, så mycket mera behöfligt, om den stora trafiken till Tyskland kommer att dragas öfver Trelleborg. — I Falsterbo —Skanör saknas såväl epidemisjukhus som någon tillstymmelse till lokal för isolering af i smittosam sjukdom insjuknade personer.

Hallands län. Epidemisjukhus finnas endast i Halmstad och Varberg, men saknas i Laholm, Falkenberg och Kungsbacka, en brist, som borde afhjälpas och hvarpå förste provinsialläkaren fästat vederb. helsovårdsnämnders uppmärksamhet, betonande vikten af att ega en plats, där de första fallen af en epidemisk sjukdom kunna isoleras, för att hindra dess spridning. Under året har å Halmstads epidemisjukhus vårdats 29 sjuke, de fleste för tyfoidfeber. Isolering och desinfektion har verkstälts i privatbostäder.

Göteborgs och Bohus län. Göteborgs stad: Å epidemisjukhuset hafva under året vårdats 211 personer, de flesta för tyfoidfeber och vidare skarlakansfeber och difteri. Vid anmälan om smittosam sjukdom undersöker helsopolisen förhållandet och föres, där större fara för sjukdomens spridning föreligger, den sjuke till epidemisjukhuset, hvarefter hans bostad, kläder och andra begagnade föremål rengöras och desinfekteras antingen hemma eller å desinfektionsinrättningen. Lägenheten vädras därefter och befintliga sanitära missförhållanden m. m. söker helsopolisen få afhjälpta. — Af länets öfriga städer hafva för möjliggörande af isolering följande åtgärder vidtagits: I Uddevalla har en äldre byggnad apterats till epidemisjukhus. — Kungelf förfogar öfver 2 rum i ett staden tillhörigt hus vid stadens torg med utredning för 3 sängar. — Marstrand har en afskild, på Koön belägen byggnad, innehållande rum och kök, men i saknad af nödig sjukvårdsutredning. — Strömstad saknar både epidemisjukhus och andra anordningar för sjukes isolering, men eger nästan fullständig utredning för 6 sängar. Inget af dessa samhällen eger heller desinfektionsugn eller något isoleringshärberge. — Äfven i Lysekils köping saknas epidemisjukhus och anordningar för desinfektion eller isolering liksom ock de tätt befolkade fisklägena; men borde i dessa samhällen, dit under sillfisket en mängd folk samlas, finnas någon lämplig lokal, på förhand försedd med enkel, men tillräcklig utredning, för att kunna upptaga de första fallen af möjligen inträffande smittosam sjukdom.

Elfsborgs län. I Venersborg, Borås, Alingsås och Åmål finnas särskilda epidemisjukhus, af hvilka det i Borås till beskaffenhet och utredning befinnes i utmärkt skick, det i Åmål däremot bristfälligt. — I Ulricehamn saknas sådant sjukhus, liksom ock i Trollhättan, men anser förste provinsialläkaren förhoppning finnas, att på båda platserna sådana sjukhus skola komma att med det snaraste uppföras.

Skaraborgs län. Epidemisjukhus finnas i Mariestad, Skara och Sköfde, det sistnämnda nytt och väl anordnadt, men saknas i Lidköping, Falköping och Hjo. — Mariestads sjukhus har 12 platser med full utrustning. Här råder dock det missförhållande, att största delen af huset är uthyrdt till familjer, som väl äro skyldiga att vid tillsägelse afflytta, men hvilket förhållande ändå är olämpligt. Ett rum står ledigt för sjukes mottagande, men är mycket bristfälligt. — I Lidköping har helsovårdsnämnden gjort framställning till stadsfullmäktige i frågan, upprättat ritning och kostnadsförslag, men intet är afgjordt. — Å Skara epidemisjukhus finnes plats för 14 sängar. — Å det i Sköfde 7 rum med 15 platser, jämte en Recks desinfektionsugn. Åtgärder vidtagna och föreskrifter af helsovårdsnämnden utfärdade till förekommande af utbredning af tuberkulos-smitta genom det stora antal patienter som hopats för att komma under d:r Torstensons vård. — I Hjo har nämnden till sitt förfogande ett anslag att därmed vid behof anordna sjukrum med 4 sängar för smittosamt sjuke. — Falköping: Sjuka barn hafva, så godt sig göra låtit, isolerats i hemmen och barn från sådana hem förbjudits skolgång.

Vermlands län. I alla tre städerna finnas epidemisjukhus. Till det i Karlstad lärer desinfektionsanstalt snart komma att anskaffas. Sådana saknas i Kristinehamn och Filipstad. Å sistnämnda ställe hafva under året en del utredningspersedlar till epidemisjukhuset, hvilka befunnits odugliga, ersatts med nya.

Örebro län. Epidemisjukhus finnas i Örebro och Lindesberg, men saknas i Askersund och Nora. — I Örebro har epidemisjukhuset befunnits otillräckligt, hvarföre helsovårdsnämnden gjort framställning hos stadsfullmäktige om byggande af ett nytt, större och tidsenligare. Under året hafva 75 personer vårdats därstädes, de fleste för scarlatina, därnäst för tyfoidfeber. — Lindesbergs epidemisjukhus har 2 sjukrum jämte bad- och sköterskerum. Tvenne fall af difteri under året vårdade. Båda dessa epidemisjukhus äro för öfrigt i sådant skick, att de ingalunda motsvara sitt ändamål. Det i Örebro är beläget i bebodd stadsdel, har dålig ventilation, ofullständig isolering mellan rummen, oduglig desinfektionsapparat; köket användes tillika såsom badrum. I Lindesberg hade det ena rummet uthyrts till förvaring af en sinnessjuk person, och från detta rum gick klosettens ventilationsrör genom väggen in i det återstående sjukrummet, hvars användning för sitt ändamål därigenom omöjliggjordes.

Vestmanlands län. Epidemisjukhus finnas anordnade i länets alla städer. I Vesterås finnas därjämte desinfektionsugn af Recks modell samt särskild sjuktransportvagn. 60 sjuke under året vårdade, de flesta i scarlatina och tyfoidfeber. — I Sala finnes å sjukhuset plats med fullständig utredning för 10 sängar samt plats för ytterligare 5. — Köpings epidemisjukhus har 11 platser, men befinner sig i otillfredsställande skick, ej motsvarande tidens fordringar, hvarföre förslag är utarbetadt till uppförande af ett nytt tidsenligt sjukhus.

Kopparbergs län. I Falun finnes epidemisjukhus i ganska tidsenligt skick med plats och utredning för 38 sängar. Helsovårdskommissarien ombesörjer på tillsägelse desinfektion i hemmen. Karbolsyra och jodoform tillhandahållas kostnadsfritt åt barnmorskorna. — I Säter och Hedemora saknas såväl särskilda epidemisjukhus som anordningar eller utredningspersedlar för att i hast kunna anordna provisorisk lokal för ändamålet. I Hedemora är dock förslag väckt om anskaffande af någon sjukvårdsmateriel.

Gefleborgs län. Epidemisjukhus finnas i länets alla 3 städer, men ingenstädes desinfektionsugn. Denna brist blir dock snart afhjälpt i Söderhamn, där anslag beviljats till inköp af en Recks ugn. — I Gefle hafva å epidemisjukhuset vårdats 114 personer. Desinfektioner verkställas på läkares rekvisition af helsovårdsnämndens tillsyningsman. En hjulbår är anskaffad och stationerad i rådhusets förstuga. — Hudiksvalls epidemisjukhus har 16 platser. Åtskilliga

reparationer hafva utförts enligt af förste provinsialläkaren lämnade anvisningar. — I Söderhamn har epidemisjukhusets tomt blifvit dränerad och framställning har gjorts om dess utvidgning. För transport af smittosamt sjuke är aftal träffadt med åkare att tillhandahålla lämpligt åkdon utan stoppning och dynor, som efter hvarje begagnande desinfekteras å sjukhusets tomt, innan detsamma återhämtas. Desinfektioner verkställas genom nämndens försorg på anmodan af läkare.

Vesternorrlands län. Så väl i Hernösand som Sundsvall saknas tidsenliga epidemisjukhus; i Hernösand saknas äfven desinfektionsanstalt. I Sundsvall har å kopphusets tomt uppförts en tidsenlig desinfektionsanstalt af sten i 2 afdelningar och äro tvenne desinfektionsugnar af Recks patent därstädes uppställda.

Jämtlands län. I Östersund finnes epidemisjukhus, innehållande 4 rum med 6 sängar och tillbehör, badrum samt desinfektionsugn af Wimans & C:o patent, N:o 3.

Vesterbottens län. Umeå: Epidemisjukhuset har blifvit flyttadt till en i stadens utkant belägen barack, där man, om så skulle erfordras, kan disponera öfver ända till 15 mindre rum. Ett bättre ordnande af sjukhuset återstår dock. — Skellefteå har ett på omkring 1 kilometers afstånd beläget epidemisjukhus, innehållande 2 sjukrum med plats och utredning för 4 à 5 sjuke i hvarje rum, äfvensom ett emellan sjukrummen beläget kök.

Norrbottens län. Alla 3 städerna hafva särskilda epidemisjukhus. Det i Luleå är otidsenligt; ingen sjuk har där under året vårdats. — Piteå har epidemisjukhus med 5 sängar och Haparanda med 8 sängar. Reparationer hafva under året verkställts.

H. Dödsorsakerna i rikets städer.

Af de redogörelser för dödsorsakerna i rikets städer, som af Helsovårdsnämnderna afgifvits och hvaraf sammandrag blifvit uppgjorda, hvilka meddelas å tabellerna 1—3, finner man, att sammanlagda antalet af de under år 1891 bland den kyrkskrifna befolkningen i Sveriges städer inträffade dödsfall utgjort 16,579.

Antalet kyrkskrifna invånare i städerna uppgick den 1 januari 1891 enligt Helsovårdsnämndernas uppgifter till 897,753 personer. Då härmed jämföres antalet dödsfall 16,579, visar sig en dödlighet af 18.5 på 1,000 hafva egt rum.

I Stockholm hafva dödsfallen uppgått till 5,410 = 22 per mille.

Beträffande större eller olika stor dödlighet inom olika stadsdelar meddelas ur Helsovårdsnämndernas berättelser följande uppgifter.

Stockholm:

1.	Nikolai församling	med	11,499 inv.	hade	178 döde	= 15·4 pr m.
2.	Klara »	»	18,524 »	»	248 »	= 13·4 »
3.	Kungsholms »	»	24,691 »	»	583 »	= 23·6 »
4.	Adolf Fredriks »	»	40,186 »	»	796 »	= 19·9 »
5.	Jakobs »	»	13,464 »	»	165 »	= 12·2
6.	Johannes »	»	15,954 »	»	342 »	= 21·4
7.	Östermalms »	»	45,315 »	»	713 »	= 15·7
8.	Katarina »	»	36,545 »	»	919 »	= 25·1
9.	Maria »	»	30,086 »	»	669 »	= 22·2 »
10.	Kaserner	»	4,336 »	»	19 »	= 4·4
11.	Barnhus och barnhem	»	867 »	»	133 »	= 153·4
12.	Arbets- och försörjningsinrättningar	»	3,850 »	»	606 »	= 157·4
13.	Obekant bostad, främlingar		—		39	—
	Summa		245,317 inv.		5,410 döde	= 22·0 pr m.

Göteborg:

1.	Nordstaden	med	6,000 inv.	hade	79 döde	= 13·0 pr m.
2.	Sydstaden	»	7,300 »	»	101 »	= 13·8
3.	Otterhällan	»	4,000 »	»	49 »	= 12·2
4.	Masthugget	»	3,400		44	= 10·3
5.	Majornas 4:de rote	»	1,000 »	»	13 »	= 13·0
6.	D:o 2:a rote	»	3,600 »	»	47 »	= 13·0
7.	Masthuggsbergen	»	11,800 »	»	205 »	= 17·4
8.	Majornas 3:e rote	»	6,000 »	»	83 »	= 13·8 »
9.	D:o 1:a rote	»	7,000 »	»	104 »	= 14·8 »
10.	Haga	»	12,400 »	»	267 »	= 20·0 »
11.	13:de och 14:de rotarna m.m.	»	7,500 »	»	114 »	= 15·2 »
12.	Landala, Vestra Brantdala	»	8,000 »	»	127 »	= 16·0
13.	Annedal, Albostaden	»	10,800 »	»	142 »	= 13·1 »
14.	Stampen, Gullbergsvass	»	3,800 »	»	52 »	= 14·0 »
15.	15:de roten, Burgården m. m.	»	4,300 »	»	47 »	= 10·9 »
16.	Redbergslid, 18:de roten	»	5,500 »	»	61 »	= 11·0 »
17.	Gamlestaden öster om ån	»	700 »	»	7 »	= 10·0 »
18.	Fattigvårdsinrättningarna	»	1,300 »	»	141 »	= 108·0 »
19.	Artilleristerna	»	700	»	2 »	= 3·0
20.	Obekant bostad		—		2	—
	Summa		105,100 inv.		1,749 döde	= 16·7 pr m.

Upsala:

Fjärdingen	med	3,053 inv.	hade	36 döde	= 11·8 pr m.
Luthagen	»	2,454 »	»	41	= 15·9 »
Kungsängen		5,325		99	= 18·6
Svartbäcken	»	4,733 »	»	62 »	= 13·1 »
Nya Svartbäcken	»	2,903 »	»	64 »	= 22·0 »
Utom stadsplanen	»	3,042 »	»	50 »	= 16·4 »
Försörjningsanstalter		—		23	—
Summa		21,510 inv.		375 döde	= 17·4 pr m.

Malmö:

I den egentliga staden	15·4 pr m.
Inom Rörsjöstaden	19·4
Östra förstaden	14·7 »
Södra förstaden	16·1

Lund:

I nordöstra stadsdelen	14·2 pr m.
» sydöstra	15·4
» sydvestra »	15·8 »
» nordvestra »	16·3

Antalet år 1891 födde har i samtliga städerna utgjort 26,636, motsvarande 29·6 pr mille; i Stockholm resp. 7,731 = 31·5 pr mille.

Förhållandet mellan födde och döde, som för samtliga städerna varit = 160 : 100, visar sig för hufvudstaden hafva varit = 142 : 100.

Dödligheten i första lefnadsåret har i samtliga städerna i riket uppgått till 3,522 fall = 21·2 proc. af samtliga dödsfallen och 13·2 proc. af antalet födde. För Stockholm har detta förhållande med 1,294 dödsfall utgjort 23·9 proc. af samtliga dödsfallen och 16·7 proc. af antalet födde.

Dödligheten bland mankön har såsom vanligt varit störst i första lefnadsåret och därnäst i åldersperioden öfver 60 år;

bland kvinnor åter har största dödligheten inträffat i perioden öfver 60 år och därnäst under första lefnadsåret.

Å tabellerna 1—3 redovisas för öfrigt för antalet dödsfall uti hvarje af de å formuläret upptagna sjukdomsrubriker samt fördelningen på olika kön och ålder, äfvensom för antalet dödsfall uti hvar och en af rikets städer uti hvarje sjukdom.

Dödsfallen i akuta infektionssjukdomar (tab. 1 kol. 6—20) hafva uti samtliga städerna uppgått till 2,715 mot 2,414 år 1890, utgörande 16·4 proc. af samtliga dödsfallen mot 15·8 proc. det sistnämnda året.

Vid jämförelse mellan de särskilda infektionssjukdomarna finner man att mässling under året förorsakat de flesta dödsfallen, nämligen 843 mot 234 det föregående året, därnäst skarlakansfeber 419 mot 806, vidare difteri 365 mot 393, strypsjuka 227 mot 295 och kikhosta 212 mot 308. Mässling är således den enda bland ifrågavarande sjukdomar, hvaruti antalet dödsfall ökats mot förra året; alla de öfriga visa ett minskadt antal dödsfall. Af mässling hafva de flesta fallen förekommit i Stockholm och vidare i Eskilstuna, Norrköping, Upsala, Gefle, Göteborg och Örebro. Skarlakansfeber har kräft de flesta offren, förutom i Stockholm, i Gefle, Falköping, Norrköping och Örebro; difteri likaledes i Stockholm och vidare i Sundsvall, Helsingborg och Malmö; strypsjuka i Stockholm, Helsingborg, Malmö och Ystad. Tarmtyfus, som visar ungefärligen samma antal dödsfall som förra året, nämligen 168 mot 162, har förutom i Stockholm och Göteborg förorsakat relativt många dödsfall i Sala och Simrishamn. Af fläcktyfus har anmälts endast 1 och af smittkoppor intet dödsfall, ej heller af frossa.

Bland de kroniska infektionssjukdomarna har tuberkelsjukdom i lungorna, lungsot, förorsakat 2,447 dödsfall, utgörande 14·7 proc. af samtliga dödsfallen.

För öfrigt äro antecknade 2,751 dödsfall af sjukdomar i andedräktsorganen, hvaribland 1,726 fall = 10·4 proc. af akuta lung- och lungsäcksinflammationer. Sjukdomar i matsmältningsorganen hafva förorsakat 1,746 dödsfall.

Af olyckshändelser äro antecknade 359 dödsfall, af självmord 180 fall mot 192 förra året och af »mord och dråp» 12 fall mot 25 år 1890 och 13 år 1889.

I. Helsovårdsstadgans tillämpning å andra ställen än städer i enlighet med § 26.

Under år 1891 har genom särskilda nåd. bref föreskrifvits, att hvad i gällande helsovårdsstadga för riket finnes föreskrifvet i fråga om stad, skall i tillämpliga delar gälla äfven för följande platser, nämligen: den vid Klädesholmen i Bohus läns skärgård belägna ön *Koholmen* (K. Br. den 29 maj) med för båda gemensam helsovårdsnämnd; vissa områden af *Helsingborgs landsförsamling* (K. Br. den 18 sept.); *Arvika* köping och *Borlänge* stationssamhälle (K. Br. den 25 sept.), samt *Bjuf* (K. Br. den 16 okt.).

Enahanda föreskrifter hafva förut meddelats angående: Inom *Stockholms län:* Sundbyberg; *Upsala län:* Tierp; *Södermanlands län:* Malmköping, Katrineholm, Gnesta och Nyfors; *Östergötlands län:* Valdemarsvik; *Jönköpings län:* Vernamo, Nässjö, Tranås, Säfsjö, Hvetlanda och Forserum; *Kalmar län:* Gamleby, Mönsterås, Figeholm, Nybro, Mörbylånga; *Gotlands län:* Hemse; *Kristianstads län:* Hvilan och Hedentorp, Hessleholm och Åhus; *Malmöhus län:* Eslöf, Höganäs bruk, Höganäs fiskläge, Råå och Limhamn; *Göteborgs och Bohus län:* Lysekil, Fiskebäckskil, Grundsund, Gullholmen, Käringön, Mollösund, Klädesholmen, Stora och Lilla Tjörnekalf, Åstol, Helleviksstrand, Skärhamn, Fjällbacka, ett område af Örgryte socken vid Göteborg, samt Grebbestad; *Elfsborgs län:* Trollhättan; *Skaraborgs län:* Töreboda och Vara; *Vermlands län:* Seffle; *Örebro län:* Nya Kopparberg och Hallsberg; *Vestmanlands län:* Norberg; *Kopparbergs län:* Avesta, samt i *Vesternorrlands län:* Örnsköldsvik, Gådeåstaden och Sollefteå.

Ur helsovårdsnämndernas berättelser från dessa ställen samt förste provinsialläkarnes inspektionsberättelser meddelas följande:

Stockholms län. Sundbyberg: Till undvikande af en brunns förorening har dels ett afträde flyttats och dels en kloakledning anlagts, hvarjämte från tre egendomar kloakledningar utlagts till en längd af omkr. 250 meter. En bostadslägenhet har på grund af fukt af nämnden förklarats obeboelig och tills vidare utrymts. Vite har förelagts för försummelse att författningsenligt inrätta ett svinhus. — För Furusund, Köpmanholm och Kohlsvik i Blidö s:n har kommunalnämnden för sin del antagit ett förslag till särskild helsovårdsordning.

Södermanlands län. Gnesta: Tretton brunnar finnas, af hvilka omkring halfva antalet har tämligen godt och två brunnar utmärkt vatten. I en del är det dock något järnhaltigt. Vattenafloppen, som delvis äro odugliga, skola enligt löfte förbättras. Beträffande aflägsnandet af afträdesämnen m. m. äro förhållandena otillfredsställande. Uppförande af ett nytt fattighus beslutadt i stället för det gamla osunda. Egare af olagliga afträdeshus ålagda att före maj 1892 åstadkomma rättelse. Fähusen i godt skick. Tvenne olämpliga stall försatta i godt skick. Epidemisjukhus finnes ej, endast utredning till 3 sängar. — Katrineholm: Godt dricksvatten finnes. Afloppen dåliga, men förbättringar beslutade, hvartill förslag uppgjorts af förste landtmätaren. Luftväxling anordnad i tingshus och skolsalar. Afträdestunnor, slask- och soplårar tömmas under sommaren två gånger i månaden. Nämnden har föreskrifvit täta underlag under afträdeskärlen. Rengöring af de många svinhusen påbjuden. Ingen olägenhet af fähus och stall. Epidemisjukhus finnes ej. — Malmköping: Vattentillgången tillräcklig; afloppen underlättas genom köpingens läge på en sluttande sandås. Kloakledningar äro anlagda, där naturligt aflopp saknas. Fråga väckt om utvidgning af det öfverbefolkade fattighuset. Luftväxling i skolor och samlingssalar. Alla afträden äro försedda med lätt flyttbara kärl på täta underlag. Svinhusen till största delen belägna i köpingens utkanter. Inga fähus. Stallspillningen upptages i cementerade behållare eller täta lårar med lock. Epidemisjukhus finnes ej.

Östergötlands län. Valdemarsvik: Tvenne större täckdiken hafva under året anlagts inom köpingen. Fähus och stall äro ännu icke ordnade enligt helsovårdsstadgans föreskrifter. Nämnden har beslutat anskaffa lämplig lokal för epidemisjukhus. Sjukstuga är under byggnad.

Jönköpings län. Tranås: Nämnden har, vid vite, för en viss tid förbjudit begagnandet af en brunn; den har åtalat några gårdsegare, som ej ställt sig till efterrättelse nämndens fordringar med afseende på inrättningen och skötseln af afträden och svinhus, och ålagt några stallegare att iakttaga större renlighet beträffande stallens vård och skötsel. — Nässjö: En brunn utdömd såsom gifvande mindre godt dricksvatten; förbud mot utsläppande af drank från spritfabriken i en närliggande damm och på omgifvande mark, hvarjämte egarne ålagts att upphämta den redan utsläppta. En lägenhet utdömd såsom helsovådlig genom fukt. Tvenne svinstior bortsynade, den ena belägen för nära ett bageri, den andra såsom illa skött. Nämnden har låtit offentligt anslå helsovårdsstadgans fordringar angående svinstior, stall, fähus och gödselförråd äfvensom sin afsikt att lagligen beifra förseelser däremot, samt hos K. M:ts Befh:de anmält vissa olagligheter beträffande minderårigas arbetstid. — Forserum: Nämnden har under detta sitt första arbetsår börjat införa tillämpningen

af helsovårdsstadgan. Det för samhället mest graverande är den knappa och otillräckliga tillgången på godt dricksvatten. I den stora här befintliga bobinfabriken arbeta 82 minderåriga, däraf 22 i åldern af 12—14 år med en arbetstid af 5 timmar och 57 i åldern mellan 14 och 18 år med en arbetstid af 10 timmar om dagen. — Hvetlanda: Föreskrifter lämnade om tillräckligt djup gräfning för liks jordande. Föreskrifter likaledes utfärdade angående inrättningen af afträden samt svinhållning. Afträdena förses mer och mer med tunnor.

Kronobergs län. Beträffande Ljungby köping och Alfvestads stationssamhälle anses helsovårdsstadgans föreskrifter i hvad den afser stad böra i tillämpliga delar göras gällande.

Kalmar län. Mönsterås: Ett par hundra meter rännstenar hafva på kommunens bekostnad anlagts. Gårdsegare, som ej haft täta behållare under afträdena, hafva ålagts att anskaffa sådana. Folkskolorna voro under 1 vecka stängda till följd af skarlakansfeber. — Nybro: Rännsten anlagd vid en gata, äfvensom ett afloppsdike vid N. Långgatan. Begagnandet af en brunn förbjudet, då densamma orenats genom ett bryggeri. — Mörbylånga: Åtgärder vidtagna till brunnsvattnets förbättrande.

Gotlands län. Hemse: Brunnarna behöfva bättre tillsyn och skydd. Afträdena böra inrättas så, att markens förorening hindras.

Malmöhus län. Eslöf: Gräfda brunnar med godt vatten i riklig mängd finnas å de flesta tomter. En kloakledning af glaserade rör har lagts från järnvägsbron till kanalen. En stor del spillvatten ledes ännu genom öppna rännstenar. Förslag väckt angående obligatorisk köttbesiktning och anställande af en särskild kontrollant. Afträdena i någorlunda författningsenligt skick. Epidemisjukhus saknas. — Limhamn: Under året äro nedlagda 780 meter kloakledning af 12″ rör med cementfogar för aflopp af dag- och spillvatten. Den af helsovårdsnämnden redan för 2 år sedan påyrkade anordning, att svinhusen skulle vara mera fritt belägna samt så inrättade, att marken ej orenades, har ännu blott i enstaka fall vidtagits. Epidemisjukhus finnes ej.

Göteborgs och Bohus län. Lysekils köping har fullständig vattenledning från de s. k. färgdammarna, som utgöras af vattensamlingar på bergsplatån norr om köpingen. Vattnet är svagt brunaktigt och smakar något af torf, men passerar, innan det insläppes i ledningen, en filtrerbassäng, sprängd 6 meter djupt i berget och med en filtrerbädd af 1·7 meters tjocklek, och är därefter klart och välsmakande. Förbrukningen afgiftsfri. Vattenledningen beräknas kunna lämna 35 kannor vatten pr dag och person. Afträdena äro i allmänhet försedda med tunnor. Afhämtning genom entreprenör, sommartiden en gång i veckan och öfriga årstider en gång i månaden. Epidemisjukhus finnes ej.

Å fisklägena är vattnet i brunnarna vanligen mer eller mindre brunfärgadt, har en mer eller mindre framträdande smak af torf och om sommaren för hög temperatur för att vara fullt uppfriskande. Brunnarna äro vanligen s. k. ytbrunnar, som få sin hufvudsakliga näring från myrar. Ned i brunnarna, som ofta äro otillräckligt skyddade såväl mot tillflöden ofvanifrån som för luften, leder vanligen en trappa, på hvilken den vattenhämtande nedgår och öser i eget kärl. I brist på aflopp är ett sanitärt missförhållande genomgående i dessa samhällen, nämligen att här och där stagneradt ruttnande vatten kvarhålles i större eller mindre pölar bland bergen, bildande s. k. dygropar, och att i bergskrefvorna, där tunnare eller djupare jordlager bildat sig, detta är starkt förorenadt af afflöden från latriner, stall, svinhus eller fähus. Uppsamlingskärlen vid afträdena utgöras, där sådana finnas, vanligen endast af mer eller mindre täta trälårar, ställda på bara marken eller på några brädstumpar. I sjöbodarna saknas vanligen upphämtningskärl. I de gammaldags afträdesbehållarna skulle det vara af ovärderligt gagn att inblanda torfströ i tillräcklig mängd, då detta uppsuger urinen och därigenom betydligt inskränker markens förorening och på samma gång i det närmaste borttager latrinens stank och bringar densamma i en för tömning och transport lämplig form.

Elfsborgs län. Trollhättan: I afseende på vatten är man hufvudsakligen hänvisad till elfven och kanalen, då brunnarna äro mindre goda. Några afloppsledningar äro under året utförda, men stora svårigheter möta härför, beroende dels på kostsamma sprängningsarbeten, som erfordras, dels därpå att friköpta tomter höra till undantagen och hvarken tomternas innehafvare eller egare (kanalbolaget) vilja härvidlag vidkännas några omkostnader. Förbrukadt vatten och flytande orenlighet uppsamlas i gatubrunnar, hvilkas renhållning besörjes af kommunen. Husegarne hafva förständigats att från den 1 juli 1892 hafva alla afträden försedda med cementeradt underlag med upphöjd kant. Epidemisjukhus finnes ej, men förhoppning att sådant skall komma till stånd uttalas.

Skaraborgs län. Töreboda: Vatten till dryck och hushållsbehof hämtas ur brunnar och är enligt verkställd analys i allmänhet af god beskaffenhet. Afledning sker genom öppna diken eller i den tätast bebyggda delen genom täckta trummor. Med högst få undantag fylla afträdena helsovårdsstadgans föreskrifter och välbehöfliga ändringar hafva under året på flera ställen vidtagits. — Vara: De öppna jorddikena hafva flera gånger upprensats. Mejeriets svinstallar hafva föranledt anmärkningar, som dock respekterats, sedan åsatta viten blifvit af domstol godkända. Epidemisjukhus saknas såväl i Töreboda som i Vara.

Vermlands län. Seffle: Afträdesämnen m. m. bortföras dels af kringboende landtbrukare dels till en plats utanför köpingen, hvarest spillningen pudretteras. Afträdeshus, svinhus, stall och fähus hafva under året undergått förbättringar, ehuru ännu åtskilligt återstår, innan desamma kunna anses fullt tillfredsställande. Uti några byggnader har ventilation anbragts.

Örebro län. Kungl. Maj:ts Befh:de har fastställt helsovårdsordningar för Kopparbergs kyrkoby den 31 juli 1888 och för Hallsbergs municipalsamhälle den 23 sept. 1891, som dock å det sistnämnda stället träder i kraft först med år 1892. Kopparberg: God vattentillgång, afloppen delvis dåliga. Begrafningsplatsen utdömd, men någon ny sådan ännu ej anskaffad. Åtgärder vidtagna för afträdenas försättande i författningsenligt skick. Svinhusen hafva cementerats så väl i stior som svingårdar. Förberedande åtgärder vidtagna för gödselstädernas förseende med täta bottnar. Epidemisjukhus finnes ej.

Vestmanlands län. Norberg: God tillgång på vatten dels från ån och dels från brunnar och källor. Då byggnadsplan ännu ej fastställts, hafva några åtgärder för afhjälpande af befintliga brister i afseende å aflopp ej kunnat vidtagas. Af samma anledning har föga eller intet kunnat göras åt afträdenas inrättning eller med afseende å fähus, stall etc. Något epidemisjukhus finnes ej, men i det s. k. gamla fattighuset, strax norr om byn, finnas gemensamt för hela socknen tre rum, afsedda att för detta ändamål användas.

Kopparbergs län. Från helsovårdsnämnderna finnas inga afsevärda uppgifter, men förste provinsialläkaren har gjort anmärkningar mot renhållningen såväl i Avesta som Borlänge.

Vesternorrlands län. Örnsköldsvik: God och riklig vattentillgång. Köpingens samtliga tomter dränerade. Särskild anordnad plats, där sopor och hushållsaffall samlas och därefter uppbrännas. Renhållningen i godt skick. Afträdena försedda med cementerade behållare och täta, ehuru väl stora latrinkäl. Svinhållning ringa. Stiornas golf cementerade. Epidemisjukhus finnes, innehållande tre sjukrum med plats för 6 personer. — Sollefteå: Godt dricksvatten. Sopor och affall samlades i stora högar, spridande stank. Afträdestunnorna på några ställen bristfälliga och öfverallt för lågt placerade. Svinhållning allmän med högst bristfälliga stior, men svinhållarna ålagda att före den 1 maj 1892 hafva inrättat svinhusen enligt helsovårdsstadgan och med golf af spåntad och tjärad plank eller cement. Gårdsegare ålagda att anskaffa soplårar eller täta, lätt flyttbara kärl samt å hvarje gård från 1 maj till 1 nov. anbringa 1, och för de större minst 2, slasktunnor på hjuldon samt vid sprundet försedda med en vid, trattformig öppning för flytande affall; vidare att vid afträdena skall finnas torfmull eller kalk eller annat tjenligt strö för tunnorna och dessa förses med underlag af spåntad och tjärad, minst 2 tum tjock plank eller ock af cement med upphöjda kanter, samt ställas på lämpligt afstånd från sitsen. En helsopolis anställd, hvilken utbildats genom tjenstgöring i Stockholm. Epidemisjukhus finnes ej.

Den s. k. Gådeåstaden är, enligt uppgift af förste provinsialläkaren, från och med år 1892 införlifvad med Hernösands stad.

---

2. Förste provinsialläkarnes tjensteverksamhet.

De inom hvart och ett af rikets län från och med år 1891 anställde förste provinsialläkare hafva öfver sin tjensteverksamhet afgifvit berättelser, uppställda enligt af Medicinalstyrelsen meddelade anvisningar och redogörande för de ärenden, som af dem handlagts på uppdrag af Medicinalstyrelsen, länsstyrelsen eller helsovårds- och kommunalmyndigheter, äfvensom för hvad som uträttats under inspektionsresorna i länen, hvarjämte årsberättelser och rapporter af dem insamlats och delvis bearbetats från öfrige läkare och helsovårdspersonalen inom länet och till Styrelsen insändts antingen å särskildt föreskrifven tid eller bilagda deras egen årsberättelse.

Då utrymmet icke medgifver att ur dessa berättelser meddela några utförligare redogörelser, får Styrelsen inskränka sig till att i korthet anföra det viktigaste och särskildt hvad förste provinsialläkarne funnit anmärkningsvärdt vare sig beträffande verkställda sanitära förbättringar eller befintliga missförhållanden. Reseturerna inom de särskilda länen, hvarunder städer och större platser inspekterats och apoteksinrättningarna visiterats, hafva medtagit en tid, växlande mellan 2 och 7 veckor allt efter länens storlek och göromålens omfattning.

Stockholms län. Utom städerna i länet har inspektionen omfattat köpingen Sundbyberg, Dalarö, några platser i Blidö socken, där förslag till särskilda helsovårdsordningar uppgjorts, samt slakterier och korffabriker i de Stockholm angränsande socknarna Spånga, Jerfälla, Bromma och Danderyd. Med anledning af upprepade utbrott af nervfeber å egendomarna Östanå i Kulla och Ekhamn i Vassunda socknar verkställdes på uppdrag af länsstyrelsen sanitär undersökning och lämnades råd och föreskrifter. På båda ställena ansågs förorenadt vatten, som användts till dryck, hafva vållat sjukdomen. Vidare har besiktning och utlåtande till länsstyrelsen föranledts af ifrågasatt uppförande af nytt cellfängelse å lägenheten Stenbrottet i Solna socken och med anledning af Stockholms stads upplag af latrin och sopor vid Löfsta. Bland sanitära brister framhåller förste prov.-läkaren sådana, som beträffa renhållningen i städer och å större platser, samt slakterierna i Stockholms omgifningar. De förra anser han, för så vidt de stå i strid direkt med föreskrifterna i helsovårdsstadgan, kunna snart blifva rättade, hvaremot andra, främst däribland bristande afloppsledningar, som genom förorenande af marken förr eller senare medföra våda för sundheten, endast genom ett kraftigt ingripande af helsovårdsnämnden kunna afhjälpas. Beträffande osnyggheten inom och invid slakterierna föreslås, dels att kommunalnämnderna i de socknar, där ordningsstadgar för detta yrkes bedrifvande äro gällande, strängare än hittills måtte öfvervaka dessas efterlefnad och dels att sådana ordningsstadgar antagas i alla kommuner, där slakt bedrifves såsom yrke.

Upsala län. Inspektionen å landsbygden har omfattat Tierps stationssamhälle, en del större bruk såsom Vattholma, Dannemora, Leufsta, Österby, Gimo, Söderfors, Elfkarleö m. fl., Skutskärs sågverk, Harnäs o. s. v. Arbetarebostäder och skolor hafva härvid företrädesvis beaktats. Förste provinsialläkaren vitsordar, att på de större platserna med talrik befolkning det i allmänhet varit väl sörjdt för arbetarnes lefnadsbehof och att vid de större bruken en viss välmåga vanligen synts råda; att bostäderna varit väl anordnade och de på senare tid uppförda husens byggnadssätt vittna om egarnas sträfvan att öfvergifva kasernsystemet och göra bostäderna sunda och bekvämliga. Mindre goda voro förhållandena i detta hänseende vid Gimo bruk, där många familjer bo i samma hus med gemensamma trappor och förstugor, hvilken omständighet ansågs hafva varit en bidragande orsak till utbredningen af den difteriepidemi, som en längre tid därstädes varit rådande. Ännu sämre var förhållandet vid Skutskärs stora sågverk, där karsernering i stor skala egde rum och bostadsbrist och öfverbefolkning i hög grad inträdde under den brådaste arbetstiden, då en mängd lösa arbetare tillströmmade. Där erfordras många nya bostäder och å båda de nämnda ställena därjämte anordnande af särskilda lokaler för vården af smittsamma sjukdomar. För bortförande af orenlighet var öfver allt ordnadt på lämpligt sätt.

Södermanlands län. Skriftliga utlåtanden hafva afgifvits på begäran af provinsialläkaren rörande en del afloppsförhållanden vid Katrineholm och till Oxelösunds—Flen—Vestmanlands järnvägsstyrelse rörande sundhetsförhållandena vid Oxelösunds badhotell. Inspektion har å landsbygden förrättats vid järnvägsstationerna Katrineholm, Flen, Vingåker, Björnlunda och Gnesta, samt vid Nyfors, Oxelösund, Harg och Malmköping. I sammanhang härmed besiktigades på länsstyrelsens uppdrag de mejerier, som lågo i vägen. Helsovårdsnämnderna synas å många ställen ifra för sanitära förbättringar, men svårigheter möta ofta från husegarna, som frukta för ökade utgifter. Förbättringarna hafva hurvudsakligen inskränkt sig till anläggande af några nya brunnar och afloppsledningar samt upprensning af förut befintliga. Bortforslingen af orenlighet medför många olägenheter, så länge denna angelägenhet är öfverlämnad åt de enskilde gårdsegarnes omsorg och ej åtminstone ombesörjes af entreprenör, som regelbundet på förut bestämda tider bortför afträdesämnen m. m. Epidemisjukhus borde anordnas på alla ställen, där helsovårdsstadgans föreskrifter för stad skola tillämpas. Äfven i länets städer finnas sådana endast i Nyköping, Eskilstuna, Strengnäs och Mariefred och af dessa äro de i Eskilstuna och Mariefred särdeles bristfälliga. Beträffande mortaliteten under året fäster förste prov.-läkaren uppmärksamhet på den ovanligt stora relativa dödligheten i Katrineholm, nämligen 45 per mille, utan att farsot varit gängse.

Östergötlands län. På Medicinalstyrelsens förordnande har undersökning verkställts och utlåtande afgifvits rörande ett afloppsdike, ledande från Norrköpings norra förstäder till staden. Olägenheterna ansågos kunna bäst undanrödjas genom dränering från förstadskvarteren till stadens kloakledning. På uppdrag af länsstyrelsen har undersökning gjorts rörande missförhållanden i S:t Johannes s:ns trenne fattighus; utlåtande har afgifvits dels angående måttet af den för ett fattighjons uppehälle nödiga kvantitet lifsmedel och dels rörande tillräckligheten af det fattighjonen tilldelade naturaunderhåll i en af länets kommuner. Vid inspektionen å länets landsbygd, hvarvid Valdemarsvik, Åtvidaberg, Kisa, Boxholm, Ödeshög, Tjellmo, Medevi, Finspång och Reijmyra m. fl. besöktes, beaktades i främsta rummet renhållningen och bostadsförhållandena, tillgång på och beskaffenheten af vatten m. m. äfvensom mejerier och mjölkhandelslokaler. Mot renhållningen förekommo anmärkningar egentligen i Valdemarsvik. Mycket väl ordnad var däremot renhållningen vid Boxholms bruk. Vattentillgången var i allmänhet god, afsedt från Ödeshög. Mot arbetarebostädernas beskaffenhet var i allmänhet intet att anmärka, afsedt från några äldre stenhus. Vid fyra besökta större mejerier var i sanitärt hänseende väl ordnadt; endast den därmed förbundna svinhållning föranledde stundom obehag genom stank, men genom lämpliga åtgärder *kan* äfven denna olägenhet undvikas, såsom på ett af dessa ställen ådagalades. Bland nämnvärda förbättringar under året anföres tillkomsten af ett nytt, väl ordnadt epidemisjukhus i Norrköping, samt att i Linköping för ordnande af bortforslingen uppgjorts kontrakt med en entreprenör. — Bland framträdande sanitära brister framhålles, att städerna ännu förete åtskilliga missförhållanden beträffande latrinernas anordning, inredningen af fähus och stall samt bortforslingen af spillning, som ännu ingenstädes utgör kommunal angelägenhet; bristen på afloppsledningar i de mindre städerna; dålig anordning af slakterier i de flesta städer (utom Norrköping), likaså af matvaruhandel, särskildt mjölkhandel, samt bristen på epidemisjukhus i de mindre städerna. Från landsbygden framhålles i främsta rummet bristen på isoleringslokaler vid fall af smittsam sjukdom. Såsom ett sanitärt ondt omförmäles äfven den betydliga och tilltagande konsumtionen af maltdrycker, som i hög grad gynnas genom ölförsäljningen i de många handelsbodarna på landet.

Jönköpings län. Utom städerna omfattade inspektionsresan Tranås och Vernamo köpingar, Nässjö, Forserums och Säfsjö stationssamhällen, Säfsjö sanatorium, Hvetlanda bysamhälle och fattiggård, Vrigstads och Gislaveds byar, Lannaskeda m. fl. Berättelsen angifver ganska stora brister i afseende å renhållningen på flera af dessa ställen, undantagande likväl Säfsjö sanatorium och Lannaskeda brunnsort, men förste prov.-läkaren vitsordar dock, att helsovårdsnämnderna

utöfvat stor verksamhet, ådagalagt insikter i hygieniska frågor och gått tillväga med varsamhet och klokhet. Såsom frukter af deras verksamhet framhålles, att sanitära missförhållanden afhjälpts, anordningar för renlighet och snygghet vidtagits, brunnar undersökts, vattenaflopp anlagts, mark torrlagts, tunnsystemet införts, svinhållning inskränkts, städer erhållit epidemisjukhus, ett par ställen sundhetspolis o. s. v., hvarföre han hoppas att årligen nya frukter af deras arbeten skola framstå och hygienen inom länet komma att fortgå i en framåtskridande riktning.

Kronobergs län. Utlåtanden hafva på anmodan af vederbörande afgifvits dels angående i sanitärt hänseende lämplig inredning af sjukstugor och dels rörande de sanitära förhållandena i Alfvestads stationssamhälle. Sammanträden hafva hållits med kommunalnämnderna i Ljungby och Aringsås rörande Ljungby köping och Alfvestads samhälle, för hvilka skärpta helsovårdsordningar i likhet med för stad ansågos behöfliga. Utom de nämnda ställena gjordes sanitära besiktningar vid pappersfabrikerna i Lessebo och Konga, Kosta glasbruk jämte några mindre sådana bruk. Besiktningen gällde såväl fabrikernas inredning och fabriksarbetets bedrifvande som ock arbetarebostädernas beskaffenhet m. m. Åtskilligt beaktansvärdt påpekades därvid för egarne och torde med tiden leda till rättelse. Den relativa dödligheten har under året varit större på landsbygden än i staden, nämligen 16·8 mot 13.8 per mille, hvilket torde få tillskrifvas de stora sanitära förbättringar, som Vexiö stad under de senare 20 åren åstadkommit och hvarigenom sjuklighet och dödlighet inom staden nedgått, den senare från 19 p. m. under årtiondet 1871—80 och 17·4 1881—90 till, såsom sagts, 13·8 år 1891. Såsom ett önskningsmål framhålles, att allmogen mera måtte vårda sig om renlighet och bad, dränera sin bostadsgrund och dess närmaste omgifning samt skydda marken närmast bonings- och uthusen för förorening genom exkrementämnen.

Kalmar län. På uppdrag af länsstyrelsen undersöktes under inspektionsresan afloppsförhållandena i Mörbylånga köping, sanitära oregelbundenheter vid ett bryggeri i Mönsterås och vid ett mejeri i Smedby. För öfrigt besöktes, jämte städerna, Gamleby, Figeholm, Mönsterås, Pataholm, Påskallavik, Ekenäs, Bergkvara, Nybro, Ankarsrums, Öfverums och Eds bruk, Sandviken, Degerhamn m. fl. samt Hjorteds döfstuminstitut.

Beträffande residensstaden anmärkas flera sanitära brister såsom fattighusets dåliga beskaffenhet, vattenafloppens bristfälliga skick, det dåliga dricksvattnet och saknaden af tidsenligt epidemisjukhus. För städerna Kalmar och Vestervik anses blott en tillsyningsman öfver renhållningen vara för litet. Å de besökta platserna å landsbygden gjordes åtskilliga anmärkningar mot renhållningen; vid Ankarsrum och Degerhamn mot arbetarebostädernas beskaffenhet.

Gotlands län. På Medicinalstyrelsens anmodan afgafs utlåtande rörande afträdeshållningen i Visby stad. Under reseturen inspekterades Fårösund, Slite, Östergarn, Ronehamn, Hemse, Burgsvik, Klintehamn etc. Å sju ställen hölls sammanträde med nämnderna, hvarvid helsovårdsföreskrifterna genomgingos och diskuterades, särskildt beträffande smittsamma sjukdomar, vården om sinnessjuke, vaccinationen m. m. Brunnarna äro på många ställen af dålig beskaffenhet och illa skyddade. Afträdena i regel äfven dåliga. Största missförhållandet är dock det, som eger rum i afseende å afträdenas inrättning och renhållningen i Visby.

Blekinge län. Förste provinsialläkarens verksamhet för den allmänna helsovården har hufvudsakligen varit förlagd till inspektionsresan, hvarunder samtliga städerna, en del större byar äfvensom flera af de viktigare industriella anläggningarna besöktes, och därjämte öarna Långören, Ungskär, Sturkö, Tjurkö, Aspö och Hasselö. — Beträffande städerna voro de mest framträdande bristerna: i Karlskrona förhållandena med afträden, rännstenar, kloaker och afloppsledningar; i Ronneby kräfves beredandet af tillgång på godt dricksvatten, förbättring af dräneringen jämväl med hänsyn till under senare år gängse nervfeber samt anskaffande af tidsenlig desinfektionsapparelj; för Karlshamn vattenledning, förbättradt afloppssystem och desinfektionsanordning; för Sölvesborg förbättrad renhållning och anställande af lämplig tillsyningsman.

På landsbygden synas föreskrifterna i helsovårdsstadgan och Medicinalstyrelsens råd och anvisningar af kommunalnämnderna ej hafva beaktats, utan är hygienen ej mindre inom hus än dess fordringar utom hus beträffande källor, brunnar och afträdeshus äfvensom sjukvården m. m. mångenstädes på ett i ögonen fallande sätt åsidosatta. Af de mera betydande platserna hafva endast Lyckeby och Tjurkö särskilda, ehuru tämligen ofullständiga helsovårdsordningar. För Mörrum och Hästaryd, Hellevik och Hörvik samt Hoby äro särskilda helsovårdsförfattningar af nöden. Förste provinsialläkarens förslag till sanitära förbättringar hafva öfver allt beredvilligt omfattats.

Kristianstads län. Till länsstyrelsen hafva skriftliga utlåtanden afgifvits rörande 1) inflytandet på allmänna helsotillståndet och klimatet i trakten af ifrågasatt sänkning af Finja- och Balingslöfssjöarna; 2) angående ifrågasatt garfverianläggning i Hessleholm och 3) ang. en kvacksalverskas und. ansökning att få behandla fistlar och kräftartade åkommor med utvärtes läkemedel. Under inspektionsresan besöktes utom städerna äfven Båstad, Hessleholm, Åhus, Härslöf samt fisklägena Hvitemölla, Kivik, Vik, Baskemölla, Brantevik, Skillinge, Kåseberga och Torekow. Vid Hessleholm, Åhus' och Härslöfs byar voro ännu icke helsovårdsstadgans föreskrifter i fråga om stad iakttagna beträffande renhållning och afträden. Af fisklägena hafva Brantevik och Skillinge afträden med flyttbara kärl och stensättning därunder. Å de flesta öfriga finnas väl afträden, ehuru mycket primitiva, utan flyttbara kärl och underlag. Gödselvatten rinner ofta ut på gårdar och gator, som däraf genomdränkas, hvaraf äfven uppstår fara för dricksvattnets förorenande. Förste provinsialläkaren har å de besökta ställena äfven särskildt beaktat folkskolornas byggnadssätt och anordningarna vid desamma och härvid lämnat råd och upplysningar. Han uppställer såsom önskningsmål, att åtminstone de enklaste lagarna för helsovård blefve föremål för undervisning i skolorna, hvartill kunde läggas, såsom en annan förste provinsialläkare framhållit, att vid folkskolorna borde vara vidtagna mönstergilla anordningar för snygghet, god renhållning och inrättning af afträdena m. m. samt för godt vatten, för att praktiskt visa och vänja det uppväxande släktet vid goda anordningar härutinnan, ty annars lära barnen sig aldrig att inse vikten häraf, isynnerhot om de dagligen vid skolorna se dessa förhållanden försummade och betraktade med likgiltighet.

Malmöhus län. Utlåtanden hafva afgifvits angående begrafningsplats för Fosie församling, angående lämpligheten af lägenheten Katrinelund vid Malmö såsom plats för en enskild vårdanstalt för sinnessjuke; öfver Malmö stads ansökning att få utgöra ett eget helsovårdssamhälle, oberoende af förste provinsialläkaren; vidare ang. apoteksanläggning i Hvellinge och extra provinsialläkares samt veterinärs anställande i Svedala.

Inspektioner förrättades i länets städer samt i Limhamn, Hvellinge, Svedala, Anderslöf, Skurup, Sjöbo, Löberöd, Hörby, Eslöf, Teckomatorp, Ramlösa, Bjuf, Höganäs, Mölle, Råå och Lomma, hvarvid sanitära missförhållanden påpekades, samt råd och upplysningar lämnades. Bland missförhållandena eller orsakerna till desamma framhålles i främsta rummet den stora allmänhetens likgiltighet för och okunnighet om den allmänna helsovårdens vikt och betydelse, som först hos en ny generation torde kunna, genom meddelad undervisning i skolorna, i större utsträckning häfvas. Det angelägnaste för stadssamhällena är att få tillgång på frisk luft och godt vatten i tillräcklig mängd, anordnandet af sunda bostäder, skolor och samlingslokaler, rationell bortföring af spill- och slaskvatten, sopor, affall, spillning och afträdesämnen genom noggrann efterlefnad af helsovårdsstadgans föreskrifter, behörig tillsyn och beifran af förseelser, hvarföre helsopolisen behöfver ökas. Till sanitära olägenheter på landsbygden räknas gödselsamlingarna och deras placering allt för nära brunnar och rinnande vatten. Ofta har påvisats, att nervfeber uppkommit genom förtärande af från gödselstäder orenadt dricksvatten.

Hallands län. Till länsstyrelsen har utlåtande afgifvits rörande föreskrifter till stäfjande af missbruk vid användning af sill såsom gödningsämne. Sammanträden med helsovårdsnämnder hafva hållits i de fyra mindre städerna, hvarvid en del missförhållanden afhandlats beträffande vatten, aflopp, dränering, renhållning och epidemisjukvård, hvarom råd meddelats. På enskild persons anmodan undersöktes en vid Johansfors, öster om Halmstad nyligen observerad järnkälla med vatten närmast liknande det vid Lunds brunn. Med

anledning af en i Halmstad och omgifvande socknar uppträdande epidemi af nervfeber lämnades skriftliga råd och anvisningar till vederb. kommunalnämnders ordförande, särskildt i afseende å anordningarna med brunnar, aflopp, gödselstäder samt mejerier. Å landet saknas i regel vid gödselstäderna hvarje anordning i syfte att förekomma markens orenande, hvarjämte de läggas allt för nära bostäder och brunnar. Bland brister å landsbygden anföras äfven svårigheten att åstadkomma isolering af smittsamt sjuke. De talrika mejerianläggningarna anses böra afsynas före begagnandet. — Beträffande förekommande sjukdomar uppgifves tuberkulos vara mycket utbredd i trakten omkring Halmstad.

Göteborgs och Bohus län. Till länsstyrelsen hafva yttranden afgifvits angående extra provinsialläkares anställande å Tjörn och Oroust samt om anläggande af ett sillsalteri å Malepert vid Marstrand. Sundhetsbesiktningarna hafva jämte städerna omfattat köpingen Lysekil, fabriksorten Mölndal, några badorter samt ett tjugutal fisklägen.

För Marstrand och Strömstad anses anskaffandet af bättre dricksvatten utgöra lifsfrågor. Äfven å fisklägena är dricksvattnet i allmänhet dåligt; brunnarna böra rensas årligen samt skyddas genom öfverbyggnad och omgärdas med en cementerad, utåt sluttande vall samt förses med pump eller balansstång med vidfästadt ämbar. Afledning och renhållning behöfva äfven förbättras, tunnor i dubbla exemplar anskaffas till afträdena och torfströ inblandas. Städerna borde ega epidemisjukhus med desinfektionsapparat och de tätt befolkade fisklägena och öfriga större platser en lokal, där de första fallen af smittsam sjukdom kunna afskiljas.

Elfsborgs län. Till Medicinalstyrelsen hafva särskilda meddelanden lämnats dels rörande i Vists socken utbrutna smittkoppor och dels om de mer än vanligt grundliga desinfektionsåtgärder, som med anledning af förnyadt uppträdande af difteri erfordrats i Nittorps och Dalstorps socknar. Under inspektionsresan besöktes städerna jämte Trollhättan, Lilla Edet och Herrljunga; vidare sjukstugor och brunnsorter samt 11 st. fabriks- och industriella inrättningar. Vid de sistnämnda egnades tillsyn åt anordningarna för ventilation, ljus och renhållning samt åt minderårigas användande i arbete. I Kungssäters och Istorps kommuner rådgjordes angående anställande af barnmorskor. Det stora svinslakteriet i Herrljunga jämte 13 hemslakterier i Ahle och Vädtle härader inspekterades, därvid nödiga råd, äfven skriftliga, meddelades. Förste prov.-läkaren anser visserligen en tendens att bringa helsovårdsstadgans föreskrifter till efterlefnad förefinnas och att årligen förbättringar åstadkommas, men att framskridandet sker mycket långsamt. Råd och förslag mottogos öfverallt välvilligt, men hos nämnderna framträder ej sällan brist på insikt och energi. I mindre fabriker och småskolor är hygienen illa tillgodosedd i afseende på utrymme och frisk luft. De senare äro ofta inhysta i bondgårdarnas kamrar. I folkskolorna, som ega för ändamålet uppförda hus, är det bättre ställdt. Dricksvattnet är på många ställen dåligt, särdeles i vissa delar af Dalsland. Barnmorskornas antal i vissa delar af länet alldeles otillräckligt.

Skaraborgs län. Med anledning af den influensaepidemi, som föranledde upplösning af Vestgöta regementes vapenöfningar, infordrades uppgift om de anordningar, som vidtagits för att hindra smittans spridande. Till följd af den erfarenhet, som på vissa ställen uppgafs hafva vunnits därom, att nyss vaccinerade personer skulle mindre häftigt angripas af influensa, begagnades tillfället att söka förmå allmänheten att mera allmänt låta revaccinera sig till skydd mot möjligen befarade smittkoppor, hvaraf ett fall införts till Mariestad, men saken omfattades med ringa intresse.

Under inspektionsresan gjordes på flera ställen anmärkning mot latrinväsendet och afloppens beskaffenhet, särskildt att i städerna Hjo och Falköping gropsystemet ännu är ganska allmänt bibehållet. Sköfde nya epidemisjukhus omnämnes såsom uppfyllande alla berättigade fordringar.

Vermlands län. Till länsstyrelsen har utlåtande afgifvits i anledning af vattensjuk mark vid Karlstad, som skulle genom utfyllning förbättras, och till landstinget framställning om medels beviljande för anordningar vid sjukhusen i Torsby och Uddeholm. Vid sammanträden med kommunalnämnderna å de besökta platserna fästades dessas uppmärksamhet på de sanitära förbättringar, som voro af behof påkallade. Karlstads helsovårdsnämnd sammanträdde på förste prov.-läkarens anmodan med anledning af missförhållanden beträffande renhållningen och afloppen i stadsdelen Viken samt ett öppet dike, mottagande orenligheten från staden och som bör ersättas med sluten rörledning. Med anledning af nervfeber, som misstänktes spridas med mjölk, besiktigades det ställe på landet, hvarifrån mjölken försålts och hvarest dels ifrågavarande sjukdom varit gängse, dels vårdslöshet och brist på snygghet vid mjölkens handtering rådde, hvarföre helsovårdsnämnden förbjöd all mjölkförsäljning från detta ställe till staden, till dess genom förste prov.-läkarens intyg styrkts, att sjukdomen upphört och nödiga renlighets- och desinfektionsåtgärder vidtagits. Inspektionsresan omfattade städerna i länet jämte Seffle och Arvika köpingar samt de större platserna Sunne, Torsby, Dalby, Uddeholm och Årjeng. De mest märkbara sanitära bristerna voro saknaden af dränering i städerna Filipstad och Kristinehamn samt stadsdelarna Viken och Haga i Karlstad; renhållningen och bortforslingen af spillningsämnen i Filipstad, Kristinehamn och Arvika; vidare den stora svinhållningen i dessa 2 städer och båda köpingarna samt bristen på desinfektionsinrättning i städerna.

Örebro län. På anmodan af länsstyrelsen afgafs yttrande öfver ett förslag till helsovårdsordning för Hallsbergs municipalsamhälle; angående bildandet af ett extra provinsialläkaredistrikt med station i Hallsberg och angående statsbidrag till aflönande af extra prov.-läkare i Lindesberg. Inspektion förrättades i länets städer och vidare i Kopparbergs by, Porla och Loka, Hallsbergs och Kumla stationssamhällen, Yxhults stenhuggeri och sliperi samt en del järnbruk, och äro vidlyftiga och noggranna redogörelser affattade öfver hvad å de särskilda ställena iakttagits. Bland sanitära olägenheter på landsbygden framhållas sådana, som vidlåda arbetarnas bostäder och svinhållning å de större bruken. Bostäderna voro af mycket olika slag från de gammaldags tvåvåningskasernerna med ända till 40 lägenheter och öfver 100 inneboende till de nya envåningshusen med 4 rum för 2 hushåll och slutligen det allra nyaste systemet, arbetarna själfva tillhöriga hus för endast ett hushåll, spridda i skogsbackarna och omgifna af små planteringsland, den mest tilltalande anordningen, ej minst i sanitärt hänseende. Beträffande svinhållningen vid bruken hade några bruksförvaltningar med öppen blick för de sanitära olägenheterna däraf låtit med ej ringa kostnader uppföra särskilda, stora, väl ordnade svinkaserner, under det andra åter gjort ingenting.

Vestmanlands län. Utlåtande afgifvet till Kungl. Maj:ts Befh:de angående de sanitära förhållandena vid polisvaktkontoret i Vesterås och därmed förenade trenne arrestrum, hvilka lokaler förklarades helsovådliga och för sitt ändamål odugliga. Förbättringar genom tillbyggnad och förändringar. Med anledning af utbruten nervfeber i Köping, Arboga och angränsande kommun Himmeta förordnades förste provinsialläkaren att undersöka förhållandet, som befanns förorsakadt genom mjölk, som från omgifvande trakt uppsamlades i ett mejeri i Himmeta, därifrån försändes till Arboga mejeri, där den undergick separation, hvarefter den magra mjölken åter sändes till Himmeta — åtminstone till stor del — och där utsåldes. Endast å ställen, som erhållit ifrågavarande mjölk, hade sjukdomsfall inträffat.

Under resorna besöktes å landsbygden Heby, Tärnsjö, Norberg, Skinnskatteberg, Kungsör, Strömsholm och Ramnäs. Särskild uppmärksamhet egnades åt arbetarebostäderna i Norbergs bergslag. De lämpligaste funnos vid Klackberget, Kolningsgrufvan och Fagersta bruk med ett rum och kök; många voro dock hänvisade till blott ett rum, där det naturligtvis mötte stor svårighet att bibehålla renlighet och goda sanitära förhållanden. Såsom de viktigaste förbättringarna under året anföras stadsfullmäktiges i Vesterås beslut, att före 1893 års ingång renhållningsväsendet i staden skall vara ordnadt enligt tunnsystemet med beredning af torfmullspudrett.

Såsom behöfligt omnämnes, att renhållningen bättre ordnas i Sala, att vatten- och afloppsfrågan i Arboga vinner lämplig lösning och att nytt epidemisjukhus uppföres i Köping.

Kopparbergs län. Af länsstyrelsen erhöll förste prov.-läkaren uppdrag att undersöka förhållandena vid en källa i Jelkarbyn, som orenats genom latrinupplag, samt vattenförhållandena i Orsa kyrkoby. För öfrigt besöktes under reseturen, jämte städerna, Borlänge, Domnarfvet, Avesta, Smedjebacken, Mora strand, Leksandsnoret och Korsnäs. Öfverläggningar höllos med ordförandena i helsovårds- och

kommunalnämnder samt med presterskapet å vederbörande platser. I Falun har helsovårdsnämnden under året med mera kraft än förut ingripit i renhållningsfrågan och genomdrifvit förbättringar. Så länge ej fullständig vattenledning med därtill hörande kloaksystem kan åstadkommas, förblifver dock bortskaffandet af flytande affall ofullständigt. För Hedemora är vattenledning nära nog en lifsfråga, hvilken dock nu synes kunna lösas, då staden erhållit en stor donation. Till förbättringar på landsbygden kan räknas den ökade tillgången på läkare. Ordningsföreskrifter äro fastställda för Borlänge och Avesta, men sådana synas vara behöfliga äfven för Korsnäs med omgifningar, Mora strand och Leksandsnoret. Intresset för den allmänna helso- och sjukvården tyckes hafva vaknat äfven inom landskommunerna.

Gefleborgs län. På anmodan af Medicinalstyrelsen undersöktes de till utvidgning af kyrkogården i Ljusdal föreslagna platser och angafs i utlåtandet platsen å Borrmon vara den enda lämpliga. Till länsstyrelsen afgåfvos yttranden angående stensättning af en gårdsplan i Söderhamn, angående bekämpande af en difteriepidemi inom Forsa kommun samt angående statsbidrag till aflönande af extra provinsialläkaren i Bergsjö.

På begäran af Gefle helsovårdsnämnd afgafs utlåtande öfver vissa ordningsstadgar för bedrifvande af slakterirörelse i de staden angränsande kommunerna Valbo och Hille och bemedlades sedermera dessa stadgars antagande vid sammanträden med de resp. kommunalnämnderna.

Under reseturen har hygienisk inspektion verkställts å 7 sjukvårds- och andra anstalter jämte 3 badinrättningar, och sanitär besiktning af 2 städer och 7 andra ställen med större sammanträngd befolkning. På grund af därvid gjorda iakttagelser, jämförda med af läkare och andra personer lämnade upplysningar, aflämnades till resp. helsovårdsmyndigheter ett memorial, hvaruti sanitära missförhållanden och medlen till deras afhjälpande påpekades. Sådana skrifvelser hafva aflåtits till helsovårdsnämnderna i Hudiksvall och Söderhamn samt municipalstyrelserna i Ljusdal och Bollnäs. Vid en öfverblick af de sanitära förhållandena förefaller anmärkningsvärdt, att trots helsovårdsstadgans föreskrifter renhållningen i städerna ännu lämnar så mycket öfrigt att önska och att bortforslingsfrågan ännu öfverallt är olöst och allt för mycket öfverlämnad åt de enskildas godtycke. Endast Gefle har i detta afseende tagit ett steg framåt, liksom Gefle ensam bland länets städer anordnat särskild helsopolis och en mera effektiv matvarubesiktning.

Tillgång på godt vatten finnes allmänt, men då alltför liten omtanke nedlägges på att förekomma brunnarnas orenande, så begagnas ett i hygieniskt hänseende dåligt vatten mycket oftare än man kunde vänta. Uti ingen af städerna finnes tidsenlig desinfektionsapparat.

Vesternorrlands län. Till länsstyrelsen har yttrande afgifvits angående förslag till matvarustadga för Sollefteå; angående sjukdomsförhållandena i Gådeåstaden och i anledning af kronofogdens i norra Ångermanlands fögderi skrifvelse angående användande af torfmullshögar invid boningshusen; samt till kyrkorådet i Sundsvall angående afschaktning af begrafningsplatsen därstädes.

Under sommarens resetur egnades noggrann tillsyn åt helsovårdsförhållandena i städerna och de till särskilda municipaldistrikt ordnade platserna, hvarjämte flera sågverk och industriella inrättningar besöktes.

De viktigaste sanitära förbättringarna under året äro: anläggning af nya vattenfiltra i Hernösand och Sundsvall; inrättandet af en desinfektionsanstalt med tvenne ugnar i Sundsvall; förbättring af Sundsvalls vattenkuranstalt och länsstyrelsens påbud om bortskaffandet af de s. k. jordkasarna inom norra Ångermanland. Mera framstående missförhållanden äro: bristen på tidsenliga epidemisjukhus i båda städerna, desinfektionsanstalt i Hernösand, vattenledning och ordnadt renhållningsväsende i den med Hernösand införlifvade s. k. Gådeåstaden, samt bristande dränering och renhållning i stadsdelen Kronholmen därstädes.

Jämtlands län. Utlåtanden afgifna till Kungl. Maj:ts Befh:de med anledning af prov.-läkaren Helledays framställning om förordnande att hålla sammanträde med kommunalnämnden i Åre för att besluta om lämpliga åtgärder till förekommande af tuberkulosens utbredning bland befolkningen genom inom socknen vistande kurgäster; ang. en landthandlandes ansökning att få till salu hålla vissa läkemedel, samt ang. en und. ansökning om Ragunda prov.-läkarestations och apoteks förflyttning till Ragunda järnvägsstation.

Med Rätans, Ytterhogdals, Tännäs' och Hammerdals socknars kommunalnämnder höllos sammanträden närmast med anledning af frågan om anordnande af regelbundna sjukmottagningar inom dessa socknar af vederb. prov.-läkare. Besiktning har egt rum af sanatoriet i Mörsil, brunns- och badanstalten i Ytterån samt badinrättningen i Sikås.

Med anledning af de under året uppträdande infektionssjukdomarna skarlakansfeber, difteri, rödsot och nervfeber har uppmärksamheten fästats på deras smittsamma natur och inskärpts vikten af isolering och desinfektion samt rengöring af bostäder, kläder, linne, sängkläder o. d., som af de sjuke användts.

Med anledning af den mer och mer tilltagande tillströmningen af tuberkulösa kurgäster till Jämtland fäster förste provinsialläkaren uppmärksamhet på dels att tuberkulos är allmänt förekommande öfver en stor del af länet och utefter Indalselfvens floddal vunnit en fruktansvärd utbredning samt inom Liths socken särskildt i vissa byar antalet lungsiktige torde uppgå till 25 % af befolkningen, dels ock att genom den stora tillströmningen af lungsiktige och deras sammanhopande på små områden vid sanatorierna fara uppstår för sjukdomens spridning, hvarföre särskilda försiktighetsåtgärder äro erforderliga, och hafva ordningsregler i sådant syfte antagits vid Mörsils sanatorium.

Vesterbottens län. Inspektioner förrättades utom i städerna jämväl af 4 sjukstugor, hvaraf en under byggnad, hvarjämte öfverläggningar höllos med vederbörande vid läkarestationerna äfvensom i Norsjö, Malå, Löfånger, Bjurholm och Fredrika angående resp. orters sjukvårdsförhållanden. Helsovårdsstadgans föreskrifter rörande renhållningsväsendet ej fullföljda i någondera af städerna, men intresset för förbättringar tycktes vara i stigande. Förutom de inrättade extra provinsialläkaredistrikten i Burträsk, Byske, Norsjö och Degerfors anser förste prov.-läkaren sådana behöfliga äfven i Bjurholm, Vilhelmina, Stensele och Sorsele, som hafva ett afstånd af resp. 5, 7, 10 och 15 mil till provinsialläkarestationen.

Norrbottens län. Utlåtanden hafva afgifvits angående de 4 extra provinsialläkarebefattningar, som med statsbidrag inrättats i Öfver-Luleå, Gellivara, Jockmock och Arvidsjaur.

På uppdrag af lasarettsdirektionen inspekterades länslasarettet och kurhuset i Luleå. Med helsovårdsnämnden i Luleå har öfverläggning egt rum angående epidemisjukhusets tidsenliga ordnande och med helsovårdsnämnden i Piteå angående åtskilliga afträdens inrättande, om anskaffande af en förbränningsugn för sopor och en desinfektionsugn. Under reseturen besiktigades bland annat äfven en del skolor, fattighus och begrafningsplatser samt sjukstugorna.

I allmänhet kan befolkningen sägas lefva under jämförelsevis goda förhållanden. De förnämsta missförhållandena i sanitärt hänseende uppgifvas afse dels dricksvattnet, som i allmänhet är dåligt; brunnarna äro ofta förlagda för nära intill ladugårdar och afträden; dels trångboddhet, därigenom att endast ett rum användes både till kök, arbets-, sof- och matrum för hela familjen, hvilket isynnerhet vid sjukdomsfall medför våda, och hvaraf olämpligheten påvisades med uppmaning, att hvar och en i sin stad skulle söka åstadkomma förbättringar.

---

3. Sammandrag af läkares ämbetsberättelser om gängse sjukdomar år 1891 utom sjukhus, m. m.

Ämbetsberättelser, innehållande redogörelser för helso- och sjukvårdsförhållandena under år 1891, hafva genom förste provinsialläkarne insamlats och länsvis bearbetats samt till Medicinalstyrelsen insändts från 138 provinsialläkare, 73 extra provinsialläkare och 85 stadsläkare, jämte det förste provinsialläkarne, såsom redan anförts, afgifvit särskilda berättelser öfver egen tjensteverksamhet.

På grund af ifrågavarande berättelser hafva tabellariska sammandrag blifvit upprättade öfver infektionssjukdomarnas förekomst och utbredning inom länen samt fördelning på olika årstider, hvarjämte likartad redogörelse jämväl blifvit uppgjord för de viktigaste inflammatoriska och katarrala sjukdomarna i andedräkts- och matsmältningsorganen.

A. Väderlekens och årsväxtens förhållande.

Årets medeltemperatur, beräknad för Stockholm, var lägre än förra årets, men likväl jämförelsevis hög, uppgående till + 6·07° Celsius, under det att medeltemperaturen för tioårsperioden 1881—1890 var + 5·45° Celc. Mest höjde sig temperaturen öfver det vanliga medeltalet under månaderna februari med — 0·1° och juli med + 18·1, då sista decenniets motsvarande siffror voro — 3° och + 16·2. Vinterkvartalets medeltemperatur var — 2·3°, vårens, april—maj + 6°, sommarens, juni—september + 14·3° och höstkvartalets + 3·5°.

Nederbörden var i det hela ringa, uppgick för hela året blott till 411·9 mm., högst under augusti månad med 69.5, lägst under juni med endast 9·2 mm.

Vindens riktning var såsom vanligt öfvervägande vestlig och sydlig, nämligen rent vestlig under 67 dagar, sydvestlig 46 och sydlig 34 eller tillsammans 147 dagar mot 97, då den var nordlig, nordostlig eller ostlig. Lugna voro 59 dagar.

Tab. Lit. A. *Årsväxtens förhållande i riket under åren 1890 och 1891.*

Län.	1890.	1891.
Stockholms	Nära god.	Nära, om ej fullt medelmåttig.
Upsala	Öfver medelmåttan.	Fullt medelmåttig.
Södermanlands	Mera än medelmåttig.	D:o.
Östergötlands	God.	God.
Jönköpings	Något öfver medelmåttan.	Fullt medelmåttig.
Kronobergs	Öfver medelmåttan.	Medelmåttig.
Kalmar	Fullt medelmåttig.	D:o.
Gotlands	Medelmåttig.	D:o.
Blekinge	Öfver medelmåttan.	Något öfver medelmåttan.
Kristianstads	Nära god.	Öfver medelmåttan.
Malmöhus	Mycket god.	Fullt medelmåttig.
Hallands	Öfver medelmåttan.	Öfver medelmåttan.
Göteborgs och Bohus	D:o.	I det närmaste medelmåttig.
Elfsborgs	D:o.	Medelmåttig.
Skaraborgs	Mycket god.	D:o.
Vermlands	Betydligt öfver medelmåttan.	D:o.
Örebro	Öfver medelmåttan.	Nära god.
Vestmanlands	D:o.	Fullt medelmåttig.
Kopparbergs	Nära god.	Öfver medelmåttan.
Gefleborgs	Öfver medelmåttan.	Medelmåttig.
Vesternorrlands	D:o.	D:o.
Jämtlands	God.	Nära god.
Vesterbottens	D:o.	Nära medelmåttig.
Norrbottens	D:o.	Betydligt under medelmåttan.
Hela riket	**Nära god.**	**Fullt medelmåttig.**

Barometerståndet visade i medeltal 755 mm., var högst i december 775 och lägst äfven i samma månad 722·8 mm.

Mälarens vattenhöjd var i medeltal 4·2 meter öfver slusströskeln, var högst i maj och juni 4·7, lägst i november 3·9. Saltsjön stod högst i februari, 4·3, och lägst i januari, 3·5 mm. öfver slusströskeln; medium var 3·8. Talrika uppsjödagar förekommo under augusti, september och oktober, men af ringa inverkan på vattenledningsvattnet.

Det af Statistiska Centralbyrån uppgjorda sammandrag af årsväxtberättelserna visar, att 1891 års skörd utfallit *fullt medelmåttig* såsom totalomdöme för hela riket. Den har varit *god* i ett län, Östergötlands; *nära god* i tvenne län, Örebro och Jämtlands; *öfver medelmåttan* eller *fullt medelmåttig* i nio, däribland de i afseende på sädesproduktion viktigaste delarna af riket såsom Skåne, Upland, Södermanland och vidare Hallands, Jönköpings, Vestmanlands och Kopparbergs län. Endast i ett län, Norrbottens, utföll skörden betydligt under medelmåttan.

Tab. lit. A. utvisar skördens förhållande i hvarje af rikets län under åren 1890 och 1891.

B. Ämbetsresor.

Tab. N:o 8, upprättad på grund af de af vederbörande läkare afgifna rapporter, utvisar att under år 1891 af dem blifvit verkställda 1,130 ämbetsresor i anledning af smittsamma sjukdomar, allmännare utbredd sjuklighet etc., eller till följd af den vissa kommuner medgifna rättighet att ett visst antal gånger om året på statens bekostnad erhålla besök af vederbörande provinsialläkare för enskild sjukvårds tillgodoseende. I ofvan nämnda antal ingå äfven 28 resor, företagna med anledning af venerisk sjukdom, hvilka icke bekostas af statens medel, utan gäldas af länens sjukvårdsmedel. År 1890 utgjorde antalet ämbetsresor 1,430, hvaraf 7 för venerisk sjukdom.

Orsaken till den betydliga minskningen af antalet ämbetsresor för smittsamma sjukdomar får sökas däruti, att efter nya läkareinstruktionens tillämpning dylika resor på statens bekostnad äro medgifna endast för vissa i Helsovårdsstadgan angifna infektionssjukdomar.

Det största antalet af ofvannämnda resor, eller 352, har föranledts af skarlakansfeber, därnäst 332 af difteri och vidare 263 af tarmtyfus. Beträffande de särskilda länen hafva de flesta resorna eller 105 egt rum inom Vesterbottens län, däraf 72 för difteri; därnäst 93 resor inom Kronobergs, af hvilka 36 för difteri; vidare 89 inom Kalmar, 85 inom Jönköpings och 84 inom Elfsborgs län. Af resorna för skarlakansfeber hafva 44 förekommit inom Kalmar, 39 inom Elfsborgs och 34 inom Vestmanlands län; af dem för tarmtyfus 40 inom Göteborgs och Bohus, 26 i Norrbottens och 24 i Kronobergs län och af dem för difteri, förutom de redan nämnda, 72 i Vesterbottens och 36 i Kronobergs, 43 i Jönköpings och 24 inom Elfsborgs län. För smittkoppor hafva förekommit 12 resor, däraf 9 inom Elfsborgs län och 1 inom hvardera af Hallands, Kopparbergs och Norrbottens län.

Bland dessa å tabellen 8 upptagna 1,130 resor hafva inräknats de reseturer, hvilka förste provinsialläkarne, hvar och en inom sitt län, jämlikt gällande instruktion företagit i allmänna helsovårdens intresse, hvarvid de verkställt sanitära inspektioner, apoteksvisitationer m. fl. dem åliggande förrättningar.

Utgifterna för ofvan omförmälda resor hafva uppgått till inalles 54,028 kronor 1 öre, mot kr. 54,647·65 år 1890; för biträde i sjukvården inom provinsialläkaredistrikten, hufvudsakligen vikariatsarfvoden under vakanser af provinsialläkaretjenster och under provinsialläkares semester till 23,410 kronor 30 öre mot kr. 22,698·21 år 1890 samt för förste provinsialläkarnes inspektionsresor till 14,644 kr. 48 öre, hvaraf en del likväl utbetalts först under 1892.

C. Öfversikt af infektionssjukdomarnas m. fl. sjukdomars frekvens och utbredning år 1891 (Tab. N:o 4).

Smittkoppor, *Variolæ, Varioloides,* hafva förekommit liksom under de föregående åren i endast några få fall, nämligen 8 med 1 dödsfall mot resp. 23 sjukdoms- och 1 dödsfall föregående året.

Mässling, *Morbilli,* har däremot ganska betydligt tilltagit. Antalet anmälda fall har utgjort 25,840 med 1,193 dödsfall mot 10,434 sjukdoms- och 484 dödsfall år 1890. De flesta fallen förekommo inom Stockholms stad och därnäst i Stockholms län samt vidare i Östergötlands, Upsala och Vesternorrlands län. Frekvensen var störst under årets första kvartal och särskildt under januari månad.

Skarlakansfeber, *Scarlatina,* har under året ej så obetydligt minskats i det 8,994 fall blifvit anmälda mot 12,975 föregående året. Antalet dödsfall 1,188 mot 1,543. De flesta fallen komma på Kalmar län och därnäst på Södermanlands län och Stockholms stad. Frekvensen var störst under årets 4 första samt 2 sista månader.

Fläcktyfus, *Typhus exanthematicus,* har uppträdt med endast tvenne sjukdomsfall, utan något dödsfall. Det ena förekom inom Jönköpings län i juli och det andra i Stockholms stad i september månad.

Tarmtyfus, *Typhus abdominalis,* nervfeber, har något litet minskats under året, nämligen till 4,010 sjukdoms- med 419 dödsfall från resp. 4,263 och 437 år 1890. De talrikaste fallen förekommo inom Vestmanlands, Vesternorrlands och Malmöhus län samt i öfrigt spridda fall öfver hela riket. Frekvensen var störst under augusti månad samt de därpå följande månaderna.

Rödsot, *Dysenteria,* har uppträdt med 697 sjukdoms- och 52 dödsfall mot 175 med 24 dödsfall förra året. Den har hufvudsakligen förekommit inom Jämtlands, Vesternorrlands och Vesterbottens län i någon större utbredning samt vidare inom Stockholms län och hufvudsakligen under juli och augusti månader.

Påssjuka, *Parotitis,* har ökats till 2,680 fall från 1,532 förra året. Den förekom talrikast under årets första fyra månader och mest inom Malmöhus län, samt vidare inom Östergötlands och Jönköpings län jämte Stockholms stad.

Kikhosta, *Pertussis,* har aftagit från 13,352 fall 1890 till 9,583 år 1891 med tämligen jämnt fördelad frekvens under alla månaderna, ehuru något ymnigare under januari och november. De flesta fallen äro anmälda från Stockholms och Göteborgs städer samt från Malmöhus och Kopparbergs län.

Difteri, *Diphtheria,* visar någon minskning, näml. 5,095 sjukdoms- och 1,191 dödsfall mot resp. 6,066 och 1,379 år 1890; de flesta i Stockholms stad samt i Malmöhus, Vesternorrlands och Vesterbottens äfvensom Jämtlands län, men för öfrigt var sjukdomen utbredd öfver hela riket och med tämligen lika frekvens under de olika månaderna.

Strypsjuka, *Laryngitis pseudomembranacea, Croup,* har äfven förekommit inom alla länen, till största antalet dock inom Malmöhus län och därnäst Stockholms stad. Antalet sjukdomsfall uppgick till 758 med 357 dödsfall mot resp. 782 och 425 föregående året. Frekvensen störst under vintermånaderna.

Af **barnsängsfeber,** *Sepsis puerperalis,* hafva anmälts 344 sjukdoms- och 154 dödsfall mot 201 och 98 år 1890. De flesta fallen kommo på Malmöhus län, men den relativt största dödligheten egde rum i Stockholms stad.

Epidemisk hjärnfeber, *Meningitis cerebrospinalis epidemica,* visar en minskning i sjukdomsfallens antal från 605 med 277 dödsfall år 1890 till 227 sjukdomsfall 1891, af hvilka 136 aflidit. De talrikaste fallen äro anmälda från Kopparbergs och Vesternorrlands län samt beträffande årstiden under april och maj månader. Sjukdomen har förekommit i alla län utom Gotlands.

Frossa, *Febris intermittens,* visar fortfarande aftagande, i det att antalet anmälda fall utgjort 1,085 mot 1,288 föregående

Tab. Lit. B. *Öfversikt af sjukdomsfallen i nedan uppräknade sjukdomar enligt läkares rapporter under 10-årsperioden 1882—1891.*

År.	Tyfösa och gastriska febrar.	Epidemisk hjärnfeber.	Difteri.	Strypsjuka.	Kikhosta.	Rödsot.	Asiatisk kolera.	Diarré och kolerin.	Påssjuka.	Smittkoppor.	Skarlakansfeber.	Mässling.	Frossa.	Lunginflammationer, katarrer m. m.	Verkställda ämbetsresor för sjukvård.
1882	14,138	40	7,494	526	7,306	4,211	—	28,641	2,438	697	6,066	20,724	2,700	60,030	1,473
1883	12,063	400	7,919	662	5,483	512	—	24,988	2,322	949	13,661	17,449	3,602	78,082	1,403
1884	12,757	83	6,518	383	6,540	357	—	28,814	2,986	510	14,227	6,006	3,740	90,817	1,476
1885	8,892	77	4,938	448	12,635	179	—	24,958	3,531	65	14,443	9,953	2,538	97,351	1,467
1886	10,916	94	4,585	440	11,613	694	—	35,518	1,910	30	13,900	5,209	2,297	95,951	1,540
1887	12,034	112	5,795	489	6,574	254	—	27,068	1,068	259	9,698	23,067	1,591	60,930	1,608
1888	11,790	117	4,173	625	7,979	139	—	30,213	1,876	56	6,084	15,636	1,739	81,615	1,403
1889	16,520	196	4,424	454	7,381	226	—	36,985	826	21	6,991	8,109	1,414	81,846	1,375
1890	14,535	605	6,066	782	13,352	175	—	33,010	1,532	23	12,975	10,434	1,288	166,232	1,430
1891	14,094	227	5,095	758	9,583	697	—	36,806	2,680	8	8,994	25,840	1,085	116,666	1,106

året, 1,414 år 1889 och 1,739 år 1888. De flesta fallen hafva förekommit i Södermanlands län och i Stockholms stad.

Smittosam ögonsjukdom, *Conjunctivitis folliculosa epidemica*, har uppträdt med 157 sjukdomsfall mot 295 föregående året, de flesta inom Vermlands och Kalmar län.

Af **lung- och lungsäcksinflammation,** *Pneumonia, pleuritis*, äro antecknade 17,442 sjukdoms- och 2,658 dödsfall mot resp. 20,133 och 2,805 år 1890. Frekvensen var störst under vinter- och vårmånaderna.

Katarrala åkommor i andedräktsorganen hafva anmälts till ett antal af 99,224 med 1,281 dödsfall.

Af **tarmkatarr och diarré** hafva förekommit 36,806 sjukdomsfall, af hvilka 1,447 med dödlig utgång, de flesta under juli, augusti och september månader.

Spetelska, *Lepra nodosa, Elephantiasis græcorum*, med hufvudsakligt tillhåll inom provinsen Helsingland af Gefleborgs län, har dessutom förekommit med några fall från Vesternorrlands, Jämtlands, Upsala, Vermlands och Bohus län. Inom Helsingland voro, enligt den vid spetelskesjukhuset i Jerfsö anställde läkarens rapport, vid 1891 års slut antecknade 58 fall, däraf 37 män och 21 kvinnor. Å sjukhuset i Jerfsö voro intagna 41 spetelskesjuka personer, 25 män och 16 kvinnor, af hvilka 11 från andra län, nämligen 1 från Jämtlands, 5 från Vesternorrlands, 3 från Upsala, 1 från Vermlands och 1 från Bohus län. Under året hade af läkaren inregistrerats 14 nya fall och afförts 11, alla aflidna. Hela det kända antalet spetelskesjuke uppgick vid årets slut till 69.

Venerisk sjukdom. I anledning af befarad eller verkligen befintlig venerisk sjukdom hafva vederbörande läkare under året företagit ej mindre än 28 ämbetsresor inom de särskilda länen.

Å besiktningsbyrån i *Stockholm* hafva 18,517 besiktningar förrättats, hvarvid befunnits af venerisk smitta angripna 330 kvinnor. Af dessa voro ej inskrifna 35, för första gången vid besiktningsbyrån inskrifna 61 och sedan längre tid tillbaka prostituerade 234. Mer än en gång befunnos smittade 136. De besiktigades antal har utgjort 718, hvaribland 116 nyinskrifna. De besiktningsskyldigas antal var vid årets slut 426 mot 401 förra året.

På besiktningsbyrån i *Göteborg* hafva 8,858 besiktningar föranledt 113 remisser till kurhus af 76 kvinnor. De besiktigades antal har utgjort 254 mot 233 förra året.

Vid en allmän öfverblick af sjukdomsförhållandena under år 1891 befinnes, att af läkare blifvit anmälda 223,034 fall af de sjukdomar, som äro upptagna å tabellen N:o 4 och för hvilka här ofvan i korthet redogjorts. Detta antal understiger med omkring 40,000 fall summan för 1890, hvilket sistnämnda års väsentligt ökade sjuklighet var att tillskrifva den då rådande influensa-epidemien. Samma sjukdom, som på hösten 1891 ånyo blossade upp, har ock bidragit till detta års jämförelsevis äfven höga sjuklighetssumma.

I epidemiologiskt hänseende torde för öfrigt böra anmärkas, att mässling, påssjuka, rödsot, diarrésjukdomar och barnsängsfebrar *ökats*, under det att *minskning* däremot egt rum i antalet fall af skarlakansfeber, kikhosta, tyfösa febrar, hjärnfeber samt såväl inflammatoriska, som katarrala sjukdomar i andedräktsorganen. Smittkoppor hafva visat sig endast med några få fall. Difteri ock strypsjuka erbjuda i det hela föga skillnad mot förra året. Fläcktyfus har uppträdt endast med tvenne fall.

De anförda sjukdomarnas utbredning inom de särskilda länen utvisas af tab. N:o 4 och deras fördelning månadsvis såväl af nämnda tabell, som i sammandrag af tab. N:o 5.

Tab. litt. B innehåller en sammanställning för de sista 10 åren af sjukdomsfallen i de särskilda sjukdomsgrupperna.

---

4. Förändringar och förbättringar i den civila helso- och sjukvården.

Genom nåd. bref den 31 januari har förordnats, att provinsialläkarens i Naums distrikt station skall förflyttas till Vara järnvägsstation.

Rättighet att för befordran beräkna tjenstår i likhet med civile läkare i statens tjenst har under året beviljats:

genom nåd. bref den 29 maj för en extra provinsialläkare i Orsa under 5 års tid från sagde dag samt med tjenstgöringsområde af Orsa socken och Skattunge kapellag och med station i Orsa kyrkoby;

den 19 juni under ytterligare 5 års tid från den 1 aug. 1891 för en extra provinsialläkare med station i Vernamo och med tjenstgöringsområde af nämnde köping och landtkommun samt Åkers, Tofteryds och Byarums kommuner;

den 10 juli för en underläkare vid länslasarettet i Linköping;

den 16 okt. under ytterligare 5 år för en extra provinsialläkare i Svedala, hvars tjenstgöringsområde tillika utvidgats med Gustafs och Lyngby socknar utom de förut till distriktet hörande socknarna Svedala, Vestra Kärrstorp och Skabersjö; samt

den 11 dec. dels för en extra provinsialläkare i Hallsberg och dels för en extra provinsialläkare i Nyed med station vid Molkom, båda för en tid af 5 år, räknadt från och med den 1 januari 1892.

Jämlikt nåd. kungörelsen den 31 oktober 1890, angående statsbidrag till aflönande af extra provinsialläkare, hafva genom särskilda nåd. bref för åren 1892 till och med 1896 beviljats:

den 4 december såsom bidrag till aflönande af 4 extra provinsialläkare inom Norrbottens län ett belopp af 1,500 kr. om året åt hvardera, nämligen en i Öfvertorneå distrikt med station i Matarengi kyrkoby och tjenstedistrikt af Öfvertorneå och Hietaniemi kommuner;

en i Arvidsjaurs distrikt med station i Arvidsjaurs kyrkoby och tjenstgöringsområde af denna jämte Arjepluogs kommun;

en i Jockmocks distrikt med station i kyrkobyn och tjenstgöringsområde af Jockmocks och Qvickjocks kommuner, samt

en i Gellivara distrikt, bestående af denna kommun, och med station i Gellivara by;

likaledes den 4 december såsom bidrag till aflönande af en extra provinsialläkare i Malungs distrikt 1,500 kr. om året, med tjenstgöringsdistrikt af sagde kommun och station i närheten af Malungs kyrka;

samma dag likaledes ett belopp af 1,500 kr. om året såsom bidrag till aflönande af en extra provinsialläkare i Norsjö distrikt med tjenstgöringsområde af Norsjö och Malå kommuner och station i Norsjö kyrkoby;

samma dag ett belopp af 1,400 kr. om året såsom bidrag till aflönande af en extra provinsialläkare i Rättviks distrikt, bestående af Rättviks, Boda och Ore socknar, och med station i Rättvik; samt

likaledes den 4 december ett belopp af 1,000 kr. om året såsom bidrag till aflönande af en extra provinsialläkare i Dalarö distrikt med tjenstgöringsområde af Dalarö, Ornö, Nämndö och Österhaninge socknar och med station vid Dalarö.

Genom nåd. bref af den 4 december har därjämte förordnats, dels att det genom nåd. brefvet den 11 november 1864 gjorda medgifvande i fråga om vissa årliga ämbetsresor på statens bekostnad af provinsialläkaren i Nås distrikt af Kopparbergs län till aflägset belägna kommuner inom distriktet skall med utgången af år 1891 upphöra, och dels likaså, att det genom nåd. brefvet den 4 mars 1870 gifna förklarande, att Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i Vesterbottens län egde förordna provinsialläkaren i Skellefteå distrikt, att tillsvidare 2 gånger om året på statens bekostnad företaga resor till Norsjö, Jörns och Malå kyrkobyar, för att der under en eller annan dag å hvarje ställe vara för allmänheten tillgänglig, skall med utgången af år 1891 upphöra att vara gällande.

Genom nåd. bref den 19 juni har föreskrifvits, att de åliggande, som enligt gällande läkareinstruktion af den 31 okt. 1890 tillhöra förste provinsialläkare, skola för Göteborgs stad fullgöras af därvarande förste stadsläkare, börande till befattningen såsom förste stadsläkare i Göteborg för framtiden endast antagas läkare, som fullgjort de fordringar, hvilka kunna blifva för förste provinsialläkare fastställda.

Genom nåd. bref den 11 december har förordnats, att för behörighet till förste provinsialläkarebefattning skall, utöfver hvad för behörighet till provinsialläkarebeställning är stadgadt, tills vidare fordras:

1:o) att sökanden under minst *tre år* tjenstgjort såsom provinsialläkare, extra provinsialläkare, biträdande provinsialläkare eller stadsläkare;

2:o) att sökanden företer intyg öfver fullgjorda speciella studier och därunder förvärfvad skicklighet ej mindre i allmän helsovårdslära och dennas tillämpning, än äfven i undersökning och kontrollering af apotek;

3:o) att sökanden företer intyg därom, att han eger noggrann författningskunskap på de områden, som falla inom förste provinsialläkares tjensteverksamhet.

Genom nåd. bref den 14 aug. har fastställts den förändrade reglering af läkaretjensterna i Norrköping, att läkarevården därstädes skall uppehållas af en stadsläkare och två distriktsläkare.

Jämlikt föreskriften i instruktionen för läkare den 31 okt. 1890 § 41 mom. 5 har rätt till tjenstårsberäkning upphört för följande extra provinsialläkarebefattningar, hvilka därföre ur förteckningen afförts, nämligen: Södertelge, Utö, Åker och Finspong.

Antalet provinsial-, extra provinsial- och stadsläkarebefattningar inom hvarje län inhämtas af öfversikten å tab. N:o 9; och funnos vid årets slut inalles 24 förste provinsialläkarebefattningar, 138 provinsialläkaretjenster, 81 extra provinsialläkarebefattningar, af hvilka 8 med lönebidrag af statsmedel, samt 134 stads- och stadsdistriktsläkarebefattningar, hvarjämte 14 biträdande provinsialläkare anställts i sådana distrikt, hvilkas provinsialläkare förordnats att bestrida förste provinsialläkaretjenst.

Under loppet af år 1891 hafva 21 läkare dels i och dels utom tjenst med döden afgått, hvaremot, så vidt anmälan därom till Medicinalstyrelsen inkommit, 66 läkare blifvit från rikets medicinska läroverk utexaminerade, nämligen 31 från Karolinska institutet, 17 från Upsala och 18 från Lunds universitet. I styrelsens matrikel hafva under året 67 läkare blifvit såsom legitimerade inskrifne.

---

5. Civila sjukvårdsinrättningar.[1])

Enligt hvad tab. N:o 12 närmare utvisar uppgingo länslasarettens och kurhusens antal i riket år 1891 tillsammans till 70 med platser för 3,512 sjuka å lasaretten och 972 sjuka å kurhusen. Antalet andra, icke såsom länslasarett upptagna, civila sjukhus uppgick enligt till Medicinalstyrelsen inkomna berättelser till 58, nämligen 11 i Stockholm och Göteborg med platser för 1,943 sjuka samt 47 sjukstugor och mindre sjukhus med platser för 664 sjuka. I medeltal hade således hvarje länslasarett 50 sjukplatser, hvarje sjukhus i Stockholm och Göteborg 176 sjukplatser samt hvarje sjukstuga 14 sjukplatser.

Af de inkomna landstingshandlingarna samt läkarnes rapporter har bland annat inhämtats följande:

Stockholm. Serafimerlasarettets nya byggnader hafva under året blifvit färdiga och tagna i anspråk för sina respektive ändamål. Först flyttades köksafdelningen, sedan tvätten och i medio af december öppnades poliklinikerna och samtliga patienterna öfverflyttades från det gamla sjukhuset till det nya. I den medicinska kliniken har under det gamla husets ombyggnad den kirurgiska afdelningen måst inrymmas. Den kirurgiska klinikens sängantal uppgick efter flyttningen endast till 84, den medicinska klinikens till 120 sängar.

Vesterviks lasarett. En tillbyggnad af ekonomibyggnaden är verkställd, innehållande 6 dårceller, korridor, gemensamt dagrum och badrum.

Vexiö lasarett. Köket, som är beläget i souterrainvåningen och varit särdeles mörkt, har dels fått ett nytt fönster, dels

[1]) Referent: Medicinalrådet Bolling.

fått de förutvarande fönstren utvidgade, så att det efter målning och reparering företer ett ljust och gladt utseende.

Kalmar lasarett. Lufttrummor äro anlagda från sjukrumsklosetterna och dragna upp öfver vattentaket.

Gotlands läns lasarett. Under året har för lasarettet och Visby hospital gemensamt anordnats en afloppsledning till hafvet. Dess ändamål är, att från båda dessa anstalters tomter afleda allt slask- och spillvatten och därigenom befria gårdsplaner och rännstenar från stagnerande vatten, som ofta gifvit anledning till obehag och klagomål. På förslag af lasarettsdirektionen och sedan Medicinalstyrelsen godkändt förslaget till afloppsledningen samt förklarat sig villig att för hospitalets del bestrida halfva kostnaden för anläggningen, kr. 2,016·25, beviljade Gotlands läns landsting år 1888 samma summa för lasarettet. Sedan anläggningens ekonomiska del sålunda var betryggad, tillkommo åtskilliga gårdsegare boende utmed den beslutade gatuledningen, hvilka önskade deltaga i det beslutade företaget. Då härigenom ändringar i afloppsledningen blefvo nödvändiga, öfverlätos de beviljade medlen på Visby stad, som åtog sig att utföra arbetet och för framtiden ansvara för gatuledningens underhåll. — Å lasarettsvinden har iordningställts ett rum till preparering och förvaring af förband. — Genom nedrifning af en kasserad bakugn i lasarettets bottenvåning har vunnits ett sköljrum och förvaringsrum för rengöringsredskap.

Karlskrona lasarett. Inflyttningen i det nya lasarettet å Vämö skedde den 31 juli.

Öfver detta nya lasarett har lasarettsläkaren J. Borelius lämnat följande beskrifning:

På tomten finnas följande byggnader: sjukhusbyggnad, uthus, läkarebostad, portvaktsstuga, alla af sten.

Sjukhusbyggnaden. Sjukhuset är bygdt efter ett system, som väl skulle kunna kallas ett kombineradt korridor- och paviljongsystem. Det består af en hufvudbyggnad med längdriktning i öster och vester och hufvudfasaden åt söder; från dennas båda ändar utgå mot norr två 2-våningsflyglar, hvilka hafva en inredning sådan som är vanlig i en tvåvånings paviljong, innehållande sålunda i hvarje våning en större sjuksal, belyst från båda sidor, här från öster och vester. Sjukhuset består sålunda af en efter korridorsystem byggd del och därtill af tvenne vid denna fästade tvåvåningspaviljonger.

I hufvudbyggnaden finnes till följd af tomtens starka lutning en rätt djup källarvåning; här är större delen af ekonomien förlagd; därofvan tvenne våningar, hvar och en i nivå med de båda våningarna i flyglarna, och däröfver ännu en våning, kurhusvåningen. Hufvudbyggnaden har sålunda på fasaden mot söder egentligen 4 våningar.

Källarvåningen Denna våning innehåller en del af lasarettets ekonomi, nämligen åt ena sidan kök med skafferi och diskrum samt hushållerskans och kökspigornas rum; åt andra sidan badafdelningen med badrum, dusch, ångskåp och varmluftsbad samt afklädningsrum: under flyglarna finnas på hvardera sidan, med särskilda utgångar, rum för varmluftsapparaterna samt kolkällare. I midtpartiet af hufvudbyggnadens källarvåning är inredd bostad för en gift vaktmästare, nämligen bostadsrum, kök och skafferi. Enligt arkitektens plan voro vaktmästarerummen afsedda för betjeningen och lasarettets köksafdelning. Förändringen är tillkommen genom ett beslut af lasarettsdirektionen (före mitt tillträde) och utan arkitektens hörande.

Bland de många förändringar i den ursprungliga ritningen, som under byggnadstiden företagits, är denna helt visst den minst lyckliga. Olämpligt och stridande mot hygienen är det ju att i själfva sjukhusbyggnaden inrymma bostad för en familj med barn. Rent praktiskt olämpligt synes det mig ock att midt i lasarettets köksafdelning inrymma ett annat hushåll. Det torde väl ock vara endast en tidsfråga, när en förändring häruti sker; för ögonblicket kan emellertid af ekonomiska skäl ingen förändring göras. Badafdelningen är liten och otillräckligt ventilerad; bristen på utrymme afhjälpes dock däraf, att det fins så många badrum uppe i sjukafdelningarna.

Köksafdelningen är intet att anmärka mot. Det är ju i och för sig stridande mot hygienens fordringar att förlägga köksafdelningen i själfva sjukhusbyggnaden, men detta har skett af ekonomiska skäl, och arkitekten har ock sökt göra denna anordning i möjligaste måtto oskadlig. Isoleringen mellan köksafdelningen och de ofvanför liggande sjukafdelningarna är gjord så fullständig som möjligt. Sålunda utmynna ej hissbrunnarna för maten i korridorerna utan i téköken, samt hafva dessutom god evakuering, i det de likt skorstenar utmynna i det fria, hvarför de kunna tjenstgöra som evakueringskanaler, då man så önskar. De tvenne hufvudtrapporna gå självständigt genom huset, stängda af dörrar från korridorerna. I öfrigt äro källarhvalfven goda isolatorer. I trots af allt detta förekommer dock ofta matos i korridorerna.

Nedsläppningskanalerna för orent linne utmynna båda i det fria, där de orena kläderna genom en tät dörr i hvarje kanals botten äro åtkomliga, utan att hafva ringaste beröring med öfriga lokaler. Om man tillser, att icke våta kläder nedsläppas, så skadas kläderna ej i trumman, fast de få ligga där hela veckan.

Bottenvåningen. Midtelpartiet af denna våning har undergått flera förändringar. Den ursprungliga planen var, att ingången till denna våning skulle vara direkt genom den stora midttrappan; medelst denna inkom man i väntrummet i korridorens midt; på ena sidan om trappan var läkarens rum, på andra sidan sysslomannens rum. Vid uppgörandet af planen härtill hade arkitekten rättat sig efter den gamle lasarettsläkarens önskningar. För ett mindre lasarett kan en dylik anordning vara god, men för ett större lasarett, där operativ kirurgi bedrifves i något större skala, behöfves större utrymme och bekvämare anordning för läkarens poliklinik, förbandsomläggningar och undersökningar. Redan under byggnadsarbetets gång förflyttades sysslomannens rum till annat ställe och af det ursprungligen tänkta sysslomansrummet inreddes halfva rummet till en poliklinisk operationssal. Sådan var anordningen vid inflyttningen. Detta rum befanns emellertid snart för litet, hvarföre redan på hösten 1891 den uppförda väggen i midten till största delen borttogs och hela det ursprungliga sysslomansrummet användes för poliklinik och förbandsomläggning. Emellertid kvarstod den olägenheten, att där ej fanns

någon direkt förbindelse mellan läkarens rum och detta rum. Den stora midttrappan stod alltid stängd och oanvänd, då det med skäl kunde anses onödigt att hafva tre trappor tätt intill hvarandra öppna. På mitt förslag har direktionen nu beslutat att lägga ett golf öfver midttrappan och genom fönster vid ingången däraf bilda ett rum, som genom upptagna dörrar är förbundet med läkarens rum och poliklinikrummet; denna förändring är nu i november 1892 fullbordad.

Anordningen i denna våning är nu följande. Inkommen genom den vestra ingången, som hufvudingång, passerar man en trappa uppför och kommer till en förstuga; från denna leder till vänster en dörr direkt in till sysslomannens rum, dit man sålunda kommer, utan att behöfva gå in i korridoren. Rakt fram i förstugan leder en glasdörr in till korridoren, genom hvilken man åt höger kommer till det med glasväggar från öfriga korridoren afstängda väntrummet. Felet är här att man behöfver passera korridoren för att nå väntrummet, men någon ändring däruti kan f. n. ej utan alltför stor kostnad utföras. Från väntrummet finnas direkta ingångar till läkarens rum och till poliklinikrummen. — För läkarens poliklinik finnas nu först hans mottagningsrum, med ett litet mörkt rum för undersökning af ögon m. m., och vidare en spiraltrappa direkt upp till det öfre operationsrummet; dessutom finnes ett undersökningsrum på platsen för midttrappan; vidare i sammanhang därmed det egentliga poliklinikrummet, hvaraf en del är försedd med cementgolf och afsedd till plats för polikliniska operationer o. dyl. Sålunda är nu hela midtpartiet af våningen (i likhet med de nya lasaretten i Örebro, Linköping och Malmö) reserveradt för läkarens poliklinik. — För öfrigt är inredningen i våningen den, att åt ena sidan ligga sysslomannens rum och två sjukrum, åt andra sidan tre sjukrum. I korridoren finnes för öfrigt å hvardera sidan en klosett och i hvardera ändan af korridoren en dörr till trumman för orent linne.

Flyglarnas inredning är: närmast korridoren åt ena sidan sköterskans rum, åt andra sidan tékök med mathiss; vidare en större sjuksal, belyst från öster och vester och i sammanhang därmed ett dagrum mot norr, hvilket tillika har plats för tvättbord. Innanför dagrummet finnes å ena sidan ett sjukrum och en klosett, å andra sidan badrum och reservutgång med trappa. Det nämnda sjukrummet användes för patienter, som genom illaluktande sår eller upphostning genera öfriga patienter på salen. Reservutgången hålles stängd och är endast afsedd för händelse af eldsvåda.

Äfven flyglarna hafva förändrats till sin inredning och afvika från arkitektens förslag hufvudsakligen däruti, att sköterskerum här inredts. Enligt detta förslag skulle sköterskorna bo i öfversta våningen, långt skilda från sin afdelning. En dylik anordning lär väl ingen sjukhusläkare i längden finna sig i, så mycket mindre som vid våra lasarett det ej är så lätt att få anslag till särskilda nattsköterskor. På den grund synes mig förändringen vara en betydlig förbättring. I Kumliens förslag skulle nuvarande sköterskerum vara badrum, nuv. badrum tvätt- och snyggningsrum. Reservutgång saknades äfven.

Våningen 1 trappa upp. I denna vånings midtparti är operationssalen för större aseptiska operationer. Rummet har cementgolf med aflopp i midten, oljestrukna väggar och tak, fönsterposter och dörrar plåtklädda och hela rummet så anordnadt, att det kan spolas med vatten. Instrumentskåp inbygdt i väggen. Bredvid operationssalen finnes ett litet rum för desinfektorn, som matas med ånga genom ett ångrör från maskinhuset. Vidare ett litet förrådsrum för förbandsartiklar m. m. Genom den förut nämnda spiraltrappan är direkt förbindelse med läkarens rum. Operationsrummet är i öfrigt mycket bra, men har fönster åt söder, hvilket ofta förorsakar olägenhet och svårighet att undkomma solhettan. Äfven operationsrummet i nedra våningen ligger mot söder.

I midtpartiet finnes utom operationsrummet två mindre sjukrum. I öfriga delar är inredningen i denna våning fullt lika föregående våning.

Våningen 2 trappor upp. Midtpartiet i denna våning är afsedt för kurhusafdelningen. Som här nästan alltid finnas prostituerade kvinnor intagna, är viktigt att denna afdelning kan isoleras från det öfriga sjukhuset.

I midtpartiet finnas två sjuksalar mot söder, en för män, en för kvinnor, därutanför en korridor med afstängning mellan den manliga och kvinliga afdelningen. Mot norr ligger i midten ett badrum, åt ena sidan därom ett mindre sjukrum, åt andra sidan ett rum, som användes till tékök och diskrum.

Enligt arkitektens förslag var ett badrum inredt i midten, på hvardera sidan ett mindre sjukrum, sålunda ett dylikt för hvarje afdelning, där moraliskt bättre patienter kunde placeras. Under byggnadsarbetets gång fann direktionen, att det borde vara två badrum, ett för män, ett för kvinnor och inredde det ena sjukrummet till badrum. Efter inflyttningen har befunnits, att det ej är förenadt med några olägenheter att hafva endast ett badrum, men att det är behöfligt att hafva ett diskrum och tékök äfven för denna afdelning, därför användes det tilltänkta badrummet nu för dessa ändamål. En liten kokspis på fötter är insatt och vid vattenledningen är en slask anordnad. Detta har praktiskt visat sig vara den bästa användningen af rummet.

Klosetterna på denna afdelning hafva sin särskilda historia. De äro belägna på vinden, men i arkitektens förslag fanns en direkt ingång genom muren till klosetterna. Som byggnadsförordningen stadgar, att vind skall afstängas med järndörrar och dylika medföra en kostnad af omkring 100 kr. pr stycke, beslöt direktionen att i stället för dylik dörr låta patienterna från vinden få ingång till sina klosetter; men härmed var ock trappan öppen för dem och därigenom blef det omöjligt att afstänga dem från det öfriga sjukhuset, hvilket dock lasarettsstadgan uttryckligen påbjuder.

Olägenheterna häraf hafva ock i praktiken visat sig, särskildt beträffande kvinnoafdelningen och de prostituerade. På mitt yrkande har ock direktionen i början af detta år låtit på kvinnoafdelningen göra anordning i enlighet med ursprungliga planen, hvadan sålunda denna afdelning kan dygnet om afstängas. På mansafdelningen har det ännu ej skett, men synes ej heller så nödvändigt.

I öfrigt innehåller denna våning åt vester öfversköterskans två rum och kurhussköterskans rum. Åt öster ett rum, som användes till bostad för sjuksköterskeelever, hvaraf två i sänder erhålla utbildning på lasarettet. Vidare ett rum, som saknar användning, men som möjligen framdeles kommer att användas för biträdande läkare.

Beträffande sjukhusbyggnaden i sin helhet, så är den till sitt yttre en ståtlig, monumental byggnad, som genom sitt fria läge är synlig från en stor del af staden och i allo pryder sin plats. Den är hållen i mörkröd färg, fasadtegel med mörk fogstrykning. De öfriga husen på tomten hafva alla samma färg.

I husets inre äro *golfven* i alla badrum, stora köket och därtill hörande skafferier och diskrum, operationsrummen och klosetterna samt alla trappor af cement. I väntrummet och i förstugorna, i källar- och bottenvåningen är golfbeläggningen röda och grå stenskifvor, s. k. »tiles». I öfriga förstugor cement. I alla sjukrum, korridorer och dagrum trägolf, strukna med linoljefernissa; i sköterskerum och öfriga bostadsrum vanliga, omålade trägolf. Enligt ursprungliga planen skulle golfven i operationsrum m. fl. ställen hafva ett öfre lager af ljus cementmosaik, och alla trappor vara af sandsten, men af ekonomiska skäl ersattes detta med vanligt cement; detta har visat sig vara ett dåligt byte, ty cement är föga hållbart, spricker lätt och är svårt att hålla rent.

Väggarna äro i allmänhet hållna i en ljust gråblå eller ljusbrun färg. I alla sjukrum äro de till 7 fots höjd oljestrukna, därofvan strukna med kalkfärg. Taken strukna med hvit kalkfärg. I operationsrummen, kök och alla badrum äro väggar och tak oljestrukna.

Ventilation och uppvärmning. Uppvärmningen i sjukhusbyggnaden är så anordnad, att hvardera flygelns två våningar samt motsvarande del af korridoren och tre sjukrum i bottenvåningen och våningen 1 trappa upp af hufvudbyggnaden uppvärmas af en i källaren under flygeln liggande varmkammare. Hela källarvåningen, midtpartiet af bottenvåningen och våningen en trappa upp samt hela våningen två trappor upp uppvärmas med kaminer och kakelugnar; dessutom uppvärmas ock de fyra dagrummen och där innanför liggande sjukrum medelst kaminer. Denna anordning har vid anläggningen ansetts ekonomiskt fördelaktigast. Till en del förklaras de vid första påseendet egendomliga uppvärmningsanordningarna af svårigheten, att leda varmluft i horisontala rör.

I hvardera flygelns källarevåning finnes sålunda en varmluftskammare, uppförd af Kockums mek. verkst. i Malmö och enligt dess patent.

Centraluppvärmning finnes alltså endast i lasarettets sidopartier; den varma luften ledes upp från varmkamrarna i kanaler till de olika rummen. På detta sätt uppvärmas från hvardera varmluftskammaren två större sjuksalar, en del af hvardera korridoren och 10 mindre rum. Inalles kan man sålunda säga, att genom uppvärmningsapparaterna eldas 8 större och 20 mindre rum.

Hvad det ekonomiska resultatet af denna uppvärmning beträffar, så är det dels för tidigt att döma af första årets erfarenhet, dels svårt anföra några jämförande siffror. Anläggningskostnaden var 7,650 kr. Eldningen skötes af en af lasarettets drängar, hvilken därjämte hinner uträtta en mängd andra sysslor.

Under vintern 1891—92 åtgick för ugnarnas eldning 595 hektoliter stenkol à 1·51 kr., säger kronor 898·45. Om kostnaden för själfva bränsleåtgången fördelas på antalet rum, som uppvärmts, så blir kostnaden för bränsle till hvarje rum 32·08 kronor. Härvid är då att märka, att sjuksalarna och korridorerna äro ovanligt stora rum.

Det är för öfrigt tämligen antagligt, att till följd af ringa vana vid apparaternas skötsel det första året blir det dyraste och att bränsle kan besparas.

Hvad apparaternas sätt att funktionera beträffar, så hafva de visat sig fylla sitt ändamål väl. Under stormiga dagar på hösten och vintern har det visserligen varit svårt att få upp temperaturen tillräckligt högt i de mest utsatta rummen, men med det öppna läge, som lasarettet har, och med sådana stormar, som här kunna förekomma, så lär väl knappt någon slags uppvärmning därvid blifva fullt tillräcklig. Beträffande den i sammanhang med uppvärmningen stående ventilationen, så måste den betecknas som utmärkt.

Vid afsyning af apparaterna i juni 1891 och därvid anställda prof befanns, att de ej blott motsvarade utan betydligt öfverträffade de i kontraktet uppställda bestämmelserna beträffande luftförnyelse. Profvet gjordes så, att medelst en därför konstruerad liten apparat angafs inströmningshastigheten; af denna kunde den inströmmande luftkvantiteten beräknas, då inströmningsöppningarnas storlek var känd.

Praktiskt sedt förhåller det sig så, att man nästan aldrig känner någon dålig luft eller s. k. sjukhusluft här på lasarettet, en sak, som besökande ofta särskildt observerat och uttalat sin förvåning öfver. Själf måste jag ock bekänna, att jag icke på något annat sjukhus funnit så litet af s. k. sjukhusluft som här. Matos i korridorerna ibland är nästan den enda förskämda luft jag känt här. Till en del beror nog denna gynnsamma omständighet på lasarettets öppna, fria läge och på den blåst, som oftast råder här och hvilken kraftigt befordrar den naturliga ventilationen.

Dagrummen och sjuksalarna i våningen 2 tr. upp, samt ett par rum i hvardera af de båda nedre våningarna uppvärmas medelst stora ventilationskaminer från Tengelin & K:o, förut använda på gamla lasarettet. Operationsrummet, det större, uppvärmes medelst en särskild låg järnkamin, som har den fördelen, att hastigt kunna uppvärma rummet till önskad höjd. Öfriga rum eldas medelst vanliga kakelugnar.

Lasarettet är enligt arkitektens plan bygdt för 93 sängar, men på grund af den goda, naturliga och artificiella ventilationen och däraf följande raska luftombyte, torde det utan olägenhet kunna beläggas med några flera.

De stora sjuksalarna hafva 96 kv.-meters golfyta; belagda med 12 sängar komma alltså 8 kv.-meter pr säng, med 14 sängar blir det 6·8 kv.-m. pr säng. Rummens höjd är öfverallt ungefär 4 meter, hvaraf lätt luftkuben för säng uträknas.

I de närmast mindre rummen är golfytan 24 kv.-meter; för 3 sängar blir det 8 och för 4 sängar 6 kv.-m. pr säng.

I 4 ännu mindre rum är golfytan 13 kv.-m.; för 1 säng blir det 13 och för 2 sängar $6^1/_2$ kv.-m. pr säng.

I de fyra innanför dagrummen belägna sjukrummen, som användas för isolering af patienter med illaluktande sår o. d. och där naturligtvis endast en sängplats finnes, är golfytan ungefär 10 k.-meter.

Förutom cellafdelningen finnes utredning för 78 sängplatser; 1892 års landsting beslöt en utvidgning med ytterligare 20 sjuksängar, på grund af det påvisade behofvet, och anslog medel för fullständig utredning därtill.

Från 1893 års början finnas alltså på lasarettsafdelningen 84 platser på allmän sal, 4 platser på enskildt rum, på kurhusafdelningen 10 platser och på cellafdelningen 3 platser.

Lasarettet kan sålunda mottaga inalles 101 patienter. Lasarettsdistriktet, som omfattar östra delen af Blekinge län med städerna Karlskrona och Ronneby, har i det närmaste 85,000 invånare.

Uthuset. Norr om lasarettsbyggnaden, på tomtens nordligaste del, ligger uthuset, ett envånings stenhus, hvilket i sitt midtelparti har en andra våning, innehållande bostadslägenhet för en gift maskinist och därofvan en fyrkantig tornbyggnad, som inrymmer de båda cisternerna för kallt och varmt vatten. Husets nedre våning är delad i fyra afdelningar med skilda ingångar. Åt vester tvättinrättning med därtill hörande stryk-, mangel- och torkrum, därnäst maskinafdelningen, innehållande rum för elektriska belysningsapparaterna och ångpannerum med två ångpannor, därefter afdelningen för sinnessjuka med 3 celler, ett badrum och ett rum för vaktare; längst åt öster obduktions- och likrum. På den tämligen rymliga vinden är afstängdt ett större, genom ventiler luftadt och takfönster tillräckligt belyst kontor för förvaring af de sjukes medhafda kläder.

Engelholms lasarett. En af landstinget tillsatt byggnadskommitté har uppfört en byggnad, innehållande tre dårceller, ett förrådsrum, två rum med kök för vaktmästaren, två badrum och två kurhusrum samt på vindsvåningen två isoleringsrum och ett tillfälligt sköterskerum. Samma kommitté har äfven inredt sysslomansbostad i öfre våningen af lasarettsbyggnadens vestra flygel.

Ystads lasarett. Ett sjuktält, afsedt att användas under sommaren, har anskaffats. Det har dubbla väggar och tak samt rymmer bekvämt 8 sängar.

Halmstads lasarett. En större reparation har lasarettet undergått, i det att nya kakelugnar blifvit uppsatta och golfven omlagda, vattenklosetter införda samt nya tvättställ och diskbord uppsatta i sammanhang med vatten- och afloppsledning. Korridorerna hafva erhållit uppvärmning genom ångkaminer. Dårstugan har undergått en grundlig reparation, hufvudsakligen afsedd för minskning af eldfaran.

Göteborg. Holtermanska sjukhuset är under året kommet under tak.

Mariestads lasarett. Det nya lasarettet har under året kommit under tak.

Lidköpings lasarett. Arbetet å det nya lasarettet är under året så långt framskridet, att vid vinterns början båda paviljongerna voro täckta.

Karlstads lasarett. Brandpost med slang har blifvit insatt i dårstugan samt skorstenspipa af tegel blifvit uppförd genom lasarettets vind, i stället för det förutvarande plåtröret.

Köpings lasarett. Vatten för lasarettets behof har genom anbringande af tryckpump, som drifves med ånga, hämtats från en rörbrunn och pumpats upp till ett vattentorn, där tvenne reservoarer äro belägna. Från dessa ledes vattnet till såväl badafdelningen som till operations- och sjukrummen samt till korridoren. I sammanhang med vattenledningen hafva i två större och ett mindre sjukrum fullständiga afloppsrör jämte tvättställ af marmor, porslin och järn anbragts. Badafdelningen, som består af en våning och souterrain, utgör en utbyggnad från lasarettets midtelparti.

Norbergs lasarett. Under året är grundmur lagd för en tillbyggnad vid lasarettet.

Falu lasarett. Ett särskildt halmskjul är uppfördt. Yttre afträde och svinstia anordnade i öfverensstämmelse med helsovårdsstadgans föreskrift.

Gefle lasarett. En Rietschel & Hennebergs steriliseringsapparat har blifvit insatt i ett till operationssalen gränsande rum, och förvaras all förbandsmateriel, sedan den hunnit göras aseptisk, i detta rum uti därtill passande skåp och kistor. I ekonomibyggnaden är uppsatt en desinfektionsugn, äfven den från Rietschel & Hennebergs fabrik. — Å den därtill lämpligaste delen af lasarettstomten har ett svinhus af sten och cement under året blifvit uppbygdt.

Söderhamns lasarett. Läkarebyggnaden hade vid årets slut kommit under tak.

Hernösands lasarett. Den nya lasarettsbyggnaden var vid årets slut i det väsentligaste till det yttre färdig.

Backe lasarett. Under året har uppförts en nybyggnad, afsedd att innehålla kök, skafferi, rum för hushållerskan, afklädningsrum, badrum, rum för ångpanna och ångpump, samt å vinden varm- och kallvattensreservoar. Byggnaden, som under år 1892 antogs blifva färdig, är förenad med hufvudbyggnaden genom en täckt gång.

Östersunds lasarett. Läkarebostaden är förflyttad från lasarettsbyggnaden till en för ändamålet inköpt, intill lasarettsbyggnaden belägen gård. Det därigenom vunna utrymmet har användts dels till sjukrum, dels till sköterskerum. Operationsrummet är flyttadt till nedre botten, ett rum bredvid anordnadt till förrådsrum.

Haparanda lasarett. Operations- och badrum har på nedre botten af lasarettsbyggnaden anordnats genom att afdela ett större rum därstädes.

Af tabell N:o 12, som utgör ett sammandrag af läkarnes berättelser om å lasaretten och kurhusen vårdade sjuka, inhämtas, att under redovisningsåret å dessa sjukvårdsinrättningar vårdats inalles 35,795, hvaraf 33,222 å lasaretten och 2,573 å kurhusen mot resp. 31,476 och 2,463 under år 1890.

Af de å lasaretten vårdade voro 2,456 och å kurhusen 188 *kvarliggande* från år 1890, samt 30,766 å lasaretten och 2,385 *intagna* under året. Från lasaretten utskrefvos 18,988 och från

kurhusen 2,379, å lasaretten afledo 1,716 och å kurhusen 14, så att vid årets slut *kvarlågo* å lasaretten 2,518 och å kurhusen 180 till år 1892. Mortaliteten å lasaretten utgjorde 5·2 % mot 5·3 % under 1890 och å kurhusen 0·5 % mot 0·6 % under 1890. *Underhållsdagarna* hafva å lasaretten uppgått till 1,014,878 och å kurhusen till 78,035 eller i medeltal för hvarje vårdad till 30·6 å lasaretten och 30·3 å kurhusen. Medeltalet underhållsdagar har varit störst å Östersunds lasarett med 48·9 och minst å Södertelge lasarett med 16·8. Medeltalet underhållsdagar har varit störst å Söderköpings och Vadstena kurhus.

Utgifterna för den egentliga sjukvården vid samtliga lasaretten och kurhusen uppgingo till 1,638,932 kr. 48 öre, motsvarande en medelkostnad för hvarje sjuk dagligen af 1 krona 51·6 öre mot 1 kr. 50·6 öre år 1890. Af totalkostnaden kommo 150,491 kr. 19 öre på medikamenter och 568,167 kr. 7 öre på utspisningen. Medelkostnaden för medikamenter uppgick till 13·9 öre och för utspisningen till 52 öre. Hvarje hela året upptagen sjuksäng har kostat 554 kr. 85·6 öre.

Tab. N:o 10 utvisar antalet sjuka, som vårdats å de sjukhus, som tillhöra städerna Stockholm och Göteborg, samt antalet å dessa sjukhus befintliga sjuksängar. Antalet sjuksängar har uppgått till 1,943. Från år 1890 kvarlågo 1,546 sjuka och 14,528 sjuka blefvo under året intagna. Af de 16,074 vårdade hade 13,071 blifvit utskrifna, 1,485 aflidit, 1,518 kvarlågo vid årets slut. Mortaliteten har således varit 9·2 % af alla å dessa sjukhus vårdade. Medeltalet underhållsdagar för hvar och en å dessa sjukhus under året vårdade har uppgått till 33·1. Å sjukstugorna och med dessa jämförliga mindre sjukhus har sjuksängarnas antal uppgått till 664. Från år 1890 kvarlågo 265 sjuka och 4,498 blefvo under året intagna. Af de vårdade 4,763 hade 4,224 blifvit utskrifna, 275 hade aflidit och 264 kvarlågo vid årets slut. Mortaliteten har således varit 5·8 % af alla vårdade. Medeltalet underhållsdagar för hvar och en å dessa mindre sjukvårdsinrättningar har uppgått till 23·9. Tab. N:o 17, som innefattar ett sammandrag af till Medicinalstyrelsen från Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i länen inkomna berättelser om verkställd granskning af räkenskaperna öfver sjukvårdsafgifter med flera inkomster för året, utvisar (kol. 4) beloppet af de inkomster, som för underhåll af lasaretten och kurhusen i hvarje län under detta år varit att påräkna; vidare sjukvårdsdistriktens antal (kol. 2), lasarettens och kurhusens antal (kol. 5), samt utgifterna (kol. 6).

Tab. N:o 13 utgör en sammanfattning af de rapporter öfver vårdade sjukdomar, hvilka inkommit från civila sjukhus.

För *bildningsfel och medfödda sjukdomar* vårdades å länslasaretten 231 fall, å Stockholms och Göteborgs sjukhus 55 och å sjukstugorna 11. Mortaliteten i denna sjukdomsgrupp uppgick till 13 på 297, motsvarande 4·4 %.

För *ålderdomssjukdomar* vårdades å länslasaretten 126 fall, å Stockholms och Göteborgs sjukhus 75 och å sjukstugorna 14. Mortaliteten uppgick till 32 %.

För *akuta infektionssjukdomar* vårdades å länslasaretten 1,369 fall, å Stockholms och Göteborgs sjukhus 2,720 fall, å sjukstugorna 235. Mortaliteten har uppgått till 12·8 %.

För *kroniska infektionssjukdomar* vårdades å länslasaretten 2,441 fall, å Stockholms och Göteborgs sjukhus 1,050 fall, å sjukstugorna 170. Mortaliteten har uppgått till 14·1 %.

För *konstitutionella sjukdomar* vårdades å länslasaretten 901 fall, å Stockholms och Göteborgs sjukhus 303 fall, å sjukstugorna 109. Mortaliteten har uppgått till 2·8 %.

För *kroniska förgiftningssjukdomar* vårdades å länslasaretten 236 fall, å Stockholms och Göteborgs sjukhus 500 fall, å sjukstugorna 26. Mortaliteten har uppgått till 0·8 %.

För *sinnessjukdomar* vårdades å länslasaretten 817 fall, å Stockholms och Göteborgs sjukhus 169, å sjukstugorna 39. Mortaliteten har uppgått till 1·8 %.

För *nervsystemets sjukdomar* vårdades å länslasaretten 1,991 fall, å Stockholms och Göteborgs sjukhus 880 fall, å sjukstugorna 312. Mortaliteten har uppgåt till 6·9 %.

För *ögonsjukdomar* vårdades å länslasaretten 2,803, å Stockholms och Göteborgs sjukhus 565, å sjukstugorna 192. Af dessa hafva 122, motsvarande 4·3 % från länslasaretten, 31, motsvarande 5·5 %, från Stockholms och Göteborgs sjukhus, samt 5, motsvarande 2·6 %, från sjukstugorna utskrifvits såsom oförbättrade.

För *öronsjukdomar* vårdades å länslasaretten 212 fall, å Stockholms och Göteborgs sjukhus 147 fall, å sjukstugorna 12. Mortaliteten har uppgått till 1·9 %.

För *cirkulationsorganens sjukdomar* vårdades å länslasaretten 1,326 fall, å Stockholms och Göteborgs sjukhus 910 fall, å sjukstugorna 137. Mortaliteten har uppgått till 8·3 %.

För *andningsorganens sjukdomar* vårdades å länslasaretten 2,577 fall, å Stockholms och Göteborgs sjukhus 2,146 fall, samt å sjukstugorna 349. Mortaliteten har uppgått till 11·4 %.

För *matsmältningsorganens sjukdomar* vårdades å länslasaretten 4,049 fall, å Stockholms och Göteborgs sjukhus 1,763 fall, samt å sjukstugorna 562 fall. Mortaliteten har uppgått till 4·7 %.

För *urinorganens och manliga könsorganens sjukdomar* vårdades å länslasaretten 2,337 fall, å Stockholms och Göteborgs sjukhus 1,235 fall, samt å sjukstugorna 288 fall. Mortaliteten har uppgått till 8·8 %.

För *kvinliga könsorganens sjukdomar* vårdades å länslasaretten 1,230 fall, å Stockholms och Göteborgs sjukhus 531 fall, å sjukstugorna 192. Mortaliteten har varit 0·4 %.

För *rörelseorganens och bensystemets sjukdomar* vårdades å länslasaretten 3,533 fall, å Göteborgs och Stockholms sjukhus 1,517 fall, å sjukstugorna 485. Mortaliteten har varit 0·5 %.

För *hudsjukdomar och sjukdomar i bindväfven* vårdades å länslasaretten 4,111 fall, å Stockholms och Göteborgs sjukhus 1,365 fall, å sjukstugorna 742 fall. Mortaliteten har varit 0·7 %.

För *svulster* vårdades å länslasaretten 2,617 fall, å Stockholms och Göteborgs sjukhus 1,052, å sjukstugorna 262. Mortaliteten har uppgått till 14 %.

För *skador, åstadkomna genom våld och olyckshändelse* samt för *akuta förgiftningar* vårdades å länslasaretten 5,426 fall, å Stockholms och Göteborgs sjukhus 1,235 fall, å sjukstugorna 899. Mortaliteten har varit 1·8 %.

Bland de särskilda sjukdomarna märkas de många fallen af *alkoholismus chronicus* och *delirium tremens*, hvilka uppgått till 729 med 6 dödsfall, *alkoholismus acutus* (20 fall) samt *phosphorismus acutus* (24 sjukdomsfall med 15 dödsfall).

Af *komplicerade frakturer* hafva förekommit 19 af öfverarmen, 40 af underarmen, 14 af lårbenet, alla utan dödsfall, 134 komplicerade frakturer af underbenet med 6 dödsfall.

För *ormbett* hafva 19 sjukdomsfall erhållit vård, för *åskslag* ett fall, alla med god utgång.

Angående *orsaken till de genom olyckshändelser uppkomna skador*, hvilka blifvit under året vårdade å de civila sjukhusen, upplysa läkarnas till Medicinalstyrelsen insända rapporter, att 266 utgjorts af skottskador, hvaraf 71 vid stensprängning, 146 genom skjutvapen och 49 genom explosion;

474 hafva tillkommit genom tillhygge (yxa, lie, knif);
267 i diverse maskiner;
401 under åkning, ridt, eller till följd af skenande hästar;
192 under slagsmål och brottning;
233 genom djurs åverkan;
247 genom tröskverk och andra jordbruksmaskiner;
246 i sågverk;
66 å järnväg;
60 under byggnadsarbete;
75 å fartyg;
124 vid timmerfällen;
8 vid jordras;
92 i grufvor;
72 i järn- och kopparverk;
1,880 genom fall från höjder, halkning, stötar, klämning och så vidare.

För *självmordsförsök* hafva å sjukhusen vårdats 44 personer mot 23 under näst föregående år. Af dessa hafva 26 försökt afskära pulsådrorna å arm eller hals, 6 att afdagataga sig genom skott, 3 genom förgiftning med fosfor, 1 med sublimat, 1 hade sökt skålla sig till döds, 1 hade tillfogat sig ett perforerande buksår. I 6 fall lämnas ingen uppgift om tillvägagåendet vid självmordsförsöket.

Under redovisningsåret hafva 12,204 större operationer blifvit å de civila sjukhusen utförda, af hvilka 11,036 haft god utgång, 518 mindre god, 164 dålig, 394 dödlig; i 92 fall har utgången vid rapportens afgifvande varit oviss. Den allmänna mortaliteten efter operationerna har således varit 3·2 % af alla opererade.

Närmare upplysningar erhållas af tab. n:o 14. Därstädes inhämtas bland annat följande:

Amputation är utförd 21 gånger å öfverarmen med en mortalitet af 9·1 %, å underarmen 35 gånger utan något dödsfall, å låret 83 gånger med en mortalitet af 16·9 %, å underbenet 90 gånger med en mortalitet af 14·4 %. *Exartikulation* är utförd 8 gånger i skulderleden, 1 gång i armbågsleden, 12 gånger i handleden, 5 gånger i höftleden och 7 gånger i knäleden. *Pirogoffs*-operation är utförd 10 gånger, *Lisfrancs* 8 gånger, *Choparts*-operation 9 gånger, *Syme's* 2 gånger.

Artektomi är utförd 16 gånger i skulderleden med en mortalitet af 6·3 %, 27 gånger i armbågsleden utan dödsfall, 13 gånger i handleden äfvenledes utan dödsfall, 155 gånger i knäleden med en mortalitet af 1·3 %, i fotleden 50 gånger med en mortalitet af 4 %. Om höftledsresektionernas verkliga resultat kan intet bestämdt sägas, då utgången i fem fall är angifven som oviss.

Operation för aneurisma är utförd 8 gånger och med framgång, för varicer 82 gånger, 81 gånger med god utgång, 1 gång med dödlig.

Operation för *spina bifida* är utförd 9 gånger, af hvilka god utgång följt i 3 fall, mindre god i 1 fall, dödlig i 5 fall. *Encephalocele* har undergått operation i 5 fall med lycklig utgång i 2.

Harläppsoperation är utförd i 80 fall, med god utgång i 77, transplantation enligt Reverdin eller Thiersch är utförd i 246 fall, med god utgång i 230.

Af *tumöroperationer* hafva de flesta företagits för kräfta (416), därnäst för cysta (292), lipom (161) och sarkom (124).

Trakeotomi är utförd för difteri eller croup 93 gånger med en mortalitet af 59·1 %, af andra orsaker 18 gånger med en mortalitet af 44·4 %. *Torakotomi* är utförd 189 gånger för pleuritis purulenta med en mortalitet af 11·1 %. *Laparotomi* för *ileus* är utförd 15 gånger, en gång med framgång, för *incarceratio interna* 7 gånger, en gång med god utgång. *Gastrostomi* är utförd 5 gånger med framgång, en gång med dödlig utgång. *Gastrektomi* är utförd 2 gånger med framgång, 3 gånger med dödlig utgång; *gastroenterostomi* 9 gånger med framgång, 7 gånger med dödlig utgång. *Nefrektomi* är utförd 9 gånger med framgång, 1 gång med dålig, 2 gånger med dödlig utgång; *tarmresektion* är utförd 11 gånger med framgång, 6 gånger med dödlig utgång; operation för *perityphlitis* är utförd 35 gånger med framgång, 5 gånger med dödlig utgång.

Herniotomi för incarcereradt bråck är utförd 212 gånger med en mortalitet af 20·8 %. Mortalitetsprocenten blir mindre, om härtill föras äfven de 72 fall, där det angifvits, att radikaloperation för incarcereradt bråck blifvit utförd och utgången blifvit god i 62 fall och dödlig i 10 fall. Såsom radikaloperation för fritt bråck äro sannolikt i de flesta fall de 358 fallen, som angifvits såsom utförda med anledning af hernia non incarcerata, ehuru förhållandet ej alltid är bestämdt angifvet.

Amputation eller *resektion* af ändtarmen för cancer recti är utförd 32 gånger med en mortalitet af 21·1 %.

Blåssnitt är utfördt 22 gånger såsom epicystotomi, 12 gånger såsom mediansnitt, 1 gång såsom rectomediansnitt, 15 gånger utan angifvande af operationsmetod; *stenkrossning* är utförd 35 gånger, inre *uretrotomi* 48 gånger, yttre uretrotomi 29 gånger.

Abrasion af uterus-slemhinnan är utförd 425 gånger med en mortalitet af 0·7 %. *Enukleation* af uterusmyom genom vagina är utförd 22 gånger med 1 dödsfall. *Vaginal uterus exstirpation* för cancer uteri är utförd 12 gånger med 1 dödsfall. *Ovariotomi* är utförd 170 gånger med en mortalitet af 4·7 %. *Salpingotomi* är utförd 12 gånger och med framgång. *Myomotomi* medelst laparatomi är utförd 9 gånger med framgång, 1 gång med dödlig och 1 gång med oviss utgång. Sakral uterus-exstirpation för cancer uteri är utförd 2 gånger med framgång, supracervikal uterus-exstirpation medelst laparotomi 5 gånger med framgång, 4 gånger med dödlig utgång, total uterus-exstirpation medelst laparotomi 5 gånger och med framgång.

Iridektomi för glaucoma är utförd 38 gånger och gaf godt resultat i 23 fall, mindre godt i 10 och dåligt i 5. *Extraktion af starr* för cataracta är utförd 334 gånger och medförde godt resultat i 261 fall, mindre godt i 43 och dåligt i 29. Utgången

har således varit god i 78·1 %, af de opererade fallen, mindre god i 12·9 %, dålig i 8·7 %.

Öppnande af cellulæ mastoideæ är utförd 136 gånger med en mortalitet af 2·9 %.

Å *kurhusen* hafva, enligt tab. n:o 15, under år 1891 vårdats tillsammans 4,060 veneriska sjuka mot 3,824 under år 1890. Af de under år 1891 vårdade voro 355 kvarliggande från år 1890 och 3,705 under året intagna; af dessa senare hade 1,396 intagits för dröppel och dess komplikationer, samt 2,309 för chancre och dess komplikationer samt konstitutionell syfilis. Af de intagna uppgifvas 1,914 hafva för första gången varit behäftade med venerisk sjukdom; 848 för å nyo ådragen smitta och 884 för recidiv af venerisk sjukdom. Bland de med konstitutionell syfilis behäftade förekom ärfd syfilis i 86 fall; 1,450 hade ådragit sig sjukdomen genom samlag, 9 genom digifning, 127 på andra vägar, utgörande sistnämnda kategori 7·5 % af hela antalet.

Å *militärsjukhusen* vårdades, enligt hvad samma tabell utvisar, inalles 589 för venerisk sjukdom mot 525 under år 1890. Af de under året vårdade voro 23 kvarliggande från 1890 och 566 under året intagna. Af de intagna voro 385 behäftade med dröppel och dess komplikationer samt 181 med chancre och dess komplikationer samt konstitutionell syfilis. Alla de med konstitutionell syfilis behäftade hade ådragit sig smittan genom samlag.

Af inkomna berättelser från öfriga sjuk- och välgörenhetsinrättningar inhämtas följande:

Enligt hvad tab. litt. C utvisar, hafva å *Allmänna elektricitetsinrättningen* under år 1891 behandlats 63 patienter, hvaraf 39 män och 24 kvinnor. De talrikast förekommande sjukdomarna hafva varit förlamningar, neuralgier och muskelreumatismer och muskelatrofi. Af de behandlade hafva 17 eller 26·9 % utskrifvits såsom friska, 20 eller 31·7 % såsom förbättrade och 7 såsom oförbättrade; 13 hade af en eller annan orsak afbrutit behandlingen och 6 kvarstodo under behandling vid början af 1892. De flesta behandlade voro från Stockholm.

Stockholms sjukhem. En nybyggnad är uppförd för ett pris af 278,645 kr. och afsedd att kunna inrymma 80 patienter, företrädesvis sådana som lida af svåra konvulsiva sjukdomar, de som lida af vanställande sjukdomar, såsom lupus och kräfta, vidare sådana, som af lamhet eller annan sjukdomsorsak äro oförmögna att iakttaga vanlig renlighet samt de, som genom sin af våldsamma plågor framkallade jämmer skulle störa sina olyckskamrater. Denna byggnad har under året varit belagd med högst 30 patienter. Byggnaden är ett korridorsjukhus i fyra våningar med korridoren åt norr och sjukrummen åt söder. Dess uppvärmning sker genom varmt vatten, hvilket cirkulerar genom rör och kaminer uti samtliga rum och korridorer. Ventileringen sker enligt Vestins system.

Under redovisningsåret hafva 197 personer erhållit vård å Stockholms sjukhem, af hvilka 2 blifvit afförda såsom friska, 5 såsom oförbättrade, 13 aflidit, 177 kvarlågo vid årets slut. Dessa 197 personer hafva under året vårdats för 517 sjukdomar. För lues hereditaria, endarteriitis luetica, lues inveterata cerebri

Tab. Lit. C. *Behandlade sjuka och sjukdomar år 1891 å allmänna elektricitetsinrättningen.*

	Kvarvarande från år 1890.		Inskrifna under år 1891. I lefnadsåret. Under 10 år.		11—20 år.		21—40 år.		41—60 år.		Öfver 60 år.		Summa vårdade.		Utskrifna. Friska.		Förbättrade.		Oförbättrade.		Afbruten behandling.		Kvarvarande till år 1892.	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Sjuka personer	5	2	6	1	1	1	11	8	10	10	6	2	**39**	**24**	14	3	13	7	1	6	9	4	2	4
	7		**56**										**63**		**63**									
Sjukdomar:																								
Paresis post apoplexiam	2	1	—	—	—	—	—	2	1	2	1	—	**4**	**5**	—	—	2	2	1	1	1	1	—	1
» » poliomyelitid.	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**1**	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
» » diphteriam	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	**3**	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Paralysia facialis	1	—	1	—	—	—	—	1	—	2	—	—	**2**	**3**	1	1	1	—	—	1	—	—	—	1
Paresis extremitat. super.	—	—	—	—	—	—	2	1	2	1	2	2	**6**	**4**	3	—	—	2	—	1	1	—	2	1
» » inferior.	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	**2**	**1**	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—
» nervorum oculorum	1	—	—	—	—	—	4	1	—	1	1	—	**6**	**2**	3	—	1	1	—	—	2	—	—	1
Neuralgia trigemini	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	**1**	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
» intercostalis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	**1**	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Amblyopia	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	**2**	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Agrypnia	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	**1**	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Convulsiones	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	**1**	**1**	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—
Ischias & Lumbago	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	**2**	**1**	—	1	1	—	—	—	1	—	—	—
Atrophia musculorum	1	—	1	—	—	—	—	1	4	1	—	—	**6**	**2**	—	—	3	—	—	1	3	1	—	—
Reumatismus musculorum	—	1	—	—	—	—	2	—	1	1	1	—	**4**	**2**	4	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Summa	**5**	**2**	**6**	**1**	**1**	**1**	**11**	**8**	**10**	**10**	**6**	**2**	**39**	**24**	**14**	**3**	**13**	**7**	**1**	**6**	**9**	**4**	**2**	**4**
	7		**56**										**63**		**63**									

har ett fall af hvardera erhållit vård, för tuberculosis pulmonum 2. Influensa epidemica har medfört 63 sjukdomsfall. För chlorosis och anæmi hafva 8 erhållit vård. En man och en kvinna äro antecknade såsom lidande af alkoholismus chronicus. Tvenne fall af sinnessjukdom hafva förekommit, det ena melankoli, det andra akut hallucinatorisk förvirring. Många fall af sjukdomar i nervsystemet (55 st.) hafva förekommit, hvaribland 5 fall af epilepsi, 9 fall af hysteri. Ögonsjukdomarna hafva utgjorts dels af öfvergående sjukdomar (conjunctivit, keratit och irit), som finnas antecknade såsom friska under året, dels af obotade (eller obotliga) bland andra 12 fall af katarakt, som kvarlågo vid årets slut. Organiskt hjärtfel hade 11, lika många hade varix. Kronisk bronkit hade 18, akut pneumoni 22, kronisk pneumoni 8 och emfysem 7. Kronisk gastrit har medfört 39 och magsår 9 sjukdomsfall. Bråck hade 9. Sjukdomar i urinorganen hade medfört 10 sjukdomsfall, sjukdomar i kvinliga könsorganen 11 sjukdomsfall. Kronisk reumatism har förekommit i 51 fall och arthritis deformans i 12. Hudsjukdomar och sjukdomar i bindväfven hafva förekommit i 15 fall, tumörer i 17 fall, hvaribland 2 fall af cancer ventriculi, 7 fall af myoma uteri, 2 fall af cysta ovarii. Bland genom våld och olyckshändelser uppkomna skador märkas 1 fall af fractura colli femoris, 1 fall af luxatio humeri.

Af de 197 vårdade tillhörde 170 Stockholms stad, 27 voro från landsorten. Af de förra hade 136 friplats, 34 voro betalande, af de senare hade 16 friplats, 11 voro betalande. Den lägsta årsafgiften har varit 40 kronor, den högsta 1,500, som erlagts af 2. Tillsammans hafva 10,780 kr. 30 öre sjukvårdsafgifter influtit. Inkomsterna under året hafva uppgått till 134,007 kr. 6 öre. Utgifterna hafva uppgått till 89,867 kr. 80 öre. Fördelas denna summa på de 59,630 underhållsdagarna för patienterna, utgör medelkostnaden för hvarje person 1 kr. 51 öre, den dagliga medelkostnaden för utspisningen 89 öre.

Tab. Litt. D. *Å barnbördshusen vårdade barnaföderskor år 1891.*

	Kvarliggande från år 1890.	Intagna år 1891.					Summa vårdade.	Af de vårdade voro:					Afförda.				Kvarliggande till 1892.					Af de kvarliggande voro:				
		Under 20 år.	20—30 år.	30—40 år.	Öfver 40 år.	Summa intagna.		Ogifta.	Gifta.	Enkor.	Förstföderskor.	Omföderskor.	Flyttade till annan sjukvårdsinrättning.	Tillfrisknade.	Döda.	Summa afförda.	Under 20 år.	20—30 år.	30—40 år.	Öfver 40 år.	Summa kvarliggande.	Ogifta.	Gifta.	Enkor.	Förstföderskor.	Omföderskor.
Allmänna barnbördshuset i Stockholm	21	36	516	259	37	**848**	**869**	511	358	—	374	495	124	725	1	**850**	2	14	3	—	**19**	10	9	—	12	7
Södra d:o i d:o	50	87	861	492	77	**1,517**	**1,567**	713	826	28	598	969	13	1,514	3	**1,530**	2	23	11	1	**37**	16	20	1	11	26
Barnbördshuset i Göteborg	16	18	367	285	50	**720**	**736**	348	388	—	290	446	4	715	4	**723**	—	5	5	3	**13**	7	6	—	3	10
D:o i Upsala	4	6	98	54	6	**164**	**168**	68	98	2	65	103	5	162	1	**168**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
D:o i Lund	5	13	104	47	4	**168**	**173**	87	85	1	100	73	2	159	1	**162**	1	8	2	—	**11**	7	4	—	8	3
D:o Pro Patria	7	9	106	90	14	**219**	**226**	89	137	—	122	104	—	216	1	**217**	—	6	3	—	**9**	4	5	—	5	4
Summa	**103**	**169**	**2,052**	**1,227**	**188**	**3,636**	**3,739**	**1,816**	**1,892**	**31**	**1,549**	**2,190**	**148**	**3,491**	**11**	**3,650**	**5**	**56**	**24**	**4**	**89**	**44**	**44**	**1**	**39**	**50**

Tab. Litt. E. *Å barnbördshusen födda barn, år 1891.*

	Lefvande födda.						Dödfödda.						Tvillingsbörd.	Trillingsbörd.	Missfall i tidigare månader.	Före inkomsten förlösta.	Lägesätt.																
	Mankön.	Kvinkön.	Summa.	Efter naturlig förlossning.	Efter vändning.	Efter använda instrument.	Mankön.	Kvinkön.	Summa.	Efter naturlig förlossning.	Efter vändning.	Efter använda instrument.					Ej bestämdt läge.	1:sta—1:sta.	1:sta—2:dra.	2:dra—1:sta.	2:dra—2:dra.	3:dje—1:sta.	3:dje—2:dra.	4:de—1:sta.	4:de—2:dra.	5:te—1:sta.	5:te—2:dra.	6:te—1:sta.	6:te—2:dra.	7:de—1:sta.	7:de—2:dra.	Pannbjudning.	Tvärläge.
Allmänna barnbördshuset i Stockholm	435	373	**808**	779	6	23	18	22	**40**	33	3	4	17	1	118	6	10	493	258	3	9	1	—	1	—	—	—	30	14	—	—	2	9
Södra d:o i d:o	719	739	**1,458**	1,431	9	18	30	22	**52**	43	1	8	20	—	27	15	9	934	464	19	10	—	—	—	4	9	3	—	—	24	11	—	8
Barnbördshuset i Göteborg	358	326	**684**	662	1	21	15	20	**35**	21	4	10	11	—	12	10	—	488	165	17	5	—	—	2	—	5	5	13	5	—	—	1	3
D:o i Upsala	89	72	**161**	152	2	7	2	2	**4**	1	1	2	1	—	—	1	3	86	59	5	3	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	3
D:o i Lund	73	94	**167**	165	—	2	4	1	**5**	4	1	—	5	—	—	—	—	155		7		—	—	3		3	—	3	—	—	—	—	1
D:o Pro patria	110	102	**212**	202	1	9	5	2	**7**	6	—	1	6	—	1	—	17	150	42	1	6	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—
Summa	**1,784**	**1,706**	**3,490**	**3,391**	**19**	**80**	**74**	**69**	**143**	**108**	**10**	**25**	**60**	**1**	**158**	**32**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Å *Jerfsö sjukhus för spetälske* vårdades under år 1891 inalles 50 sjuka, däraf 31 män och 19 kvinnor. Af de vårdade voro 34, nämligen 21 män och 13 kvinnor, kvarliggande från 1890 samt 16, nämligen 10 män och 6 kvinnor, intagna under året. Af de vårdade utskrefvos 1 man och 1 kvinna såsom förbättrade, 1 man såsom oförbättrad och 5 män, 3 kvinnor afledo på sjukhuset och 24 män och 15 kvinnor kvarlågo till 1892. Af spetelskesjukdomen åtföljande symptom förekommo pemphigus, periostitis, lymfkörtelinflammation, erysipelas (12 fall). I afseende på spetelskans sjukdomsformer hafva 19 företett den knöliga, 14 den glatta och 16 den blandade formen. Sjukdomens duration har i medeltal varit för den knöliga formen 4·7, för den glatta 16·6 och för den blandade 11·4 år. Af de vårdade voro 19 någorlunda arbetsföra och 30 icke arbetsföra.

Enligt hvad tab. lit. D visar, voro å *barnbördshusen* 103 kvarliggande från 1890 och 3,636 intagna, så att hela antalet vårdade utgjorde 3,739 mot 3,419 under år 1890. Af de under året vårdade tillfrisknade 3,491; 148 flyttades till annan sjukvårdsinrättning, 11 afledo och 89 kvarlågo vid årets slut. Af de vårdade voro 1,816 ogifta, 1,892 gifta och 31 enkor; 1,549 förstföderskor och 2,190 omföderskor. Af de intagna voro 56·7 % i åldern mellan 20 och 30 år.

Af tab. lit. E inhämtas, att å barnbördshusen blifvit under året födda 3,490 lefvande barn, 1,784 af mankön och 1,706 kvinkön samt 143 dödfödda, nämligen 74 af mankön och 69 af kvinkön; inalles födda barn voro alltså 3,633. Af de lefvande voro 3,391 födda efter naturlig förlossning, 19 efter vändning och 80 efter användning af instrument; af de dödfödda 108 efter naturlig förlossning, 10 efter vändning, 25 efter användning af instrument. Hela antalet verkställda förlossningar efter konstens ingrepp uppgick följaktligen till 134, motsvarande 3·7 % af alla förlossningar. Trillingsbörd förekom 1 gång, tvillingsbörd 60 gånger, missfall i tidigare månader 158 gånger. Första läget har förekommit vid 3,314 förlossningar, pannbjudningar vid 2 och tvärläge vid 24 förlossningar.

Tab. lit. F. visar efter förlossningen hos barnaföderskor förekommande sjukdomar, hvaraf bland annat framgår, att puerperalfeber förekommit med 5 fall, af hvilka 2 ledde till dödlig utgång. Af inflammation i och omkring lifmodern före-

Tab. Lit. F. *Sjukdom bland efter förlossning insjuknade barnaföderskor, år 1891.*

	Insjuknade.																		Döda.						
	Januari—Mars.	April—Juni.	Juli—September.	Oktober—December.	Under 20 år.	20—30 år.	30—40 år.	Öfver 40 år.	Summa insjuknade.	Förstföderskor.	Omföderskor.	Ogifta.	Gifta.	Enkor.	Efter naturlig förlossning.	Efter vändning.	Efter använda trubbiga instrument.	Efter använda skarpa instrument.	Under 20 år.	20—30 år.	30—40 år.	Öfver 40 år.	Summa döda.	Tillfrisknade eller förbättrade.	Flyttade till annan sjukvårdsinrättning.
Febris typhoides	1	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
» puerperalis	1	—	4	—	—	3	2	—	5	4	1	4	—	1	5	—	—	—	—	2	—	—	2	1	2
Febricula (febris resorptionis)	28	14	10	11	2	41	18	2	63	30	33	41	22	—	56	1	6	—	—	—	—	—	—	62	1
Syphilis	—	5	2	3	1	5	4	—	10	3	7	5	5	—	9	—	1	—	—	—	—	—	—	5	5
Eklampsia	—	3	4	3	—	6	4	—	10	7	3	5	5	—	4	—	4	2	—	2	—	—	2	8	—
Vitium organicum cordis	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Thrombosis	—	—	—	1	—	1	—	—	1	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
» arteriæ pulmonalis	1	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—
Bronchitis	1	2	—	—	—	3	—	—	3	1	2	3	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2
Pneumonia acuta	2	1	1	—	—	2	2	—	4	3	1	3	1	—	4	—	—	—	—	1	—	—	1	3	—
Phthisis pulmonum	—	2	2	—	—	2	2	—	4	1	3	1	3	—	4	—	—	—	—	—	1	—	1	3	—
Ulcus ventriculi	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Enterocolitis acuta	—	—	—	1	—	—	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Ileus (invaginatio intestini)	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—
Albuminuria graviditatis	—	2	1	2	—	3	1	1	5	3	2	3	2	—	2	—	3	—	—	—	—	—	—	5	—
Nephritis	4	4	3	2	—	7	6	—	13	6	7	4	9	—	12	—	1	—	—	2	—	—	2	8	3
Mastitis	1	2	2	1	—	6	—	—	6	5	1	5	1	—	5	—	1	—	—	—	—	—	—	5	1
Rhagades papillarum	3	4	5	3	1	6	7	1	15	5	10	9	6	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	15	—
Inflammationes uterinæ et periuterinæ	5	7	9	5	—	15	9	2	26	15	11	19	7	—	20	2	4	—	—	—	—	—	—	21	5
Ruptura perinæi et vulvæ	155	137	160	75	30	351	138	8	527	396	131	334	191	2	477	7	40	3	—	—	—	—	—	527	—
Hæmorrhagia post partum	19	7	8	5	—	21	16	2	39	15	24	16	23	—	35	—	4	—	—	—	—	—	—	38	1
Retentio velamentorum	8	9	7	8	1	20	10	1	32	19	13	19	13	—	28	1	1	2	—	—	—	—	—	32	—
» placentæ	—	—	—	1	—	—	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Involutio uteri retardata	3	3	—	2	—	3	4	1	8	2	6	1	7	—	7	1	—	—	—	—	—	—	—	8	—
Ruptura uteri	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—
Placenta prævia	5	1	—	2	—	2	4	2	8	1	7	1	7	—	7	1	—	—	—	—	—	—	—	8	—
Ulcera vaginæ	1	—	—	1	—	2	—	—	2	2	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Hydramnios	5	1	—	2	—	3	3	2	8	1	7	2	6	—	6	2	—	—	—	—	—	—	—	8	—
Fistula vesico-uterina	—	—	—	1	—	—	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—
Rheumatismus acutus	2	—	—	—	—	2	—	—	2	1	1	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Pemphigus mammarum	4	—	—	—	1	3	—	—	4	1	3	1	3	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—
Emphysema subcutaneum colli et pectoris	—	—	1	—	—	1	—	—	1	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Papillomata vulvæ	1	2	2	1	1	5	—	—	6	4	2	5	1	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—
Fibroma uteri	1	3	—	—	—	—	3	1	4	—	4	1	3	—	3	—	—	1	—	—	—	—	—	4	—
Summa	**253**	**211**	**221**	**130**	**38**	**515**	**238**	**24**	**815**	**528**	**287**	**489**	**323**	**3**	**723**	**16**	**68**	**8**	**1**	**7**	**2**	—	**10**	**782**	**23**

kommo 26 fall, af hvilka 21 tillfrisknade och 5 flyttades till annan sjukvårdsinrättning.

Vid amanskaffningskontoret i Stockholm hafva under året 51 ammor blifvit besiktigade.

Af de till Medicinalstyrelsen inkomna rapporter från *Barnhus* och *Barnsjukhus* framgå, enligt hvad tab. lit. G utvisar, att antalet vårdade sjuka å dessa anstalter uppgingo till 1,650, nämligen 160 kvarliggande från 1890 och 1,490 under året intagna. Af de vårdade utskrefvos 1,278, afledo 215 och kvarlågo till 1892 tillsammans 157. Mortaliteten uppgick till 13 % mot 12·4 % under år 1890.

Genom *Allmänna Barnhusinrättningens* försorg vårdades vid början af 1891 tillsammans 3,338 barnhusbarn, af hvilka 3,179 voro utackorderade hos fosterföräldrar i Stockholm eller i landsorten, medan 159 vårdades inom barnhuset. Under året tillkommo 492 och utskrefvos 457 barn, af hvilka senare 25 återtogos af anhöriga, 226 upphörde att vara barnhusbarn efter att hafva fyllt 14 år och 206 afledo. Vid slutet af 1891 hade barnhusbarnens antal stigit till 3,393, af hvilka 3,229 voro utackorderade och 164 inom barnhuset vårdade. Dödlighetsprocenten för samtliga barnhusbarn utgjorde 6·1 mot 4·7 år 1890. Hvad barnhusbarnen uti första lefnadsåret särskildt beträffar, tillkommo under året 386 och afledo 128, hvadan dödlighetsprocenten för dessa barn, beräknad efter förhållandet mellan nyssnämnda tal skulle blifva 33·1 mot 31·1 för år 1890. Dödlighetsprocenten för de späda barnen, som vårdats inom barnhuset, har varit 17·5. Talrika fall af akuta lungsjukdomar, sannolikt beroende på influensainfektion, hafva under året visat sig. Antalet fall af barnkolera har under året varit mindre än föregående.

Soxhletska apparaterna för sterilisering af mjölken för de späda barnen hafva äfven under detta år visat sig vara förträffliga, och efter mindre förändringar och med användande af öfverloppsångan från barnhusets ångpannor för åstadkommande af den nödiga uppvärmningen äfven billiga.

Af de 319 inom barnhuset vårdade barnen i åldern 1—14 år afledo 38, hvarigenom dödsprocenten för dessa barn under året uppgått till 11·9 mot 7·4 året förut. Hvad sjukligheten bland de äldre barnen beträffar, så fick den sin prägel dels af en utbredd mässlingsepidemi på våren, vidare af en difteriepidemi i slutet af året samt af talrika lunginflammationer. Af mässling förekommo 94 fall, af hvilka 4 afledo. Att mässlingsfallen artade sig så jämförelsevis lyckligt, säger öfverläkaren, professor Medin, kan endast tillskrifvas den renlighet, den synnerligen kraftiga ventilation och det goda utrymme, hvartill allt barnhuset kan lämna god tillgång. Difterifallen uppgingo till 28 med 4 dödsfall. Af skarlakansfeber inträffade under året 16 fall med endast 1 dödsfall. Kikhosta förekom under året, men ej epidemiskt. Intet barn blef under året smittadt med syfilis.

Af tab. lit. H, som utgör ett sammandrag af antalet lärjungar vid rikets allmänna läroverk, hvilka af sjuklighet eller

Tab. Lit. G. *Å barnsjukhus och barnhus vårdade sjuka barn, år 1891.*

	Kvarliggande från 1890.	Inkomna.	Summa vårdade.	Utskrifna.	Döda.	Kvarliggande till 1892.
Allmänna barnhuset i Stockholm	60	608	668	480	140	48
Kronprinsessan Lovisas barnsjukhus i Stockholm	51	457	508	403	52	53
Frimurarebarnhuset	2	62	64	59	—	5
Nya barnsjukhuset i Stockholm	8	173	181	145	18	18
Barnsjukhuset i Göteborg	39	190	229	191	5	33
Summa	**160**	**1,490**	**1,650**	**1,278**	**215**	**157**

Tab. Lit. H. *Antalet lärjungar, som på grund af nedanstående orsaker icke deltagit i gymnastiköfningarna, läsåret 1890—1891.*

	Sjukdomar												Andra orsaker.	Summa i öfningarna icke deltagande lärjungar.	Hela antalet närvarande lärjungar.
	i syn- och hörsel-organen.	i nervsystemet.	i cirkulations-organen.	i andedräkts-organen.	i matsmältnings-organen.	i urin- och köns-organen.	i rörelse-organen.	Missbildning.	Bråck.	Allmän svaghet.	Andra sjukdomar.	Summa.			
Höstterminen 1890.															
Högre allmänna läroverk	22	30	167	54	26	46	147	66	162	85	34	839	259	1,098	10,733
Lägre » »	1	6	30	16	4	6	24	18	58	31	13	207	20	227	2,722
Summa	**23**	**36**	**197**	**70**	**30**	**52**	**171**	**84**	**220**	**116**	**47**	**1,046**	**279**	**1,325**	**13,455**
Vårterminen 1891.															
Högre allmänna läroverk	20	39	183	77	32	45	163	65	161	113	47	945	301	1,244	10,639
Lägre » »	2	10	30	16	8	8	29	18	54	36	14	225	14	239	3,701
Summa	**22**	**49**	**213**	**93**	**40**	**53**	**192**	**83**	**215**	**149**	**61**	**1,170**	**315**	**1,483**	**14,340**

annan orsak under läroåret 1890—1891 *icke deltagit i gymnastiköfningarna*, inhämtas, att af samtliga lärjungar under höstterminen 1890 vid de högre läroverken 1,098 och vid de lägre 227 eller 10·2 % vid de förra och 8·3 % vid de senare icke deltagit i gymnastiköfningarna, samt att under vårterminen 1891 vid de högre läroverken 1,244 och vid de lägre 239 eller 11·7 % vid de förra och 6·5 % vid de senare likaledes varit befriade från dessa öfningar. Bland de orsaker, som föranledt befrielse från gymnastiköfningarna har bråck varit den mest framstående, i det denna sjukdom gifvit anledning till befrielse i 220 fall under höstterminen, 215 gånger under vårterminen, sjukdomar i cirkulationsorganen hafva i 197 fall under höstterminen och i 213 fall under vårterminen gifvit anledning till befrielse samt sjukdomar i rörelseorganen i 171 fall under höstterminen och i 192 fall under vårterminen medfört befrielse.

Å *polikliniken för tandsjukdomars behandling* i Stockholm hafva öfver 9,000 fall blifvit behandlade, hvilka gjort 11,136 besök vid polikliniken. *Efterblödningar* hafva förekommit efter tandextraktioner 10 gånger, hvaraf två gånger hos hemofiler. Samtliga dessa fall förlöpte lyckligt. Af *sjukdomar i antrum Highmori* förekommo 9 fall, samtliga utgångna från affektioner i närliggande tänder.

Å *Stockholms stads poliklinik* å Södermalm har under året mottagningen varit besökt af 1,511 personer, däraf 806 under 15 års ålder. De flesta af de besökande voro bosatta i Stockholm, endast 13 från annan ort. Af vårdade sjukdomar förekom periostitis 781, pulpitis 235, abscessus alveolaris 90 gånger o. s. v.

Å *Göteborgs tandläkareinstitut* hafva under året 23 elever åtnjutit undervisning, hvarjämte 3 medicine kandidater under längre eller kortare tid besökt den med institutet förenade polikliniken. Å denna hafva behandlats 2,376 personer. De talrikast förekommande sjukdomarna hafva varit pulpitis 868, caries dentis 853 och periodontitis 410 fall.

6. Helsobrunnar och badanstalter.[1])

(Tabb. N:ris 18, 19.)

Tab. N:o 18 upptager länsvis dels sådana brunns- och badanstalter i riket, som hafva vederbörligen förordnad legitimerad läkare, dels åtskilliga brunns- och badorter, hvarom rapporter från respektive, vanligen af inrättningarnas egare antagne läkare inkommit. Kurgästernas antal äfvensom läkarens namn finnas för hvarje anstalt särskildt angifna. Vid samtliga anstalter vistades för helsans vårdande inalles 19,622 personer. Ronneby, Medevi, Mösseberg och Lysekil voro mest besökta. Dessutom angifves, att inalles omkring 6,500 sommargäster tillfälligtvis uppehållit sig vid den ena eller andra anstalten.

Tab. N:o 19 redovisar summariskt för behandlade sjukdomsformer, bland hvilka bleksot och blodbrist, mag- och tarmkatarr samt kronisk reumatism förekommo i öfvervägande antal.

Vid närstående anstalter voro kurgästerna *fördelade* sålunda:

[1]) Referent: Medicinalrådet Wawrinsky.

Anstalt.	1:a klass.		2:a klass.		3:e klass.		Gratister.			
							på sjukhus.		utom sjukhus.	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Alingsås	2	2	—	8	2	24	—	—	—	5
Bie	59	18	25	13	10	10	29	32	1	1
Borgholm	101	143	8	13	5	10	—	—	6	6
Djursätra	30	56	94	164	18	51	—	—	17	36
Engelholm	—	—	—	—	6	15	—	—	3	3
Fiskebäckskil	47	64	4	5	—	—	—	—	—	—
Furusund	146	259	—	—	—	—	—	—	—	—
Grebbestad	36	49	37	93	—	—	—	—	—	—
Grennaforssa	15	39	29	83	—	—	—	—	—	—
Gustafsberg	4	5	12	39	89	137	—	—	6	29
Halmstad	17	17	15	32	—	6	—	—	8	10
Hellby	43	61	68	76	—	—	—	—	2	1
Helsan vid Helsingborg	114	160	94	217	—	—	—	—	3	3
Helsjön	82	134	41	44	—	—	—	—	5	4
Hjo	167	142	52	56	—	—	—	—	—	—
Johannisdal	14	27	—	—	33	39	—	—	2	12
Källvik	21	59	16	20	4	8	—	—	—	—
Lannaskeda	34	66	170	282	—	—	12	17	—	—
Ljungskile	141	282	—	—	—	—	—	—	8	28
Loka	68	95	59	62	129	79	24	36	—	—
Lunds brunn	56	158	151	263	4	24	42	108	—	—
Lysekil	391	266	57	65	14	22	—	—	11	41
Medevi	86	90	65	100	346	557	—	—	2	2
Månsta	12	14	40	43	—	—	—	—	—	—
Mösseberg	158	167	284	206	69	104	—	—	—	—
Nybro	32	60	63	84	4	5	—	—	1	1
Pataholm	—	—	18	27	—	—	—	—	2	2
Porla	125	155	186	233	43	32	12	22	—	12
Ramlösa	95	116	127	305	14	22	44	92	8	10
Ronneby	221	407	219	403	144	308	14	27	40	149
Rostock	49	96	67	145	—	—	—	—	—	—
Sabbatsberg	—	—	—	—	—	—	—	—	6	64
Sikås	—	—	—	—	54	70	—	—	—	—
Sköfde	75	40	25	40	—	—	—	—	—	—
Stenungsö	52	81	—	—	—	—	—	—	8	16
Strömstad	206	212	95	135	—	—	—	—	15	39
Sundsvall	13	19	—	—	—	—	—	—	—	2
Sånga	63	75	1	1	—	—	—	—	—	—
Särö	119	187	18	70	—	—	—	—	7	10
Sätra	28	38	53	82	179	276	—	—	—	—
Söderköping	123	129	86	126	—	—	43	45	39	96
Södertelje	54	66	—	—	—	—	—	—	2	6
Södra Vi	7	4	55	60	18	28	—	—	3	11
Tofta	31	64	—	—	—	—	—	—	—	—
Tulseboda	42	144	23	50	13	16	4	3	3	14
Ulricehamn	79	112	26	44	—	—	—	—	—	—
Varberg	231	253	51	92	—	—	—	—	21	68
Visby	52	71	71	96	4	18	—	—	9	30
Ytterån	32	41	34	63	—	—	—	—	1	2

Rörande *använda kurmedel* inhämtas, att

kurortens källor	begagnades af	10,279	personer
andra mineralvatten	» »	3,593	»
fullständig kallvattenkur	» »	7,260	»
sjukgymnastik	» »	2,421	»
massagebehandling	» »	1,892	»
elektricitetsbehandling	» »	1,588	»
inhalationsbehandling	» »	125	»

Försändning af vatten från kurortens källor utgjorde:

från Ronneby	97,105	flaskor
» Porla	115,528	»
» Medevi	1,526	»
» Helsan	3,000	»

Om *klimatförhållandena* hafva å nästa sida stående uppgifter lämnats.

Ur de inkomna rapporterna må till hvad redan blifvit anfördt, följande meddelas:

Södermanlands län. *Bie:* Badlasarett med 46 sängar; landstinget lämnar årligt bidrag af 1,300 kr. med villkor af 50 friplatser för länet. Understödskassor: 1,400 kr. (Levin.) — **Östergötlands län.** *Söderköping:* Brunnslasarett med 30 sängar. Understödskassor: kapital 4,368·06 kr.; tillfälliga inkomster: 3,252 kr.; utdeladt understöd 3,271·74 kr. (Wallgren.) — *Medevi:* Amirals- och Engdahlskällorna underkastade fullständig analys. Engdahlskällan innehåller i jämförelse med de öfriga källorna en större halt af klornatrium (13·5 på h. t. delar vatten). Pauvres-honteuxkassans kapitaltillgång kr. 10,827·50 kr. (Zander.) — **Kalmar län.** *Borgholm:* Understödskassor: kapitaltillgång 2,845·20 kr.; inkomster 557·54 kr.; understöd 283·13 kr. (Johansson.) — **Blekinge län.** *Ronneby:* Understödskassor: kapital och inkomst 19,738·55 kr.; utdeladt understöd 851·22 kr. (Bendz,) — **Malmöhus län.** *Ramlösa:* En smalspårig ångspårväg mellan brunnen och dess hafsbadanstalt samt Helsingborg och Råå fiskläge. (Claus.) — **Göteborgs och Bohus län.** *Strömstad:* Crusellska fonden kr. 23,610; Carlsonska fonden kr. 18,600. Utdelade medel kr. 1,692·81 (Johanson). — *Lysekil:* Badbetjeningens pensionsfond kr. 12,030·23; fonden för behöfvande sjuke kr. 12,895·21 (Köster). — *Stenungsön:* Nytt kallbadhus, innehållande en större och en mindre bassäng samt 11 afklädningsrum, uppfördt (Johansson). — **Elfsborgs län.** *Alingsås:* Ny badanstalt öppnad 1890. Badhus af sten med 6 badrum för varma bad och dusch, ett varmluftrum, ett varmluftskåp m. m. Vatten från en 200 fot djup artesisk brunn (Hagelin). — **Skaraborgs län.** *Djursätra:* Lasarett för 22 patienter nyuppfördt; afgiften därstädes blott kr. 3·50 för badtermin (Vretlind). — **Örebro län.** *Porla:* Brunnslasarettet har beviljats anslag af Örebro och Skaraborgs landsting. Pauvres honteuxfonden kr. 1,821·32. En större kyrksal inredd i gymnastikhuset; nya golf af cement inlagda i badhuset. Flere bostäder ombygda och reparerade (Lennmalm). — **Vestmanlands län.** *Johannisdal:* Brunnen med badinrättning försåld till herr Berglund i Köping för 11,500 kr. (Schmidt.) — **Vesternorrlands län.** *Sundsvall:* Ny ångpanna, ny kallvattensreservoar samt nya ledningar insatta i badhuset. Värmeledning och elektriskt ljus i hela badafdelningen. Fem varm- och två gyttjebad nyinrättade; varmluftsbadet förstoradt och försedt med cementgolf, allt för en kostnad af 14,000 kr. (af Zellén.)

---

7. Sjukgymnaster och sjukgymnastiska institut.[1]

Under år 1891 hafva 25 personer, däribland 18 kvinliga, på grund af vid Gymnastiska Centralinstitutet genomgången lärokurs eller på grund af föreskriften i § 10 i nåd. Ordningen för sjukgymnasters och sjukgymnastiska instituts verksamhet den 13 juli 1887, af Medicinalstyrelsen erhållit tillståndsbevis att utöfva yrket.

Nya sjukgymnastiska institut hafva under året anmälts till ett antal af 3, hvaremot 1 dylikt institut anmälts hafva upphört.

Årsberättelser hafva, utom från Gymnastiska Centralinstitutet och Gymnastiskt-Ortopediska institutet, inkommit från 26 enskilda sjukgymnastiska institut.

Af dessa berättelser (Tab. Litt. I, K) inhämtas, att hela antalet af under år 1891 med sjukgymnastik å desamma behandlade personer utgjort 3,767, däraf 2,178 män och 1,589 kvinnor.

Å Gymnastiska Centralinstitutet har patientantalet utgjort 521, å Gymnastiskt-ortopediska institutet 581 och å de enskilda instituten tillsammans 2,665, däraf största antalet, 526, anmälts från doktor G. Zanders institut och 316 från Doktor A. Levertins samt vidare 234 från det af Lic. A. Levin och löjtnant W. Åman upprättade, samtliga i Stockholm. Därnäst i ordningen komma i afseende å patientantalet Lic. D. Kernells i Göteborg, F. M. Perssons (f. d. v. Schwerins) i Helsingborg, och F. Berlings i Malmö.

[1]) Referent: Medicinalrådet Pontin.

Klimatförhållanden (sommarmedium) 1891.

	Luftens temperatur			Relativ fuktighet			Lufttryck i millimeter.	Nederbörd.		Vattnets temperatur	
	kl. 8 f. m.	kl. 2 e. m.	kl. 9 e. m.	kl. 8 f. m.	kl. 2 e. m.	kl. 9 e. m.		Regnmängd i millimeter.	Antal regndagar.	kl. 8 f. m.	kl. 2 e. m.
Bie	+ 16·1°	+ 19·5°	+ 14·1°	—	—	—	755·3	—	—	—	—
Borgholm	16·5	19·3	15·1	91·0 %	85·0 %	92·0 %	—	160·2	37	+ 16·9°	+ 19·0°
Grennaforssa	20·8	23·2	17·2	—	—	—	759·0	253·3	34	—	—
Gustafsberg	17·8	19·6	18·3	—	—	—	—	—	—	18·1	19·2
Hellby	15·9	18·9	13·5	79·5	74·3	83·5	765·5	115·7	30	—	—
Helsan vid Helsingborg	16·9	20·6	17·4	—	—	—	762·3	340·7	37	13·4	17·5
Helsjön	17·7	21·3	18·3	—	—	—	—	—	—	—	—
Källvik	17·7	19·1	16·4	—	—	—	—	—	20	—	—
Lannaskeda	13·8	18·6	13·5	—	—	—	—	243·8	39	—	—
Loka	15·4	20·3	21·0	68·2	—	—	751·0	128·5	27	—	—
Lunds brunn	14·1	17·3	13·4	—	—	—	—	257·1	45	—	—
Lysekil	15·4	17·2	15·4	81·5	74·0	81·0	—	—	—	16·8	17·1
Marstrand	15·7	18·5	17·1	—	—	—	759·3	—	24	16·8	17·4
Medevi	15·0	19·8	14·1	75·0	61·0	77·0	748·4	218·7	32	—	—
Nordanskär	18·4	21·2	18·5	70·9	64·4	71·9	764.0	—	5	18·6	20·3
Nybro	16·9	19·1	12·8	70·0	70·0	85·0	—	379·0	46	—	—
Porla	17·6	20·1	14·3	—	—	—	753·3	207·4	34	—	—
Ronneby	16·6	19·1	13·2	—	—	—	759·6	305·5	46	16·9	18·3
Strömstad	15·8	17·4	15·3	74·9	67·8	72·5	759·5	204·2	42	15·9	16·0
Sundsvall	14·4	16·6	11·2	—	—	—	757·6	220·4	29	—	—
Särö	16·3	18·9	15·5	83·0	77·0	85·7	761·0	304·6	43	17·6	18·1
Söderköping	15·0	19·1	12·0	—	—	—	—	—	37	—	—
Södertelje	15·1	17·4	14·2	—	—	—	761·7	—	—	—	—
Tofta	17·3	22·0	16·1	—	—	—	—	—	—	—	—
Ulricehamn	13·3	15·9	12·3	—	—	—	738.0	347·8	56	—	—

Utan afgift har sjukgymnastisk behandling lämnats åt 752 personer, däraf åt 419 vid Gymn. Centralinstitutet, 158 vid Gymnast.-ortopediska institutet och tillsammans åt 175 vid de enskilda instituten.

Antalet *sjukdomar* och *åkommor*, för hvilka sjukgymnastik meddelats vid instituten, har utgjort 3,952 fall, däraf 2,258 hos män och 1,694 hos kvinnor, hvaruti dock inberäknats jämväl 333 fall s. k. motionsgymnastik, utan särskild sjukdom.

De sjukdomar, som hos omförmälda personer varit föremål för sjukgymnastisk behandling, hafva hufvudsakligast utgjorts af: muskel- och ledgångsreumatism (489), hjärtåkommor (430), kroniska mag- och tarmåkommor (423, däraf mag- och tarmkatarr 302), ryggradskrökning och snedhet (429), bleksot och blodbrist 235 o. s. v.

Tab. Lit. I. *Behandlade sjuke och sjukdomar år 1891 vid*

	a) Gymnastiska Centralinstitutet.			b) Gymnastiskt-Ortopediska Institutet.		
	Män.	Kvinnor.	Summa.	Män.	Kvinnor.	Summa.
A. *Behandlade personer.*						
Betalande	64	38	**102**	188	235	**423**
Icke betalande (fripatienter)	216	203	**419**	56	102	**158**
Summa	**280**	**241**	**521**	**244**	**337**	**581**
B. *Behandlingstid i veckor.*						
Betalande	omkring 9		—	8	8	**16**
Icke betalande				12	12	**24**
C. *Behandlade sjukdomar.*						
Skrofler	2	2	**4**	18	16	**34**
Gikt	—	2	**2**	7	27	**34**
Bleksot och blodbrist	5	26	**31**	—	—	—
Sockersjuka	2	—	**2**	—	—	—
Cirkulationsrubbningar i hjärna och ryggmärg	—	—	—	3	—	**3**
Förlamning	12	8	**20**	13	10	**23**
Ryggmärgstvinsot	1	1	**2**	5	—	**5**
Nervsmärta	11	24	**35**	3	18	**21**
Yrkesnevros	5	6	**11**	4	6	**10**
Danssjuka	1	—	**1**	1	2	**3**
Nevrasteni	22	3	**25**	11	9	**20**
Hysteri och hypokondri	—	7	**7**	1	4	**5**
Andra sjukdomar i hjärna och nervsystem	7	2	**9**	9	9	**18**
Sjukdomar i sinnesorganen	—	2	**2**	—	—	—
Organiskt hjärtfel	10	12	**22**	17	19	**36**
Fetthjärta	5	—	**5**	8	1	**9**
Nervöst hjärtlidande	4	1	**5**	5	5	**10**
Öfverretad hjärtverksamhet (pueril hypertrofi)	1	2	**3**	1	1	**2**
Andra sjukdomar i hjärta och kärlsystem	2	—	**2**	2	1	**3**
Kronisk strup- och lungkatarr	2	1	**3**	1	3	**4**
» lungsäcks- och lunginflammation	—	—	—	1	1	**2**
Lungemfysem	3	2	**5**	3	—	**3**
Andra sjukdomar i andedräktsorganen	—	2	**2**	1	1	**2**
Kronisk mag- och tarmkatarr	11	17	**28**	3	6	**9**
Följdsjukdom efter bukhinneinflammation	—	2	**2**	2	—	**2**
Andra sjukdomar i matsmältningsorganen	6	8	**14**	9	13	**22**
Sjukdomar i njurar o. urinblåsa	2	3	**5**	4	1	**5**
» i könsorganen	—	3	**3**	—	1	**1**
Muskel- o. ledgångsreumatism	36	26	**62**	13	7	**20**
Andra sjukdomar i musklerna	25	22	**47**	12	31	**43**
Försträckningar och ledvrickningar	16	14	**30**	2	1	**3**
Ryggradskrökningar	14	37	**51**	34	97	**131**
Andra sjukdomar i ben och ledgångar	81	27	**108**	55	59	**114**
Sjukdomar i hud och underhudsväfnad	4	13	**17**	—	16	**16**
Utan särskild sjukdom	—	2	**2**	—	—	—
Summa	**290**	**277**	**566**	**248**	**365**	**613**

8. Sjukdomsförhållandet i fängelserna.[1]

Äfven under år 1891 har helsotillståndet i fängelserna, liksom under föregående år, varit ganska tillfredsställande.

Enligt den till Fångvårdsstyrelsens biträde anställde läkares afgifna berättelse har sjukprocenten för samtliga fängelserna under tioårsperioden 1881—90 utgjort i medeltal 3·41; för år 1890 uppgick den till 3·37 och för år 1891 till 3·60.

En *mindre* sjukprocent än medeltalet för samma fängelse 1881—90 förete centralfängelserna i Karlskrona och Göteborg äfvensom samtliga kronoarbetsstationer. Alla öfriga fängelser hafva under år 1891 haft en *högre* sjukprocent.

Af *infektionssjukdomar* hafva under året i fängelserna alls icke förekommit smittkoppor, skarlakansfeber, fläcktyfus, difteri och vattenkoppor. Af öfriga infektionssjukdomar hafva endast sporadiska fall uppträdt.

För *tarmtyfus* hafva endast 5 fångar vårdats, nämligen å Långholmen 4 och vid kronohäktet i Sundsvall 1.

Mässling har uppträdt endast i 1 fall, å Stockholms länscellfängelse.

Frossa har visat sig i 15 fall mot 24 föregående året; af dessa inträffade 4 vid kronohäktet i Ystad och 2 vid Långholmen, de öfriga voro enstaka fall.

Af *dysenteri* har angifvits 1 fall från länsfängelset i Umeå, men med frågetecken.

Influensan har i spridda fall visat sig inom flera fängelser. Det största antalet uppträdde vid centralfängelset å Långholmen under december månad, därvid isynnerhet de fångar angrepos, som voro sysselsatta i väfveriet, hvarest luften är mättad med dammet från väfstolarna. Hos många var konvalescensen långsam och sjukdomen åtföljd af stundom rätt svåra komplikationer. Hela antalet insjuknade utgjorde 47. I Malmö och Göteborg inträffade å hvardera stället 10 fall och hela summan för alla fängelserna uppgick till 113, af hvilka 30 kvarlågo till år 1892. Intet dödsfall inträffade.

Af *syfilis* och öfriga *veneriska sjukdomar* hafva anmälts 106 fall mot 88 föregående året.

Skörbjugg har uppträdt i 9 fall, däraf 3 i Malmö och 2 i Örebro; de öfriga enstaka.

Af *bleksot* äro 54 fall upptagna mot 42 år 1890.

Af *kronisk alkoholism* och *fyllerigalenskap* tillsammans 56 fall mot 35 föregående året, däraf 53 från läns- och kronofängelserna och 3 från kronoarbetskåren och tvångsarbetsanstalten i Landskrona, intet från centralfängelserna.

Ögonsjukdomar hafva förekommit i 86 fall (1890: 83).

Sjukdomar i lungorna och luftrören hafva utgjort 15·3 % af samtliga sjukdomsfall och 58·6 % af samtliga dödsfall inom fängelserna mot resp. 17·1 och 57·6 % år 1890. Af *akut lunginflammation* hafva förekommit 23 fall med 3 dödsfall mot resp. 41 och 10 förra året; öfriga bröstsjukdomar hafva framkallat 366 sjukdomsfall med 14 dödsfall (1890 resp. 446 : 9).

[1]) Referent: Medicinalrådet Pontin.

De talrikaste sjukdomsfallen hafva efter vanligheten utgjorts af *akuta* och *kroniska mag- och tarmkatarrer* samt *diarréer*, tillsammans 696 mot 697 år 1890, utgörande 27·3 % eller nära $^1/_3$ af samtliga sjukdomsfall.

Reumatism, akut och kronisk muskel- och ledgångsreumatism, har förekommit i 158 fall (1890: 153). *Ros* i 13 fall (1890: 30).

För *sinnessjukdomar* hafva vårdats 44 fångar (1890; 34), af hvilka 10 öfverförts till hospital eller asyl, 13 utskrifvits friska och 21 antingen utskrifvits obotade eller kvarlegat vid årets slut.

Under året hafva 9 fall af *barnsbörd* egt rum inom fängelserna.

Summan af under året inom rikets fångvårdsanstalter vårdade sjukdomsfall uppgår till 2,547 mot 2,850 år 1890, med 29 dödsfall mot 33 det förra året.

Dödligheten har fortfarande aftagit. Dödlighetsprocenten af fångarnes medeltal har nämligen utgjort endast 0·84 mot 0·92 under 1890 och 1·34 i medeltal under decenniet 1881—1890.

Medikamentskostnaden under året uppgick till kr. 7,203·10, hvilket i medeltal för hvarje fånge utgör 2 kr. 8 öre mot resp. 7,834·37 och 2 kr. 19 öre år 1890.

---

2. Besiktningar af värnpliktige.[1]

(Tabb. N:ris 20—23.)

Af till styrelsen inkomna rapporter från vederbörande läkare inhämtas, på sätt Tab. N:o 20 utvisar, att 37,759 ynglingar tillhörande 1:a klassen af innevarande års inskrifningsskyldige, innefattande dem, som äro födda 1870, hafva varit i rullorna upptagna samt att af dem 6,788 antecknats såsom vid mönstring frånvarande, nämligen 132 såsom sjuke eller efter rullornas upprättande aflidne och 6,656 i följd af inträde i krigstjenst, anställning vid handelsflottan, utvandring eller andra orsaker. Af förenämnda till 1891 års 1:a klass hörande inskrifningsskyldige hafva alltså 30,971 inställt sig vid mönstringen för undergående af besiktning. Bland dessa hafva 24,676 eller 79·68 % ansetts till krigstjenst antaglige, men 6,295 eller 20·32 % förklarats till krigstjenst oantaglige. Beträffande inskrifningsskyldige, hörande till 1891 års äldre åldersklasser, Tab. N:o 21, hvilka till ett antal af 13,016 varit skyldiga att infinna sig, hafva endast 2,908 infunnit sig vid mönstringen, hvaremot 10,108 uteblifvit, bland dem af sjukdom förhindrade eller såsom efter rullornas upprättande aflidne 36, men återstoden eller 10,072 af andra orsaker.

Inskrifningsområdenas ordningsföljd med hänsyn till de inskrifningskyldiges krigsduglighet inhämtas af Tab. N:o 22, som utvisar att inom 1:a klassen Vesternorrlands bataljons, Gotlands, Lifregementets grenadierkårs och Jönköpings regementes inskrifningsområden i detta hänssende företett de gynnsammaste förhållandena. Det förstnämnda inskrifningsområdet hade nämligen 11·94 % oantaglige, Gotlands 13·19 %, Lifregementets grenadierkårs 13·69 %, Jönköpings regementes 15·68 % sådane, under det att Smålands grenadierkårs område hade att uppvisa 29·82 %, Helsinge regementes 27·48 %, Skaraborgs regementes 26·04 samt Kronobergs regementes 25 % oantaglige.

De olika lyten och sjukdomar, som vid besiktningarna af läkaren anmärkts såsom föranledande oduglighet till krigstjenst, synas af förenämnda tabeller, hvilka utförligt redogöra härför, äfvensom af Tab. N:o 23, som angifver kassationsprocenten för hvarje sjukdom. Af sistnämnda tabell, som särskildt redovisar för förhållandet med de oantaglige, som tillhöra 1:a klassen, och särskildt för dem, som tillhöra äldre åldersklasser, inhämtas,

[1]) Referent: Öfverfältläkaren Edholm.

Tab. Lit. K. *Vid andra sjukgymnastiska institut behandlade sjuke och sjukdomar år 1891.*

	Män.	Kvinnor.	Summa.
Behandlade personer.			
Betalande	1,574	916	**2,490**
Icke betalande (fripatienter)	80	95	**175**
Summa	**1,654**	**1,011**	**2,665**
Behandlade sjukdomar.			
Skrofler	3	1	**4**
Gikt	15	4	**19**
Bleksot, blodbrist	57	147	**204**
Sockersjuka	9	2	**11**
Cirkulationsrubbningar i hjärna och ryggmärg	27	8	**35**
Förlamning	11	3	**14**
Ryggmärgstvinsot	8	1	**9**
Nervsmärta	45	53	**98**
Yrkesnevros	18	7	**25**
Danssjuka	3	4	**7**
Nevrasteni	77	25	**102**
Hysteri och hypokondri	19	17	**36**
Andra sjukdomar i hjärna och nervsystem	30	11	**41**
Sjukdomar i sinnesorganen	1	1	**2**
Transport			

	Män.	Kvinnor.	Summa.
Transport	—	—	—
Organiskt hjärtfel	70	27	**97**
Fetthjärta	54	17	**71**
Nervöst hjärtlidande	29	12	**41**
Öfverretad hjärtverksamhet (pueril hypertrofi)	27	5	**32**
Andra sjukdomar i hjärta och kärlsystem	71	21	**92**
Kronisk strup- och lungkatarr	22	12	**34**
» lungsäcks- och lunginflammation	3	2	**5**
Lungemfysem	14	5	**19**
Andra sjukdomar i andningsorganen	14	7	**21**
Kronisk mag- och tarmkatarr	189	76	**265**
Följdsjukdom efter bukhinneinflammation	9	1	**10**
Andra sjukdomar i matsmältningsorganen	54	17	**71**
Sjukdomar i njurar och urinblåsa	22	2	**24**
» i könsorganen	4	97	**101**
Muskel- och ledgångsreumatism	268	139	**407**
Andra sjukdomar i musklerna	62	42	**104**
Försträckning och ledvrickning	73	38	**111**
Ryggradskrökning	43	204	**247**
Andra sjukdomar i ben och ledgångar	31	14	**45**
Sjukdomar i hud och underhudsväfnad	3	2	**5**
Andra sjukdomar	6	26	**32**
Utan särskild sjukdom	309	22	**331**
Summa	**1,720**	**1,052**	**2,772**

att den allmännaste kassationsorsaken inom 1:a klassen utgjorts af dvärgväxt och allmän svaghet, nämligen 19·38 %, samt för öfrigt partiella missbildningar 13·29 %, fel på synen 8·93 %, ledstyfhet och senförkortning 7·66 %, döfhet 6·54 %, bråck 6·48 % o. s. v. Inom de äldre åldersklasserna hafva de allmännaste kassationsorsakerna varit dvärgväxt och allmän svaghet 28·67 %, partiella missbildningar 10·68 %, sjukdomar i respirationsorganen 9·06 %, fel på synen 7·14 %, sjukdomar i hjärtat 6·72 % o. s. v.

Den minst förekommande kassationsorsaken har varit venerisk sjukdom, nämligen 0·03 % hos 1:a åldersklassen och 0 % hos de öfriga.

3. Sjukvården vid hären och flottan.

(Tabb. N:ris 24—26.)

Redogörelsen för härens och flottans sjukvård omfattar:

1) *garnisonerande trupper samt flottans stationer,*

2) *indelta arméns och beväringsmanskapets vapenöfningar,*

3) *särskilda utbildningskurser och fälttjenstöfningar.*

1. *Garnisonerade land- och sjötrupper* uppgingo sammanräknadt till 12,725 man. De sjukes antal under årets lopp i kaserner eller kvarter utgjorde 7,699, af hvilka 94 kvarliggande sedan 1890; 5,150 tillfrisknade, 2407 afpolletterades till sjukhus, 27 afledo och 115 kvarlågo till 1892 (Tab. N:o 24 *a*). Å garnisonssjukhusen kvarlågo sedan föregående år 176 och under årets lopp intogos 4,471, så att hela antalet vårdade uppgick till 4,647. Däraf utgingo såsom friske eller förbättrade 4,412, 34 afledo och 201 kvarlågo till 1892 (Tab. N:o 24 *b*).

Tab. Lit. L. *Öfversikt öfver vårdade sjuke tillhörande de inom 4:de fördelningen garnisonerande truppförband under år 1891.*

Regementen och kårer.	Kvarliggande från 1890.	Insjuknade.	Summa.	Tillfrisknade.	Afpolletterade.	Döde.	Kvarliggande till 1892.	Summa.
Svea lifgarde	6	490	**496**	348	137	—	11	**496**
Andra lifgardet	5	619	**624**	326	280	2	16	**624**
Lifgardet till häst	1	279	**280**	96	180	1	3	**280**
Svea artilleriregemente	—	636	**636**	425	211	—	—	**636**
Vaxholms artillerikår	9	217	**226**	214	1	—	11	**226**
Pontonierbataljonen	—	535	**535**	307	226	2	—	**535**
Svea trängbataljon	1	141	**142**	93	47	—	2	**142**
Summa	**22**	**2,917**	**2,939**	**1,809**	**1,082**	**5**	**43**	**2,939**

Tab. Lit. M. *Öfversikt öfver återställda sjukdomsformer inom de till 4:de fördelningen hörande garnisonerande truppförband under år 1891.*

Sjukdomsformer.	Svea lifgarde.	Andra lifgardet.	Lifgardet till häst.	Svea artilleriregemente.	Vaxholms artillerikår.	Pontonierbataljonen.	Svea trängbataljon.	Summa.
Tyfoidfeber	—	—	—	1	1	—	1	**3**
Vattenkoppor	—	—	1	—	—	—	—	**1**
Mässling	—	—	—	—	10	—	3	**13**
Påssjuka	13	79	—	22	—	—	2	**116**
Influensa	12	—	4	45	1	1	4	**67**
Syfilis	—	—	—	—	2	—	—	**2**
Chancre	—	—	—	—	1	—	—	**1**
Gonorrhé	—	—	—	—	18	—	—	**18**
Ögonsjukdom	1	3	—	6	3	1	3	**17**
Öronsjukdom	—	3	—	—	1	3	—	**7**
Nevralgi	—	1	—	2	3	—	—	**6**
Blodbrist	4	1	—	—	—	2	—	**7**
Sinnessjukdom	—	1	—	—	—	—	—	**1**
Fallandesot	—	3	—	—	—	—	—	**3**
Lymfkärlsinflammation	6	2	2	11	4	8	2	**35**
Åderbråck, blodpropp	—	—	—	2	1	—	2	**5**
Hemorrhoider	—	—	—	—	2	1	—	**3**
Hjärtsjukdom	—	—	—	1	1	—	—	**2**
Strupkatarr	1	2	—	5	—	—	—	**8**
Lungsäcksinflammation	20	1	—	1	—	—	—	**22**
Lungkatarr	25	37	6	19	26	38	17	**168**
Lungblödning	1	—	—	—	2	—	—	**3**
Lunginflammation	1	—	—	—	4	1	—	**6**
Svalgkatarr	14	45	5	41	8	51	12	**176**
Gastricism	50	55	11	—	1	13	8	**138**
Magkatarr	—	6	—	8	24	—	—	**38**
Transport	**148**	**239**	**29**	**164**	**113**	**119**	**54**	**866**
Transport	148	239	29	164	113	119	54	**866**
Gulsot	3	—	—	1	—	—	—	**4**
Diarré	73	17	5	78	20	7	8	**208**
Blindtarmsinflammation	—	—	—	—	1	—	—	**1**
Masksjukdom	—	1	—	—	—	—	—	**1**
Blodpinkning	—	—	1	—	—	—	—	**1**
Testikelsvulst	—	5	1	12	4	2	2	**26**
Förhudsinflammation	8	—	—	1	—	—	—	**9**
Ledgångsreumatism	9	4	3	13	14	11	1	**55**
Muskelreumatism	5	12	—	3	6	8	1	**35**
Ledgångssjukdom	6	—	7	10	8	10	3	**44**
Ledvrickning	16	7	6	16	12	19	1	**77**
Benhinneinflammation	1	—	1	—	—	2	1	**5**
Benbrott	—	1	1	—	—	1	1	**4**
Kontusion	20	8	14	41	5	15	3	**106**
Ros	2	4	1	2	1	3	—	**13**
Skabb	—	—	—	—	3	—	—	**3**
Andra hudsjukdomar	3	2	3	11	2	2	3	**26**
Friska sår	21	9	4	14	7	22	3	**80**
Rötsår	—	—	4	2	8	47	—	**61**
Bulnad	4	17	13	32	5	29	3	**103**
Brandböld	6	—	1	1	—	—	—	**8**
Spikbölder	23	—	1	20	4	7	9	**64**
Kylskada	—	—	—	—	—	3	—	**3**
Brännskada	—	—	1	4	—	—	—	**5**
Nybildningar	—	—	—	—	1	—	—	**1**
Summa	**348**	**326**	**96**	**425**	**214**	**307**	**93**	**1,809**

Stockholms garnison utgjordes af 4,300 man af Svea lifgarde, Lifgardet till häst, Andra lifgardet, Svea artilleriregemente samt Pontonier- och Trängbataljonerna. Antalet å kasernernas sjukrum vårdade (Tab. Lit. L) uppgick till 2,939, af hvilka 22 voro kvarliggande sedan förra året och 2,917 intogos; 1,809 tillfrisknade och 1,082 afpolletterades till sjukhus; 5 man dogo och 43 kvarlågo till 1892. De vårdades antal utgjorde vid Svea lifgarde 496, Lifgardet till häst 280, Andra lifgardet 624, Svea artilleri 636, Pontonierbataljonen 535, Svea trängbataljon 142.

Redogörelsen för de sjukdomar, som i garnisonskasernerna blifvit återställde, återfinnes i Tab. Lit. M. Största antalet utgjordes af svalg-, lung- och magkatarrer, diarréer och lindrigare utvärtes åkommor.

Sammanställningen af de månatliga sjukförslagen för Stockholms kaserner utvisar (Tab. Lit. N), att största antalet sjukdomsfall inträffade i december och januari, det lägsta i oktober och augusti. Frånsedt den vid årets slut åter uppträdande influensa-epidemien, har helsotillståndet under året vid Lifgardesbrigaden varit godt, hvartill i väsentlig mån de förbättrade hygieniska förhållandena inom de nya kasernerna torde hafva bidragit.

Å *Allmänna garnisonssjukhuset* kvarlågo sedan år 1890 102 sjuke och intogos under 1891 1,562, så att alltså hela antalet sjukdomsfall uppgått till 1,664, hvaraf 1,531 utskrefvos såsom friska eller förbättrade, 14 afledo och 119 kvarlågo till 1892 (Tab. Lit. O).

Af mässling förekommo 98 fall, af skarlakansfeber 9, af tyfoidfeber 13, af påssjuka 86, af difteri 19 och af influensa 46 fall; dessutom spridda fall af vattenkoppor och frossa. De flesta dödsfallen hafva förorsakats af lunginflammation (5 dödsfall), lungtuberkulos och bukhinneinflammation (hvardera 2 dödsfall) o. s. v.

Största sjuktillförseln inträffade under juni och maj, den minsta under oktober och september (Tab. Lit. P).

Största sjukantalet lämnade Flottan, därnäst Andra lifgardet (Tab. Lit. Q).

Månatliga omsättningen af på sjukhusets medicinska afdelning vårdade utvisar Tab. Lit. R.

Nedanstående tabell utvisar förhållandet mellan de inkomna hudsjukdomarna från olika regementen.

På kirurgiska afdelningen verkställdes, enligt operationsjournalen, 126 operationor, bland hvilka 2 refbensresektioner, 2 exstirpatio testis, 3 arthrotomier, 13 svulstexstirpationer (2 cancer, 4 lymfom, 7 atherom), 1 amputatio humeri, 1 amputatio anticruris o. s. v.

För veneriska sjukdomar hafva vårdats 448 (mot 420 år 1890) med 15,763 underhållsdagar.

Underhållsdagarnas antal har å sjukhuset uppgått till 46,264. Medeltal sjuke per dag 126·7. Medikamentskostnad 6,035 kr. 44 öre och dagligen för hvarje sjuk 13·05 öre.

(*Edholm.*)

Förhållandet mellan de inkomna hudsjukdomarne från olika regementen år 1891.

Sjukdomar.	Svea lifgarde.	Lifgardet till häst.	Andra lifgardet.	Svea artilleri.	Pontonier-bataljonen.	Svea träng-bataljon.	Flottan.	Främmande kårer.	Beväring.	Summa.
Scabies	5	6	2	23	—	2	3	—	4	45
Erythema	—	—	2	—	1	—	—	1	—	4
Herpes Zoster	—	—	—	1	1	—	—	—	—	2
Favus	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Psoriasis	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Urticaria	—	1	—	—	1	—	2	—	—	4
Eczema	2	—	2	3	4	1	1	—	—	13
Erythema nodosum	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Acne	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Pruritus cutaneus	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Pityriasis versicolor	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Furunculosis	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Summa	**7**	**8**	**10**	**28**	**7**	**4**	**6**	**1**	**4**	**75**

Tab. Lit. N. *Sjukdomsförhållandet inom de till 4:de fördelningen hörande garnisonerande truppförband under de olika månaderna af år 1891.*

Månader.	Svea lifgarde.			Andra lifgardet.			Lifgardet till häst.			Svea artilleri-regemente.			Vaxholms artillerikår.			Pontonier-bataljonen.			Svea träng-bataljon.		
	Insjuknade.	Döde.	Afpolletterade.	Insjuknade.	Döde.	Afpolletterade.	Insjuknade.	Döde.	Afpolletterade.	Insjuknade.	Döde.	Afpolletterade.	Insjuknade.	Döde.	Afpolletterade.	Insjuknade.	Döde.	Afpolletterade.	Insjuknade.	Döde.	Afpolletterade.
Januari	44	—	21	55	—	34	36	—	19	85	—	28	31	—	—	39	—	16	22	—	8
Februari	47	—	13	28	—	16	20	—	11	58	—	12	27	—	—	38	—	7	18	—	8
Mars	44	—	16	50	—	29	23	—	13	75	—	29	21	—	—	63	—	23	10	—	1
April	47	—	9	44	—	31	38	—	30	39	—	24	18	—	—	56	—	27	10	—	4
Maj	40	—	10	59	—	34	51	—	44	40	—	7	29	—	—	69	—	31	16	—	6
Juni	39	—	10	53	—	28	20	—	8	46	—	20	11	—	—	49	—	32	14	—	7
Juli	31	—	7	44	—	10	15	—	9	42	—	12	12	—	—	20	2	9	11	—	2
Augusti	32	—	10	33	—	20	10	—	8	40	—	26	10	—	—	20	—	7	9	—	2
September	24	—	3	46	—	21	15	1	10	27	—	11	12	—	1	34	—	13	4	—	2
Oktober	29	—	3	26	2	13	8	—	5	36	—	10	11	—	—	29	—	3	2	—	—
November	46	—	15	77	—	22	20	—	10	60	—	16	15	—	—	43	—	14	11	—	3
December	67	—	20	104	—	22	23	—	13	88	—	16	20	—	—	75	—	44	14	—	4
Summa	**490**	—	**137**	**619**	**2**	**280**	**279**	**1**	**180**	**636**	—	**211**	**217**	—	**1**	**535**	**2**	**226**	**141**	—	**47**

Tab. Lit. O. *Årsrapport från Kongl. Allmänna Garnisonssjukhuset år 1891.*

N:r.	Sjuke personer.	Kvarliggande från 1890.	Insjuknade. Ålder. Under 21 år.	21—30 år.	31—40 år.	Öfver 40 år.	Årstid. Jan.—Mars.	April—Juni.	Juli—Sept.	Okt.—Dec.	Summa vårdade.	Afförde. Friska eller förbättrade.	Afpolletterade till sjukhus.	Döde.	Kvarliggande till 1892.	Summa vårdade.
	Officerare	3	—	9	2	1	4	3	2	3	**15**	15	—	—	—	**15**
	Svea lifgarde	17	63	79	3	1	51	33	21	41	**163**	142	—	1	20	**163**
	Lifgardet till häst	10	60	115	3	—	44	83	25	26	**188**	172	—	5	11	**188**
	Andra lifgardet	12	85	194	8	2	82	90	55	62	**301**	278	—	2	21	**301**
	Svea artilleriregemente	30	140	72	7	7	70	56	55	45	**256**	241	—	3	12	**256**
	Pontonierbataljonen	9	127	103	5	—	50	94	29	62	**244**	217	—	—	27	**244**
	Svea trängbataljon	3	21	25	1	—	18	17	6	6	**50**	47	—	—	3	**50**
	Flottan	16	103	155	20	29	50	108	44	105	**323**	300	—	1	22	**323**
	Främmande kårer	1	9	10	3	—	4	10	6	2	**23**	23	—	—	—	**23**
	Beväring	—	21	73	—	—	—	50	40	4	**94**	92	—	2	—	**94**
	Afskedade	1	2	4	—	—	1	1	1	3	**7**	4	—	—	3	**7**
	Summa personer	**102**	**631**	**839**	**52**	**40**	**374**	**545**	**284**	**359**	**1,664**	**1,531**	—	**14**	**119**	**1,664**
N:r.	Sjukdomar.															
4	Varicellæ	—	1	—	—	—	1	—	—	—	**1**	1	—	—	—	**1**
5	Morbilli	10	52	36	—	—	55	20	13	—	**98**	98	—	—	—	**98**
6	Scarlatina	1	5	3	—	—	—	—	—	8	**9**	2	—	—	7	**9**
10	Febris typhoides	2	5	6	—	—	3	2	3	3	**13**	11	—	1	1	**13**
20	Influensa	—	20	16	4	6	—	1	—	45	**46**	30	—	—	16	**46**
21	Parotitis epidemica	—	39	47	—	—	5	62	2	17	**86**	81	—	—	5	**86**
22	Febris intermittens	—	—	1	—	1	—	1	—	1	**2**	1	—	—	1	**2**
24	Diphteria	—	10	9	—	—	2	14	1	2	**19**	17	2	—	—	**19**
25	Syphilis	5	10	38	3	1	15	9	14	14	**57**	51	—	—	6	**57**
26	Chancre	9	34	58	2	—	20	25	33	16	**103**	101	—	—	2	**103**
27	Gonorrhœa	8	86	194	6	—	75	69	83	59	**294**	273	—	—	21	**294**
38	Chlorosis	—	1	2	—	—	—	1	1	1	**3**	3	—	—	—	**3**
40	Alcoholismus chronicus	1	—	—	5	2	—	3	1	3	**8**	8	—	—	—	**8**
»	Delirium tremens	—	—	2	2	—	1	3	—	—	**4**	4	—	—	—	**4**
58	Paranoia	—	—	3	—	—	1	1	1	—	**3**	2	—	—	1	**3**
69	Meningitis cerebralis	—	1	1	—	—	2	—	—	—	**2**	1	—	1	—	**2**
73	Epilepsia	—	—	1	—	—	1	—	—	—	**1**	1	—	—	—	**1**
77	Hypochondria	—	—	2	—	—	—	2	—	—	**2**	2	—	—	—	**2**
78	Katalepsia	—	1	—	—	—	—	—	—	1	**1**	1	—	—	—	**1**
79	Mogigraphia	—	—	—	1	—	—	—	1	—	**1**	1	—	—	—	**1**
80	Paralysis	1	—	—	—	1	1	—	—	—	**2**	2	—	—	—	**2**
81	Neuralgia	—	—	3	—	2	2	1	—	2	**5**	5	—	—	—	**5**
84	Morbus Basedowii	—	—	1	—	—	—	—	1	—	**1**	1	—	—	—	**1**
85	Amblyopia	—	—	—	—	2	—	1	1	—	**2**	2	—	—	—	**2**
»	Conjunctivitis	2	3	3	—	—	3	2	—	1	**8**	8	—	—	—	**8**
»	Keratitis	—	1	2	—	—	1	2	—	—	**3**	3	—	—	—	**3**
»	Kerato-conjunctivitis	—	1	—	—	—	—	—	—	1	**1**	1	—	—	—	**1**
»	Ophtalmia gonorrhoica	—	1	—	—	—	—	—	1	—	**1**	1	—	—	—	**1**
»	Dacryocystitis	2	—	4	—	—	1	3	—	—	**6**	6	—	—	—	**6**
»	Blepharitis	—	1	—	—	—	—	—	—	1	**1**	1	—	—	—	**1**
»	Chalazion	—	—	2	—	—	1	—	1	—	**2**	2	—	—	—	**2**
»	Cicatrix palpebræ	—	1	—	—	—	1	—	—	—	**1**	1	—	—	—	**1**
»	Corpus alienum in oculo	—	—	1	1	—	—	—	1	1	**2**	2	—	—	—	**2**
86	Otitis media	4	34	30	—	1	20	19	12	14	**69**	64	—	—	5	**69**
»	» externa	—	—	3	—	—	—	—	1	2	**3**	3	—	—	—	**3**
»	Polypus auri medii	—	2	—	—	—	—	—	1	1	**2**	2	—	—	—	**2**
89	Pericarditis	1	2	—	—	—	1	—	—	1	**3**	3	—	—	—	**3**
»	Vitium organ. cordis	3	5	2	1	—	3	2	—	3	**11**	10	—	—	1	**11**
90	Aneurysma	—	—	1	—	—	1	—	—	—	**1**	—	—	1	—	**1**
91	Varix	—	—	1	—	—	1	—	—	—	**1**	1	—	—	—	**1**
»	Tumor hæmorroidalis	—	—	2	—	—	—	—	—	2	**2**	2	—	—	—	**2**
92	Bubo	1	3	9	2	—	5	3	4	2	**15**	14	—	—	1	**15**
»	Lymfadenitis	2	7	12	—	—	6	11	1	1	**21**	21	—	—	—	**21**
»	Lymfangitis	—	—	1	—	—	—	—	—	1	**1**	1	—	—	—	**1**
93	Epistaxis	—	2	—	—	—	—	—	—	2	**2**	2	—	—	—	**2**
95	Laryngitis	—	2	2	—	—	—	—	1	3	**4**	3	—	—	1	**4**
»	Strictura laryngis	1	—	—	—	—	—	—	—	—	**1**	—	—	—	1	**1**
99	Pleuritis	3	10	14	—	—	8	4	7	5	**27**	23	—	—	4	**27**
100	Empyema	—	2	2	—	—	2	1	1	—	**4**	4	—	—	—	**4**
102	Pneumothorax	—	—	1	—	—	—	—	—	1	**1**	—	—	—	1	**1**
104	Bronchitis	4	39	27	1	3	16	27	6	21	**74**	72	—	—	2	**74**
106	Emphysema	1	—	1	2	—	—	2	—	1	**4**	4	—	—	—	**4**
111	Hæmoptysis	1	4	—	—	1	3	1	1	—	**6**	6	—	—	—	**6**
113	Pneumonia acuta	3	39	34	—	1	15	33	5	21	**77**	61	—	4	12	**77**
»	Bronchopneumonia	—	2	—	—	—	2	—	—	—	**2**	1	—	1	—	**2**
»	Tuberculosis pulmonum	2	4	9	1	1	3	5	4	3	**17**	14	—	2	1	**17**
114	Angina tonsillaris	2	39	32	—	—	8	28	—	35	**73**	68	—	—	5	**73**
	Transport	69	469	618	31	22	285	358	202	295	**1,209**	1,103	2	10	94	**1,209**

Tab. Lit. O. *Årsrapport från Kungl. Allmänna Garnisonssjukhuset år 1891* (forts.).

N:r.	Sjuke personer.	Kvarliggande från 1890.	Insjuknade. Ålder. Under 21 år.	21–30 år.	31–40 år.	Öfver 40 år.	Årstid. Jan.–Mars.	April–Juni.	Juli–Sept.	Okt.–Dec.	Summa vårdade.	Afförde. Friske eller förbättrade.	Afpolletterade till sjukhus.	Döde.	Kvarliggande till 1892.	Summa vårdade.
	Transport	69	469	618	31	22	285	328	202	295	**1,209**	1,103	2	10	94	**1,209**
114	Angina phlegmonosa	—	3	2	—	—	2	1	1	1	**5**	5	—	—	—	**5**
»	Stomatitis	1	—	—	—	1	—	1	—	—	**2**	2	—	—	—	**2**
»	Glossitis	—	1	—	—	—	—	1	—	—	**1**	1	—	—	—	**1**
117	Gastricismus	—	11	18	4	—	12	7	3	11	**33**	33	—	—	—	**33**
122	Catarrhus ventriculi chronicus	—	2	2	3	1	1	2	2	3	**8**	8	—	—	—	**8**
120	Ulcus ventriculi	—	—	1	—	—	—	—	—	1	**1**	—	—	—	1	**1**
122	Entero-colitis	—	1	2	—	1	1	2	1	—	**4**	4	—	—	—	**4**
»	Diarrhœa	—	2	3	—	—	1	1	3	—	**5**	5	—	—	—	**5**
»	Obstipatio	—	1	—	1	—	—	—	—	2	**2**	2	—	—	—	**2**
123	Perityphlitis	—	2	—	—	—	1	1	—	—	**2**	2	—	—	—	**2**
»	Koprostasis	—	1	—	—	—	—	1	—	—	**1**	1	—	—	—	**1**
130	Helmintiasis	—	—	1	—	—	—	1	—	—	**1**	1	—	—	—	**1**
133	Peritonitis	—	1	1	—	—	1	—	—	1	**2**	—	—	2	—	**2**
135	Icterus catharralis	1	4	2	—	—	1	3	1	1	**7**	7	—	—	—	**7**
127	Hernia	—	1	—	—	—	—	—	1	—	**1**	1	—	—	—	**1**
137	Nephritis acuta	1	1	2	—	—	—	2	1	—	**4**	4	—	—	—	**4**
»	» chronica	1	—	1	—	1	1	—	—	1	**3**	3	—	—	—	**3**
139	Hæmaturia	—	—	1	—	—	—	—	—	1	**1**	—	—	—	1	**1**
142	Cystitis	1	1	8	1	—	1	5	1	3	**11**	11	—	—	—	**11**
»	Incontinentia urinæ	—	2	—	—	—	1	1	—	—	**2**	2	—	—	—	**2**
143	Strictura urethræ	—	—	1	—	—	—	1	—	—	**1**	1	—	—	—	**1**
146	Epididymitis	1	9	26	3	1	7	8	17	7	**40**	37	—	—	3	**40**
»	Orchitis	1	8	10	—	—	2	12	—	4	**19**	18	—	—	1	**19**
»	Funiculitis	—	1	—	—	—	—	1	—	—	**1**	1	—	—	—	**1**
»	Hydrocele	—	1	1	1	—	—	—	2	1	**3**	3	—	—	—	**3**
»	Varicocele	—	4	1	—	—	—	1	1	3	**5**	4	—	—	1	**5**
»	Paraphimosis	—	—	2	—	—	1	—	—	1	**2**	2	—	—	—	**2**
»	Balanitis	—	—	2	—	—	—	—	—	2	**2**	—	—	—	2	**2**
148	Mastitis	—	—	1	—	—	—	1	—	—	**1**	1	—	—	—	**1**
150	Rheumatismus articularis	6	11	19	3	3	8	13	8	7	**42**	40	—	—	2	**42**
151	» muscularis	—	4	8	2	3	1	8	3	5	**17**	17	—	—	—	**17**
152	» gonorrhoicus	—	—	3	—	—	1	—	1	1	**3**	3	—	—	—	**3**
154	Myitis	—	1	1	—	1	—	2	—	1	**3**	3	—	—	—	**3**
»	Ruptura muscularis	—	—	1	—	—	—	1	—	—	**1**	1	—	—	—	**1**
»	Tendovaginitis	—	—	1	—	—	—	1	—	—	**1**	1	—	—	—	**1**
155	Synovitis	4	4	10	—	—	8	3	2	1	**18**	18	—	—	—	**18**
»	Bursitis	—	3	5	—	1	—	3	5	1	**9**	8	—	—	1	**9**
»	Arthroitis tuberculosa	1	1	1	—	—	—	1	1	—	**3**	2	—	1	—	**3**
»	Corpus alienum genus	1	—	—	—	—	—	—	—	—	**1**	1	—	—	—	**1**
156	Luxatio	1	—	2	—	—	1	1	—	—	**3**	3	—	—	—	**3**
»	Distorsio	—	4	2	—	—	2	4	—	—	**6**	6	—	—	—	**6**
159	Fractura	3	3	11	1	1	4	—	3	2	**19**	18	—	—	1	**19**
155	Genu valgum	—	1	—	—	—	—	7	1	—	**1**	1	—	—	—	**1**
161	Periostitis	2	7	8	—	1	6	4	3	3	**18**	16	—	—	2	**18**
»	Osteitis	—	—	2	—	—	—	1	—	1	**2**	2	—	—	—	**2**
164	Erysipelas	11	11	10	—	—	6	9	—	6	**32**	27	—	—	5	**32**
165	Morbi cutanei parasitici	—	34	15	—	—	16	18	10	5	**49**	49	—	—	—	**49**
166	Alii morbi cutanei	2	9	16	3	1	14	6	6	3	**31**	29	—	—	2	**31**
»	Clavus	—	—	1	—	—	1	—	—	—	**1**	1	—	—	—	**1**
167	Contusio	—	4	6	1	2	3	4	2	4	**13**	13	—	—	—	**13**
173	Combustio	—	—	—	2	—	—	—	—	2	**2**	1	—	—	1	**2**
168	Vulnus	4	17	26	1	—	9	17	8	10	**48**	41	—	1	6	**48**
169	Ulcus	—	4	3	—	1	3	3	1	1	**8**	8	—	—	—	**8**
»	Unguis incarnatus	—	19	12	—	—	4	12	5	10	**31**	29	—	—	2	**31**
170	Abscessus	2	6	11	—	1	6	5	3	4	**20**	18	—	—	2	**20**
»	Phlegmone	—	7	14	—	—	7	9	3	2	**21**	20	—	—	1	**21**
171	Furunculus	—	5	—	—	—	3	2	—	—	**5**	5	—	—	—	**5**
172	Carbunculus	1	2	4	—	—	1	3	2	—	**7**	7	—	—	—	**7**
193	Cancer	—	—	—	2	2	2	—	—	2	**4**	4	—	—	—	**4**
176	Cysta	1	1	2	—	—	1	1	1	—	**4**	4	—	—	—	**4**
»	Atheroma	—	3	2	—	—	2	—	—	3	**5**	5	—	—	—	**5**
»	Condyloma	—	1	7	—	—	1	2	4	1	**8**	8	—	—	—	**8**
»	Hæmatoma	—	1	—	—	—	1	—	—	—	**1**	1	—	—	—	**1**
»	Lymphoma	—	—	3	—	—	—	2	1	—	**3**	3	—	—	—	**3**
»	Hypertrophia tonsillaris	1	1	2	—	—	2	—	—	1	**4**	4	—	—	—	**4**
»	Struma	—	—	1	—	—	—	1	—	—	**1**	1	—	—	—	**1**
178	Lipoma	—	—	1	—	—	—	—	1	1	**1**	1	—	—	—	**1**
—	Pediculi	—	1	—	—	—	—	—	—	—	**1**	1	—	—	—	**1**
—	Simulatio	—	1	5	—	—	4	—	—	2	**6**	6	—	—	—	**6**
—	Morbus nullus	—	2	2	—	—	4	—	—	—	**4**	4	—	—	—	**4**
	Summa	**116**	**694**	**923**	**59**	**44**	**439**	**554**	**310**	**417**	**1,836**	**1,692**	**2**	**14**	**128**	**1,836**

Garnisonen i Göteborg utgjordes af 815 man af Göta artilleriregemente. Antalet sjuke vid garnisonssjukhuset uppgick till 453. Af infektionssjukdomar förekommo veneriska sjukdomar (33), influensa (73), tyfoidfeber (3). (*Ericson.*)

Garnisonen i Kristianstad bestod af 823 man af Vendes artilleriregemente. Sjukantalet var 564. Bland infektionssjukdomarna märkas mässling (16), frossa (4), venerisk sjukdom (12). (*Svanberg.*)

Garnisonen i Landskrona. 475 man af Vendes artilleriregemente. Sjukantalet 361. Medeltal sjuke per dag 9·38. Mässling (2), nervfeber (3), påssjuka (43), veneriska sjukdomar (5) äro anmälda. (*Samuelsson.*)

Garnisonen i Malmö utgjordes af 347 man af Kronprinsens husarregemente. 122 sjukdomsfall vårdades under året. Underhållsdagarnas antal å sjukhus utgjorde 1,818, utom sjukhus 573. Af infektionssjukdomar inträffade tyfoidfeber (2), difteri (2), venerisk sjukdom (17). (*Falck.*)

Garnisonen i Helsingborg utgjordes af 334 man af Kronprinsens husarregemente. 244 sjukdomsfall inträffade under året. Underhållsdagarnas antal var 2,805. Tyfoidfeber (2), influensa (12), påssjuka (16), venerisk sjukdom (7) äro anmälda. (*Collin.*)

I afseende på sjukligheten inom garnisonsorterna i Skåne lämnar Tab. Lit. S upplysning. 1,291 sjuka vårdades. Underhållsdagarnas antal uppgick till 4,398 utom och 9,662 på sjukhus. (*Falck.*)

Garnisonen å Karlsborg uppgick sammanräknadt till 1400 man af Göta artilleriregemente, Sappörbataljonen, indelta arméns volontär- och korpralskolor m. m. Till sjukvård hafva äfven upptagits de insjuknade af den arbetsstyrka, som varit använd till fästningsbyggnaderna.

Å garnisonssjukhuset vårdade sjukdomsfall hafva uppgått till 479, hvaribland mässling 2, skarlakansfeber 2, tyfoidfeber 3, influensa 141, venerisk sjukdom 8. Underhållsdagarnas antal 4,944. Medeltal sjuke per dag 13·5. (*Andreæsson.*)

Garnisonen å Vaxholm och Oskar Fredriksborg, 231 man af Vaxholms artillerikår. Sjukantalet på sjukhus 217, medeltal sjuke per dag 6·84, underhållsdagarnas antal 2,498. Mässling 10, nervfeber 1, venerisk sjukdom 21. (*Vester.*)

Värfvade arméns disciplinkompani i Varberg, 72 man, hade sammanräknadt 172 sjukdomsfall, mest bröstkatarrer, reumatiska åkommor och yttre skador. Antalet sjukdagar i kasernen och på sjukhuset 634, medeltal sjuke per dag 1·74. (*Carlsson.*)

Tab. Lit. P. *Sjuktillförselns månatliga till- och aftagande vid Allmänna Garnisonssjukhuset under år 1891.*

Månader.	Inkomne.	Utskrifne.	Döde.	Medeltal sjuke per dag.	Underhållsdagar.	Medeltal inkomne per dag.	Antal utskrifne hvar 5:e dag.	Ordningsföljd mellan månaderna från maximum till minimum af sjuktillförseln.
Januari	154	105	1	142·3	4,421	4·9	17·5	Juni.
Februari	86	122	2	139·3	3,903	3·1	20·3	Maj.
Mars	136	105	2	145·8	4,522	4·3	17·5	December.
April	169	151	1	150·7	4,521	5·6	25·2	April.
Maj	187	200	1	170·9	5,300	6·0	33·3	Januari.
Juni	191	185	1	161·5	4,846	6·3	30·8	Mars.
Juli	103	142	1	119·2	3,698	3·3	23·7	November.
Augusti	101	117	1	103·1	3,199	3·2	19·5	Juli.
September	75	77	—	96·2	2,886	2·5	12·8	Augusti.
Oktober	62	81	—	81·5	2,529	2·0	13·5	Februari.
November	115	85	2	97·1	2,915	3·8	14·2	September.
December	183	155	2	113·6	3,524	5·9	25·8	Oktober.
Summa	**1,562**	**1,525**	**14**	**126·7**	**46,264**	4·3	21·2	

Tab. Lit. Q. *Från särskilda kårer vårdade sjuke å Allmänna Garnisonssjukhuset under år 1891.*

Regementen och kårer.	Kvarliggande från år 1890.	Inkomne.	Summa.	Utskrifne.	Döde.	Afskedade.	Kvarliggande till år 1892.	Summa.	Underhållsdagar.	Medeltal underhållsdagar för hvarje sjuk.
Officerare	3	12	**15**	15	—	—	—	**15**	573	38·2
Svea lifgarde	17	146	**163**	142	1	—	20	**163**	5,357	32·9
Lifgardet till häst	10	178	**188**	170	5	2	11	**188**	5,181	27·6
Andra lifgardet	12	289	**301**	278	2	—	21	**301**	9,638	32·0
Svea artilleriregemente	30	226	**256**	237	3	4	12	**256**	7,051	27·5
Pontonierbataljonen	9	235	**244**	217	—	—	27	**244**	5,779	23·7
Svea trängbataljon	3	47	**50**	47	—	—	3	**50**	1,203	24·1
Flottan	16	307	**323**	300	1	—	22	**323**	8,456	26·2
Främmande kårer	1	22	**23**	23	—	—	—	**23**	613	26·7
Beväring	—	94	**94**	92	2	—	—	**94**	1,802	19·2
Afskedade	1	6	**7**	4	—	—	3	**7**	611	87·3
Summa	**102**	**1,562**	**1,664**	**1,525**	**14**	**6**	**119**	**1,664**	**46,264**	**27·8**

Tab. Lit. R. *Månatliga omsättningen af de på Allmänna Garnisonssjukhusets medicinska afdelning vårdade sjuke år 1891.*

N:r.	Sjukdomar.	Kvarliggande från 1890.	Januari.		Februari.		Mars.		April.		Maj.		Juni.		Juli.		Augusti.		September.		Oktober.		November.		December.		Summa.	
			Inkomne.	Döde.	Inkomne.	Döde.	Inkomne.	Döde.	Inkomne.	Döde.	Inkomne.	Döde.	Inkomne.	Döde.	Inkomne.	Döde.	Inkomne.	Döde.	Inkomne.	Döde.	Inkomne.	Döde.	Inkomne.	Döde.	Inkomne.	Döde.	Vårdade.	Döde.
4	Varicellæ	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
5	Morbilli	10	31	—	16	—	8	—	4	—	3	—	13	—	12	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	98	—
6	Scarlatina	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	7	—	9	—
10	Febris typhoides	2	1	—	—	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	2	1	1	—	13	1
20	Influensa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	—	46	—
21	Parotitis	—	4	—	—	—	1	—	27	—	30	—	5	—	—	—	1	—	1	—	1	—	2	—	14	—	86	—
22	Febris intermittens	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—
24	Diphteria	—	—	—	—	—	2	—	2	—	3	—	9	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	19	—
25	Syfilis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—
26	Chancre	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
27	Gonorrhœa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	4	—
38	Chlorosis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	3	—
40	Alcoholismus chronicus	1	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	1	—	8	—
»	Dilirium tremens	—	—	—	1	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—
58	Paranoia	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
69	Meningitis cerebralis	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1
73	Epilepsia	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
77	Hypochondria	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
78	Katalepsia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—
79	Mogigraphia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
80	Paralysis	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
81	Neuralgia	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	5	—
84	Morbus Basedowii	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
85	Amblyopia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
»	Dacryocystitis	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
»	Otitis	1	5	—	1	—	2	—	1	—	—	—	3	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	17	—
89	Pericarditis	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	—
»	Vitium organ. cordis	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	11	—
»	Palpitatio cordis	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
90	Aneurisma	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
93	Epistaxis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—
95	Laryngitis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	3	—
99	Pleuritis	3	3	—	—	—	5	—	1	—	1	—	2	—	4	—	1	—	2	—	—	—	—	—	5	—	27	—
100	Empyema	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
104	Bronchitis	4	9	—	3	—	4	—	10	—	11	—	6	—	3	—	—	—	3	—	2	—	5	—	14	—	74	—
106	Emphysema	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	4	—
111	Hæmoptysis	1	1	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	6	—
113	Pneumonia acuta	3	4	—	5	—	6	—	14	1	8	—	11	—	3	—	—	1	2	—	1	—	4	—	16	2	77	4
»	Broncho-pneumonia	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1
114	Angina tonsillaris	1	2	—	1	—	3	—	10	—	7	—	9	—	—	—	—	—	—	—	1	—	15	—	19	—	68	—
»	» phlegmonosa	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	5	—
113	Tuberculosis pulmonum	2	—	—	2	—	1	—	3	—	—	1	1	—	2	1	2	—	1	—	2	—	1	—	—	—	17	2
114	Stomatitis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
117	Gastricismus	—	3	—	2	—	7	—	1	—	3	—	3	—	—	—	3	—	—	—	1	—	3	—	7	—	33	—
122	Catarrhus ventriculi chron.	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	1	—	1	—	—	—	2	—	1	—	—	—	8	—
120	Ulcus ventriculi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
122	Entero-colitis	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	4	—
»	Diarrhæa	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	5	—
»	Obstipatio	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	2	—
123	Perityphlitis	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
»	Coprostasis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
130	Helminthiasis	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
133	Peritonitis	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	2	2
135	Icterus catarrhalis	1	—	—	—	—	1	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	7	—
137	Nephritis acuta	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	4	—
»	» chronica	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3	—
439	Hæmaturia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
142	Incontinentia vesicæ	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
»	Cystitis	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
146	Orchitis	—	1	—	—	—	1	—	3	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	17	—
150	Rheumatismus articulorum	6	4	—	1	—	3	—	2	—	6	—	5	—	6	—	2	—	—	—	—	—	3	—	4	—	42	—
151	» musculorum	—	—	—	—	—	1	—	3	—	1	—	4	—	1	—	1	—	1	—	1	—	3	—	1	—	17	—
154	Myitis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—
161	Periostitis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	2	—
164	Erysipelas	8	2	—	2	—	1	—	4	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	3	—	26	—
165	Morbi cutanei parasitici	—	8	—	5	—	3	—	—	—	5	—	13	—	—	—	6	—	4	—	2	—	3	—	—	—	49	—
166	Alii morbi cutanei	2	4	—	3	—	6	—	1	—	3	—	1	—	1	—	1	—	2	—	—	—	1	—	1	—	26	—
168	Vulnus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
169	Ulcus anticruris	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
170	Phlegmone	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
171	Furunculus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
92	Lymphadenitis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
193	Carcinoma ventriculi	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—
170	Angina Ludovici	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
—	Pediculi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—
—	Morbi simulati	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	6	—
—	Morbus nullus	—	1	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—
	Summa	55	105	2	49	1	68	—	99	1	102	2	109	—	39	1	22	1	24	—	23	—	68	2	154	2	917	12

Garnisonen i Hernösand, 40 man af Svea artilleri; svårare fall afpolletterades till länslasarettet.

Garnisonen i Visby, 75 man af Gotlands artillerikår. Lättare sjukdomsfall hafva vårdats i kasernen. (*Ramberg.*)

Krigsskolan vid Karlberg. Elevantalet har varit 127. Sjukantalet 57. Medeltalet underhållsdagar för hvarje sjuk 10·95. Medeltal sjuke per dag 1·71. Tyfoidfeber 1, veneriska sjukdomar 17, yttre skador 9. (*Kull.*)

Vid Flottans station i Karlskrona utgjorde personalens styrka omkr. 3,000 man, däri inberäknadt garnisonskommenderingen. Å sjukhuset vårdades 1,043, i kvarter 956 (Tab. Lit. T). Underhålldagarnas antal var 29,671 eller i medeltal för hvarje sjuk 14·8 dagar. Medeltal sjuke för dag vid stationen uppgick till 81·2. Af infektionssjukdomar hafva förekommit mässling (27), tyfoidfeber (2), påssjuka (25), venerisk sjukdom (93), smittosam ögonsjukdom (6). (*Fürst.*)

Tab. Lit. S. *Vid garnisonsorterna i Skåne vårdade sjuke, år 1891.*

Garnisonsorter.	Personalens styrka.	Kvarliggande från år 1890.	Insjuknade.	Summa.	Afförde. Friske eller förbättrade.	Afförde. Afpolletterade till annan sjukvårdsinrättning.	Döde.	Kvarliggande till år 1892.	Underhållsdagar för utom sjukhus vårdade.	Underhållsdagar för å sjukhus vårdade.	Medikamentskostnad.
Kristianstad	823	4	560	**564**	392	171	—	1	2,422	3,019	788·36
Landskrona	475	4	357	**361**	221	132	1	7	1,068	2,355	510·96
Malmö	347	2	120	**122**	14	108	—	—	573	1,818	265·02
Helsingborg	334	1	243	**244**	60	184	—	—	335	2,470	291·20
Summa	**1,979**	**11**	**1,280**	**1,291**	**687**	**595**	**1**	**8**	**4,398**	**9,662**	**1,855·54**

Tab. Lit. T. *Från Flottans särskilda kårer och stater vid Karlskrona station vårdade sjuke, år 1891.*

Kårer och stater.	Å sjukhuset. Kvarliggande från 1890.	Å sjukhuset. Insjuknade.	Å sjukhuset. Summa vårdade.	Å sjukhuset. Friske.	Å sjukhuset. Döde.	Å sjukhuset. Kvarliggande till 1892.	I kvarter. Kvarliggande från 1890.	I kvarter. Insjuknade.	I kvarter. Summa vårdade.	I kvarter. Friske.	I kvarter. Afpolletterade.	I kvarter. Döde.	I kvarter. Kvarliggande till 1892.
Officerare och vederlikar	—	5	**5**	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Underofficerare och vederlikar	—	8	**8**	7	—	1	14	109	**123**	106	5	4	8
Matroskompanierna	6	396	**402**	391	2	9	—	51	**51**	45	2	—	4
Eldare- och handtverkskompanierna	—	83	**83**	80	—	3	2	110	**112**	107	1	—	4
Båtsmanskompanierna	1	104	**105**	101	3	1	—	—	—	—	—	—	—
Skeppsgossekåren	3	201	**204**	202	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Sjöbeväring	—	50	**50**	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Daglönare	3	84	**87**	79	6	2	34	629	**663**	574	50	9	30
Minörkompaniet	—	26	**26**	26	—	—	1	6	**7**	7	—	—	—
Fortifikationsarbetare	—	4	**4**	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Fästningsartillerister	1	65	**66**	66	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ryska matroser	—	3	**3**	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	**14**	**1,029**	**1,043**	**1,011**	**12**	**20**	**51**	**905**	**956**	**839**	**58**	**13**	**46**

Tab. Lit. U. *Från Flottans särskilda kårer och stater vid Stockholms station vårdade sjuke, år 1891.*

Kårer och stater.	Kvarliggande från år 1890.	Insjuknade.	Summa vårdade.	Friske.	Afpolletterade.	Döde.	Kvarliggande till 1892.	Underhållsdagar för hela antalet.	Underhållsdagar för hvarje sjuk i medeltal.
Officerare och vederlikar } Underofficerare och vederlikar }	1	306	**307**	301	5	1	—	4,612	3·2
Matroskompanierna	—	328	**328**	173	155	—	—		
Eldare- och handtverkskompanierna	1	62	**63**	24	39	—	—		
Minörkompaniet	—	50	**50**	20	30	—	—		
Båtsmanskompanierna	—	70	**70**	23	47	—	—		
Sjöbeväringen	—	7	**7**	1	6	—	—		
Daglönare	7	630	**637**	593	22	7	15		
Extra arbetare	—	—	—	—	—	—	—		
Skeppsgossekompaniet	—	4	**4**	3	1	—	—		
Summa	**9**	**1,457**	**1,466**	**1,138**	**305**	**8**	**15**		

För utbildning af sjukvårdare vid flottan hafva 2:ne sjukvårdskurser, hvardera på 3 månader, blifvit hållna. 12 man hafva därvid blifvit godkända. Inom excercisskolan har den reglementerade kursen i helso- och förbandslära blifvit genomgången. (*Forssberg.*)

Antalet vårdade vid *Flottans station i Stockholm*, där styrkan uppgick till högst 999, lägst 816 man, framgår af Tab. Lit. U. Af 1,466 insjuknade afpolletterades till Allmänna garnisonssjukhuset 305 och afledo 8. Mera allmänt förekommande sjukdomar voro influensa, lung-, svalg- och magkatarrer, diarréer, frossor, reumatiska åkommor samt yttre skador. Underhållsdagarnas antal var 4,612, medeltal sjuke per dag 12·66. (*v. Döbeln.*)

Under året hafva från flottans stationer varit rustade fartyg för sjötåg under den tid och med den besättningsstyrka, som Tab. Lit. V utvisar. Den sammanräknade besättningsstyrkan utgjorde 2,993 man, af hvilka 550 voro sjukskrifna.

Tab. N:o 26 innefattar ett sammandrag af inkomna berättelser om å *garnisonssjukhusen* och *flottans sjukhus* vårdade sjukdomar, hvaraf bland annat inhämtas, att därstädes vårdats 155 fall af mässling, 11 fall af skarlakansfeber, 29 fall af tyfoidfeber (1 dödsfall), 280 fall af influensa, 22 fall af difteri, 90 fall af syfilis, 560 fall af veneriskt sår och dröppel, 199 fall af akut lung- och lungsäcksinflammation (7 dödsfall), 54 fall af kronisk lung- och lungsäcksinflammation (6 döde), 4 fall af bukhinneinflammation (2 döde), 10 fall af kronisk maginflammation (1 död) o. s. v.

2. Af rapporterna röranda *sjukvården vid indelta arméns och beväringsmanskapets vapenöfningar* inhämtas, att befälsmöten fortgått i 10—21 dagar, rekryt- och remontmöten samt förberedande korpralskolor i 50—200 dagar, regementsmöten i 14—24 dagar och beväringsmöten i 24—42 dagar.

Af Tab. N:o 25, som utgör ett sammandrag af rapporter rörande sjukvården under dessa vapenöfningar, inhämtas, att under *befälsmötena*, med en personal af 8,382 man, de sjukrapporterades antal utgjorde i läger 654 och på sjukhus 48. Under mötestiderna hafva 681 blifvit till helsan återställda och 16 vid mötenas slut varit kvar till fortsatt behandling under följande möte. Antalet sjukdagar utgjorde 3,286.

Vid samtliga regementens och kårers, hvar för sig å egna mötesplatser eller etablissementer hållna *rekrytmöten, excercisskvadroner och förberedande underbefälsskolor*, med en styrka af tillsammans 6,937 man, hafva i lägren 2,701 och på sjukhusen 345 man varit under läkarebehandling. Af hela antalet hafva 3,010 blifvit till helsan återställda, 11 hafva blifvit afpolletterade till allmän sjukvårdsinrättning och 21 under fortsatt behandling kvarlegat samt 4 aflidit. Hela antalet sjukdagar utgjorde 13,499.

Under *regementsmötena* utgjorde den sammanräknade styrkan 26,136 man, hvaraf i läger vårdades 4,510 och på sjukhus 437. Till helsan återställdes 4,896 och vid mötenas slut voro 31 kvarliggande; till allmänna sjukvårdsinrättningar afpolletterades 15. Antalet sjukdagar utgjorde 24,532.

Den å mötesplatserna sammandragna *beväringsstyrkan* utgjorde af första klassen 29,598 och af andra klassen 24,315, eller sammanräknadt 53,913 man, hvaraf 7,152 sjukrapporterades i lägren och 1,114 å sjukhus. Till helsan hafva under mötestiderna 8,065 blifvit återställda och 99 blifvit afpolletterade till allmän sjukvårdsinrättning; 22 hafva aflidit och 80 efter mötenas slut kvarlegat till fortsatt behandling. Antalet underhållsdagar utgjorde 35,765.

Angående sjukvårds- och helsoförhållandena under vapenöfningarna må ur rapporterna därom anföras:

Första fördelningen. I fråga om väderleken så följde på den långa vintern en kall vår, men från och med midten af maj inträffade torr och blid väderlek, som fortfor till mot slutet af juli, hvarefter vädret i allmänhet var regnigt och ruskigt till slutet af september, då efterhösten blef synnerligen blid och varm. Väderleken kan således sägas hafva varit synnerligen gynnsam under tiden för de större mötena. Men det oaktadt har sjukligheten just under dessa möten varit i allmänhet betydlig, och detta isynnerhet på Ränneslätt, Refvinge och Bredåkra.

Antalet af de vid stamtruppen under samtliga möten sjukrapporterade har nämligen uppgått till 1,361 af närvarande

Tab. Lit. V. *Sammandrag af rapporter rörande sjukvården under sjötåg och sjöbeväringens öfningar, år 1891.*

Fartygens namn och slag.	Expeditionens ändamål.	Expeditionens längd. Mån.	Dag.	Besättningens styrka.	Sjukantalet.
Korvetten Freja	Vinterexpedition till Medelhafvet	7	24	274	108
» Norrköping	Sommarexpedition till Östersjön och Nordsjön	5	13	340	136
Fregatten Vanadis	» » Medelhafvet	4	10	361	33
Skeppsgossebriggarna	» » Östersjön	3	15	257	55
Skolfartyget Stockholm Kanonbåten Skagul » Gunhild	Skjutskola	2	11	327	28
Skolfartyget Stockholm	Beväringsöfningar	1	28	595	71
Kanonbåten Verdande	Eskaderöfningar i Östersjön	1	23	74	5
Logementsfartyget Eugenie	Beväringsöfningar	1	22	246	40
» »	Mineringsöfningar	1	16	234	52
Pansarbåten Göta	Sommarexpedition till Östersjön	1	20	204	16
Chefsfartyget Drott	» » Östersjön och Vestkusten	5	—	81	6
	Summa	**37**	**2**	**2,993**	**550**

8,825 man eller 15·42 %, och dagliga medeltalet under regementsmötena sjuka till 140·9 af 5,544 man eller 2·54 %, under det förhållandet 1890 var 855 sjuka af 8,665 eller 10·2 % och dagliga medeltalet sjuka under regementsmötena 116·35 af 5,697 eller 2 %.

Af båda klassernas beväringsmanskap — 9,041 man — hafva varit sjukrapporterade 1,562 eller 17·28 % emot under förlidet år 884 af 8,654 man eller 10·2 %.

Sjukligheten och dagliga medelsjukprocenten hafva således under årets alla mötesperioder varit större än under sistl. års.

I afseende på sjukdomskonstitutionen hafva under samtliga möten och skolor inom 1. militärdistriktet, katarrer i digestions- och respirationsorganens slemhinnor jämte akuta lunginflammationer utgjort de förherrskande sjukdomsformerna. Antalet infektionssjukdomar har jämförelsevis varit obetydligt.

(*Falck.*)

Andra fördelningen. Den betydliga sjuklighet, som vid årets vapenöfningar med 2. fördelningen varit rådande, bör enligt vederbörande regementsläkares rapporter tillskrifvas den influensaepidemi, som vid mötenas början var gängse inom Småland och Östergötland. Så upptaga de inkomna sjukförslagen 991 fall af influensa, nämligen 277 vid 1. Lifgrenadierregementet, 290 vid 2. Lifgrenadierregementet, 38 vid Jönköpings, 368 vid Kalmar- och 18 vid Smålands husarregemente. Då därjämte det till vapenöfningarna inryckande manskapet till en ej ringa del utgjordes af sådana, som nyss genomgått nämnda sjukdom, hvars konvalescensstadium i många fall kännetecknas af under längre tid nedsatta kroppskrafter, så var det ju att befara, det motståndskraften mot andra sjukdomsformer skulle vara minskad och mottagligheten för dessa sålunda ökad. Bland de sjukdomar, som företrädesvis varit en följd af influensan och på grund af denna mer än vanligt svårartade, voro lunginflammationerna de mest anmärkningsvärda. Af dylika hafva under årets möten förekommit 86 fall, af hvilka 7 slutade med döden. Antalet patienter i denna sjukdom har varit ungefär lika fördeladt mellan distriktets 4 infanteriregementen.

Slutligen torde bland under mötestiden förekommande mindre vanliga sjukdomar böra anmärkas den mässlingsepidemi, som under rekrytmötets första omgång och första beväringsmötet uppträdde å Lifgrenadierregementenas mötesplats, Malmen. Af nämnda sjukdom förekommo därstädes 25 fall, hvilka vårdades dels i enskild förhyrd lokal, dels i särskildt rum å sjukhuset.

Sedan numera beslutat är, att mathallar skola uppföras äfven för 1. Lifgrenadierregementets manskap blifver nästkommande år intet af fördelningens regementen i saknad af dylika.

(*Appelberg.*)

Tredje fördelningen. Väderleken har under årets möten varit ovanligt blåsig och regnig med lägre medeltemperatur än den för årstiden normala. Kortvariga undantag utgjorde den sista hälften af juni och den första hälften af juli månader, hvilka i någon mån närmade sig vanlig sommarvärme. Denna regniga väderlek nådde sin höjd under regementsmötena, hvilka inom hela fördelningen voro sammandragna under sista veckan af augusti och första hälften af september, och har helt säkert i hög grad påverkat den sjukdoms-konstitution, som rådde under dessa och inom 2 regementen förorsakade mötets förtidiga upplösning.

Den sjukdom, som påtryckt hela sommaren sin prägel, har varit *influensan.* Redan i början af april visade sig i Göteborg och på vestkusten en epidemi af denna sjukdom, som visserligen icke i utbredning, men väl i intensitet kunde jämföras med den stora epidemi, som under 1889—90 års vinter utbredde sina vågor öfver hela den civiliserade världen. Vid Bohusläns regemente medföljde den från hemorten det till befälsmötet inryckta manskapet och fortfor å dess mötesplats till början af juli. Vid Elfsborgs regemente utbröt den i slutet af befälsmötet och varade till ofvannämnde tidpunkt. Vid sappörbataljonens och Göta artilleris beväringsmöten å Karlsborg uppträdde den under juni och juli månader med resp. 31 och 25 fall. Inom de på Axvall förlagda truppförbanden visade den sig i spridda fall under de båda beväringsmötena, men vann först under regementsmötena den stora utbredning (vid Vestgöta reg. 474 och vid Skaraborgs reg. 246 insjuknade), att vederbörande ansågo sig böra upplösa dem. De enda trupper, som förskonades från densamma, voro Lifregementets husarkår å Sanna hed och Hallands bataljon å Skedala hed, hvilket var så mycket anmärkningsvärdare, som denna sjukdom å förra stället hemsökte det närbelägna infanteriregementet och den importerades till det senare stället med ditkommenderade soldater.

Frånsedd denna epidemi var helsotillståndet ganska godt å alla mötesplatser.

(*Vestman.*)

Fjärde fördelningen. Uplands regemente. Under rekrytmötets andra omgång insjuknade mellan den 24 och 29 augusti en stor del af manskapet i gastrointestinalkatarr. 39 man voro sjukanmälda. Härtill kommer ytterligare några, som voro så lindrigt sjuke att de ej anmälde sig utan deltogo i öfningarna. Dessas antal torde kunna uppskattas till 5 à 6.

Angående orsaken till dessa sjukdomsfall må anföras att provianten varit af god beskaffenhet, men att däremot vattenledningsvattnet, under de dagar vattenreservoiren vid hospitalet rengjordes, var grumligt och missfärgadt. Detta inträffade första gången den 24 augusti. Sedan vattnet varit afstängdt några timmar, visade det vatten, som kom under tiden närmast efter vattnets påsläppande, ofvan anförda beskaffenhet. Detsamma var förhållandet under de närmast följande dagarna. Den 24 augusti sjukanmäldes 3 och följande dag hade ytterligare 9 insjuknat med ofvan beskrifna symptom. Sedan dess ökades antalet sjuke dag efter dag och steg den 29 till 29. Sistnämnda dag afstängdes vattenledningen och vatten hämtades från en källa nedanför Polacksbacken. Sedan dess har endast ett fall af diarré förekommit, detta dock ej förr än den 5 september.

(*Schultz.*)

Femte fördelningen. Under årets möten har väderleken varit i maj kall och vacker, sedan växlande värme och regn, samt under större delen af regementsmötet på de flesta ställena ihållande regn. Sjukligheten i allmänhet ringa, om man fränser de epidemier af influensa, som visade sig hos Vestgötadals och Nerikes regementen under deras regementsmöten.

Lung- och lungsäcksinflammationer ha som alltid visat sig, ehuru i år högst sparsamt och lindrigt, utom vid Vestmanlands regemente, där af 8 fall tvenne slutade med döden.

(*Haak.*)

Tab. Lit. X. *Sammandrag af rapporter om revaccination af nyanvärfvadt manskap vid armén, år 1891.*

Regementen och kårer.	Antal revacci-nerade.	Resultatet af revaccinationen. Äkta vaccin-koppor.	Osäkert.	Intet.
Norra Skånska infanteriregementet . . .	43	25	4	14
Södra » » . . .	66	11	8	47
Smålands grenadierkår	27	3	2	22
Kronobergs regemente	71	61	5	5
Skånska husarregementet	77	36	3	38
» dragonregementet	62	31	10	21
Kronprinsens husarregemente	90	59	—	31
Vendes artilleriregemente	219	125	27	67
1. Lifgrenadierregementet	64	41	3	20
2. »	58	25	16	17
Jönköpings regemente	46	14	2	30
Kalmar »	47	21	15	11
Smålands husarregemente	30	21	2	7
Vestgöta regemente	60	36	7	17
Skaraborgs »	67	33	5	29
Elfsborgs »	53	38	5	10
Bohusläns »	42	32	7	3
Hallands bataljon	14	4	—	10
Lifregementets husarkår	29	12	2	15
Göta artilleriregemente	237	186	—	51
Sappörbataljonen	60	49	1	10
Svea lifgarde	252	199	29	24
Andra lifgardet	164	119	20	25
Transport	1,878	1,181	173	524
Transport	1,878	1,181	173	524
Uplands regemente	66	50	8	8
Södermanlands regemente	57	18	7	32
Lifgardet till häst	101	58	—	43
Svea artilleriregemente	196	139	22	35
Vaxholms artillerikår	95	64	—	31
Pontonierbataljonen	104	71	15	18
Svea trängbataljon	65	63	1	1
Lifregementets grenadierkår	27	7	5	15
Vestgötadals regemente	34	40	6	8
Vestmanlands »	51	47	—	4
Nerikes »	55	19	7	33
Vermlands »	54	31	4	19
» fältjägarekår	37	33	—	4
Lifregementets dragonkår	35	26	4	5
Dalregementet	59	13	—	46
Helsinge regemente	50	30	14	6
Norrbottens fältjägarekår	47	28	—	19
Vesterbottens »	41	6	5	30
Jämtlands »	40	17	3	20
Vesternorrlands bataljon	7	1	1	5
Jämtlands hästjägarekår	16	2	1	13
Gotlands artillerikår	18	13	3	2
Summa	**3,157**	**1,957**	**279**	**921**

Tab. Lit. Y. *Omsättning i militärläkarebefattningar, år 1891.*

	Hären. Lediga vid årets början.	Ledigblifna genom dödsfall.	afsked.	transport eller befordran.	Summa.	Återbesatta.	Lediga vid årets slut.	Flottan. Lediga vid årets början.	Under året ledigblifna.	Återbesatta.	Lediga vid årets slut.
Regementsläkaretjenster	2	—	1	—	**3**	—	3	—	1	1	—
Förste bataljonsläkaretjenster	2	—	—	—	**2**	1	1	—	1	1	—
Andre »	7	—	1	2	**10**	9	1	—	—	—	—
Stipendiater	—	—	8	3	**11**	11	—	—	8	8	—
Summa	**11**	—	**10**	**5**	**26**	**21**	**5**	—	**10**	**10**	—

Tab. Lit. Z. *Fältläkarekontorets inkomster och utgifter för härens medicinal-, instrumental- och veterinär-attiralj, år 1891.*

Af behållna medel från 1890 tillkommer. Anslaget till komplettering af härens medicinal- och instrumental-attiralj.	Anslaget till underhåll af veterinär-attiralj.	Inkomster. Beviljadt anslagsbelopp.	Influtna diverse ersättningsmedel.	Summa tillgångar.	Utgifter. För komplettering af härens medicinal- och instrumental-attiralj.	För underhåll af veterinär-attiralj.	Till följande år behållna medel.	Summa utgifter.
2,200 71	584 53	— —	1,016 58	**3,801** 82	2,447 08	18 —	1,336 74	**3,801** 82
2,785: 24								

Sjette fördelningen. Af infektionssjukdomar har influensa varit den förherrskande och starkt utbredd på Jämtlands fältjägarekår och Vesternorrlands bataljon. På den förra kåren anser regementsläkaren, att omkring 50 % af den på Frösön sammandragna styrkan under kår- och beväringsmötena varit däraf angripna och många ganska allvarsamt. Som följdsjukdomar uppträdde lung- och lungsäcksinflammationer, inflammationer i mellanörat och akuta reumatismer. På Sånga Mo uppträdde influensa under första beväringsmötet och utbredde sig som vanligt mycket hastigt. Den 9 juni antecknades första sjukdomsfallet och på några dagar ökades antalet, så att cirka 100 man dagligen voro sjukskrifna.

Under slutet af juli och början af augusti uppträdde på Frösön diarréer, till en del blodiga, och i jämförelsevis större antal Samtidigt hade vattnet i brunnarna, till följd af en ihållande torka, sjunkit betydligt, men sedan regn tillkommit med svalare luft och ökadt vattenstånd i brunnarna, så upphörde sjukdomen. (*Hesselgren.*)

3. Af redogörelsen för *särskilda utbildningskurser* framgå följande uppgifter:

Militärläkarekursen vid Allmänna garnisonssjukhuset, från den 14 september till och med den 20 december, bevistades af 12 militärläkare, hvarjämte de vid sjukhuset anställde underläkarne delvis bevistade föreläsningarna. Förutom det under detta år tillkomna ämnet bakteriologi har undervisningen meddelats efter samma plan som under de föregående åren, i militär helsovårdslära (34 hygieniska exkursioner), hygienisk kemi (näringsmedlens sammansättning och nutritionsvärde, vatten- och luftanalyser), kirurgisk operationslära (332 operationer), ögonundersökningar, otiatri och öronundersökningar, militär medicinal lagfarenhet, militära ämnen, sanitetstjensten i fält, jämte krigsspelsöfningar, kartläsning och ridning. De kommenderade läkarne hafva bestridt sjukvård vid sjukhuset, lämnat undervisning åt sjukvårdseleverna samt ledt deras öfningar uti sjuktransport. (*Edholm.*)

Lärokurser för utbildning af sjukvårdssoldater vid Allmänna garnisonssjukhuset och vid Karlsborg. Dessa hafva fortgått i vanliga 4-månaders kurser för sjukvårdselever från värfvade och indelta armén samt från trängens sjukvårdskompani, sammanräknadt för omkring 100 man. De kommenderade visade i allmänhet ett godt uppförande, och i afseende på helsotillståndet har ingenting varit att anmärka. (*Edholm.*)

Indelta kavalleriets volontär- och korporalskola å Ladugårdsgärdet. Kommenderingen utgjordes af 81 personer. Sjukantalet 116. Till höjandet af sjuksiffran har i väsentlig mån det stora antalet officersaspiranter, 13, bidragit. Dels yngre och mindre utvecklade, dels vid hitkomsten betydligt mindre vapenöfvade än de öfriga eleverna, kunde de under de första månaderna ej prestera samma uthållighet, som det mera öfvade manskapet. (*Seth.*)

Revaccination af rekryter har, såsom Tab. Lit. X utvisar, utfallit så, att hos 3,157 revaccinerade uppstått äkta skyddskoppor i 1,957 fall. 279 vaccinationer hafva lämnat osäkert och 921 intet resultat.

Tab. Lit. Y utvisar *omsättningen i militärläkarebefattningar.*

Under året hafva fältläkarekårens och flottans stipendiater blifvit beordrade att såsom extra läkare på kortare eller längre tid bestrida följande befattningar:

Militära befattningar vid armén	22
» » » flottan	16
Civila befattningar	25
Summa	63

Vid inskrifningsrevisioner med värnpliktige hafva till läkare och deras ersättningsmän 48 civile läkare blifvit af Medicinalstyrelsen förordnade samt vid remontmöten och beväringsmötenas andra omgång såsom extra läkare 7 civile läkare.

Fältläkarekontorets inkomster och utgifter för underhåll och kompletterande af äldre materiel inhämtas af Tab. Lit. Z.

Bidragen till *vetenskapliga resor* för militärläkares utbildning omförmäles under artikeln 9.

---

4. Barnmorskeväsendet.[1])

Vid rikets trenne läroanstalter för barnmorskor hafva under år 1891 inalles 111 elever blifvit till barnmorskor utexaminerade, däraf 59 vid Stockholms, 35 vid Göteborgs och 17 vid Lunds läroanstalt. Vidare hafva 83 barnmorskor, däraf 61 vid Stockholms och 22 vid Göteborgs läroanstalt, erhållit undervisning och efter anställdt förhör blifvit godkända i den instrumentala förlossningskonsten.

Antalet inträdessökande under året har utgjort 306, däraf 132 till vårterminen och 174 till höstterminen. Till kurserna i Stockholm hade anmält sig 228, till de i Göteborg 64 och till Lund 14, hvaraf antagits resp. 63, 41 och 12.

Enligt förslag af vederbörande barnmorskelärare har Medicinalstyrelsen såsom vanligt, jämlikt föreskriften i nåd. kung. den 5 Nov. 1880, bland eleverna vid läroanstalten i Stockholm antagit 12 och vid läroanstalten i Göteborg 6 frilärlingar, hvilka utmärkt sig för flit, god fattningsgåfva och ordentlighet, samt därjämte visat sig vara i behof af understöd.

Barnmorskornas antal utgjorde vid 1891 års slut, enligt ingångna uppgifter, 2,528.

1. Stockholms stad har 168 barnmorskor.

2. Stockholms län har 94 barnmorskor, däraf 89 instrumentexaminerade. Uti Södertelje stad bo 2, i Norrtelje 1 och i Öregrund 1. Stockholms distrikt har 18, Sotholms 8, Norrtelje distrikt 18, Östhammars 13, Sigtuna 14, Botkyrka 1, Drottningholms 7, Sundbybergs 1, Vermdö 6, Dalarö 2 och Österåkers 2.

3. Upsala län har 70 barnmorskor, däraf 65 instrumentexaminerade. Upsala stad har 11 barnmorskor, Enköping 4. Upsala distrikt har 22, Enköpings 13, Tibble 6, Tierps 5, Elfkarleö 4, Löfsta 3 och Dannemora 2.

4. Södermanlands län har 100 barnmorskor, däraf 96 instrumentexaminerade. Eskilstuna stad har 13, Mariefred 1, Nyköping 3, Strengnäs 1, Torshälla 1, Trosa 1. Daga distrikt har 4, Eskilstuna 13, Malmköpings 9, Nyköpings 20, Stora Malms 8, Strengnäs distrikt 12, Trosa 6, Vingåkers 4 och Julita 4.

5. Östergötlands län har 112 barnmorskor, däraf 107 instrumentexaminerade. Linköpings stad har 8, Norrköping 14, Söderköping 2, Skeninge 1, Vadstena 2 och Motala 7. Linköpings distrikt har 24 barnmorskor, Söderköpings 22, Boxholms 6, Ödeshögs 3, Tjellmo 5, Kisa 9, Motala östra distrikt 1, Torpa 1, Åtvidabergs 3, Valdemarsviks 2 och Reymyre 2.

[1]) Referent: Medicinalrådet Pontin.

6. Jönköpings län har 71 barnmorskor, däraf 67 instrumentberättigade. Jönköpings stad har 13 barnmorskor, Eksjö 3 och Grenna 1. Jönköpings distrikt har 12, Eksjö distrikt 7, Vrigstads 10, Hvetlanda 6, Vernamo provinsialläkaredistrikt 5, Vernamo extra provinsialläkaredistrikt 4, Gislaveds distrikt 7, Nässjö 1 och Tranås 2.

7. Kronobergs län har 58 barnmorskor, däraf 55 instrumentberättigade. I Vexiö stad bo 4. Vexiö distrikt har 23, Ljungby 13, Tingsås 8 och Lenhofda 10.

8. Kalmar län har 92 barnmorskor, däraf 86 instrumentexaminerade. Kalmar stad har 6, Vestervik 6, Oskarshamn 8, Vimmerby 2. Tjusts distrikt har 14, Vimmerby distrikt 7, Oskarshamns 3, Målilla 3, Högsby 6, Kalmar distrikt 9, Söderåkra 6, Ölands norra 7, Ölands södra 9, Stranda 3, Nybro 2 och Valdemarsviks 1.

9. Gotlands län har 42 barnmorskor, af hvilka 32 uppgifvits instrumentberättigade. Visby stad har 4 barnmorskor, Visby distrikt 15, Slite 9 och Hemse 14.

10. Blekinge län har 49 barnmorskor, däraf 38 instrumentexaminerade. Karlskrona stad har 9, Ronneby 1, Karlshamn 6 och Sölvesborg 1. Karlskrona distrikt har 13, Ronneby 6 och Jämshögs 13.

11. Kristianstads län har 187 barnmorskor, af hvilka 52 äro instrumentexaminerade. I staden Kristianstad bo 7. Kristianstads distrikt har 44, Simrishamns 37, Engelholms 27, Broby 13, Hessleholms 27, Brösarps 17, Klippans 11 och Båstads 4.

12. Malmöhus län har 366 barnmorskor, af hvilka 34 äro instrumentexaminerade. Malmö stad har 39 barnmorskor, Landskrona 6, Lund 22, Ystad 4, Helsingborg 18 och Trelleborg 4. Malmö distrikt har 74, Helsingborgs 47, Änderslöfs 18, Hörby 17, Åsums 28, Trelleborgs 14, Höganäs 17, Eslöfs 7, Svedala 9, Skurups 7, Löberöds 9, Teckomatorps 13 och Hvellinge 13.

13. Hallands län har 73 barnmorskor, däraf 57 instrumentexaminerade. Halmstad har 6, Falkenberg 2, Kungsbacka 2, Laholm 1 och Varberg 3. Halmstads distrikt har 23, Falkenbergs 25 och Kungsbacka distrikt 11.

14. Göteborgs stad har 59 barnmorskor, af hvilka 32 äro instrumentberättigade.

15. Göteborgs och Bohus län har 80 barnmorskor, hvaraf 65 instrumentexaminerade. Uddevalla stad har 3, Strömstad 3, Marstrand 1 och Kongelf 1. Göteborgs distrikt har 13, Jörlanda 7, Oroust och Tjörns 5, Uddevalla 7, Håby 12, Tanums 10, Lysekils 9, Orousts vestra 4, Fässbergs 3 samt Styrsö och Öckerö 2.

16. Elfsborgs län har 106 barnmorskor, hvaraf 85 instrumentexaminerade. Alingsås stad har 4, Borås 4, Ulricehamn 2, Venersborg 7 och Åmål 3. Alingsås distrikt har 21, Borås distrikt 11, Norra Dalslands 10, Gunnarsnäs 6, Marks 10, Svenljunga 6, Ulricehamns 7, Venersborgs 11, Lilla Edets 1 och Trollhättans 3.

17. Skaraborgs län har 120 barnmorskor, däraf 110 instrumentberättigade. Mariestad har 3, Skara 5, Lidköping 6, Sköfde 4, Hjo 2 och Falköping 3. Mariestads distrikt har 15, Lidköpings 19, Falköpings 16, Hjo 13, Hofva 10, Naums 9, Grästorps 11, Töreboda 1 och Tidaholm 3.

18. Vermlands län har 97 barnmorskor, hvaraf 92 instrumentexaminerade. Karlstad har 6, Kristinehamn 5 och Filipstad 4. Karlstads distrikt har 18, Filipstads 15, Visnums 6, Öfre Fryksdals 5, Nedre Fryksdals 8, Silbodals 6, Näs 4, Dalby 2, Arvika prov.-läkaredistrikt 9, Arvika extra prov.-läkaredistrikt 3, Uddeholms 5 och Gillberga 1.

19. Örebro län har 84 barnmorskor, däraf 76 instrumentexaminerade. Örebro har 12, Askersund 2, Nora 1 och Lindesberg 3. Örebro distrikt har 25, Askersunds 6, Karlskoga 5, Grythytte 5, Nora 4, Edsbergs 5, Boo 1, Åmmebergs 3, Kopparbergs 5, Lindes 3 och Ramsbergs 4.

20. Vestmanlands län har 81 barnmorskor, alla instrumentexaminerade. Vesterås har 7, Sala 3, Köping 3 och Arboga 3. Vesterås distrikt har 50, Våla 3, Norbergs 7, Ramnäs 3 och Skinnskattebergs 2.

21. Kopparbergs län har 71 barnmorskor, hvaraf 66 instrumentexaminerade. Falun har 2, Hedemora 2 och Säter 1. Falu distrikt har 13, Hedemora 5, Nås 5, Mora 6, Leksands 8, Grangärde 6, Avesta 4, Lima 3, Husby 5, Svärdsjö 3, Malungs 4, Stora Tuna 3 och Orsa 1.

22. Gefleborgs län har 95 barnmorskor, hvaraf 91 instrumentberättigade. Gefle har 15, Söderhamn 6 och Hudiksvall 5. Gefle distrikt har 8, Söderhamns 15, Hudiksvalls 6, Ockelbo 2, Sandvikens 4, Hofors 3, Gysinge 2, Bollnäs 2, Alfta 3, Jerfsö 15, Delsbo 4 och Bergsjö 5.

23. Vesternorrlands län har 95 barnmorskor, af hvilka 93 äro instrumentexaminerade. Hernösand har 6 och Sundsvall 10. Hernösands distrikt har 9, Örnsköldsviks 13, Sundsvalls 12, Sollefteå 9, Skogs 6, Torps 7, Bodums 6, Vifstavarfs 12, Ytterlännäs 3 och Gudmundrå 2.

24. Jämtlands län har 51 barnmorskor, alla instrumentberättigade. Östersunds stad har 4. Östersunds distrikt har 15, Svegs 5, Undersåkers 8, Ragunda 5, Ströms 4, Hede 3, Bergs 5 och Stuguns 2.

25. Vesterbottens län har 68 barnmorskor, hvaraf 67 instrumentexaminerade. Umeå stad har 2, Skellefteå 2. Umeå distrikt har 17, Skellefteå distrikt 14, Lycksele 7, Nysätra 7, Nordmalings 4, Åsele 5, Byske 5 och Burträsks 5.

26. Norrbottens län har 39 barnmorskor, alla instrumentexaminerade. Haparanda stad har 1, Luleå 3 och Piteå 4. Pajala distrikt har 2, Haparanda 3, Öfver-Kalix 3, Neder-Kalix 3, Råneå 2, Öfver-Luleå 5, Neder-Luleå 3 och Piteå distrikt 10.

Tab. Lit. Å. *Summarisk öfversikt af de till barnbördshusen och barnmorskeundervisningen anslagna medels disposition, år 1891.*

Allmänna barnbördshuset i Stockholm.							
I stat uppförde anslag.		Utgifter.					
Löner jämte tjenstgöringspenningar.	Till andra behof.	Utbetalda löner jämte tjenstgöringspenningar till lärare, förestånderska och instruktionsbarnmorska.	För frilärlingars underhåll.	Till direktionens disposition.	Pro Patria.	Behållning att levereras till kungl. statskontoret.	Summa.
Kronor.							
6,600	17,250	6,600	2,160	15,000	90	—	**23,850**
23,850							

Barnmorskeundervisningsanstalten i Göteborg.								
Behållning från föregående året.	I stat uppförde anslag.			Utgifter.				
	Löner jämte tjenstgöringspenningar.	Hyra, ved, ljus och inventarier.	Underhåll åt frilärlingar.	Utbetalda löner jämte tjenstgöringspenningar till lärare och förestånderska.	För frilärlingars underhåll.	Materiella behof m. m.	Behållning.	Summa.
Kronor.								
2,490 42	6,300 —	1,511 —	1,080 —	6,300 —	1,071 —	1,422 82	2,587 60	**11,382 42**
11,381·42								

För antalet och utgången af de instrumentalförlossningar, hvilka under år 1891 blifvit af barnmorskor verkställda, redovisar Tab. N:r 29, hvaraf inhämtas att 560 sådana förlossningar blifvit utförda, nämligen 5 med skarpa instrument och 555 med tång. I 474 fall var barnet lefvande och i 86 fall dödt. Åtta gånger egde dubbel tångförlossning rum (tvillingar). Af de förlösta kvinnorna tillfrisknade 546 och afledo 6. Förstföderskor voro 346 och omföderskor 206.

Angående barnmorskornas verksamhet och deras sätt att utföra förlossningarna hafva vederb. läkare i allmänhet afgifvit fördelaktiga vitsord.

Tab. Lit. Å utvisar, huru de till barnmorskeundervisningen och barnbördshusen på stat uppförda och i Tab. N:o 37 kol. 8, 9, 12, 13 och 14 upptagna anslagssummor blifvit för ändamålet använda.

---

5. Skyddskoppympningen.[1]

(Tabb. N:ris 30, 31.)

Genom E. K. Maj:ts Befallningshafvande hafva till Medicinalstyrelsen blifvit insända dels 2,721 vaccinationsjournaler, jämte däröfver af vederbörande läkare afgifna summariska förteckningar, dels af förste provinsialläkarne i länen upprättade sammandrag af berörda förteckningar, af hvilka handlingar framgår, att vaccinationen i allmänhet omfattas med förtroende samt att vaccinatörerna nitiskt utöfva sin verksamhet. Mindre tillfredsställande synes däremot det sätt vara, hvarpå föreskrifna anteckningar om verkställd vaccination föras, i hvilket hänseende berättigade anmärkningar framställts af flere förste provinsialläkare. Äfven den kontroll, som i allmänna skolor och uppfostringsanstalter skall utöfvas öfver, att ingen i desamma intages, utan att hafva antingen haft smittkoppor eller blifvit med framgång vaccinerad, synes mångenstädes vara mycket försummad, hvarför Medicinalstyrelsen gått i författning om en närmare undersökning af berörda förhållanden.

Antalet af dem, som enligt vaccinationsjournalerna blifvit under redovisningsåret med framgång vaccinerade, utgör 111,094 och öfverstiger alltså antalet år 1890, hvilket uppgick till 107,058. I förhållande till de under år 1890 *i hela riket* lefvande födde 133,597, utgör de under år 1891 vaccinerades antal 83·1 proc. För år 1890 var vaccinationsprocenten 81.

I Stockholms stad hafva af vaccindepotföreståndarne och stadens vaccinatörer utförts 3,797 vaccinationer, hvartill komma 909 dylika, som blifvit verkställda af enskilde vaccinatörer. Hela antalet under år 1891 i hufvudstaden vaccinerade barn, hvarom vederbörlig anmälan egt rum, uppgår således till 4,706, af hvilka 4,617 blifvit med framgång ympade. Vaccinationsprocenten, beräknad i förhållande till de under 1890 i hufvudstaden lefvande födde 7,390 barn, utgör enligt inkomna rapporter 62·5 och är något lägre än under nästföregående året (65·6). Härvid må dock anmärkas, att antagligen icke alla af enskilde läkare företagna vaccinationer blifvit anmälda.

Bland samtliga länen i riket visar Göteborgs och Bohus län den lägsta procenten, eller 70·0 och Jönköpings län den högsta eller 97·7. Därnäst komma Vermlands län med 94·1 och Norrbottens län med 92·8 procent.

Då spridda fall af smittkoppor under året förekommit inom några län, har *revaccination* för hämmande af koppsjukdomens spridning mer än vanligt anlitats. Inalles 12,168 revaccinerade finnas i handlingarna anmälda. Föregående år företogos endast 272 revaccinationer.

Vaccindepoterna inom riket hafva behörigen verkat för *ympämnets* uppsamling och spridande, så att 5,109 portioner utlämnats, däri inberäknade 925 portioner från styrelsens vaccinationskontor. Från ympanstalten i Stockholm hafva dessutom af kontoret blifvit inköpta och utdelade 723 portioner *animal vaccin*.

Om verkställda vaccinationer i hufvudstaden upplyser Tab. Lit. Ä.

Tab. Lit. Ä. *Antalet med framgång vaccinerade i Stockholm, år 1891.*

Af depotföreståndare och stadens vaccinatörer	Med animal vaccin.	Med humaniserad vaccin.	Summa.
i 1:a distriktet	692	5	**697**
» 2:a »	790	295	**1,085**
» 3:e »	900	48	**948**
» 4:e »	942	65	**1,007**
Af enskilde vaccinatörer	853	27	**880**
Summa	**4,177**	**440**	**4,617**

Det under åren 1889 och 1890 beviljade särskilda anslaget till aflöning åt tvenne vaccinatörer i Enontekis socken samt för godtgörelse af desses kostnader för resor i vaccinationsärenden bland svenske lappar har äfven under år 1891 utgått med oförändradt belopp eller 400 kr.

På styrelsens hemställan har E. K. Maj:t beviljat *belöningar* för ådagalagdt nit åt 88 vaccinatörer, af hvilka 6 hugnats med silfvermedalj att å bröstet bäras, 47 erhållit vaccinationsinstrument och 35 penningebelöning till ett belopp af 920 kr. Dessutom har anslaget 150 kr. till äldre, behöfvande vaccinatörer fördelats mellan trenne.

Af styrelsens räkenskapskontor har lämnats följande redogörelse för vaccinationsfondens inkomster och utgifter under året

Behållning från år 1890	6,858: 47	
Statsanslag	7,700: —	14,558: 47
Arfvoden	4,100: —	
Belöningar: Medaljer	46: 62	
Vaccinationsinstrument . .	540: —	
Penningar	2,930: —	
Understöd åt behöfvande vaccinatörer .	150: —	
Diverse utgifter	744: 45	
Behållning till år 1892	6,047: 40	14,558: 47

Ur vederbörande läkares rapporter må följande anföras:

Stockholms stad. *Ympning af kalfvar*, hvilken handhafts af helsovårdsnämndens veterinärer, har omfattat 24 djur. Vaccin har dock endast skördats från 23. Till ympningen har användts vaccin, producerad af anstalten själf. Endast en kalf har vaccinerats med humaniserad lymfa. Beträffande verkan af den animala vacci-

[1] Referent: Medicinalrådet Wawrinsky.

nen meddelas, att vid ympning därmed lyckligt resultat erhållits i 98 % af alla de fall, där utgången är känd; som motsvarande siffra för den humaniserade lymfan erhölls 98·2 %. — Vaccinationsanstaltens räkenskaper visar ett kontant öfverskott af 1,335 kr. 61 öre. Under högsommaren har, som vanligt, ett uppehåll i vaccinationen egt rum. Rotemännens listor på sådana *under år 1888 födda barn*, angående hvilka anteckning om vaccination saknades i mantalsböckerna, upptogo sammanräknadt 3,053 namn. Af dessa befunnos 444 redan vara vaccinerade, 36 hade aflidit efter listornas upprättande, 73 voro sjuka och 310 hade bortflyttat, men 2,190 blefvo under sommarens lopp vaccinerade. (*Linroth.*) — Stockholms län: Allmänt anmärkes försumlighet från vaccinationsföreståndarnes sidor att insända förteckning på ovaccinerade, hvilket beklagas, då dessa förteckningar utgöra för läkaren den bästa kontrollen på vaccinatörernas verksamhet. (*Berlin.*) — Södermanlands län: Svårigheten att erhålla förteckning å ovaccinerade samt däraf förorsakadt arbete och tidsförlust är inom länet synnerligen stor. (*Norberg.*) — Östergötlands län: Kommunalnämndernas verksamhet för vaccinationen kan väl numera anses vara något större än förr, men mycket återstår dock ännu härvidlag att önska. Uppgifterna om antalet ovaccinerade otillförlitliga, då anteckning ofta försummas. (*Nordenström.*) — Jönköpings län: Vaccinationen har nästan öfverallt blifvit utöfvad med ordning och framgång, och vaccinatörerna hafva fullgjort sina åligganden med nit och skicklighet. Journalerna äro upprättade i öfverensstämmelse med gällande formulär och behörigen styrkta. (*Malmberg.*) — Kronobergs län: Mot ymparnes pålitlighet och ådagalagda skicklighet har ingen anmärkning blifvit gjord. (*Goldkuhl.*) — Gotlands län: Vaccinationen har i allmänhet försiggått mycket ordentligt, dock hafva till en del kommuner uppmaningar måst utgå från vederbörande provinsialläkare att bättre öfvervaka densamma. (*Björkman.*) — Blekinge län: En del vaccinationsjournaler sakna förteckning öfver ovaccinerade. I andra, där sådan förteckning finnes, synes de ovaccinerades ålder flerstädes öfverstiga 2 år, ej sällan uppgå till 12 à 16 år. Journalen från Karlskrona stad visar, att mer än hälften af de vaccinerade vid vaccinationen varit äldre än 2 år, samt att en ålder af 8—12 t. o. m. 14 år allmänt förekommer. Restlängd öfver ovaccinerade saknas. (*Larson.*) — Malmöhus län: Allmänhetens anspråk att blifva vaccinerade med *animal* lymfa blifva år från år större, så att stora svårigheter möta att tillfredsställa desamma, hvarför synes nödvändigt, att flere anstalter för producerandet af animal lymfa snart anordnas. (*Christiernsson.*) — Elfsborgs län: I allmänhet kan ett godt omdöme fällas om vaccinatörerna, hvilket däremot icke är förhållandet beträffande vaccinationsföreståndarna. Klagan öfver bristande anteckningar af desse är bland provinsialläkarne allmän. Äfven presterskapets lifaktighet för vaccinationsangelägenheter ringa. (*Sörman.*) — Skaraborgs län: Summariska uppgiften från Mariestad bristfällig, enär en vaccinatris, trots upprepade tillsägelser, ej kunnat förmås att i tid insända sin journal. (*Bergqvist.*) — Vermlands län: Många skäl till anmärkning mot vaccinationsföreståndarnas sätt att sköta sina åligganden förefinnas. Samtlige vaccinationsföreståndare hafva därföre genom K. M:ts Befhde blifvit ålagde att fullgöra sina skyldigheter. (*Alvinzi.*) — Örebro län: En kommunalnämnd inom Örebro provinsialläkaredistrikt har blifvit anmäld hos K. M:ts Befhde på grund af försummad skyddskoppympning och emedan nämnden lämnat obeaktade läkarens påminnelser. (*Eckerbom.*) — Vesternorrlands län: I Indals socken har ingen vaccination egt rum dels på grund af gängse mässling, dels emedan vaccinatören ej med nödig omsorg sköter sina åligganden, hvarför provinsialläkaren sökt anskaffa annan vaccinatör. (*Montelin.*)

6. Rättsmedicinska undersökningar.[1]

(Tab. N:o 32.)

Af Tab. N:o 32, som utgör ett sammandrag af alla under året till styrelsen inkomna ämbetsberättelser från läkarne i riket, rörande af dem på vederbörligt förordnade verkställda medikolegala förrättningar, och som lämnar en summarisk uppgift på de af medicinalfonden för dylikt ändamål utbetalda förskott, inhämtas, att antalet sådana förrättningar för år 1891 uppgick till 596, af hvilka 494 undersökningar å lik, 96 besiktningar å lefvande personer samt 6 undersökningar å lämningar efter döda personer. Under året 1890 uppgick antalet till 477.

[1]) Referent: Medicinalrådet Wawrinsky.

Tab. Lit. Ö. *Sammandrag af uppgifter om självmorden år 1891.*

Månad.	Civilstånd. Ogifte. m.	Ogifte. kv.	Gifte. m.	Gifte. kv.	Enklingar.	Enkor.	Okändt.	Summa.	Ålder. 10—25 år.	26—50 år.	51—60 år.	Öfver 60 år.	Okänd.	Summa.
Januari	—	4	—	—	—	—	—	4	1	—	—	—	3	4
Februari	1	3	—	—	—	—	—	4	1	2	—	—	1	4
Mars	1	4	1	1	—	1	3	11	1	2	—	—	8	11
April	1	12	—	2	—	—	2	17	1	4	—	—	12	17
Maj	3	6	3	—	—	—	—	12	1	2	1	—	8	12
Juni	—	10	2	—	1	—	5	18	5	4	3	1	5	18
Juli	1	3	—	2	—	—	4	10	—	3	1	2	4	10
Augusti	2	6	—	—	—	—	1	9	3	4	—	—	2	9
September	1	9	—	1	—	—	6	17	3	4	2	2	6	17
Oktober	1	6	1	1	—	2	9	20	3	4	—	1	12	20
November	1	10	—	1	—	—	2	14	6	3	—	—	5	14
December	—	4	—	—	—	—	1	5	2	1	—	—	2	5
Summa	12	77	7	8	1	3	33	141	27	33	7	6	68	141

Månad.	Lefnadsyrke. Ståndspersoner.	Militärer.	Sjömän.	Handlande.	Handtverkare.	Bönder och torpare.	Tjenstefolk.	Arbetare.	Inhyses- och fattighjon.	Okändt.	Summa.	Föranledande orsaker. Sinnessjukdom.	Kroppsliga sjukdomar.	Brännvins missbruk.	Begånget fel och brott.	Ekonomiskt grubbel.	Olyckligt äktenskap.	Hafvande tillstånd.	Religionsgrubbel.	Olycklig kärlek.	Okända.	Summa.
Januari	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	4	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	4
Februari	—	—	—	—	—	1	1	—	—	2	4	1	—	—	—	—	—	3	—	—	—	4
Mars	1	—	—	—	—	2	5	1	1	1	11	2	—	—	—	—	—	4	—	—	5	11
April	—	—	—	—	—	5	9	—	—	3	17	2	1	—	—	—	—	10	1	—	3	17
Maj	—	—	—	—	1	3	8	—	—	—	12	1	2	1	—	1	—	5	—	—	2	12
Juni	—	—	—	—	2	4	11	—	1	—	18	2	1	1	—	2	—	9	—	—	3	18
Juli	—	—	—	—	2	—	2	2	2	2	10	4	1	—	—	—	1	2	—	—	2	10
Augusti	1	—	—	—	1	3	4	—	—	—	9	1	—	—	1	1	—	6	—	—	—	9
September	3	1	—	—	1	2	5	3	1	1	17	1	2	2	—	1	—	7	—	—	4	17
Oktober	3	—	1	1	2	2	6	—	1	4	20	1	—	1	1	4	—	7	1	—	5	20
November	—	—	—	—	1	—	6	1	—	6	14	—	—	—	—	1	—	11	—	—	2	14
December	—	—	—	—	—	—	2	—	—	3	5	—	—	—	—	—	—	4	—	—	1	5
Summa	8	1	1	1	10	22	62	7	6	23	141	15	7	5	2	10	1	72	2	—	27	141

Det största antalet liköppningar under året förekom i Stockholms stad med 83 (beroende på det ökade antalet obduktioner för likbränning). Därnäst i ordningen komma Malmöhus län med 36, Skaraborgs län med 30, Stockholms och Kristianstads län med hvartdera 29, Göteborgs och Bohus län med 28 o. s. v. Inom Gotlands län företogs under året endast 4 liköppningar.

Rörande (sannolika eller säkra) *självmord* hafva 141 medikolegala förrättningar blifvit verkställda. Af dessa förekommo inom Stockholms stad 24, inom Skaraborgs län 17, inom hvartdera af Stockholms och Upsala län 11 o. s. v. Inom Vesterbottens län förekom ingen på grund af självmord verkställd medikolegal förrättning. Af nämnda 141 självmord förekommo 50 bland män, 91 bland kvinnor eller 35 % bland de förra mot 65 % bland de senare.

I afseende på *årstiden* inträffade 83 självmord under den blidare hälften af året, 58 under den kallare.

Beträffande självmördarnes *ålder* saknas i 68 fall bestämda uppgifter. Enligt hvad Tab. Lit. Ö utvisar, hafva af de öfriga 27 varit i åldern 10—25 år, 33 i åldern 26—50, 7 mellan 51 och 60 år, samt 6 öfver 60 år gamla. I afseende på *civilstånd* tillhörde 89 det ogifta och 15 det gifta, 1 var enkling och 3 voro enkor. För 33 fall saknas uppgift härom.

Till *lefnadsyrket* voro 62 tjenstehjon, 22 voro bönder eller torpare, 10 handtverkare o. s. v., om 23 har ingen uppgift lämnats. Beträffande de förmodade föranledande *orsakerna* har hafvande tillstånd i de flesta fallen, eller 72, utgjort bevekelsegrund till den våldsamma handlingen, sinnessjukdom i 15 fall, ekonomiskt grubbel i 10 fall o. s. v. I 27 fall saknas uppgift om antaglig orsak. I 71 af de ofvan nämnda 72 fallen har döden följt efter intagande af fosterfördrifvande medel. Af alla 91 självmorden bland kvinnor hafva alltså 79 % haft till sannolik orsak hafvande tillstånd, och 78 % af fallen döden följt efter intagande af fosterfördrifvande medel.

I afseende på *dödssättet* visar Tab. N:o 32 (kol. 2—9), att af de 141 självmorden 71 åstadkommits genom fosterfördrifvande medel, 30 genom annan förgiftning, 16 genom hängning och strypning, 13 genom dränkning, 7 genom skjutvapen samt 4 genom skärande och stickande verktyg.

Dödsfall *genom annan persons vållande* (tab. N:o 32, kol. 10—18) voro 61, hvaraf 45 män och 16 kvinnor. De flesta af dessa, nämligen 33 män och 6 kvinnor, omkommo genom våldsam misshandel, 4 män och 2 kvinnor genom skottskador, 3 män och 3 kvinnor genom förgiftning o. s. v.

Hastiga dödsfall *genom olyckshändelser* (tab. N:r 32, kol. 19—28) voro 68, däraf 43 män och 25 kvinnor. Död genom yttre skador förekom i 14 fall, drunkning i 18 fall, förgiftning i 9 fall o. s. v.

Hastiga dödsfall af *starka drycker* (tab. N:o 32, kol. 29) voro 11, hvaraf 8 män och 3 kvinnor.

Dödsfall af *naturliga sjukdomar* hafva gifvit anledning till 86 rättsmedicinska liköppningar, nämligen å 55 män och 31 kvinnor, hvaraf de flesta för likbränning. I följd af likets förvandling genom röta har dödsorsaken ej kunnat utrönas i 2 fall, af bristande sjukliga förändringar i 5 fall.

Barnamord (tab. N:o 32, kol. 34—41) voro 76 mot 70 år 1890. Af de under året förekommande vållades 25 genom våldsam kväfning, 18 genom bristande vård, 5 genom dränkning, 4 genom yttre skador samt 1 genom utläggande i köld; i 23 fall hade antagligen barnamord egt rum, ehuru dödssättet ej kunnat bestämmas. Hos ammor och mödrar funna döda barn, antagligen *ihjällegade*, föranledde undersökning i 7 fall; *naturlig sjukdom* var dödsorsak i 8 fall. *Dödfödde* eller olifliga förtidingar voro 29.

Undersökningar å *lefvande* personer (tab. N:o 32, kol. 45—49) förekommo 96 gånger (däraf 71 gånger i Stockholms stad) nämligen för utrönande af förutgången misshandels beskaffenhet och följder 70 gånger, angående sinnesbeskaffenhet 12 gånger, angående kroppsligt helsotillstånd 9 gånger samt angående förutgånget hafvandeskap 5 gånger.

Undersökningar å *lämningar efter döda* hafva under året förekommit 6 gånger.

De af medicinalfonden förskjutna kostnader för rättsmedicinska undersökningar (tab. N:o 32, kol. 52) uppgingo för året till ett belopp af 23,383 kronor 55 öre.

Af rättskemisten hafva under året 155 undersökningar blifvit verkställda, däraf 138 å likdelar och 17 andra föremål. Härvid anträffades i likdelar intet giftigt ämne i 94 fall. Arsenik förekom i 12 fall, fosfor och fosforsyrlighet i 7 fall, koppar i 5, alkohol i 4, krom- och blåsyra hvartdera i 3, kvicksilfver, veratrin och säfvenbomsolja hvartdera i 2, samt metalliskt kvicksilfver, koloxid, vismuth, zink, bly, saltsyra, morfin, stryknin och kloralhydrat hvartdera 1 gång. I blod efter lik påvisades dessutom koloxid 1 gång. Genom undersökning å apotek hafva obducenterna påvisat arsenik i likdelar 4 gånger.

Angående af styrelsen under året afgifna rättsmedicinska utlåtanden inhämtas upplysningar af tab. Lit. AA.

Tab. Lit. AA. *Till Medicinalstyrelsen för afgifvande af rättsmedicinskt utlåtande remitterade mål, år 1891.*

	Misshandel.	Dråp.	Barnamord.	Fosterfördrifning.	Dödsorsak.	Sinnessjukdom.	Fallandesot.	Olaga medikamenthandel.	Summa.
Från Högsta Domstolen	—	1	—	—	—	—	—	—	1
» Svea Hofrätt	—	—	—	—	—	2	—	—	2
» Göta Hofrätt	—	2	—	—	—	—	—	—	2
» Underdomstolar i städerna	—	1	—	1	—	3	—	2	7
» » å landet	1	1	3	1	1	20	—	—	27
» K. M:ts Befallningshafvande	—	—	—	—	—	1	—	—	1
» Läkare och prester	—	—	—	—	—	1	1	—	2
Summa	1	5	3	2	1	27	1	2	42

7. Apoteksväsendet.[1]

(Tab. N:o 33.)

Tab. Lit. BB redovisar för såväl den å apoteken tjenstgörande farmacevtiska personalen som ock de studerande vid farmacevtiska institutet, äfvensom därstädes aflagda examina. På samtliga apoteken i riket funnos anställde 161 elever för att genomgå föreskrifven lärotid. Af dessa elever aflade 34 farmacie-studiosi-examen. På apoteken tjenstgjorde dessutom 285 farmacie-studiosi och 309 provisorer.

[1]) Referent: Medicinalrådet Wawrinsky.

Lärjungarnas antal vid farmacevtiska institutet uppgick till 123, af hvilka 30 undergingo godkänd provisors- och apotekare-examen. Af årsberättelsen från institutets föreståndare inhämtas jämväl, att de studerandes antal under vårterminen voro 78 och under höstterminen 103, det största elevantal, som något läsår varit vid institutet inskrifvit, samt att af 43 inträdessökande vid sistnämnda termins början 38 voro därtill berättigade på grund af förut vid institutet aflagd farmacie-studiosi-examen, 3 undergingo fullständig inträdesexamen, 2 kompletteringsexamen, hvilka samtlige blefvo godkända. Dessutom studerade vid institutet en finsk farmacevt och en finsk apoteksegare, af hvilka dock den senare icke undergick några examinatorier.

Det Cavalliska stipendiet 150 kronor, genom gåfvomedel ökadt till 300 kronor, har på hemställan af institutets styrelse utdelats till 3 elever. De Justeliska stipendierna, två à 200 kr. hvartdera, hafva »för flit och goda studier» tillerkänts tvenne elever och det Wallerska stipendiet (100 kr.) tilldelats en elev för godt arbete å det kemiska laboratoriet.

Enär den på E. K. Maj:ts nåd. proposition af Riksdagen beviljade tillökningen å institutets stat af 1,600 kr. först från den 1 januari 1892 blef tillgänglig, måste för upprätthållande af de praktiska öfningarna i fysik samt till godtgörande af andre Assistentens extra arbete å det kemiska laboratoriet användas dels af upplupen ränta å den Kylanderska donationen kronor 279·62 och dels, med Apotekaresocietetens direktions medgifvande, räntemedel af den Hallengrenska fonden, kr. 120·38.

Apotekens antal och tillstånd m. m. redovisas summariskt i tab. Lit. CC, hvaraf framgår, att vid årets slut funnos 265 apoteksinrättningar, nämligen 187 med personela och 25 med säljbara privilegier, 12 filialapotek och 41 medikamentsförråd.

Med anledning af därom gjorda framställningar har E. K, Maj:t medgifvit inrättande af nya apotek i Gudmundrå, Torshälla och Arvidsjaur, hvarjämte filialapoteket i Sunne och medikamentsförrådet i Uddeholm förändrats till själfständiga apotek samt medikamentsförråd anlagts i Orsa, Gellivare, Jockmock och Öfver-Torneå (Matarengi).

Genom nådiga resolutioner hafva privilegier å personela apotek tilldelats S. Ljungberg i *Bergsjö*, C. A. Landgren i *Nybro*, V. R. Högberg i *Göteborg* (Vasen), K. W. Nilsson i *Göteborg* (Korpen), T. A. Faleij i *Östhammar*, F. A. Kull i *Båstad*, C. G. H. Thedenius i *Göteborg* (Enhörningen), J. R. Ortman i *Gudmundrå*, K. R. Björling i *Slite*, J. B. T. Danielsson i *Torshälla*, J. L. Lundberg i *Lysekil* samt J. A. Hafström i *Stockholm* (Korpen). Dessutom har O. E. Centervall i *Askersund* erhållit tillstånd att tillhandahålla ett medikamentsförråd i *Åmmeberg*.

Följande apoteksinrättningar hafva blifvit under året *afsynade* och af styrelsen godkända, nämligen: Örnen i Stockholm, Töreboda, Lejonet i Sundsvall, Ljungby, Askersund, Ockelbo, Högsby, Nybro, Korpen i Göteborg, Östhammar, Båstad, Enhörningen i Göteborg samt medikamentsförråden i Tidaholm och Åmmeberg.

Öfver förrättade *årsvisitationer* hafva inkommit 253 protokoll, ur hvilka jämte afsyningsprotokollen följande må meddelas:

Tab. Lit. BB. *Farmacevtisk personal och farmacevtiska examina, år 1891.*

Å apotek tjenstgörande.				Farmacie-studiosi-examen aflades af	Antal lärjungar vid farmacevtiska institutet.	Inför Medicinal-styrelsen aflades provisors- och apotekare-examen af
Elever.	Farmacie-studiosi.	Provisorer.	Summa.			
161	285	309	**755**	34	123	30

Tab. Lit. CC. *Timade förändringar i apotekens antal och tillstånd, m. m., år 1891.*

Förut befintliga apotek och deras natur.					Under året nyanlagda.		Vid årets slut befintliga apotek och deras natur.					Af dessa kontrollerades genom			Omsättning i besittningsrätten till apotek.			Beviljade, vid årets slut ännu ofullbordade.	
Säljbara.	Personela.	Filial-.	Medikaments-förråd.	Summa.	Personela apotek.	Medikaments-förråd.	Säljbara.	Personela.	Filial-,	Medikaments-förråd.	Summa.	Årsvisitation.	Afsyning.	Inspektion.	Tilldelade personela privilegier.	Stadfästelse meddelad åt s. k. säljbara.	Summa.	Förut beviljade.	Under året beviljade.
25	181[1])	12	41	**259**	6[2])	—	25[3])	187[4])	12[5])	41[5])	**265**	253	14	19	12	—	**12**	3[6])	9[7])

[1]) Däri medräknadt Drottningholms slottsapotek.
[2]) Stockholm (Örnen), Göteborg (Korpen), Sundsvall (Lejonet), Töreboda, Ockelbo, Nybro.
[3]) Se Tab. N:o 33, kol. 2.
[4]) » » » » » 3.
[5]) » » » » » 4.
[6]) Bergsjö, Göteborg (Vasen), Lysekil.
[7]) Gudmundrå, Torshälla, Arvidsjaur, Sunne, Uddeholm, Orsa (med.-förråd), Gellivare (med.-förråd), Jockmock (med.-förråd), Matarengi (med.-förråd).

Den å samtliga apoteksinrättningarna *tjenstgörande farmacevtiska personalen*, apotekens egare icke inberäknade, utgjorde 755 personer. Nya lokaler eller väsentliga förbättringar å desamma hafva åvägabragts i apoteken Bäfvern i Vesterås, Malung, Uddevalla, Lysekil m. fl. Af de i protokollen intagna redogörelserna framgår, att läkemedlen med anmärkningsvärdt få undantag varit af god beskaffenhet, apotekslokalerna i allmänhet rymliga och ändamålsenliga samt skötseln af apoteksinrättningarna i regel samvetsgrann. Hufvudsakliga anmärkningarna hafva gällt *vägnings- och mätningsredskapen*, som på en del ställen ej varit författningsenliga samt signaturers beskaffenhet och anbringande.

På uppdrag af Medicinalstyrelsen hafva *inspektioner* blifvit verkställda under året af professor Lang å 19 apoteksinrättningar, nämligen i *Karlshamn*, *Jämshög*, *Tingsås*, *Karlskrona* (Tre kronor), *Nybro*, *Lenhofda*, *Söderåkra*, *Kalmar*, *Mönsterås*, *Gamleby*, *Helsingborg*. *Höganäs*, *Alingsås*, *Sköfde*, *Carlsborg*, *Grenna*, *Kristianstad* (Kronan), *Broby* och *Åby-Klippan*. De felaktigheter, som därvid anmärktes, hafva hufvudsakligen inskränkt sig till bristande omjustering af medicinalvikterna och vågarna, delvis mindre goda preparat och läkemedel samt oriktig beredning och förvaring af desamma. Med anledning af dessa inspektioner har Medicinalstyrelsen tilldelat 6 apoteksinnehafvare och föreståndare en allvarlig erinran att noggrannt ställa sig till efterrättelse gällande föreskrifter rörande medikamentshandeln samt gifvit resp. förste provinsialläkare uppdrag att senast vid nästkommande visitation tillse, det de anmärkta felaktigheterna blifvit afhulpna.

Handeln med arsenik på apoteken har enligt däröfver förd kontroll och i enlighet med de öfversikter af arsenikrörelsen, som från hufvudstadens apotekare och från förste provinsialläkarne i landsorten till Medicinalstyrelsen insändts, visat följande förhållande:

Behållningen den 31 December 1890 utgjorde	771 kilogr.	183 gr.	91 centigr.
Tillökning under år 1891	1,149 »	86 »	93 »
Summa	1,920 kilogr.	270 gr.	84 centigr.
Utlämnadt under år 1891	1,360 »	651 »	64 »
Behållning till år 1892	559 »	619 »	20 »
Summa	1,920 kilogr.	270 gr.	84 centigr.

I den utlämnade mängden arsenik har här ofvan, såsom hittills skett, äfven upptagits de smärre förluster, som uppstått vid vägningar.

Största kvantiteten arseniksyrlighet, som under året tillkommit, utgjorde 700 kilogram och var införskrifven till apoteket i Kalmar, därnäst 200 kilogram till apoteket Nordstjernan i Stockholm samt 150 kilogram till apoteket i Karlstad.

De största sammanlagda kvantiteter, som under året utlämnats, utgjorde 703 kilogram från apoteket i Kalmar, 405 kilogram från apoteket Nordstjernan i Stockholm och 150 kilogram från apoteket i Karlstad (samtliga dessa partier hufvudsakligen utlämnade för industriella ändamål). De största kvarliggande arsenikförråden förekommo å apoteken Gripen och Nordstjernan i Stockholm med resp. 102 och 26 kilogram samt å apoteket Kärnan i Helsingborg med 29 kilogram.

Under året hafva af styrelsen utfärdats kungörelser angående ändringar i gällande medicinal- och veterinärmedicinaltaxor att ländа till efterrättelse för år 1892.

Antal *medikamentsräkningar*, inkomne och granskade för år 1891, har utgjort 1,757 stycken, uppgående till ett belopp af 300,425 kronor 79 öre. Afdrag för misstaxering har gjorts till ett belopp af 213 kronor 8 öre.

8. Veterinärväsendet.[1])

Vid veterinärinstitutet har undervisningen under året blifvit bestridd af 9 lärare, och uppgick lärjungarnas antal till 104, däraf 72 *veterinärelever* och 32 *hofslagarelärlingar*. Vid årets början funnos 62 *elever* och under årets lopp äro 10 studerande till elever antagna. Under året hafva 15 elever blifvit utexaminerade och 6 afgått för val af annat yrke, hvadan vid årets slut 51 funnos kvar. Af *hofslagarelärlingar* funnos vid årets början 10 militäre, och under året antogos 10 militäre och 12 civile, af hvilka 9 militäre och 12 civile under året utexaminerades såsom hofslagare, så att vid årets slut funnos kvar 10 militära lärlingar.

Af Tab. Lit. DD, som utvisar institutets verksamhet såsom *sjukvårdsanstalt för husdjur*, inhämtas, att 21 sjuka husdjur kvarstodo från föregående år och att 1,209 blifvit under året intagna på sjukstallen eller tillsammans 1,230 husdjur, af hvilka 764 tillfrisknat, 279 afgått förbättrade, 24 oförbättrade, 104 dött, 41 blifvit på egarens begäran dödade samt 18 kvarstå till 1892. Å polikliniken hafva 4,033 djur blifvit behandlade och besiktigade, hvarjämte vid den *ambulatoriska* kliniken inom hufvudstaden och kringliggande landsbygd 1,916 husdjur varit af institutets äldre elever under lärares omedelbara ledning vårdade och besiktigade. De antal djur, som sålunda under år 1891 utgjort föremål för elevernas undervisning i praktisk sjukvård och besiktning uppgår till 7,179, nämligen 4,415 hästar, 659 nötkreatur, 31 får, 311 svin, 1,666 hundar, 46 kattor, 28 foglar och 4 andra djur. Härtill komma 12 hästar, som användts för anatomisalens behof. Allmännast förekommande sjukdomar hafva varit: kolik, lunginflammationer, hof- och ledaffektioner samt sår och yttre skador.

I *hofbeslagssmedjan* hafva under året underlagts 4,636 nya skor, 183 sjukbeslag, 989 gamla skor och 168 hofbuffers.

Vid *veterinärinrättningen i Skara*, som under 1891 tjenstgjort såsom fullständig hofbeslagsskola i förening med sjukvårdsanstalt för husdjur, har undervisningen bestridt af föreståndaren och en instruktionssmed. Lärjungarnas antal hafva varit: civila hofbeslagarelärlingar 8, militära 24. Däraf hafva 8 civile och 12 militäre utexaminerats och 12 militäre kvarstå till 1892. Dessutom hafva 35 lärjungar åtnjutit undervisning i vården af enklare åkommor hos husdjuren.

I afseende på inrättningens verksamhet såsom sjukvårdsanstalt inhämtas af Tab. Lit. EE, att 205 hästar och 9 nötkreatur varit å sjukanstalten intagna och vårdade. Å polikliniken hafva 1,582 djur blifvit behandlade och besiktigade, hvaraf 1,254 hästar och 328 nötkreatur. Allmännaste sjukdomar hafva varit kolik, strup- och luftrörskatarr, ledaffektioner, hoflidanden samt sår och yttre skador.

[1]) Referent: Öfverfältläkare Edholm.

Tab. Lit. DD. *Å Veterinärinstitutet i Stockholm vårdade och besiktigade djur, år 1891.*

	Stationär klinik.								Poli-klinik.	Ambula-torisk klinik.	Summa.
	Kvarliggande från 1890.	Emottagne.	Friske.	Förbättrade.	Oförbättrade.	Döde.	Dödade.	Kvarstående till 1892.			
Hästar	12	787	553	173	10	41	10	12	2,721	907	**4,415**
Nötkreatur	1	14	12	—	—	—	3	—	9	635	**659**
Får och getter	—	1	—	—	—	—	1	—	—	30	**31**
Svin	—	3	—	—	—	2	1	—	—	308	**311**
Hundar	7	397	196	105	14	58	25	6	1,239	29	**1,666**
Kattor	—	3	1	—	—	2	—	—	41	2	**46**
Foglar	1	3	2	—	—	1	1	—	23	1	**28**
Apa, m. fl.	—	1	—	1	—	—	—	—	—	4	**4**
Summa	**21**	**1,209**	**764**	**279**	**24**	**104**	**41**	**18**	**4,033**	**1,916**	**7,179**

Tab. Lit. EE. *Å Veterinärinrättningen i Skara vårdade och besiktigade husdjur under år 1891.*

	Stationär klinik.					Poli-klinik.	Summa.
	Emottagne.	Friske.	Förbättrade.	Oförbättrade.	Döde.		
Hästar	205	176	23	1	5	1,254	**1,459**
Nötkreatur	9	6	3	—	—	328	**337**
Summa	**214**	**182**	**26**	**1**	**5**	**1,582**	**1,796**

Veterinärernas antal, förutom lärarne vid veterinärläroverken, uppgick vid slutet af år 1890 till 290 såsom af Tab. N:o 34 närmare framgår och voro däribland 32 länsveterinärer, 4 stadsveterinärer, 34 militärveterinärer (2 fältveterinärstipendiater, som tillika äro distriktsveterinärer, ej inberäknade), 3 stuteriveterinärer, 77 distriktsveterinärer, 77 enskilde legitimerade och 63 icke legitimerade privatveterinärer (utexaminerade från Veterinärinrättningen i Skara).

Årsberättelser hafva inkommit från 190 veterinärer, och af dessa inhämtas i hufvudsak följande rörande husdjursskötseln och de lokala förhållanden, som inverkat på husdjurens helso- och sjukdomstillstånd.

Stockholms stad. Under året hafva 1,245 beslag gjorts å till salu utbjudna skadliga födoämnen.

Till undersökning med afseende på trikiner inlämnades sammanräknadt 51,639 undersökningsföremål. Trikinhaltiga befunnos bland de inhemska hela fläsken 63 eller 0·16 proc., under det att bland de amerikanska funnos 19 trikinfall eller 0·48 proc. Det trikinhaltiga fläsket vägde 4,496 kg. och inlöstes på köttbesiktningsbyråerna för 2,737 kronor 90 öre. (*Helsovårdsnämndens berättelse.*)

De allmännast förekommande sjukdomar under året hafva varit yttre sjukdomar. Ingen invärtes sjukdom har tagit någon större utbredning, hvarför man med skäl torde kunna säga, att året varit särdeles friskt. (*Sjöberg.*)

Stockholms län. *Väderleks- och skördeförhållanden.* Sen vår med starka nattfroster, som hämmade gräsväxten. Under försommaren rådde ihållande torka. Höskörden blef därför knapp men af god beskaffenhet. Vårsäden blef kort på halmen, men gaf god kärna. Höstsäden lämnade något bättre afkastning. Betena uppfriskades af rikligare nederbörd mot hösten och kunde länge anlitas, hvarigenom den knappa fodertillgången kunde för vinterbehofvet något besparas.

Husdjurens skötsel har på de stora gårdarna och genom deras exempel gått mycket framåt, men står ännu på en jämförelsevis låg ståndpunkt hos de mindre jordbrukarne, ehuru visserligen förändringar här och hvar till det bättre börja märkas. Ännu klagas isynnerhet från de norra distrikten öfver trånga, osunda ladugårdar. Djuren ställas under vintern mångenstädes på svältfodring. Unghästarna sakna tillräcklig rykt och motion vintertiden.

Husdjursafveln går stadigt framåt. För hästafvelns befrämjande under året är att anteckna, att de genom hushållningssällskapets försorg inköpta hingstarna hafva flitigt anlitats. Som beskällare hafva mest användts Ardennerhingstar; skärgården har dock mera anlitat hingstar af norsk ras. Införskrifvits hafva en Shirehingst till Vallstanäs och en Clydesdalehingst, som kommer att uppställas på Råcksta i Spånga, båda stora, kraftiga djur.

Till nötkreatursstammens förbättring hafva af några större egendomar på Svartsjölandet inköpts från Norsholm i Östergötland tjur- och kvigkalfvar af Yorkshire- och Durhamkorthornsras. Till Hargs bruk äro från Aspnäs i Vestmanland inköpta, utom en Ayrshirekorthornstjur föregående år, 10 kvigkalfvar af samma ras. Åsikterna hafva nu börjat stadga sig om fördelen att hålla röd boskap (ayrshire); det har till och med varit ifrågasatt att vid premieringarna prisbelöna endast sådan.

Helsotillståndet bland husdjuren har varit tämligen godt. Den redan 1890 i de norra delarna af länet utbrutna lungröta bland hästarna fortfor in på 1891 isynnerhet i Östhammars och Rimbo distrikt och spred sig till norra delen af Norrtelje distrikt. Vid Skebo förekom äfven detta år några fall. Sjukdomen har likaledes uppträdt i Södertelje distrikt. Flertalet åkommor bland hästarna har utgjorts af yttre skador, mestadels ådragna under

bete, respirations- och digestionslidanden. Bland *nötboskapen* har mjältbrand förekommit under förra halfåret med inalles 13 fall. Distriktsveterinären i Vester-Haninge erinrar om svårigheten af desinfektion i ladugårdar, där både innanrede, golf och fyllning därunder äro genomsyrade med ruttnande organiska ämnen, äfvenledes, såsom händt, af det i mjältbrand särskildt smittoförande blodet från sjuka djur, hvilka olämpligt nog dödats medelst dess aftappande inne i ladugården. Äfven påpekas det olämpliga i att personer af ren nyfikenhet besöka dylika ladugårdar, hvarvid möjlighet finnes, att smittan häftar vid skodonen och transporteras till andra ställen. Två fall af mjältbrandsemphysem hafva inträffat. Tuberkulos och aktinomykos hafva nått en oroande utbredning, isynnerhet den förra genom sitt smygande förlopp och den ringa uppmärksamhet, som hittills egnats däråt. Det är isynnerhet bland de större djurbesättningarna, som den tagit stor spridning. Digestionslidanden hafva varit talrika på grund af det dåligt bergade, näringsfattiga fodret från 1890. På hösten uppträdde i Vestertelje socken en smittsam lunginflammation bland svinen med 43 sjukdoms- och 41 dödsfall. Sjukdomen upphörde efter de öfriga djurens förflyttande till ett nytt tidsenligt svinhus. (*Förste provinsialläkarens berättelse.*)

Upsala län. *Upsala distrikt.* Den kalla våren och den ihållande torkan under försommaren gjorde, att fodertillgången utföll under medelmåttan, men då bergningen gynnades af lämpligt väder, blef fodret af utmärkt beskaffenhet; dock gör den ringa tillgången af hö och vårsäd, att många landtbrukare hafva ganska besvärligt att föda fram sina djur öfver vintern. Fodrets goda beskaffenhet har emellertid med säkerhet icke så litet bidragit till, att helsotillståndet bland husdjuren under hösten och vintern varit utmärkt godt. Af smittsamma sjukdomar hafva förekommit endast några få fall af lunginflammation och kvarka bland hästarna, och de årligen sig alltmer utbredande sjukdomarna tuberkulos och aktinomykos jämte fyra fall af mjältbrand bland nötkreaturen samt slutligen rödsjuka bland svinen, hvilken sjukdom uppträdde ganska allmänt, ehuru veterinären sällan rådfrågas. (*Åkerström.*)

Enköpings distrikt. Helsotillståndet bland hästar har varit mindre tillfredsställande, i det att sjukdomar i respirationsorganen hela året varit mycket gängse. Kastningar bland nötkreatur hafva inom några ladugårdar förekommit ganska mycket och vållat egarna stora förluster. Den Bräuciska metoden att på gravida kor subcutant inspruta utspädd karbolsyra har jag på några individer med ganska godt resultat användt. (*Beijer.*)

Tierps distrikt. Helsotillståndet bland husdjuren har under året varit ganska godt. Af smittsamma sjukdomar hafva hos nötkreatur förekommit tuberkulos, aktinomykos och ett fall af elakartad katarralfeber samt hos häst kvarka, hvilken sjukdom i några fall var af en ganska svår natur, i det hufvudets hela lymfkörtelsystem angreps. Såväl häst- som nötkreatursafveln är fortfarande i stigande. Uti norra delen af Tierps socken har af några mindre landtbrukare bildats en tjurförening, den första i länet, och har densamma från en af landets förnämsta ladugårdsbesättningar inköpt en Ayrshiretjur. (*Rundberg.*)

Södermanlands län. *Nyköpings distrikt.* Skörden af såväl säd som gräs var i allmänhet både ymnig och af utmärkt god beskaffenhet. Några frostnätter i början af juni förorsakade, att rågaxen till en del skadades samt att den späda vårsäden å sankare ställen bortfrös, hvarefter ånyo uppkommet strå blef kort och tunnt och lämnade således ringa halm men viktig och riklig kärna. Vid besiktningsmöte i Nyköping för premiering af hästar, var antalet det största sedan dylika möten började hållas. Å köttbesiktningsbyrån hafva undersökts 499 hela, 524 halfva och 182 mindre stycken af svinkroppar och påträffats trikiner i ett helt fläsk. Undersökningen är fortfarande frivillig. (*Tyselius.*)

Mariefreds distrikt. På grund af den alltför torra försommaren utföll årets skörd något under medelmåttan. Helsotillståndet bland husdjuren har likväl varit godt, ehuru djuren ej kunnat hållas vid samma höga hull, som under föregående år. Af sjukdomar hafva vanligast förekommit laryngitis, kolik och andra digestionslidanden, sår och kontusioner samt skador i hofvar och klöfvar. Bland nötkreaturen hafva följande kontagiösa sjukdomar förekommit, nämligen mjältbrand, tuberkulos, abort och aktinomykos. (*De Ron.*)

Katrineholms distrikt. Under året har helsotillståndet bland distriktets husdjur varit godt. Inga farsoter hafva härjat. Ett fall af mjältbrandsemfysem med dödlig utgång har inträffat. Till följd af genomgående desinfektionsåtgärder inträffade ej flera fall. Å en del af de större egendomarna har hela nötkreatursbesättningarna besiktigats för utgallring af de med tuberkler behäftade. Af 737 nötkreatur befunnos 24 angripna af tuberkulos. En synnerlig omsorg egnas fortfarande åt förbättrandet af nötkreaturen. De gamla och mindre tidsenliga ladugårdarna nedrifvas och ersättas med nya, vid hvilkas inredning inga omkostnader sparas i och för befordrandet af djurens välbefinnande och renlighet. Storartade mejerier anläggas och såsom följd häraf svinafvelns förhöjande. Fårafveln däremot är i aftagande. Hästafveln, som för närvarande ej står högt, torde genom inköpandet af utländska hingstar snart förbättras. Årets skörd blef af utmärkt beskaffenhet och i tillräcklig myckenhet för ortens behof. (*Nordholm.*)

Östergötlands län. *Linköpings distrikt.* Landtbrukarna, äfven de mindre, anse numera allmänt ladugårdsskötseln vara hufvudnäringen och jordbruket dess hjälpnäring. Nötboskapsstammen förädlas. Ayrshire- samt korthornsras användas företrädesvis. Hästafveln inom distriktet står rätt högt. Man producerar mest engelskt och ardenner halfblod för jordbrukets behof. Helsotillståndet bland husdjuren har på det hela taget varit tillfredsställande. Bland hästarna hafva mest förekommit fall af kvarka, vanligen i förening med faryngo-laryngit, vidare lungröta, lidanden i fodersmältningsverktygen, i ledgångar och senor samt i hofvar. Hos nötboskapen hafva följande sjukdomar varit mest gängse: tuberkulos, aktinomykos, hämoglobinämi, enzootisk abort och indigestion. Tuberkulos är mycket spridd inom Linköpings distrikt. I november och december månader utbröt en lungröte-epidemi i Åtvidabergstrakten, spridde sig därifrån till flera ställen och blef ganska svårartad. (*Bergstrand.*)

Ödeshögs distrikt. Inom distriktet har under senare åren kunnat förmärkas en småningom skeende förbättring i skötseln af såväl husdjuren som äfven af åkerbruket. De hästraser, som man mest synes vilja lägga an på, äro ardennerrasen och

den s. k. norska rasen, den förra mera på slättbygden, den senare mera i skogsbygden. Nötkreatursafveln förbättras genom uppblandning med isynnerhet Ayrshiredjur. Äfven svin- och fårafveln hafva gått framåt. Husdjursskötseln har äfven visat en ljusning till det bättre med afseende på djurens bostäder. Flera af de gamla, trånga, mörka och osunda ladugårdarna hafva måst vika för rymliga, ljusa och stundom ganska väl ventilerade sådana till båtnad för djuren, hvilka varit mindre utsatta för sjuklighet. Årets skörd blef såväl kvantitativt som kvalitativt ej så god som förra årets hvad kärnan beträffar. Halmafkastningen blef däremot riklig. Oaktadt sommarens låga medeltemperatur samt fuktighet har helsotillståndet bland husdjuren inom distriktet varit jämförelsevis tillfredsställande. Endast bland nötkreatur har under sommaren uppträdt en epizootisk, kontagiös ögonsjukdom, som hufvudsakligen yttrade sig som en purulent conjunctivit och keratit, men ofta äfven som en panophthalmit med blodiga och variga exsudater i ögats inre delar. (*Axell.*)

Finspongs distrikt. Helsotillståndet bland distriktets husdjur under det gångna året kan betecknas som tämligen godt. De vanligaste sjukdomarna hafva varit digestionslidanden samt lindrigare inflammationer i larynx och pharynx. Beträffande de smittsamma sjukdomarna har endast rödsjukan hos svinen haft någon större utbredning. Årets skörd var ganska riklig såväl till strå som kärna, men blef på grund af sommarens regniga väderlek mindre väl inbergad. Boskapsskötseln har snarare gått tillbaka än framåt under året. På grund af de höga spanmålsprisen hafva jordbrukarne funnit det mera inbringande att direkt afyttra sin säd än att utfodra den på djuren. (*Almquist.*)

Jönköpings län. Våren var sen, första delen af juni kall och blåsig med frostnätter, den senare utmärkte sig däremot för tropisk värme. Juli och augusti rika på nederbörd. Under september och oktober rådde gynnsam väderlek för skörden. Sädesskörden var i allmänhet riklig och af god beskaffenhet. Höskörden skadades däremot mycket af regn och blef dåligt inbergad. Potatisen lämnade klen skörd och var på de flesta ställen angripen af röta. Också andra rotfrukter gåfvo klen skörd. Hästafveln har fortgått medelst beskällare från Flyinge samt hushållningssällskapets hingstar; intresset för densamma synes årligen stegras i följd af de af hushållningssällskapet anordnade hästpremieringarna. Ladugårdsskötseln går fortfarande framåt, icke mindre än 80 mejerier arbeta inom länet och har sammanlagdt inmätts öfver 11,450,000 liter mjölk. Såsom en brist i vår nationella ladugårdsskötsel framhålles af länsveterinären en otillräcklig ventilation med en temperatur af ända till + 18°—20°, då denna däremot aldrig borde öfverstiga 14°—15°. För nötboskapens förädling har under året inköpts kalfvar af ren Ayrshireras. För svinafvelns upphjälpande har hushållningssällskapet anslagit 1,000 kr. till inköp af lämpliga afvelsdjur. Helsotillståndet hos husdjuren har under året i allmänhet varit tillfredsställande. De vanligaste sjukdomarna hafva varit: kvarka, mugg, tuberkulos (uteslutande bland Ayrshirerasen och korsningsprodukter däraf), aktinomykos och smittsam kastning hos kor. Bland får förekom på hösten och vintern flerstädes igelsjuka. (*Förste provinsialläkaren.*)

Kronobergs län. Till följd af flera veckors ihållande regn blef höskörden i hög grad försvårad. Hos de mindre jordbrukarne har höskörden utfallit tillfredsställande med undantag från tappade sjöar, där höet blifvit nästan förstördt af regn. Af ofvan antydda väderleksförhållanden har bergningen af råg varit högst besvärlig; likväl anses rågskörden såväl till kvantitet som kvalitet hafva utfallit tämligen tillfredsställande. Hafreskörden anses hafva utfallit fullt medelmåttigt. Potatis har lämnat en afkastning under medelmåttan. Med tillhjälp af föregående årets gynsamma foderskörd torde emellertid ingen egentlig brist uppstå, utan anses fodertillgången tillräcklig för ortens behof. Helsotillståndet bland husdjuren under året har i allmänhet varit tillfredsställande så tillvida, att icke några smittsamma sjukdomar med större utbredning förekommit med undantag af den inom länet nästan årligen bland svinkreaturen uppträdande rödsjukan. På åtskilliga ställen har till och med hela svinbesättningen dött ut, och då vanligtvis ny sådan kort därefter installerats i samma stallar, ha dessa insjuknat med samma sorgliga resultat. Någon rengöring och desinfektion af svinstallen efter i denna sjukdom angripna djur förekommer aldrig — åtminstone icke hos allmogen — därest den icke rent af tvingas därtill genom veterinärs närvaro på platsen. I öfrigt hafva utom skador i extremiteter, hofvar och klöfvar, de mest gängse sjukdomar varit: respirations- och digestionslidande samt sjukdomar i urin- och fortplantningsorganen. (*Nyman.*)

Kalmar län. Helsotillståndet bland husdjuren har inom min verksamhetskrets under året varit särdeles omväxlande. Under januari—mars var sjukligheten särdeles stor och aftog endast obetydligt under vårmånaderna. Under juni och juli var den mindre, under augusti och september mera samt under senhösten ringa. Af smittsamma sjukdomar förekommo endast sporadiska fall af mjältbrandsemphysem och en kronisk inflammation af lymfkärl och lymfkörtlar, ej olik sjukdomstecknen i springorm. Dessutom hafva anmälts flera fall af s. k. rödsjuka hos svin, valpsjuka, kvarka samt elakartad katarralfeber. Af konstitutionella sjukdomar hafva som vanligt tuberkulos, benskörhet och aktinomykos ganska betydligt förekommit och af den senare sjukdomen har på en del ställen knappt något djur i ladugården sluppit undan. Tuberkulosen har i allmänhet egnats stor uppmärksamhet. Nötkreaturen, som förr i regel höllos inomhus hela vintern, hafva nu på flera ställen förts ut i friska luften en eller ett par gånger i veckan och därigenom blifvit mera motståndskraftiga mot sjukdomar i allmänhet och särskildt mot tuberkulosen. Hvad kreatursafveln inom orten beträffar, så tyckes den för hvarje år allt mer omfattas med intresse och alltmer förbättras. (*Bergvall.*)

Kalmar läns norra distrikt. Foderskörden, hvilken på våren syntes lofvande, gick under den långa torkperioden på sommaren sin undergång till mötes och förstördes under sedan inträffade regnperiod så mycket, att årets höskörd kan anses fullständigt misslyckad. Helsotillståndet bland husdjuren kan under året sägas varit tillfredsställande. Bland hästar hafva mest förekommit katarrala affektioner i respirations- och digestionsorganen, mugg, kolikåkommor och muskelreumatism. Bland hornboskapen hafva företrädesvis förekommit hæmoglobinuri, mag- och tarmkatarr, mångfålleförstoppning och kalf-

ningsfeber. Bland fåren har 50 fall af igelsjuka förekommit. För hästafvelns förbättrande har i år varit inom distriktet sta tionerade tvenne hingstar från Ottenby stuteri. Hushållningssällskapet har från England och Skottland inköpt 16 tjurar, 4 Yorkshire- och 12 Ayrshirerasen, till afvel. En mjölkundersökningsanstalt har inrättats i Vestervik under stadsveterinärens öfverinseende och varit i verksamhet sedan den 18 februari samt anlitats med stor omfattning. (*Carlbaum.*)

Ottenby stuteri. Helsotillståndet har varit jämförelsevis godt, ehuru redan i januari månad tecken till kvarka började visa sig först hos ett från Skåne inköpt 3 års sto och strax därefter hos några från Ostpreussen inköpta stoföl. Därefter spred sig sjukdomen till de flesta hästar och upphörde ej, förrän djuren en tid varit på bete. Mugg har förekommit i 12 fall. Blodpinkning, härstädes vanlig alla år och ofta rätt allvarsam, har dock i år varit lindrig; blott 6 fall hafva förekommit. Den 1 oktober utbröt på ett oförklarligt sätt eld i stuteriets stora stall, hvilket totalt nedbrann på några timmar. Alla hästarna blefvo dock lyckligen räddade, och ingen nämnvärd skada skedde djuren. (*Nordensson.*)

Ölands norra Mots distrikts. Helsotillståndet bland husdjuren har i allmänhet varit mycket godt, beroende på jämförelsevis gynnsamma väderleksförhållanden och riklig tillgång på foder. Af smittsamma sjukdomar uppträdde under juli månad 8 fall af mjältbrand bland nötkreatur. Sjukdomen hotade antaga farsotartad karakter, men genom kraftiga renings- och desinfektionsåtgärder kunde den stäfjas. Af mjältbrandsemphysem har endast förekommit ett fall. Allmännast förekommande lidanden hafva varit: sjukdomar i andnings- och matsmältningsorganen, hof- och ledaffektioner samt sår och yttre skador. (*Wilner.*)

Aspelands distrikt. Under året har en förändring i distriktets indelning egt rum, i det att Aspelands härad numera utgör ett särskildt veterinärdistrikt med station i Målilla. Till hästafvelns befrämjande har äfven under förliden sommar premieringssammanträden hållits inom orten. Bristen på fullgoda beskällare gör sig fortfarande gällande. Ladugårdsskötseln synes gå framåt i samma mån som tillgången på skog och skogsafverkningen aftager. Väderleksförhållandena hafva ej varit rätt gynnsamma för årsväxten. Till följd af den rikliga och ihållande nederbörden under bergningstiden blef höskörden betydligt skadad och delvis alldeles värdelös. Fodertillgången är knapp och motsvarar på många ställen ej behofvet. Helsotillståndet bland husdjuren inom distriktet har varit godt och någon sjukdom har ej uppträdt enzoodiskt. Under våren uppträdde kvarka ganska allmänt, men sjukdomen var af godartad beskaffenhet. (*Peterson.*)

Gotlands län. Hvad beträffar väderleken, var våren lång och kall, sommaren kall med ombytlig väderlek, hösten disig, i följd hvaraf skörden blef medelmåttig, hvarigenom provinsens export af spannmål betydligt understigit fjolårets. Mejerihandteringen, som gått betydligt framåt och mer och mer tyckes vinna allmänhetens förtroende, har dock fortfarande ganska många svårigheter att kämpa emot, därigenom att tillgången och tillförseln af mjölk under vissa årstider är otillräcklig och omsättningen af produkterna i följd däraf ojämn. Sjukligheten bland husdjuren har varit i det närmaste af samma omfång och beskaffenhet, som under föregående år. Kontrollen öfver torgförda animala födoämnen hår förorsakat anhållandet och saluförbud för köttet af 5 st. kalfvar och 8 nötkreatur. (*Wetterström.*)

Blekinge län. Sjukligheten bland husdjuren har under året varit ringa, och någon utbredd kreatursfarsot har mig veterligen ingenstädes inom länet förekommit. Spridda fall af kvarka, katarrer, gastricismer och reumatismer hafva emellertid icke så sällan visat sig, men i allmänhet af lindrig beskaffenhet. Hæmaturi, som mest förekommit hos importerade och från Skåne inköpta nötkreatur, har varit ganska svårbotlig, så att af 34 insjuknade dogo tre. Sommarbetena hafva varit goda med riklig tillgång på vatten. Höskörden utföll ganska bra, men blef i följd af ogynnsamt bergningsväder delvis illa inbergad. På annat stråfoder finnes god tillgång och rotfrukter, med undantag af potatis, hafva i allmänhet lämnat medelmåttig afkastning; någon foderbrist under tillstundande vinter är icke att befara. Under året har besiktigats 1,428 hela, 2,828 halfva och 1,517 stycken fläsk. Trikiner hafva anträffats i ett helt, ett halft och 4 stycken. (*Carlberg.*)

Kristianstads län. Helsotillståndet bland husdjuren inom undertecknads tjenstgöringsdistrikt har under året varit ovanligt godt, oaktadt den regniga väderleken och det illa bergade fodret. Några smittsamma eller ovanliga sjukdomar hafva ej förekommit. Mjältbrand har förekommit i början af juli månad på Tyringe gård, hvarest 2 nötkreatur dogo utan att komma under veterinärbehandling. (*Hjortsberg.*)

Klippans distrikt. Helsotillståndet bland husdjuren har under året varit tillfredsställande. Oaktadt en stor del foder, både hö och halm blef dåligt skördadt till följd af ogynnsamt bergningsväder under hösten, hafva dock några däraf orsakade allmänna sjukdomar ännu ej visat sig. Vid härvarande trikinbyrå hafva under året blifvit besiktigade 286 hela svinkroppar, 103 halfva och mindre delar och hafva alla befunnits trikinfria, men en hel samt en half svinkropp innehålla dyntmask. (*Follin.*)

Malmöhus län. Skörden af de olika foderslagen utföll under året i allmänhet gynnsamt. I vår kreatursexport har den förändringen inträdt, att i stället för att England förr var hufvudmarknaden denna nu är Danmark för att måhända i en snar framtid blifva Tyskland, där befolkningen, synnerligast i industriländerna, är stadd i betydlig tillökning och, såsom statistiken visar, köpförmågan större, utan att tillväxten i sädes- och potatisproduktionen därmed hållit jämna steg. I Danmark har fördenskull kreatursexporten under det sistförflutna året hufvudsakligen varit riktad på Tyskland såsom mycket lönande. Då Sveriges och särskildt södra Sveriges ställning till den tyska kreatursmarknaden noga sammanfaller med Danmarks, är det af stor vikt, att vår export på Tyskland ej ombesörjes och fördyras af danskarna, utan att vi insätta stora, snabbgående ångare på linien Malmö—Warnemünde och icke sky några uppoffringar, då det gäller att värna vårt land för smittsamma djursjukdomar.

Af exporterade djur utfördes till:

	Danmark.	Tyskland.	England.
Hästar	2,702	—	—
Nötkreatur	13,307	1,239	1,561
Kalfvar	485	—	55
Får	12,277	44	1,133
Svin	740	781	—

Importen af kreatur öfver Malmö uppgick till 254 hästar, 148 nötkreatur, 33 får och 45 svin, af hvilka 17 hästar, 71 nötkreatur, 12 får och 45 svin undergingo observation i härvarande karantänslokal.

Helsotillståndet hos husdjuren under året har så till vida varit godt, som icke någon sjukdom med större dödlighet uppträdt. Lungröta uppträdde men merendels mild med ett kortare förlopp. Af mjältbrand förekom endast 2 fall samt af svinpest 67 fall, hvilka nedslaktades. Beträffande svinkötts undersökning hafva behandlats: 12,797 hela, 485 halfva svinkroppar, 1,863 stycken fläsk och 400 smågrisar eller tillsammans 15,545 föremål, hvaraf 15,183 voro af svenskt och 362 af amerikanskt ursprung. Af dessa föremål voro 22 bemängda med trikiner och 6 med dynt; 19 i hela svinkroppar, 3 i st. fläsk; 20 af svenskt och 2 af amerikanskt ursprung; 19 i färskt, 2 i rökt och 1 i salt fläsk. (*Schoug.*)

Helsingborgs distrikt. Under året har exporterats: hästar 973, nötkreatur 6,295, svin 583, får 6,848. Samt importerats: hästar 57, nötkreatur 228, får 3. Vid trikinbyrån hafva besiktigats 4,537 hela, 271 halfva och 1,216 stycken fläsk eller tillsammans 6,024 föremål. Af dessa befunnos 9 bemängda med trikiner och 16 med dynt. (*Sjöstedt.*)

Hallands län. Årsväxten har varit god och afkastningen öfver medelmåttan. Höskörden var ovanligt riklig och inbergades i godt skick. Vintersäden blef delvis skadad af regn. Oaktadt den öfvervägande regniga väderleken har helsotillståndet bland husdjuren varit godt, och uppträdandet af de olika sjukdomarna har icke visat någon olikhet mot hvad vanligen eger rum. Respirationslidanden, magåkommor och yttre skador hafva som vanligt största utbredningen. Hvad hästafveln beträffar, har inom distriktet varit brist på dugliga beskällare, men torde detta afhjälpas genom lån åt enskilda personer för inköp af afvelsdjur. Ardennerrasen användes mest, och torde med skäl kunna framhållas afkomlingar af denna ras såsom särdeles lämpliga arbetshästar. Nötkreatursafveln har ej gjort några synbara framsteg under det förflutna året. (*Peterson-Kinberg.*)

Höks härads distrikt. Helsotillståndet bland husdjuren har under det förflutna året varit godt. Sjukdomsfrekvensen har, som oftast plägar vara förhållandet, varit störst under vårmånaderna, i det katarrala affektioner till såväl respirations- som digestionsorganernas slemhinnor då voro talrikast. (*Lager.*)

Göteborgs och Bohus län. Skörden har utfallit under medelmåttan och dess inbergande försvårades af ogynnsam väderlek. Under årets tre första månader förekommo rätt många fall af influensa bland hästar, hvaraf dock blott ett fåtal hade dödlig utgång. Sjukdomen visade sig allmänt i staden Göteborg, under det att landsbygden var tämligen befriad. Importen öfver Göteborg till Kungelfs karantänstallar af nötboskap från England har under året ej varit obetydlig, i det öfver 200 djur af Ayrshire- och korthornsras införts; därjämte hafva importerats omkring 60 hästar, de flesta af Clydesdaleras, de öfriga af ardenner- och fullblod-raser. Exporten visar en anmärkningsvärd minskning, nämligen 2,535 kreatur och 143 svin mot resp. 3,950 och 595 år 1890. (*Floberg.*)

Göteborgs distrikt. Helsotillståndet bland husdjuren har varit rätt godt. Af smittsamma sjukdomar hafva förekommit kvarka, kastning, aktinomykos och tuberkulos. Denna senare är rätt allmän. Exempelvis har af en ladugårdsbesättning på 20 djur på 3 år 14 nedslaktats för tuberkulos. (*Cederberg.*)

Elfsborgs län. Helsotillståndet har under året i allmänhet varit godt och de vanligast förekommande sjukdomarna hafva varit digestionslidanden samt yttre skador. Inga farsotsartade eller svårare smittsamma sjukdomar hafva förekommit i någon större utbredning. Årets skörd har utfallit medelmåttigt hvad kvantiteten beträffar, då däremot såväl hö som halmfodret varit af ringa näringsvärde, hvarför, då spannmålspriset varit ovanligt högt, landtmannen funnit med sin fördel förenligt, att mer än vanligt sälja säden i stället för att utfodra densamma åt kreaturen, hvilka varit vid klent hull. (*Hjorth.*)

Skaraborgs län. Fodertillgången har i allmänhet varit riklig, dels därigenom, att årets skörd utföll ganska gynnsamt och dels genom öfverskott af såväl hö som halm från föregående året. Af smittsamma sjukdomar har lungröta uppträdt å tvenne egendomar utan att sprida sig vidare. Sedan kännedomen om tuberkulosens såväl ärftlighet som smittsamhet blifvit allmänt spridd, har intresset för hämmandet af denna sjukdom tilltagit. Sålunda har på de flesta större egendomar i trakten af Mariestad införts kokning af mjölken till kalfvarna och besättningarna undergå veterinärbesiktning 1 à 2 gånger årligen i och för utgallring af angripna eller för sjukdom misstänkta djur. En annan mycket förlustbringande sjukdom är elakartad katarralfeber. (*Nilsson.*)

Vermlands län. Väderleksförhållandena inom Karlstads veterinärdistrikt hafva för växtligheten i allmänhet varit mycket ogynnsamma, hvarför äfven skörden af såväl hö som cerealier blef ej obetydligt under medelmåttan och landtbrukaren måste minska sina kreatursbesättningar. Intresset för husdjursskötseln och mejerihandteringen ökas så småningom. För hästafveln, fårskötseln och svinafveln är intresset mycket mindre. Helsotillståndet bland husdjuren inom distriktet har under året varit något mindre tillfredsställande än under föregående år, beroende på de abnorma väderleksförhållandena. Bland smittsamma sjukdomar har isynnerhet kastning hos kor förekommit i ganska stor utsträckning och tilltagit i oroväckande grad, så att det vore önskvärdt, att genom sakkunnig myndighet utfärdades lättfattliga råd och upplysningar för förekommande och bekämpande af denna sjukdom. (*Lindström—Hülphers.*)

Örebro län. Helsotillståndet har i allmänhet varit tillfredsställande. Hästafveln omfattas fortfarande med stort intresse. Bland nötboskapen intaga de rödbrokiga korsningarna med

Ayrshire och korthorn främsta platsen. I Sverige födas och uppfödas Ayrshiredjur, hvilket ej endast visar, att vi slagit in på en riktig väg, utan ock, att importen af djur bör kunna minskas, för att så småningom upphöra. Där det kan visas, att man genom en riktigt ledd inafvel fått fram något konstant vore det önskvärdt, att så småningom få stammen i fråga erkänd såsom svensk ras. Ladugårdarna inom länet äro väl byggda och bekvämt inredda såväl i det ena som andra hänseendet, hvilket gör att sjukligheten bland djuren betydligt minskats. (*Staberg.*)

Vestmanlands län. *Arboga distrikt.* Helsotillståndet inom distriktet bland husdjuren kan i allmänhet sägas hafva varit godt. Såväl häst- som nötkreatursafveln går årligen framåt; äfven har på de senare åren svinafveln gjort ej ringa framsteg, detta till största delen beroende på den ökning af mejerier, som på sista tiden egt rum. Dessa mejerier, som anlagts, äro s. k. andelsmejerier, hvilka genom dagsverken och körslor af delegarne blifva i allmänhet ganska billiga och på 4—5 år betalda. Fårafveln har inom distriktet ingen vidare utbredning, allmogen tyckes ej hafva smak för densamma. (*Åberg.*)

Kopparbergs län. Landtbrukaren har äfven i år erhållit en god och välbergad skörd, hvilken väl räckt till för djurens vinterbehof och på många ställen finnes foderförråd öfver till nästkommande år. Såsom följd häraf har djurens helsotillstånd varit ovanligt godt och sjukdomsfrekvensen liten. Den odlade jordarealen är ringa och inom de närmaste milen omkring Falun kan man knappt tala om något jordbruk. Angående statens premieringsmöten borde åt veterinären såsom den ende sakkunnige tillmätas tillräcklig beslutanderätt, så att dessa premieringar bättre uppfylde sitt ändamål — hästafvelns förbättrande. (*Lidbeck.*)

Hedemora distrikt. Såsom ett synnerligen glädjande faktum framträder det förhållandet, att bland 1,748 under året af mig behandlade och besiktigade djur endast 6 fall af tuberkulos diagnosticerats. Inom distriktets mindre ladugårdsbesättningar påträffas ytterst sällan spår af tuberkulos, ett förhållande, som till stor del torde kunna förklaras af den inhemska nötkreatursrasens härdning mot yttre inflytelser genom lång betestid och daglig rörelse i fria luften äfven vintertiden. Vid fläskbesiktningsbyrån har under året ett fall af trikiner påträffats. (*Hallander.*)

Mora distrikt. Husdjursafveln befinnes ännu vara på låg ståndpunkt. Angående hornboskapens vård och utfodring förmärkes någon ansats till det bättre. Hästarna utfodras och vårdas i allmänhet väl. Våren var kall, hvarigenom såningsarbetet försenades, men sommaren blef mycket gynnsam och grödan nästan öfverallt riklig och af bästa beskaffenhet. Helsotillståndet bland husdjuren har varit särdeles godt. (*Westman.*)

Gefleborgs län. *Bergsjö distrikt.* Efter ett par för foderskörden ganska gynnsamma år följde med det nu senast gångna ett i detta afseende afgjordt sämre, i det att skörden inom distriktet öfverhufvud taget utföll knappt medelmåttig, beroende detta på otjenlig väderlek. Någon foderbrist kan dock ej befaras, isynnerhet som man väl på de flesta ställen torde hafva gamla förråd att taga till. Såsom hittills tyder allt på en visserligen långsam men dock märkbar förbättring i alla grenar af jordbruket. Intresset för ladugårdsskötseln synes med rätta vara i stigande. Helsotillståndet bland husdjuren har under det förflutna året i allmänhet varit godt. (*Sabelström.*)

Hudiksvalls distrikt. Var det föregående året godt, har 1891 ej varit sämre. En mer öppen blick för landtbrukets rationella skötande och ett förnuftigare utfodringssätt hafva kommit vederbörande landtmän att bereda respektive kreatursstammar en ganska god tillvaro. Husdjurens afvel och skötsel intaga enahanda ståndpunkt som förra året. (*Åfeldt.*)

Vesternorrlands län. *Hernösands distrikt.* Under året hafva gynnsamma väderleksförhållanden varit rådande såväl vinter- som sommarmånaderna, till följd hvaraf både sädes- och höskörden utföll riklig och blef väl inbergad. I husdjurens skötsel har på senare tider en förbättring inträdt synnerligast i kreaturens utfodringar. Genom hushållningssällskapets energiska arbetande för anläggningar af mejerier, har jordbrukaren på samma gång lärt sig inse nyttan af att bättre föda sina kreatur för att af dem erhålla större afkastning. Hästafveln bedrifves icke med något intresse, och torde detta till någon del få tillskrifvas brist på dugliga beskällare. Helsotillståndet bland husdjuren har under året varit mycket godt. Från Finland har under året införts 4 hästkreatur, 421 nötkreatur, 1,075 svin och 4 får. (*Wikström.*)

Sundsvalls distrikt Årets skörd har utfallit medelmåttig samt af i allmänhet god beskaffenhet. Någon större sjuklighet bland husdjuren har ej varit gängse, med undantag af kalfningsfeber, som årligen kräfver säkerligen lika många offer som alla andra sporadiska sjukdomar tillsammans. Öfriga förekommande sjukdomsfall hos husdjuren hafva mest utgjorts af lokala inflammationer samt yttre skador, hvilka ej företett några synnerligen afvikande förhållanden från de årligen här uppträdande. (*Nyblad.*)

Backe distrikt. Skördeförhållandena inom distriktet voro under förlidet år allt annat än gynnsamma, men ändrade sig dock till något bättre utsikter. Trots verklig missväxt å många ställen och däraf föranledd foderbrist har någon nämnvärd minskning af kreatursstocken ej kunnat förmärkas på grund af föregående års rika skörd. Husdjurens allmänna helsotillstånd har varit synnerligt godt, tack vare härvarande kreatursras härdighet och motståndsförmåga. (*Boström.*)

Jämtlands län. *Norra distriktet.* Allmänna helsotillståndet bland husdjuren inom distriktet har varit jämförelsevis godt. För en rationell skötsel af hästar fattas ännu mycket i Jämtland. Djuren stängas inne hela vintern och rykt och skötsel lämna mycket öfrigt att önska. Under de båda senare åren har hästafveln betydligt ökats dels genom införskaffade ardennerhingstar dels genom de båda senare årens goda skördar. Bland nötkreatur hafva företrädesvis digestionssjukdomar förekommit, och till dessa kunna räknas hämoglobinämia, som tyckes vara specifik för Jämtland i sitt uppträdande. Af tuberkulos har under året förekommit ett fall. Djuret var ej af ren Jämtlandsras, utan en blandning af holländsk och Jämtlands, ty den rena fjällrasen har hittills visat sig vara fri från

tuberkulos. Ej så obetydligt har ladugårdsskötseln förbättrats på de orter, där mejerier finnas och kommunikationerna underlätta afsättningen af ladugårdsprodukterna. (*Walldegk.*)

Bergs distrikt. Helsotillståndet bland husdjuren har varit godt. Den ekonomiska ställningen, som har sitt stora inflytande på husdjurens skötsel har, försämrats i samma mån som skogarna sköflats. Antalet besutna hemmansegare minskas alltjämt, då trävarubolagen inköpa hemmanen för skogens skull och intresset för gamla tegars förbättring och uppodling af nya blir mindre, då bonden ej eger jorden. Jordbruket synes därför ej gå någon förhoppningsfull framtid till mötes, oaktadt jorden frambringar en äring, som till fullo ersätter arbetet. Väderleks- och skördeförhållandena hafva under året varit särdeles gynnsamma, men den öfverflödiga foderafkastningen säljes hellre för en ringa penning än användes till fromma för ladugård och stall å eget hemman. (*Frödin.*)

Vesterbottens län. Helsotillståndet bland husdjuren har varit tämligen godt. Till följd af torkan blef höskörden betydligt mindre än vanligt. Såsom en följd af det näringsfattiga fodret har benskörhet varit tämligen allmän. Åt hästarnas och nötkreaturens skötsel egnas ej det intresse, som önskligt vore, dock omfattas den nu med något större intresse än förr. Från Finland hafva 72 nötkreatur införts, hvaraf de flesta varit afsedda för slakt. Hästafveln omfattas med något större intresse och till dess upphjälpande användes hingstar af norsk ras, hvilken för ortens förhållande synes vara den mest lämpliga. Får- och svinafveln bedrifves i mindre skala, därför att jordbruket, såsom det skötes här, ej lämnar tillräcklig afkastning att uppföda svin i tillräcklig mängd. Behofvet har fyllts genom att från olika länder införa 6,362 kilogram fläsk. (*Öqvist.*)

Lycksele distrikt. Skördeförhållandena voro tämligen gynnsamma, då höskörden från odlad jord var medelmättig och säden inbergades under gynnsam väderlek. Helsotillståndet hos husdjuren har varit rätt tillfredsställande, och har såsom vanligt de flesta sjukdomsfallen bland hästarna varit anämi och bland nötkreaturen störningar i digestionsorganen. Hvad beträffar den sjukdom, som härjat bland renkreaturen i Sorsele, kan den ej med säkerhet bestämmas, men tyda symtomen på influensa, sådan den yppat sig hos våra husdjur.

(*Hofverberg.*)

Norrbottens län. Helsotillståndet bland husdjuren har varit tillfredsställande och inga epizootier hafva förekommit. Under året hafva från Finland införts 63 nötkreatur och 59 svin. Årets skörd af säd och rotfrukter har till följd af torka och i öfrigt ogynnsam väderlek utfallit långt under medelmåttan, och flera byar hafva hemsökts af total missväxt. Äfven gräsmasken uppträdde i juni månad och härjade, så att ensamt inom Neder-Luleå socken anses förlusten af minskad höafkastning uppgå till 100,000 kr. Intresset för boskapsskötseln, som under de två sista årens goda skördar börjat blifva lifaktigt, har genom detta års felslagna skörd fått ett svårt bakslag. Äfven svinskötseln har lidit betydligt, och de flesta svin äro nedslaktade. Hästafveln förbättras år från år. (*Jakobson.*)

Haparanda distrikt. Oaktadt gräsmaskens härjningar, som sträckte sig 3 mil uppåt Torneå elfdal, blef dock höskörden riklig, så att någon foderbrist ej är att befara. Hästafveln synes ej omfattas med något större intresse, hvilket torde bero på den goda tillgången på hästar från Finland och deras prisbillighet. Nötkreatursafveln står fortfarande lågt. Helsotillståndet bland husdjuren har varit jämförelsevis godt. Ingen sjukdom har förekommit epizootiskt. Det under 1890 inbergade höet, som var af dålig beskaffenhet, gaf under påföljande vår anledning till fall af digestionslidanden och benskörhet bland nötkreatur. (*Rutberg.*)

Kalix distrikt. Sedan 1867 — nödåret — har höskörden ej utfallit så dåligt som i år. Hvad gräsmasken ej förstörde, svedde hettan. Åt korna skördades en ringa mängd carex- och eqvisetumarter, åt hästarna hämtades foder från Finland. Att svåra digestionsrubbningar hafva blifvit följden af sådan utfodring, säger sig självt. Sällan har veterinär anlitats, då folket var medvetet om den dåliga utfodringen och att medicin båtar föga, då själfva hufvudorsaken ej kan undanrödjas.

(*Heurgren.*)

Lifregementets dragonkår. Till följd af den under 1890 i Örebro rådande influensaepidemien bland kårens hästar blef rekryt- och remontmötet förlagdt till Sköfde, hvarest de s. k. höstmarknadsstallarna, tillhöriga Skaraborgs läns hushållningssällskap, användes för hästarna. Dessa stallar öfverbygdes och under den kallaste tiden användes uppvärmning medelst kaminer; temperaturen var dock härunder ej öfver + 6° Celsius. Därjämte voro genom öfverbygnaden stallarna mörka. Den utanför stallarna belägna marknadsplatsen användes till exercisplats och var både stor och lämplig. Ridhuset var alldeles för litet; endast 6 hästar fingo rum på långväggen, hvarigenom också djuren vid de ofta under dressyren förekommande vändningarna tillfogade sig större och mindre öfverben. Knappast någon enda remont undgick få större eller mindre öfverben samt ansvällda ledgångar; detta senare troligen mest beroende på öfveransträngningar i hoppning öfver olika slags hinder. De från föregående år beslutade stallbygnaderna voro färdiga och användes under alla mötena; dessa stallar äro både rymliga och snygga, försedda med järnkrubbor, stensatta spiltgolf och långt utskjutande tak; vid hvarje spiltstolpe finnes en hängare till sadelmunderingen. Då härtill kommer, att djuren fingo ströhalm, kunde på sina lediga tider få ordentligt hvila sig, fingo i ro och frid förtära sina hö- och hafrerationer, så var det ett nöje att efter slutade möten se hästarna i utmärkt hull och kraftiga, trots det mötena slutade så sent och under regementsmötet ganska svåra stormar och mycket regn förekommo. (*Åbergh.*)

Smålands husarregemente. Under de första veckorna af rekryt- och remontmötet var sjukligheten ringa, men i sista veckan af februari utbröt sjukdomen kvarka, hvarigenom tillsammans 39 hästar angrepos. De sjuka hästarna afskiljdes genast från de friska och insattes i det alltid väl ventilerade sjukstallet. Här visade sig snart hvad verkan en ren luft har på sjukdomen; redan efter ett par dagar, ja, till och med på första dagen syntes bättring; de sjuka började äta och dricka och fingo ett lifligare utseende. Gifvet är att stora stallet äfven ventileras så mycket sig göra låter, men då remonterna efter ridningen insättas i detta stall mången gång rätt varma, kan man ej alltid vädra så mycket som behöfs; såväl detta som ock

regementets öfriga s. k. vinterstallar böra undergå förändringar. I hästkännedom och hofbeslag hafva af mig föredrag hållits på därtill bestämda tider. Till hofbeslagssmedjan uttogos 8 husarer af dem som visade något anlag för skoning och af dessa öfvades 2 man dagligen, till dess de vunno godkänd färdighet i att sko döda fötter. Alla rekryter öfvades likaledes i att sko döda fötter. (*Tidholm.*)

Skånska dragonregementet. Under regementsmötet har någon sjuklighet varit rådande, i det flertalet af remonterna, som omedelbart kommo hit från Ystad äfvensom en och annan äldre häst, tillsammans öfver 100 stycken, varit angripna af lidanden i respirationsorganerna och körtelsystemet. Detta i följd af varma dagar och kalla nätter, men sjukdomen uppträdde så lindrigt, att intet fall af katarr ansågs nödigt att sjukrapportera. Efter högst få dagar blefvo de hufvudsakligast genom dietisk behandling användbara vid öfningarna. Icke mindre än 40 säckar hvetekli — hvarje säck innehållande 40—50 kilo — hafva under regementsmötet åtgått, och dessutom har grönfoder från en af regementet öfvertagen mindre ängslott användts. Då flertalet af regementets hästar från rusthållen hitkomma olämpligt och illa skodda, hafva nya beslag måst underläggas på mer än 600 hästar, och detta har på den korta tiden kunnat medhinnas, därför att skostall af regementets pistolsmed på egen bekostnad uppförts så att skoning kunnat förrättas vid alla tider, oberoende af väderleken. (*Hedvall.*)

Kronprinsens husarregemente. Sjukligheten har under året varit betydligt större än vanligt, då lungröta uppträdt epizootiskt bland hästarna såväl i Malmö som i Helsingborg, samtidigt med att sjukdomen både i åtskilliga städer och på landsbygden tagit en betydlig utbredning. Den utbröt först inom Malmö garnison, nämligen i början af mars och fortgick till mediet af juli. I Helsingborg observerades de första fallen i slutet af augusti och ännu vid årets slut kunde icke med säkerhet sägas, att sjukdomen var öfverstånden. Vid utbrottet af dylika lungröte-epizootier, som på grund af nutidens lättare kommunikationsmedel, hvilka på hvarjehanda sätt gynna smittämnets kringspridande, allt oftare återkomma, gör sig behofvet af ett rymligt och välbeläget isoleringsstall allt mera gällande. Redan befintliga sjukstallar äro alldeles otillräckliga för detta ändamål, äro, hvad Malmögarnisonen beträffar, hoppbyggda med annat stall och behöfvas dessutom för vården af andra sjuka hästar. Med tillhjälp af ett dylikt isoleringsstall skulle säkerligen ofta smittsam sjukdom kunna undertryckas i sin

Tab. Lit. FF. *Sammandrag af veterinärläroverkens och veterinärernas uppgifter öfver antalet sjuka husdjur i nedanstående sjukdomar, år 1891.*

Länen och Veterinärläroverken.	Mjältbrand.	Katarralisk inflammation i respirationsslemhinnan och kvarka.	Mjältbrandsemphysem (Emphysema infectiosum).	Rödsjuka (Erysipelas malignum).	Lungröta (Influensa pectoralis).	Rosartad influensa (Influensa erysipelatosa).	Elakartad katarralfeber.	Tuberkulos.		Skabb.			Kolik.	Blodstallning (Hæmoglobinuria).		Benskörhet.	Benmjukhet.		Aktinomykos.	Rots.	Koppor (Variolæ).	Svinpest.
	Nötkreatur.	Hästar.	Nötkreatur.	Svin.	Hästar.	Hästar.	Nötkreatur.	Nötkreatur.	Svin.	Hästar.	Nötkreatur.	Hundar.	Hästar.	Hästar.	Nötkreatur.	Nötkreatur.	Nötkreatur.	Svin.	Nötkreatur.	Hästar.	Kor.	Svin.
Veterinärinstitutet	—	34	—	—	—	—	—	3	—	—	—	3	318	18	1	—	—	—	—	—	—	—
Stockholms stad	—	103	—	—	—	—	—	—	—	2	—	6	75	6	3	—	—	—	—	—	—	—
Stockholms län	13	670	2	14	71	—	8	187	—	6	25	5	222	22	244	51	11	15	390	—	9	—
Upsala	4	490	—	37	7	—	6	141	—	5	—	—	101	22	30	1	—	—	164	—	—	—
Södermanlands	1	440	1	50	—	—	16	135	2	7	7	8	166	19	217	37	45	—	279	—	—	—
Östergötlands	9	515	—	48	—	43	61	212	19	8	2	6	388	101	301	50	93	5	137	—	—	—
Jönköpings	—	204	1	20	—	—	15	71	—	—	—	—	30	20	58	9	—	7	14	—	—	—
Kronobergs	—	187	1	111	8	—	30	161	10	—	—	6	47	38	4	44	3	37	2	—	—	—
Kalmar	17	396	19	60	—	—	35	92	—	4	—	1	150	9	167	65	21	8	9	—	—	—
Gotlands	3	103	—	—	—	—	—	2	—	5	—	3	64	8	11	87	—	—	—	—	—	—
Blekinge	—	124	1	—	—	—	3	8	—	—	—	3	87	3	5	41	—	—	6	—	—	—
Kristianstads	—	312	—	43	70	—	4	61	—	—	—	23	298	27	38	79	16	12	41	—	—	—
Malmöhus	2	622	—	151	543	22	24	257	52	—	—	6	1,000	43	64	100	25	—	57	—	—	67
Hallands	4	81	5	3	21	—	3	23	—	3	—	—	181	53	12	—	6	—	37	—	—	—
Göteborgs och Bohus	—	364	—	23	306	80	14	92	7	12	5	—	532	39	44	56	22	—	11	—	—	—
Elfsborgs	10	114	—	10	8	—	20	41	—	—	—	—	126	7	54	—	3	—	—	—	—	—
Skaraborgs	11	155	—	3	31	—	29	166	—	—	—	—	87	67	13	54	11	—	15	—	—	—
Skara veterinärinrättning	—	30	—	1	—	—	—	5	—	—	—	1	59	11	16	3	—	—	15	—	—	—
Vermlands	1	404	—	53	39	—	44	67	2	5	—	2	117	65	119	53	81	15	6	—	—	—
Örebro	—	357	—	94	111	—	54	144	—	—	49	1	135	41	215	107	29	11	19	—	—	—
Vestmanlands	1	516	—	24	20	—	13	48	—	1	—	—	95	24	76	110	20	—	27	—	—	—
Kopparbergs	1	215	—	9	6	—	7	12	—	—	—	—	94	17	42	14	65	—	3	3	—	—
Gefleborgs	1	203	—	13	—	—	8	8	—	14	4	5	108	20	15	54	1	4	3	—	—	—
Vesternorrlands	—	134	—	3	—	—	16	9	—	6	2	—	88	17	10	68	26	—	5	—	—	—
Jämtlands	—	62	—	—	—	—	3	9	—	9	10	—	57	20	14	7	44	—	4	—	—	—
Vesterbottens	—	32	—	11	—	—	6	8	—	40	11	5	96	3	—	12	15	—	—	—	—	—
Norrbottens	—	130	—	—	—	—	—	8	—	—	—	1	26	2	3	30	4	8	—	—	—	—

början i stället för att nu medan mer eller mindre lämpligt sjukstall för hvarje gång improviseras, möjligen den frist hinner tilländalöpa, inom hvilken sjukdomen ännu ej hunnit fatta fot och inom hvilken man ännu kunnat begränsa den.

(*Florman.*)

Flera nya författtningar angående veterinärväsendet hafva under året utkommit, hvaribland K. br. angående tjensteårsberäkning för en distriktsveterinär i Nordmaling; angående anordnandet af en särskild undervisningskurs för äldre veterinärer; angående ändringar i kung. den 12 januari 1884 angående hvad vid utförsel till utlandet af kreatur iakttagas bör; angående karantänsstallar vid Kungelf och deras användande; angående förändrade villkor för kompetens till regementsveterinärtjenst; angående tjensteårsberäkning för en distriktsveterinär i Enköping m. fl.

Med hänsyn till *sjukdomstillståndet bland husdjuren* under 1891 inhämtas af Veterinärläroverkens och veterinärernas rapporter följande rörande smittsamma och andra allmännare förekommande sjukdomar.

Mjältbrand, *Anthrax,* uppträdde i tillsammans 14 län och voro däraf angripna 78 nötkreatur.

Stockholms län: 13 sj., 13 d. — *Upsala län:* 4 sj., 4 d. — *Södermanlands län:* 1 sj., 1 d. — *Östergötlands län:* 9 sj., 9 d. — *Kalmar län:* 17 sj., 17 d. — *Gotlands län:* 3 sj., 3 d. — *Malmö-*

Sjukdomsfall bla

	Lifgardet till häst.			Lifregementets dragonkår.			Lifregementets husarkår.			Smålands husa[rregemente.]		
	Insjuknade.	Förbättrade eller oförbättrade.	Döde eller dödade.	Insjuknade.	Förbättrade eller oförbättrade.	Döde eller dödade.	Insjuknade.	Förbättrade eller oförbättrade.	Döde eller dödade.	Insjuknade.	Förbättrade eller oförbättrade.	Döde eller dödade.
Sjudomar i nerv-centra.												
Hjärn- och ryggmärgsinflammation	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Allmän svaghet	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—
Sjukdomar i respirationsorganen.												
Inflammation i respirationsslemhinnan	18	18	—	39	39	—	42	42	—	1	1	—
Kvarka	—	—	—	1	1	—	12	12	—	6	6	—
Lung- och lungsäcksinflammation	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lungröta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sjukdomar i cirkulationsorganen.												
Feber	4	4	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Inflammation i blod- och lymfkärl	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sjukdomar i digestionsorganen.												
Kontagiös munsjuka	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mag- och tarmkatarr	4	4	—	3	3	—	7	7	—	—	—	—
Kolik	18	25	3	—	—	—	10	10	—	2	3	—
Sjukdomar i rörelseorganen.												
Luxation och distorsion	163	163	—	73	73	—	37	37	—	—	—	—
Benbrott	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Reumatism	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—
Galla och senskideinflammation	15	15	—	3	3	—	14	14	—	3	3	—
Exostos	12	12	—	4	4	—	7	7	—	10	10	—
Sjukdomar i ögon, hud och hofvar.												
Ögonskador	11	11	—	4	4	—	—	—	—	—	—	—
Sår och kontusioner	140	140	—	61	61	—	31	31	—	21	21	—
Hudutslag	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hoflidanden	106	106	—	61	61	—	21	21	—	11	11	—

hus län: 2 sj., 2 d. — *Hallands län:* 4 sj., 4 d. — *Elfsborgs län:* 10 sj., 10 d. — *Skaraborgs län:* 11 sj., 8 d. — *Vermlands län:* 1 sj., 1 d. — *Vestmanlands län:* 1 sj., 1 d. — *Kopparbergs län:* 1 sj., 1 d. — *Gefleborgs län:* 1 sj., 1 d.

Mjältbrandsemfysem, *Emphysema infectiosum*, visade sig inom 7 län hos tillsammans 30 nötkreatur.

Sockholms län: 2 d. — *Södermanlands län:* 1 d. — *Jönköpings län:* 1 d. — *Kronobergs län:* 1 d. — *Kalmar län:* 19 sj., 17 d. — *Blekinge län:* 1 d. — *Hallands län:* 5 d.

Rödsjuka, *Erysipelas malignum*, förekom i alla län utom 4 och hafva däraf varit angripna 781, hvaraf 275 dödats.

Stockholms län: 14 sj., 3 d. — *Upsala län:* 37 sj., 24 d. — *Södermanlands län:* 50 sj., 5 d. — *Östergötlands län:* 48 sj., 24 d. *Jönköpings län:* 20 sj., 12 d. — *Kronobergs län:* 111 sj., 55 d. — *Kalmar län:* 60 sj., 23 d. — *Kristianstads län:* 43 sj. 10 d. — *Malmöhus län:* 151 sj., 67 d. — *Hallands län:* 3 sj. — *Göteborgs och Bohus län:* 23 sj., 5 d. — *Elfsborgs län:* 10 sj., 2 d. — *Skaraborgs län:* 3 d. — *Skara veterinärinrättning:* 1 sj. — *Vermlands län:* 53 sj., 9 d. — *Örebro län:* 94 sj., 10 d. — *Vestmanlands län:* 24 sj., 6 d. — *Kopparbergs län:* 9 sj., 2 d. — *Gefleborgs län:* 13 sj., 5 d. — *Vesternorrlands län:* 3 sj. — *Vesterbottens län:* 11 sj.

Lungröta, *Influenza pectoralis*, förekom i 13 län med 1,231 fall.

Stockholms län: 71 sj., 3 d. — *Upsala län:* 7 sj., 1 d. — *Kronobergs län:* 8 sj. 2 d. — *Kristianstads län:* 70 sj., 6 d. — *Malmöhus län:* 54 sj., 33 d. — *Hallands län:* 21 sj. — *Göteborgs och Bohus län:* 306 sj., 11 d. — *Elfsborgs län:* 8 sj. — *Skaraborgs län:* 31 sj., 4 d. — *Vermlands län:* 39 sj. — *Örebro län:* 111 sj., 2 d. — *Vestmanlands län:* 20 sj., 2 d. — *Kopparbergs län:* 6 sj.

…néns hästar, år 1891.

…kånska husar-regementet.			Skånska dragon-regementet.			Kronprinsens husar-regemente.			Jämtlands hästjägarekår.			Svea artilleri-regemente.			Göta artilleri-regemente.			Vendes artilleri-regemente.			Fortifikationen.			Trängbataljonen.		
…	Förbättrade eller oförbättrade.	Döde eller dödade.	Insjuknade.	Förbättrade eller oförbättrade.	Döde eller dödade.	Insjuknade.	Förbättrade eller oförbättrade.	Döde eller dödade.	Insjuknade.	Förbättrade eller oförbättrade.	Döde eller dödade.	Insjuknade.	Förbättrade eller oförbättrade.	Döde eller dödade.	Insjuknade.	Förbättrade eller oförbättrade.	Döde eller dödade.	Insjuknade.	Förbättrade eller oförbättrade.	Döde eller dödade.	Insjuknade.	Förbättrade eller oförbättrade.	Döde eller dödade.	Insjuknade.	Förbättrade eller oförbättrade.	Döde eller dödade.
—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	6	6	—
8	48	—	10	10	—	18	18	—	8	8	—	10	10	—	22	22	—	2	2	—	3	3	—	11	11	—
2	12	—	3	3	—	2	2	—	1	1	—	8	8	—	9	9	—	—	—	—	4	4	—	—	—	—
6	16	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	10	10	—	23	23	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	133	125	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	87	85	2	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	—	—	—	—	1	1	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	8	—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—
9	9	—	—	—	—	—	—	—	10	10	—	5	5	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—
5	5	—	1	1	—	42	38	4	1	1	—	15	13	2	8	8	—	5	5	—	2	2	—	5	5	—
4	34	—	14	14	—	49	49	—	24	24	—	57	57	—	6	6	—	20	20	—	7	7	—	18	18	—
1	1	—	1	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	5	—	5	5	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	13	—	2	2	—	39	39	—	7	7	—	6	5	1	7	7	—	16	16	—	1	1	—	6	6	—
2	12	—	—	—	—	9	9	—	6	6	—	6	6	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	3	3	—
2	2	—	1	1	—	3	3	—	—	—	—	7	7	—	3	3	—	—	—	—	2	2	—	4	4	—
7	57	—	23	23	—	223	223	—	17	17	—	87	87	—	93	93	—	17	17	—	12	12	—	55	55	—
2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	2	2	—
5	25	—	19	19	—	66	66	—	20	20	—	46	46	—	13	13	—	15	15	—	7	7	—	25	25	—

Rosartad influenza, *Influensa erysipelatosa*, uppträdde i 3 län med 145 fall.

Östergötlands län: 43 sj., 7 d. — *Malmöhus län:* 22 sj., 1 d. — *Göteborgs och Bohus län:* 80 sj.

Elakartad katarralfeber hos nötkreatur uppträdde inom 21 län med 419 fall, hvaraf 211 dogo eller blefvo nedslaktade.

Stockholms län: 8 sj., 3 d. — *Upsala län:* 6 sj., 3 d. — *Södermanlands län:* 16 sj., 7 d. — *Östergötlands län:* 61 sj., 32 d. — *Jönköpings län:* 15 sj., 8 d. — *Kronobergs län:* 30 sj., 24 d. — *Kalmar län:* 35 sj., 17 d. — *Blekinge län:* 3 sj., 2 d. — *Kristianstads län:* 4 d. — *Malmöhus län:* 24 sj., 21 d. — *Hallands län:* 3 d. — *Göteborgs och Bohus län:* 14 sj., 4 d. — *Elfsborgs län:* 20 sj., 3 d. — *Skaraborgs län:* 29 sj., 21 d. — *Vermlands län:* 44 sj., 12 d. — *Örebro län:* 54 sj., 18 d. — *Vestmanlands län:* 13 sj., 6 d. — *Kopparbergs län:* 7 sj., 5 d. — *Gefleborgs län:* 8 sj., 5 d. — *Vesternorrlands län:* 16 sj., 5 d. — *Jämtlands län:* 3 d. — *Vesterbottens län:* 6 sj., 5 d.

Katarralisk inflammation i luftvägarnas slemhinna och ***Kvarka,*** *Adenitis equorum*, hafva förekommit inom alla län, isynnerhet talrikast inom Malmöhus och Stockholms län. 6,957 hästar insjuknade och 69 dogo.

Veterinärinstitutets klinik: 34 sj., 2 d. — *Stockholms stad:* 103 sj., 1 d. — *Stockholms län:* 670 sj., 2 d. — *Upsala län:* 490 sj., 1 d. — *Södermanlands län:* 440 sj., 5 d. — *Östergötlands län:* 515 sj., 4 d. — *Jönköpings län:* 204 sj. — *Kronobergs län:* 187 sj., 1 d. — *Kalmar län:* 396 sj., 3 d. — *Gotlands län:* 103 sj. — *Blekinge län:* 124 sj., 1 d. — *Kristianstads län:* 312 sj., 7 d. — *Malmöhus län:* 622 sj., 24 d. — *Hallands län:* 81 sj., 2 d. — *Göteborgs och Bohus län:* 364 sj., 2 d. — *Elfsborgs län:* 114 sj. — *Skaraborgs län:* 155 sj. — *Skara veterinärinrättning:* 30 sj. — *Vermlands län:* 404 sj., 1 d. — *Örebro län:* 307 sj., 9 d. — *Vestmanlands län:* 516 sj., 1 d. — *Kopparbergs län:* 215 sj. — *Gefleborgs län:* 203 sj. — *Vesternorrlands län:* 134 sj., 1 d. — *Jämtlands län:* 69 sj. — *Vesterbottens län:* 32 sj. — *Norrbottens län:* 130 sj., 2 d.

Tuberkulos hos nötkreatur förekom i 1,970 fall (mot 1,535 föregående år).

Veterinärinstitutet: 3 sj., 3 d. — *Stockholms län:* 187 sj., 116 d. — *Upsala län:* 141 sj., 78 d. — *Södermanlands län:* 135 sj., 66 d. — *Östergötlands län:* 212 sj., 176 d. — *Jönköpings län:* 71 sj., 22 d. — *Kronobergs län:* 161 sj., 30 d. — *Kalmar län:* 92 sj., 45 d. — *Gotlands län:* 2 sj., 2 d. — *Blekinge län:* 8 sj., 7 d. — *Kristianstads län:* 61 sj., 16 d. — *Malmöhus län:* 257 sj., 147 d. — *Hallands län:* 23 sj., 8 d. — *Göteborgs och Bohus län:* 92 sj., 16 d. — *Elfsborgs län:* 41 sj., 8 d. — *Skaraborgs län:* 166 sj., 90 d. — *Skara veterinärinrättning:* 5 sj. — *Vermlands län:* 67 sj., 18 d. — *Örebro län:* 144 sj., 69 d. — *Vestmanlands län:* 48 sj., 28 d. — *Kopparbergs län:* 12 sj., 12 d. — *Gefleborgs län:* 8 sj., 8 d. — *Vesternorrlands län:* 9 sj., 6 d. — *Jämtlands län:* 9 sj., 1 d. — *Vesterbottens län:* 8 sj., 3 d. — *Norrbottens län:* 8 sj.

Bland ***förgiftningar*** hafva de flesta förekommit hos nötkreatur i följd af kvicksilfversalvas användande mot ohyra samt hos svin genom födans blandning med salt.

Genom *ormbett:* 19 hästar; 59 nötkreatur, 4 d.; 3 får, 30 hundar; *skarpa örter:* 1 häst; 32 nötkreatur, 11 d.; *kött- och sill-lake:* 1 häst; 6 nötkreatur, 1 d.; 34 svin, 15 d.; 12 höns d.; *glaubersalt:* 1 nötkreatur; *fosfor:* 3 svin, 2 d.; 3 hundar, 1 d.; 11 höns; *koksalt:* 22 hästar, 4 d.; 74 svin, 44 d.; 6 får, 4 d.; *kopparoxid:* 2 svin, 1 d.; *stryknin:* 11 hundar, 5 d.; *qvicksilfver:* 127 nötkreatur, 15 d.; 1 höns d.; *narkotica:* 17 nötkreatur, 1 d.; 2 svin; *saltsyra:* 1 nötkreatur d.; *karbolsyra:* 1 nötkreatur; *Bly:* 6 nötkreatur, 4 d.; 10 svin, 3 d.; *alkohol:* 6 svin, 5 d.

Skabb, *Scabies*, uppträdde i de flesta län och voro däraf angripna 127 hästar, 115 nötkreatur och 85 hundar.

Veterinärinstitutet: 3 hundar. — *Stockholms stad:* 2 hästar, 6 hundar. — *Stockholms län:* 6 hästar, 25 nötkreatur, 5 hundar. — *Upsala län:* 5 hästar. — *Södermanlands län:* 7 hästar, 7 nötkr., 8 hundar. — *Östergötlands län:* 8 hästar, 2 nötkr., 6 hundar. — *Kronobergs län:* 6 hundar. — *Kalmar län:* 4 hästar, 1 hund. — *Gotlands län:* 5 hästar, 3 hundar. — *Blekinge län:* 3 hundar. — *Kristianstads län:* 23 hundar. — *Malmöhus län:* 6 hundar. — *Hallands län:* 3 hästar. — *Göteborgs och Bohus län:* 12 hästar, 5 nötkr. — *Vermlands län:* 5 hästar, 2 hundar. — *Örebro län:* 49 nötkr., 1 hund. — *Vestmanlands län:* 1 häst. — *Gefleborgs län:* 14 hästar, 4 nötkr., 5 hundar. — *Vesternorrlands län:* 6 hästar, 2 nötkr. — *Jämtlands län:* 9 hästar, 10 nötkr. — *Vesterbottens län:* 40 hästar, 11 nötkr., 5 hundar. — *Norrbottens län:* 1 hund.

Kolik hos hästar förekom inom alla län och angrepos däraf 4,737 hästar och dogo 382.

Veterinärinstitutets klinik: 318 sj., 32 d. — *Stockholms stad:* 75 sj., 8 d. — *Stockholms län:* 222 sj., 13 d. — *Upsala län:* 101 sj., 14 d. — *Södermanlands län:* 166 sj., 14 d. — *Östergötlands län:* 388 sj., 36 d. — *Jönköpings län:* 30 sj., 1 d. — *Kronobergs län:* 47 sj., 1 d. — *Kalmar län:* 150 sj., 4 d. — *Gotlands län:* 64 sj., 5 d. — *Blekinge län:* 77 sj., 3 d. — *Kristianstads län:* 298 sj., 29 d. — *Malmöhus län:* 1,000 sj., 67 d. — *Hallands län:* 181 sj., 11 d. — *Göteborgs och Bohus län:* 532 sj., 24 d. — *Elfsborgs län:* 126 sj., 12 d. — *Skaraborgs län:* 87 sj., 13 d. — *Skara veterinärinrättning:* 59 sj. — *Vermlands län:* 117 sj., 7 d. — *Örebro län:* 135 sj., 11 d. — *Vestmanlands län:* 95 sj., 4 d. — *Kopparbergs län:* 94 sj., 5 d. — *Gefleborgs län:* 108 sj., 10 d. — *Vesternorrlands län:* 88 sj., 4 d. — *Jämtlands län:* 57 sj., 3 d. — *Vesterbottens län:* 96 sj. — *Norrbottens län:* 26 sj., 1 d.

Fall af ***Blodstallning,*** *Hæmoglobinuria*, hafva under året förekommit i alla län.

Veterinärinstitutets klinik: 18 hästar sj., 5 d.; 1 nötkr. sj. — *Stockholms stad:* 6 hästar, sj., 1 d.; 3 nötkr. sj. — *Stockholms län:* 22 hästar sj., 2 d.; 244 nötkr. sj., 12 d. — *Upsala län:* 22 hästar sj., 8 d.; 30 nötkr. sj., 5 d. — *Södermanlands län:* 19 hästar sj., 3 d.; 27 nötkr. sj., 11 d. — *Östergötlands län:* 101 hästar sj., 12 d.; 301 nötkr. sj., 42 d. — *Jönköpings län:* 20 hästar sj., 4 d.; 58 nötkr. sj., 8 d. — *Kronobergs län:* 38 hästar sj., 1 d.; 4 nötkr. sj., 1 d. — *Kalmar län:* 9 hästar sj., 1 d.; 167 nötkr. sj., 18 d. — *Gotlands län:* 8 hästar sj., 1 d.; 11 nötkr. sj. — *Blekinge län:* 3 hästar sj.; 5 nötkr. sj. — *Kristianstads län:* 27 hästar sj., 6 d.; 38 nötkr., 3 d. — *Malmöhus län:* 43 hästar sj., 6 d.; 64 nötkr. sj., 10 d. — *Hallands län:* 53 hästar sj., 14 d.; 12 nötkr. sj., 3 d. — *Göteborgs och Bohus län:* 39 hästar sj., 6 d.; 44 nötkr., 6 d. — *Elfsborgs län:* 7 hästar sj.; 54 nötkr. sj., 5 d. — *Skaraborgs län:* 67 hästar sj.; 11 d.; 13 nötkr. sj., 3 d. — *Skara veterinärinrättning:* 11 hästar sj.; 16 nötkr. sj. — *Vermlands län:* 65 hästar sj., 8 d.; 119 nötkr. sj., 7 d. — *Örebro län:* 41 hästar sj., 6 d.; 215 nötkr. sj., 20 d. — *Vestmanlands län:* 24 hästar sj., 3 d.; 76 nötkr. sj., 9 d. — *Kopparbergs län:* 17 hästar sj., 1 d.; 42 nötkr. sj., 5 d. — *Gefleborgs län:* 20 hästar sj., 3 d.; 15 nötkr. sj., 2 d. — *Vesternorrlands län:* 17 hästar sj., 1 d.; 10 nötkr. sj., 3 d. — *Jämtlands län:* 20 hästar sj., 1 d.; 14 nötkr. sj., 1 d. — *Vesterbottens län:* 3 hästar sj., 1 d. — *Norrbottens län:* 2 hästar sj.; 3 nötkr. sj.

Benskörhet, *Cachexia ossifraga*, hos nötkreaturen har förekommit hos 1,132 djur, af hvilka 66 dött eller måst nedslaktas.

Stockholms län: 51 sj., 2 d. — *Upsala län:* 1 d. — *Södermanlands län:* 37 sj. — *Östergötlands län:* 50 sj., 2 d. — *Jön-*

köpings län: 9 sj. — *Kronobergs län:* 44 sj., 1 d. — *Kalmar län:* 65 sj. — *Gotlands län:* 87 sj. — *Blekinge län:* 41 sj., 2 d. — *Kristianstads län:* 79 sj., 4 d. — *Malmöhus län:* 100 sj., 13 d. — *Göteborgs och Bohus län:* 56 sj., 1 d. — *Skaraborgs län:* 54 sj., 2 d. — *Skara veterinärinrättning:* 3 sj. — *Vermlands län:* 53 sj., 6 d. — *Örebro län:* 107 sj., 13 d. — *Vestmanlands län:* 110 sj., 6 d. — *Kopparbergs län:* 14 sj. — *Gefleborgs län:* 54 sj., 2 d. — *Vesternorrlands län:* 68 sj., 10 d. — *Jämtlands län:* 7 sj. — *Vesterbottens län:* 12 sj., 1 d. *Norrbottens län:* 30 sj.

Benmjukhet, *Osteomalacia*, förekom inom de flesta län och voro 577 nötkreatur och 107 svin däraf angripna.

Stockholms län: 11 nötkr., 15 svin. — *Södermanlands län:* 45 nötkr. — *Östergötlands län:* 93 nötkr., 5 svin. — *Jönköpings län:* 7 svin. — *Kronobergs län:* 3 nötkr., 37 svin. — *Kalmar län:* 21 nötkr., 8 svin. — *Kristianstads län:* 16 nötkr., 12 svin. — *Malmöhus län:* 25 nötkr. — *Hallands län:* 6 nötkr. — *Göteborgs och Bohus län:* 22 nötkr. — *Elfsborgs län:* 3 nötkr. — *Skaraborgs län:* 11 nötkr. — *Vermlands län:* 81 nötkr. — *Örebro län:* 29 nötkr. — *Vestmanlands län:* 20 nötkr. — *Kopparbergs län:* 65 nötkr. — *Gefleborgs län:* 1 nötkr. — *Vesternorrlands län:* 26 nötkr. — *Jämtlands län:* 44 nötkr. — *Vesterbottens län:* 15 nötkr. — *Norrbottens län:* 4 nötkr.

Aktinomykos hos nötkreatur har visat sig inom de flesta län.

Stockholms län: 390 sj., 19 d. — *Upsala län:* 164 sj., 34 d. — *Södermanlands län:* 279 sj., 16 d. — *Östergötlands län:* 137 sj., 52 d. — *Jönköpings län:* 14 sj., 5 d. — *Kronobergs län:* 2 sj. — *Kalmar län:* 9 sj. — *Blekinge län:* 6 sj., 3 d. — *Kristianstads län:* 41 sj., 13 d. — *Malmöhus län:* 57 sj., 24 d. — *Hallands län:* 37 sj., 10 d. — *Göteborgs och Bohus län:* 11 sj. — *Skaraborgs län:* 15 sj., 9 d. — *Skara veterinärinrättning:* 15 sj. — *Vermlands län:* 6 sj., 2 d. — *Örebro län:* 19 sj., 13 d. — *Vestmanlands län:* 27 sj., 4 d. — *Kopparbergs län:* 3 sj., 1 d. — *Gefleborgs län:* 3 sj., 3 d. — *Vesternorrlands län:* 5 sj., 1 d. — *Jämtlands län:* 4 sj.

Koppor hafva uppträdt endast inom Stockholms län med 9 fall bland nötkreatur.

Rots, *Malleus humidus et farciminosus*, har endast förekommit inom Kopparbergs län med 3 fall.

Svinpest, *Diphteritis suum*, har endast förekommit i Malmöhus län, hvarest 67 svin, hvilka voro intagna i karantänsstallar befunnos angripna och samtliga därstädes dödades.

9. Understöd för utländska vetenskapliga resor.

Resestipendierna för civile läkare hafva för år 1892 tilldelats, *det större* å 2,000 kronor åt biträdande läkaren vid Lunds hospital, Medicine Licentiaten Oskar Theodor Nerander för att idka studier vid de psykiatriska klinikerna i Berlin och Paris samt besöka större anstalter för sinnessjuke inom Tyskland, Frankrike, Belgien och Danmark, samt för att särskildt skaffa sig kännedom om tillvägagåendet vid sinnessjukes förflyttning m. m.;

det mindre å 1,500 kronor åt Öfverläkaren vid Kristinehamns hospital, Medicine Licentiaten Axel V. Envall, för att studera psykiatri vid klinikerna i Berlin och Wien samt att i Tyskland, Österrike och Schweitz studera anstalterna för sinnessjuke, isynnerhet deras organisation och administration.

Resestipendiet för militärläkare å riksstatens fjärde hufvudtitel tilldelades Förste bataljonsläkaren vid Vestmanlands regemente, Medicine Licentiaten Edv. Fogelström, för att hufvudsakligen i Tyskland och Schweitz studera militär helso- och sjukvård samt särskildt den frivilliga sjukvårdens i fält organisation.

Reseberättelser hafva under år 1891 inkommit från: E. Sederholm, L. M. Möller, F. G. Bissmark, P. G. R. Hogner, J. Bergqvist, G. H. Dovertie, C. E. Bäcklin, B. Bergenhem, S. Cronberg och Tandläkaren J. A. M. Lenhardtson.

10. Öfversikt af Medicinalstyrelsens ämbetsverksamhet m. m.

Antalet af de ärenden, hvilka Medicinalstyrelsen handlagt under år 1891 har, såsom Tab. Lit. GG närmare utvisar, varit 299 kungl. bref, generalorder m. m. från statsdepartementen, 168 kungl. remisser och 6,678 allmänna mål, innefattande skrifvelser från Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eller andra myndigheter, domstolsremisser och berättelser från vederbörande läkare och veterinärer m. fl. eller tillsammans 7,165 inkomna mål, förutom åtskilliga ankomna skrifvelser, som angått förut till Styrelsen inkomna mål och blifvit i diariet intagna under målets ursprungliga nummer. De utgångna expeditionerna voro 4,296, nämligen 240 till Eders Kongl. Maj:t afgifna utlåtanden och framställningar i administrativa ärenden,

Tab. Lit. GG. *Summarisk uppgift å de af Medicinalstyrelsen handlagda mål, år 1891.*

Inkomna mål.				Utgångna expeditioner.				
Kongl. Bref, Generalorder m. m. från Statsdepartementen.	Kungl. remisser.	Allmänna mål.	Summa.	Till Kongl. Maj:t underd. utlåtanden och framställningar i administrativa ärenden.	Till Kongl. Maj:ts Högsta Domstol samt civila och militära öfver- och underrätter uti därifrån till Styrelsens yttrande remitterade mediko-legala mål.	Till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och andra ämbetsmyndigheter uti allmänna mål.	Kungörelser och cirkulär.	Summa.
299	168	6,678	7,165 [1]	240	46	3,975	35	4,296

[1] Med år 1891 inkommo årsberättelser m. m. på en gång genom 1:e provinsialläkarne.

46 till Eders Kongl. Maj:ts Högsta Domstol samt civila och militära öfver- och underrätter m. fl. afgifna utlåtanden uti därifrån till Styrelsens yttrande remitterade rättsmedicinska mål, 3,975 till Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och andra myndigheter uti allmänna ärenden aflåtna skrifvelser samt 35 kungörelser och cirkulär.

Uti ofvanstående siffror ingå likväl hvarken de från Styrelsen utan särskildt missiv afsända räkningar, hvilka blifvit godkända till betalning, eller aktuarie- eller ombudsmannakontorets expedition och ej heller vaccinationskontorets emottagna eller afsända vaccinportioner.

Den allmänna öfversikt af sjukvårdspersonalen och anstalterna i riket, hvilken meddelas i Tab. N:o 36, medgifver en jämförelse emellan vidden (kol. 2) och folkmängden (kol. 3) uti hvarje län samt antalet där befintliga läkare (kol. 4—9) och barnmorskor (kol. 20—22), äfvensom sjukhus (kol. 10—14), hospital (kol. 15—17) samt apotek (kol. 18—19). En sådan jämförelse utvisar, att för hela rikets folkmängd år 1891 funnos att tillgå 852 läkare, eller i medeltal *en* läkare för 5,637 personer. Beräknas läkaretillgången endast med afseende på befintlige provinsialläkare (kol. 4—5), så blifver densamma endast *en* provinsialläkare för 34,802 personer i medeltal för hela riket. Förhållandet emellan de för sjukvård disponible läkarne och invånarne har under redovisningsåret förändrats från 1 : 5,936 till 1 : 5,637. Med frånräknande af hufvudstaden, som hade 1 läkare för 1,369 personer, var förhållandet vid 1891 års slut 1 : 6,804.

Läkarnes fördelning på de särskilda länen synes af Tab. N:o 36 (kol. 7—8). Utom hufvudstaden, som hade 1 läkare för 1,369 personer, voro fortfarande Upsala och Malmöhus äfvensom Göteborgs och Bohus län bäst försedda med resp. 1 : 3,576, 1 : 4,412 och 1 : 4,846.

Sjuksängarnas antal å samtliga sjukhusen (kol. 11—13) utgjorde vid årets slut 7,167 eller i medeltal för hela riket 1 sjuksäng för 670 personer, samt å hospitalen och asylerna för sinnessjuke (kol. 16) 3,321 platser eller *en* för 1,446 personer.

Antalet apoteksinrättningar har ökats med 6, nämligen nya apoteket Örnen i Stockholm, Korpen i Göteborg och Lejonet i Sundsvall samt apoteken i Nybro, Töreboda och Ockelbo.

Förhållandet emellan apotekens och invånarnes antal var vid årets slut i hufvudstaden 1 : 13,918 och i hela riket 1 : 18,124 mot resp. 1 : 14,497 och 1 : 18,475 vid 1890 års slut.

Tillgången på barnmorskor (kol. 19—21) var i Stockholm 168; förhållandet mellan antalet barnmorskor och den kvinliga befolkningen har under år 1891 varit 1 : 815. För hela riket, hufvudstaden inberäknad, var tillgången år 1891 *en* barnmorska för 979 kvinnor. Bäst försedt var Malmöhus län med *en* barnmorska för 520 kvinnor, vidare Kristianstads län med 1 : 608 och Gotlands län med 1 : 647.

Tab. N:o 37 innehåller en summarisk redogörelse för Medicinalstyrelsens tillgångar och utgifter, utvisande att under redovisningsåret af de till Medicinalstyrelsens disposition ställda medel behållningen vid årets ingång (kol. 2) utgjorde 43,633 kr. 96 öre och inkomsterna under året (kol. 3—5) 356,318 kr. 27 öre samt att, sedan årets utgifter (kol. 7—30) härmed blifvit bestridda till ett belopp af 344,984 kr. 68 öre och till vederbörande ämbetsverk levererats (kol. 32) 30,336 kr. 75 öre, behållningen till år 1892 utgjorde 24,630 kr. 80 öre.

Underdånigst

AUG. ALMÉN.

EDW. EDHOLM. D. M. PONTIN. G. BOLLING. R. A. WAWRINSKY.

A. J. Bruzelius.

Stockholm den 30 December 1892.

TABELL-BILAGOR.

Tab. N:o 1. Dödsorsakerna i hvardera af rikets städ

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
Städer.	Dödfödde.	Medfödd syfilis.	Öfriga medfödda sjukdomar och bildningsfel.	Ålderdomssjukdomar.	Smittkoppor.	Mässling.	Skarlakansfeber.	Fläcktyfus.	Tarmtyfus.	Rödsot.	Inhemsk kolera, barnkolera.	Epidemisk hjernfeber.	Kikhosta.	Influensa.	Difteri.	Strypsjuka.	Varfeber.	Barnsängsfeber.	Öfriga akuta infektionssjukdomar.	Tuberkelsjukdom. a) Lungsot.	Tuberkelsjukdom. b) Tuberkulos i andra organ samt allmän tuberkulos.	Syfilis.	Spetelska.	Frossa.	Öfriga kroniska infektionssjukdomar.
Alingsås	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—
Arboga	—	—	2	10	—	4	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	10	—	—	—	—	—
Askersund	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—
Borgholm	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—
Borås	—	1	2	6	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	20	—	—	—	—	—
Eksjö	—	—	—	5	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—
Engelholm	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	4	—	—	—	—	—
Enköping	—	—	5	6	—	4	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	7	—	1	—	—	—
Eskilstuna	—	—	5	15	—	40	24	—	—	—	—	—	3	—	2	3	—	—	1	53	—	2	—	—	—
Falkenberg	—	—	1	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
Falköping	—	1	1	2	—	2	25	—	2	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	10	—	—	—	—	—
Falsterbo med Skanör	—	—	—	4	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	1	2	1	—	—	—	—	—
Falun	—	—	6	1	—	—	2	—	—	—	—	1	7	—	—	2	—	1	—	20	—	—	—	—	—
Filipstad	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—
Gefle	—	1	7	17	—	30	34	—	5	—	—	2	2	—	7	3	1	1	1	60	—	1	—	—	—
Grenna	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Göteborg	—	7	93	48	—	25	15	—	12	—	2	1	42	—	3	2	7	5	11	332	—	4	—	—	—
Halmstad	—	—	10	6	—	2	—	—	3	—	1	—	1	—	1	3	—	1	3	24	—	—	—	—	—
Haparanda	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—
Hedemora	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—
Helsingborg	—	—	23	8	—	—	6	—	3	—	—	—	5	—	19	27	1	5	1	54	—	—	—	—	—
Hernösand	—	—	8	9	—	—	2	—	2	1	—	—	1	—	2	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—
Hjo	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—
Hudiksvall	—	—	—	5	—	2	6	—	—	—	—	—	—	—	10	1	—	1	2	15	—	—	—	—	—
Jönköping	—	—	26	22	—	6	4	1	4	—	—	—	2	—	13	6	4	6	—	87	—	3	—	—	—
Kalmar	—	—	6	4	—	—	11	—	3	—	—	1	—	—	4	4	5	—	—	31	—	—	—	—	—
Karlshamn	—	—	3	18	—	2	2	—	2	—	—	—	3	—	5	7	—	—	—	16	—	—	—	—	—
Karlskrona	—	1	6	27	—	11	1	—	2	—	—	1	—	—	9	10	2	—	—	55	—	—	—	—	—
Karlstad	—	—	5	13	—	4	—	—	2	—	5	—	—	5	—	1	—	1	—	26	—	—	—	—	—
Kristianstad	—	—	12	7	—	10	—	—	1	—	—	—	—	—	1	6	—	—	1	13	6	—	—	—	—
Kristinehamn	1	—	2	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	8	—	—	—	—	—
Kungelf	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
Kungsbacka	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—
Köping	2	—	5	3	—	4	7	—	3	—	4	2	4	—	3	2	—	1	—	5	2	—	—	—	—
Laholm	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—
Landskrona	—	2	5	7	—	—	1	—	1	—	—	2	3	—	12	5	1	—	13	16	—	—	—	—	—
Lidköping	—	—	2	12	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	13	—	—	—	—	—
Linde	—	—	1	1	—	—	3	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—
Linköping	—	—	13	27	—	4	1	—	7	—	—	—	1	—	1	—	—	—	18	29	—	—	—	—	—
Luleå	—	—	8	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	16	2	—	—	—	—
Lund	—	—	10	16	—	—	5	—	2	—	—	—	15	—	2	6	—	—	—	32	—	—	—	—	—
Malmö	—	2	48	46	—	4	2	—	2	1	—	—	11	—	15	17	2	1	6	148	—	—	—	—	—
Mariefred	—	—	1	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—
Mariestad	—	—	—	4	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3	—	1	—	3	7	—	—	—	—	—
Marstrand	—	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	—	—	—	—	—
Motala	—	—	1	5	—	1	—	—	—	—	—	—	4	—	9	1	—	1	—	9	—	—	—	—	—

1891 efter helsovårdsnämndernas sammandrag.

28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	1
	Öfriga konstitutionella sjukdomar.	Kronisk alkoholsjukdom.	Öfriga kroniska förgiftningssjukdomar.	Sinnessjukdom.	Sjukdomar i hjärnan, ryggmärgen, nervsystemet och sinnesorganen.	Sjukdomar i cirkulationsorganen.	Akut lung- och lungsäcksinflammation.	Akut och kronisk luftrörsinflammation.	Öfriga sjukdomar i andedräktsorganen.	Tarmkatarrh, diarrhé, tarminflammation.	Öfriga sjukdomar i matsmältningsorganen.	Sjukdomar i urinorganen.	Sjukdomar i kvinliga könsorganen.	Sjukdomar i rörelseorganen och bensystemet.	Sjukdomar i hud- och bindväfssystemen.	Kräfta.	Svulster af andra slag.	Olyckshändelse eller våda.	Själfmord.	Mord eller dråp.	Andra dödsorsaker.	Summa.	Döde i infektionssjukdomar.	Dödsfall i infektionssjukdomar i procent af samtliga uppgifna dödsfall.	Städer.
—	—	—	—	3	1	2	5	5	—	—	3	—	—	—	1	2	—	—	1	—	1	**40**	3	7·5	Alingsås.
—	1	—	—	—	5	6	4	—	1	7	2	2	—	—	—	4	—	—	—	—	3	**65**	8	12·3	Arboga.
—	—	—	—	—	2	—	2	—	2	1	1	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	**16**	1	6·2	Askersund.
—	—	—	—	—	2	5	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**17**	—	—	Borgholm.
—	1	—	—	—	16	11	14	4	—	13	1	7	—	—	—	4	—	—	1	—	—	**107**	6	5·6	Borås.
—	2	—	—	—	3	2	9	—	4	2	1	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	**42**	3	7·1	Eksjö.
—	—	—	—	1	3	2	1	1	1	—	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	9	**30**	4	13·3	Engelholm.
—	—	—	—	—	7	4	4	—	6	7	—	4	—	—	—	9	—	1	1	—	1	**72**	9	12·5	Enköping.
—	1	—	—	—	32	10	22	—	6	26	4	6	—	2	—	9	—	7	1	—	—	**274**	73	26·6	Eskilstuna.
—	—	—	—	1	3	2	9	—	3	6	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	**38**	5	13·1	Falkenberg.
—	—	—	—	1	8	1	3	—	5	2	1	2	—	—	—	3	—	1	—	—	—	**73**	32	43·8	Falköping.
—	—	—	—	—	2	1	2	—	—	1	2	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	**22**	6	27·5	Falsterbo med Skanör.
—	2	—	—	1	16	5	19	—	5	5	7	3	—	1	1	20	—	4	3	2	3	**137**	13	9·5	Falun.
—	—	—	—	1	11	5	6	1	—	1	—	1	—	—	—	6	—	—	—	—	—	**44**	5	11·3	Filipstad.
—	4	1	—	—	54	19	33	—	19	47	5	11	1	1	—	12	—	12	6	—	4	**401**	86	21·4	Gefle.
—	1	—	—	1	1	—	9	—	7	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	**28**	—	—	Grenna.
—	4	4	—	14	194	129	204	—	104	176	21	53	—	11	2	102	—	31	11	—	11	**1,681**	125	7·4	Göteborg.
—	4	—	—	—	21	11	26	—	9	17	3	6	—	2	—	8	—	6	1	—	—	**169**	15	8·8	Halmstad.
—	—	1	—	—	1	1	1	3	—	7	—	—	—	—	—	3	—	1	—	—	10	**36**	2	5·6	Haparanda.
—	1	—	1	—	3	2	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	2	1	—	1	**21**	1	4·8	Hedemora.
—	—	—	—	—	40	11	34	—	25	29	11	4	—	—	—	12	—	3	1	—	21	**343**	67	19·5	Helsingborg.
—	—	—	—	—	12	3	13	—	1	9	4	3	—	1	1	6	—	1	2	—	3	**96**	8	8·3	Hernösand.
—	—	—	—	—	4	1	1	—	3	—	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**20**	—	—	Hjo.
—	—	—	—	1	15	5	4	—	4	10	3	5	—	1	1	5	—	4	—	—	1	**101**	22	21·7	Hudiksvall.
—	1	1	1	—	45	26	63	—	40	11	11	8	2	2	4	20	—	13	5	—	—	**437**	46	10·5	Jönköping.
—	2	1	—	—	22	9	34	—	11	7	3	5	—	2	—	17	—	1	3	—	3	**190**	28	14·7	Kalmar.
—	1	1	—	—	16	8	16	—	8	2	5	4	—	—	1	8	—	5	—	—	1	**134**	21	15·7	Karlshamn.
—	2	1	—	—	37	24	38	—	16	37	16	13	1	1	2	18	—	16	4	—	1	**352**	36	10·2	Karlskrona.
—	1	1	—	1	13	8	14	11	—	3	5	4	—	1	—	5	—	2	1	—	1	**133**	18	13·5	Karlstad.
—	2	—	—	—	11	5	18	18	1	6	3	6	—	—	—	11	1	1	1	—	—	**141**	19	13·5	Kristianstad.
—	—	—	—	—	9	3	5	4	2	5	7	4	—	—	—	4	—	1	—	—	—	**62**	3	4·8	Kristinehamn.
—	—	—	—	—	3	3	1	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	**15**	—	—	Kungelf.
—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	**11**	3	27·3	Kungsbacka.
—	—	—	—	—	4	2	9	4	—	4	—	1	—	—	—	4	—	—	2	—	—	**77**	30	38·9	Köping.
—	1	—	—	—	2	—	7	—	1	1	1	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	**25**	—	—	Laholm.
—	1	1	—	3	19	10	20	—	16	17	9	7	—	1	—	13	—	9	1	—	—	**195**	38	19·5	Landskrona.
—	—	—	—	—	7	4	10	—	5	12	4	3	1	1	—	6	—	1	—	—	—	**86**	5	5·8	Lidköping.
—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	1	—	1	—	—	—	2	—	2	1	—	3	**27**	6	22·2	Linde.
—	2	1	—	—	15	10	20	—	19	12	3	7	—	—	—	27	—	3	4	—	—	**224**	32	14·3	Linköping.
—	1	—	—	—	7	7	12	—	—	9	1	3	—	—	—	5	—	3	—	—	1	**78**	2	2·6	Luleå.
—	3	—	—	—	25	17	17	—	31	16	10	9	2	—	2	10	—	2	3	—	—	**235**	30	12·8	Lund.
—	—	2	—	—	111	40	73	—	72	63	21	6	1	4	1	41	—	9	5	—	6	**760**	61	8·0	Malmö.
—	—	1	—	—	1	2	2	—	1	—	—	4	—	1	—	2	—	1	1	—	3	**26**	2	7·7	Mariefred.
—	1	—	—	—	7	6	5	—	3	2	2	2	1	—	—	1	—	2	—	—	—	**51**	8	15·7	Mariestad.
—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	**16**	1	6·2	Marstrand.
—	—	—	—	—	8	2	7	—	2	9	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	**61**	16	26·2	Motala.

Tab. N:o 1. (Forts.) Dödsorsakerna i hvardera af rikets städ

Städer.	Dödfödde.	Medfödd syfilis.	Öfriga medfödda sjukdomar och bildningsfel.	Ålderdomssjukdomar.	Smittkoppor.	Mässling.	Skarlakansfeber.	Fläcktyfus.	Tarmtyfus.	Rödsot.	Inhemsk kolera, barnkolera.	Epidemisk hjernfeber.	Kikhosta.	Influensa.	Difteri.	Strypsjuka.	Varfeber.	Barnsängsfeber.	Öfriga akuta infektionssjukdomar.	Tuberkelsjukdom. a) Lungsot.	Tuberkelsjukdom. b) Tuberkulos i andra organ samt allmän tuberkulos.	Syfilis.	Spetelska.	Frossa.	Öfriga kroniska infektionssjukdomar.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
Nora	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Norrköping	—	1	25	32	—	42	18	—	3	—	—	—	1	—	8	10	—	2	—	93	—	—	—	—	—
Norrtelge	—	—	2	2	—	6	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—
Nyköping	—	—	14	10	—	—	17	—	4	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	17	—	—	—	—	—
Oskarshamn	—	—	—	7	—	—	2	—	1	—	—	—	3	—	—	1	2	1	—	7	—	—	—	—	—
Piteå	—	—	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	1	—	10	4	—	—	—	—
Ronneby	—	—	—	4	—	4	—	—	—	—	4	—	—	—	2	—	—	2	2	4	—	—	—	—	—
Sala	—	—	2	5	—	3	1	—	9	—	—	—	3	—	1	—	—	1	1	15	—	—	—	—	—
Sigtuna	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—
Simrishamn	—	—	1	4	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—
Skara	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—
Skellefteå	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skeninge	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—
Sköfde	—	—	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	4	—	—	—	—	—
Stockholm	—	27	212	199	—	514	138	—	47	—	120	3	64	81	176	66	13	12	27	711	213	10	—	—	—
Strengnäs	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—
Strömstad	—	—	—	4	—	—	8	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	8	—	—	—	—	—
Sundsvall	—	1	2	10	—	18	1	—	8	—	—	3	3	—	20	6	—	1	5	37	—	—	—	—	—
Säter	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—
Söderhamn	—	—	6	3	—	2	4	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	21	—	—	—	—	—
Söderköping	—	—	1	3	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—
Södertelge	—	—	7	8	—	9	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	—	—	—	—
Sölvesborg	—	—	2	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—
Torshälla	—	—	—	3	—	5	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—
Trelleborg	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—
Trosa	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Uddevalla	—	—	5	10	—	—	4	—	1	—	—	—	1	—	1	1	—	—	2	18	—	—	—	—	—
Ulricehamn	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Umeå	—	—	4	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—	4	—	—	—	—	—
Upsala	—	1	23	26	—	38	5	—	2	—	—	—	5	—	1	—	—	2	2	71	—	—	—	—	—
Vadstena	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	2	—	—	—	—	—
Varberg	—	—	2	7	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—
Vaxholm	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	2	—	3	—	—	—	—	—
Venersborg	—	—	1	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	17	—	—	—	—	—
Vestervik	—	—	1	3	—	—	18	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—	—	—
Vesterås	—	—	8	10	—	8	6	—	4	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	29	—	—	—	—	—
Vexiö	—	—	6	8	—	9	1	—	—	—	—	—	—	—	3	1	2	—	—	15	—	—	—	—	—
Vimmerby	—	—	5	11	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	6	—	—	—	—	—
Visby	—	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1	3	1	3	16	—	—	—	—	—
Ystad	—	—	8	17	—	3	2	—	7	—	—	—	—	—	1	16	—	—	9	19	—	—	—	—	—
Åmål	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	1	—	—
Örebro	—	—	2	10	—	17	17	—	4	—	—	—	3	—	1	2	—	—	—	22	—	—	—	—	—
Öregrund	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Östersund	—	—	—	6	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	1	—	2	—	1	14	—	—	—	—	—
Östhammar	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Summa	**3**	**45**	**680**	**847**	—	**843**	**419**	**1**	**168**	**2**	**141**	**18**	**212**	**88**	**365**	**227**	**52**	**55**	**124**	**2,447**	**228**	**21**	**1**	—	—

1891 efter helsovårdsnämndernas sammandrag.

29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	1
Öfriga konstitutionella sjukdomar.	Kronisk alkoholsjukdom.	Öfriga kroniska förgiftningssjukdomar.	Sinnessjukdom.	Sjukdomar i hjärnan, ryggmärgen, nervsystemet och sinnesorganen.	Sjukdomar i cirkulationsorganen.	Akut lung- och lungsäcksinflammation.	Akut och kronisk luftrörsinflammation.	Öfriga sjukdomar i andedräktsorganen.	Tarmkatarrh, diarrhé, tarminflammation.	Öfriga sjukdomar i matsmältningsorganen.	Sjukdomar i urinorganen.	Sjukdomar i kvinliga könsorganen.	Sjukdomar i rörelseorganen och bensystemet.	Sjukdomar i hud- och bindväfssystemen.	Kräfta.	Svulster af andra slag.	Olyckshändelse eller våda.	Själfmord.	Mord eller dråp.	Andra dödsorsaker.	Summa.	Döde i infektionssjukdomar.	Dödsfall i infektionssjukdomar i procent af samtliga uppgifna dödsfall.	Städer.
1	—	—	—	4	3	3	—	2	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1	**19**	—	—	Nora.
7	—	—	—	51	44	63	—	38	57	13	20	1	1	3	37	—	11	8	—	7	**597**	84	14·1	Norrköping.
—	—	—	1	4	3	3	—	3	7	1	2	—	—	—	5	—	3	—	—	—	**50**	10	20·5	Norrtelge.
—	—	—	—	10	8	7	—	4	8	4	7	—	—	3	5	—	1	1	—	—	**124**	25	20·2	Nyköping.
—	—	—	—	13	—	9	—	14	5	4	8	—	—	—	4	—	3	—	1	11	**97**	10	10·3	Oskarshamn.
—	—	—	—	—	2	8	1	—	4	1	1	—	—	—	2	—	3	—	1	—	**52**	5	9·6	Piteå.
—	—	—	—	4	4	2	—	2	—	—	2	1	—	—	4	—	1	—	—	—	**42**	14	33·3	Ronneby.
—	—	—	—	12	5	2	—	11	11	8	5	—	—	1	10	—	2	1	—	4	**113**	19	16·8	Sala.
—	—	—	—	3	1	1	—	2	—	1	—	—	—	—	3	—	1	—	—	—	**17**	—	—	Sigtuna.
—	—	—	—	4	6	2	—	3	1	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	**38**	7	18·4	Simrishamn.
—	—	—	—	5	2	13	—	7	1	1	1	—	2	—	1	—	—	—	—	—	**51**	5	9·8	Skara.
—	1	—	—	5	2	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	**18**	4	22·2	Skellefteå.
—	—	—	—	8	—	5	—	2	—	—	1	—	—	—	8	—	2	—	—	—	**31**	—	—	Skeninge.
—	—	—	—	7	6	5	—	—	4	—	1	—	—	—	4	—	—	—	1	—	**40**	2	5·0	Sköfde.
20	19	—	21	300	291	542	269	33	408	112	192	5	13	26	266	30	118	90	6	—	**5,410**	1,261	23·3	Stockholm.
—	—	—	—	4	—	3	—	2	3	2	2	—	—	—	3	—	—	—	—	—	**25**	—	—	Strengnäs.
—	—	—	1	4	3	3	—	1	3	—	3	—	—	—	5	1	—	1	—	—	**48**	11	22·9	Strömstad.
—	4	1	—	32	14	36	—	7	55	7	14	—	2	1	12	—	8	1	—	—	**310**	65	20·9	Sundsvall.
—	—	—	—	2	1	2	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	1	**14**	—	—	Säter.
2	—	—	—	15	6	11	—	9	9	3	4	—	—	—	9	—	11	3	—	—	**120**	8	6·6	Söderhamn.
1	—	—	—	4	1	5	—	3	3	2	3	—	—	—	4	—	—	—	—	—	**37**	3	8·1	Söderköping.
—	1	—	—	13	8	8	—	2	4	—	2	—	1	—	7	—	4	—	—	—	**98**	13	13·2	Södertelge.
—	—	—	1	5	1	3	—	2	—	3	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	**26**	1	3·9	Sölvesborg.
—	—	—	—	3	1	6	—	—	3	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	**34**	10	29·4	Torshälla.
—	—	—	—	4	5	4	—	2	2	2	1	—	—	—	2	—	—	1	—	1	**32**	2	6·2	Trelleborg.
—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	**11**	5	45·4	Trosa.
—	—	—	—	16	3	13	—	9	4	2	5	—	1	4	12	—	—	—	1	—	**113**	10	8·9	Uddevalla.
—	—	—	—	1	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	**14**	—	—	Ulricehamn.
—	—	—	—	8	7	3	—	8	2	6	1	—	—	—	1	—	—	1	—	6	**60**	4	6·7	Umeå.
3	—	—	—	29	22	30	—	12	40	3	21	1	—	—	19	—	16	2	—	—	**375**	55	14·7	Upsala.
—	—	—	1	7	6	7	—	1	5	2	3	—	—	—	2	—	—	—	—	—	**47**	3	6·4	Vadstena.
—	—	—	—	12	4	6	—	10	13	2	2	—	—	—	1	—	2	1	—	1	**77**	8	10·6	Varberg.
—	—	—	—	3	7	3	—	1	4	1	—	—	—	1	2	—	2	—	—	—	**34**	5	14·7	Vaxholm.
—	—	—	—	24	9	11	8	1	1	6	4	—	—	—	4	—	—	—	—	—	**97**	2	2·1	Venersborg.
—	—	—	—	9	11	23	—	18	11	5	6	—	—	—	7	—	2	—	—	1	**128**	21	16·4	Vestervik.
1	—	—	—	17	5	14	—	15	9	6	10	—	1	—	14	—	3	1	—	2	**167**	22	13·2	Vesterås.
1	1	—	—	11	8	5	—	4	6	4	4	—	4	2	7	—	1	2	—	1	**106**	16	15·1	Vexiö.
—	—	—	—	1	3	2	1	2	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**37**	2	5·4	Vimmerby.
1	1	—	2	14	19	15	—	5	6	6	6	2	3	3	8	—	5	—	—	1	**132**	14	10·6	Visby.
1	—	—	1	11	6	3	—	4	12	4	2	1	1	1	6	—	4	4	—	—	**144**	38	26·4	Ystad.
—	—	—	—	3	5	—	—	—	5	3	1	—	—	—	4	—	2	—	—	4	**37**	—	—	Åmål.
3	—	—	—	19	13	32	—	9	23	15	8	1	2	3	14	—	4	2	—	6	**232**	44	18·9	Örebro.
—	—	—	—	2	1	3	—	—	2	2	2	—	—	—	3	—	2	—	—	—	**17**	—	—	Öregrund.
—	1	—	—	10	8	4	—	7	10	3	3	1	1	—	2	—	2	1	—	5	**85**	7	8·2	Östersund.
1	—	—	—	1	2	1	—	3	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1	**14**	1	7·1	Östhammar.
81	**44**	**3**	**56**	**1,536**	**990**	**1,726**	**330**	**695**	**1,328**	**418**	**559**	**22**	**65**	**64**	**925**	**33**	**359**	**180**	**12**	**143**	**16,579**	**2,715**	**16·4**	Summa.

Tab. N:o 2. Antal döde i hvardera af rikets städer år 1891, enligt sammandrag af helsovårdsnämndernas öfversikter.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
	Mankön										Kvinkön														
Städer.	dödfödde.	under 1 år.	öfver 1 och under 5 år.	öfver 5 och under 10 år.	öfver 10 och under 20 år.	öfver 20 och under 40 år.	öfver 40 och under 60 år.	öfver 60 år.	okänd ålder.	Summa *mankön.*	dödfödde.	under 1 år.	öfver 1 och under 5 år.	öfver 5 och under 10 år.	öfver 10 och under 20 år.	öfver 20 och under 40 år.	öfver 40 och under 60 år.	öfver 60 år.	okänd ålder.	Summa *qvinkön.*	Okänd ålder och kön.	Summa döde, enligt öfversikterna.	Kyrkoskrifne invånare den 1 Jan. 1891.	Antal döde på 1,000 invånare år 1891.	Födde år 1891.
Alingsås	—	2	2	1	1	1	4	4	—	**15**	—	2	3	—	2	2	4	12	—	**25**	—	40	2,712	14·7	62
Arboga	—	9	1	—	1	3	6	9	—	**29**	—	7	2	2	2	4	7	12	—	**36**	—	65	4,576	14·2	117
Askersund	—	1	—	1	1	1	1	4	—	**9**	—	1	2	—	—	1	—	3	—	**7**	—	16	1,508	10·6	44
Borgholm	—	1	—	—	—	1	2	2	1	**7**	—	1	1	—	—	1	2	5	—	**10**	—	17	840	20·2	13
Borås	—	11	7	1	4	5	8	5	—	**41**	—	8	7	1	5	11	12	22	—	**66**	—	107	8,078	13·2	283
Eksjö	—	5	2	1	—	3	2	7	—	**20**	—	6	—	—	1	4	2	9	—	**22**	—	42	3,218	13·1	79
Engelholm	—	2	2	—	—	2	3	6	—	**15**	—	1	4	—	—	4	2	4	—	**15**	—	30	1,890	15·9	41
Enköping	—	14	2	1	—	5	10	8	—	**40**	—	7	4	—	1	1	3	16	—	**32**	—	72	3,373	21·3	87
Eskilstuna	—	29	40	9	15	21	12	20	—	**146**	—	23	36	14	6	11	9	29	—	**128**	—	274	10,952	25·0	400
Falkenberg	—	4	3	1	—	1	7	5	—	**21**	—	3	4	1	1	—	4	4	—	**17**	—	38	1,842	20·6	57
Falköping	—	2	9	5	1	5	7	4	—	**33**	—	5	16	6	1	4	4	4	—	**40**	—	73	2,834	25·8	74
Falsterbo med Skanör	—	—	—	—	—	—	1	4	—	**5**	—	2	1	1	—	2	4	7	—	**17**	—	22	1,087	20·2	25
Falun	—	13	10	—	4	9	14	17	—	**67**	—	10	11	3	1	9	7	28	—	**69**	—	136	8,010	17·0	195
Filipstad	—	1	4	—	3	—	3	4	—	**15**	—	—	2	1	2	3	8	13	—	**29**	—	44	3,209	13·7	57
Gefle	—	43	48	6	18	26	26	29	—	**196**	—	33	42	13	12	25	22	58	—	**205**	—	401	23,484	17·1	748
Grenna	—	1	1	—	—	1	—	7	—	**10**	—	1	1	—	—	2	4	10	—	**18**	—	28	1,169	23·9	20
Göteborg	—	237	100	21	32	125	178	162	—	**855**	—	157	93	29	40	112	135	260	—	**826**	—	1,681	104,835	16·0	3,459
Halmstad	—	27	4	6	8	7	13	18	—	**83**	—	29	5	—	7	16	10	19	—	**86**	—	169	11,825	14·3	440
Haparanda	—	6	5	—	1	1	3	1	—	**17**	—	7	6	—	—	3	1	2	—	**19**	—	36	1,252	28·7	44
Hedemora	—	3	—	—	1	—	1	1	—	**6**	—	1	—	2	1	6	2	4	—	**16**	—	22	1,649	13·3	43
Helsingborg	—	62	30	13	7	19	12	25	—	**168**	—	37	40	10	9	29	20	30	—	**175**	—	343	19,846	17·3	689
Hernösand	—	12	4	1	2	7	11	12	—	**49**	—	15	1	2	2	4	3	20	—	**47**	—	96	5,815	16·5	152
Hjo	—	2	1	1	—	—	1	7	—	**12**	—	2	—	1	1	1	—	3	—	**8**	—	20	1,445	13·8	43
Hudiksvall	—	12	16	3	3	7	7	12	—	**60**	—	3	10	1	2	7	3	15	—	**41**	—	101	4,804	21·0	158
Jönköping	—	46	33	5	17	34	20	39	—	**194**	—	28	34	16	15	37	33	80	—	**243**	—	437	19,682	22·2	561
Kalmar	—	12	16	1	3	16	20	28	—	**96**	—	5	17	5	3	11	14	39	—	**94**	—	190	11,720	16·2	286
Karlshamn	—	7	17	5	2	8	11	16	—	**66**	—	6	14	1	3	1	10	33	—	**68**	—	134	7,189	18·6	178
Karlskrona	—	41	18	7	7	27	28	60	—	**188**	—	33	15	1	12	19	18	66	—	**164**	—	352	20,561	17·1	588
Karlstad	—	11	7	2	3	9	13	24	—	**69**	—	3	8	2	3	8	14	26	—	**64**	—	133	8,716	15·2	199
Kristianstad	—	20	16	—	—	11	11	18	—	**76**	—	10	16	1	3	7	12	16	—	**65**	—	141	9,725	14·5	280
Kristinehamn	1	4	5	—	2	7	5	10	—	**34**	—	4	—	1	—	3	8	12	—	**28**	—	62	5,933	10·4	143
Kungelf	—	2	—	—	—	1	2	2	—	**7**	—	1	—	—	—	—	2	5	—	**8**	—	15	989	15·2	17
Kungsbacka	—	1	—	—	—	2	—	1	—	**4**	—	2	—	—	—	—	2	3	—	**7**	—	11	771	14·3	21
Köping	1	11	8	5	4	5	5	6	—	**45**	1	5	8	—	2	4	4	8	—	**32**	—	77	3,865	19·9	122
Laholm	—	—	2	—	1	—	2	6	—	**11**	—	1	—	1	1	1	4	6	—	**14**	—	25	1,591	16·1	29
Landskrona	—	23	13	5	7	7	21	22	—	**98**	—	17	14	1	7	13	8	37	—	**97**	—	195	12,358	13·1	400
Lidköping	—	9	5	—	3	2	10	13	—	**42**	—	8	2	—	1	9	5	19	—	**44**	—	86	5,170	16·6	123
Linde	—	2	5	1	2	1	2	—	—	**13**	—	2	1	—	—	1	2	8	—	**14**	—	27	1,532	17·6	36
Linköping	—	17	10	5	3	11	27	32	—	**105**	—	22	11	3	10	9	12	52	—	**119**	—	224	12,632	17·7	318
Luleå	—	9	3	3	4	7	6	5	—	**37**	—	13	4	—	—	10	7	7	—	**41**	—	78	4,755	16·4	181
Lund	—	27	8	3	2	11	12	35	—	**98**	—	18	23	7	8	15	15	51	—	**137**	—	235	15,023	15·6	366
Malmö	—	106	48	17	13	53	66	83	—	**386**	—	77	47	12	21	50	66	101	—	**374**	—	760	48,603	15·6	1,523
Mariefred	—	1	—	—	—	1	8	4	—	**14**	—	—	1	—	3	—	—	8	—	**12**	—	26	975	26·7	23
Mariestad	—	3	4	1	1	2	5	14	—	**30**	—	—	3	—	5	5	1	7	—	**21**	—	51	3,097	16·5	76
Marstrand	—	1	1	—	1	2	—	3	—	8	—	2	—	—	—	1	1	4	—	8	—	16	1,480	10·8	41
Motala	—	4	10	4	1	4	4	4	—	**31**	—	5	9	2	1	3	—	10	—	**30**	—	61	2,616	23·3	71

Tab. N:o 2. (Forts.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
	Mankön										Kvinkön														
Städer.	dödfödde.	under 1 år.	öfver 1 och under 5 år.	öfver 5 och under 10 år.	öfver 10 och under 20 år.	öfver 20 och under 40 år.	öfver 40 och under 60 år.	öfver 60 år.	okänd ålder.	Summa mankön.	dödfödde.	under 1 år.	öfver 1 och under 5 år.	öfver 5 och under 10 år.	öfver 10 och under 20 år.	öfver 20 och under 40 år.	öfver 40 och under 60 år.	öfver 60 år.	okänd ålder.	Summa qvinkön.	Okänd ålder och kön.	Summa döde, enligt öfversikterna.	Kyrkoskrifne invånare den 1 Jan. 1891.	Antal döde på 1,000 invånare år 1891.	Födde år 1891.
Nora	—	2	1	—	1	—	4	3	—	**11**	—	1	1	—	—	2	—	4	—	**8**	—	19	1,358	14·0	33
Norrköping	—	75	48	15	9	25	49	63	—	**284**	—	54	48	11	13	44	35	108	—	**313**	—	597	32,785	18·2	861
Norrtelge	—	7	6	—	1	3	5	4	—	**26**	—	2	6	—	3	2	3	8	—	**24**	—	50	2,477	20·2	69
Nyköping	—	16	10	1	2	5	10	19	—	**63**	—	10	9	5	3	9	8	17	—	**61**	—	124	5,978	20·7	173
Oskarshamn	—	6	2	1	2	4	6	18	—	**39**	—	11	9	1	5	7	7	18	—	**58**	—	97	5,784	16·8	150
Piteå	—	8	6	1	1	2	4	4	—	**26**	—	5	1	—	1	5	3	11	—	**26**	—	52	2,754	18·9	92
Ronneby	—	5	2	2	—	3	3	3	—	**18**	—	3	3	2	2	4	5	5	—	**24**	—	42	1,915	21·9	48
Sala	—	14	5	2	2	6	12	16	—	**57**	—	6	10	4	5	9	6	16	—	**56**	—	113	5,641	20·0	148
Sigtuna	—	2	—	—	—	2	2	3	—	**9**	—	—	1	—	—	—	2	5	—	**8**	—	17	552	30·8	20
Simrishamn	—	3	3	1	2	2	6	4	—	**21**	—	4	—	1	1	2	2	7	—	**17**	—	38	1,894	20·1	53
Skara	—	5	1	—	1	2	4	8	—	**21**	—	3	2	—	2	3	6	14	—	**30**	—	51	3,813	13·4	86
Skellefteå	—	1	2	2	—	1	1	1	—	**8**	—	2	1	—	—	4	2	1	—	**10**	—	18	1,166	15·4	28
Skeninge	—	1	1	1	—	1	4	6	—	**14**	—	—	—	—	1	3	5	8	—	**17**	—	31	1,363	22·7	24
Sköfde	—	6	1	—	—	3	1	9	—	**20**	—	5	2	—	—	5	—	8	—	**20**	—	40	4,297	9·3	110
Stockholm	—	712	536	122	74	409	456	375	9	**2,693**	—	582	490	126	77	276	345	819	2	**2,717**	—	5,410	245,317	22·0	7,731
Strengnäs	—	1	—	—	—	2	2	4	—	**9**	—	—	3	—	2	—	2	9	—	**16**	—	25	1,754	14·2	30
Strömstad	—	3	7	1	3	3	6	6	—	**29**	—	1	3	1	1	1	1	11	—	**19**	—	48	2,548	18·8	63
Sundsvall	—	48	23	8	10	28	35	25	—	**177**	—	33	29	20	5	18	12	16	—	**133**	—	310	13,315	23·3	473
Säter	—	2	—	—	—	1	1	4	—	**8**	—	—	—	—	—	1	1	4	—	**6**	—	14	575	24·3	16
Söderhamn	—	14	8	3	7	9	10	12	—	**63**	—	10	10	3	3	9	11	11	—	**57**	—	120	10,212	11·7	338
Söderköping	—	3	1	3	2	3	2	6	—	**20**	—	1	1	—	—	—	4	11	—	**17**	—	37	1,840	20·1	42
Södertelge	—	18	7	1	2	9	7	12	—	**56**	—	10	4	2	1	5	6	14	—	**42**	—	98	4,590	21·3	131
Sölvesborg	—	2	—	—	1	1	3	4	—	**11**	—	1	1	—	—	2	3	8	—	**15**	—	26	1,531	17·0	31
Torshälla	—	5	4	1	1	2	2	4	—	**19**	—	2	2	1	1	2	1	4	2	**15**	—	34	1,356	25·1	49
Trelleborg	—	3	3	1	3	1	5	3	—	**19**	—	1	—	—	—	2	2	8	—	**13**	—	32	2,360	13·5	51
Trosa	—	1	—	1	—	1	2	—	—	**5**	—	—	1	1	1	—	—	3	—	**6**	—	11	600	18·3	20
Uddevalla	—	6	7	1	2	4	9	20	—	**49**	—	5	7	—	2	7	13	30	—	**64**	—	113	7,644	14·8	184
Ulricehamn	—	—	—	—	—	2	1	1	—	**4**	—	2	1	—	—	—	—	7	—	**10**	—	14	1,162	12·0	32
Umeå	—	9	3	—	2	3	5	5	—	**27**	—	9	5	—	—	5	6	8	—	**33**	—	60	3,455	17·4	112
Upsala	—	42	29	4	10	25	33	34	—	**177**	—	38	29	10	20	26	21	54	—	**198**	—	375	21,510	17·4	542
Vadstena	—	2	2	—	—	3	4	11	—	**22**	—	6	—	1	1	1	5	11	—	**25**	—	47	2,161	21·7	47
Varberg	—	8	2	—	3	3	4	10	—	**30**	—	13	9	2	2	4	2	15	—	**47**	—	77	4,455	17·3	144
Vaxholm	—	—	2	2	1	1	4	4	—	**14**	—	6	2	—	1	3	1	7	—	**20**	—	34	1,538	22·1	52
Venersborg	—	5	—	2	5	6	18	15	—	**51**	—	2	2	3	3	6	8	22	—	**46**	—	97	5,565	17·4	134
Vestervik	—	7	13	6	6	8	10	20	1	**71**	—	10	8	6	2	8	6	17	—	**57**	—	128	6,872	18·6	150
Vesterås	—	8	13	3	5	7	11	30	—	**77**	—	20	9	4	5	12	8	32	—	**90**	—	167	8,122	20·6	234
Vexiö	—	11	6	—	2	6	15	19	—	**59**	—	8	9	—	4	2	9	15	—	**47**	—	106	6,570	16·1	174
Vimmerby	—	5	4	1	—	—	1	6	—	**17**	—	2	1	1	2	1	3	10	—	**20**	—	37	2,045	18·1	40
Visby	—	7	4	2	8	12	6	13	—	**52**	—	7	6	4	2	11	14	36	—	**80**	—	132	7,102	18·6	162
Ystad	—	17	12	3	4	7	12	6	—	**61**	—	10	15	7	2	7	13	29	—	**83**	—	144	8,226	17·5	246
Åmål	—	1	—	—	1	1	4	5	—	**12**	—	1	2	—	2	5	5	10	—	**25**	—	37	2,756	13·4	67
Örebro	—	25	16	15	3	14	20	25	—	**118**	—	21	14	8	4	17	14	36	—	**114**	—	232	14,547	15·9	375
Öregrund	—	1	—	—	1	1	2	3	—	**8**	—	2	—	—	1	—	2	4	—	**9**	—	17	955	17·8	24
Östersund	—	10	10	1	1	10	5	5	—	**42**	—	5	9	3	2	7	9	8	—	**43**	—	85	5,332	15·9	154
Östhammar	—	—	1	—	—	1	1	1	—	**4**	—	2	1	—	—	1	1	5	—	**10**	—	14	725	19·3	22
Summa	**2**	**1,983**	**1,321**	**342**	**356**	**1,113**	**1,417**	**1,647**	**11**	8,192	**1**	**1,539**	**1,284**	**367**	**376**	**1,007**	**1,118**	**2,691**	**4**	8,387	—	**16,579**	**897,753**	**18·5**	**26,677**

Tab. N:o 3. Öfversikt af dödsorsakerna i rikets alla städer under år 1891.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
Sjukdomsgrupper.	Mankön									Summa *mankön.*	Kvinkön									Summa *kvinkön.*	Okänd ålder och kön.	Summa summarum.	Procent af samtliga dödsfall.
	dödfödde.	under 1 år.	öfver 1 och under 5 år.	öfver 5 och under 10 år.	öfver 10 och under 20 år.	öfver 20 och under 40 år.	öfver 40 och under 60 år.	öfver 60 år.	okänd ålder.		dödfödde.	under 1 år.	öfver 1 och under 5 år.	öfver 5 och under 10 år.	öfver 10 och under 20 år.	öfver 20 och under 40 år.	öfver 40 och under 60 år.	öfver 60 år.	okänd ålder.				
Dödfödde	2	—	—	—	—	—	—	—	—	**2**	1	—	—	—	—	—	—	—	—	**1**	—	**3**	0·02
Medfödd syfilis	—	18	1	—	—	—	—	—	—	**19**	—	24	1	—	1	—	—	—	—	**26**	—	**45**	0·27
Öfriga medfödda sjukdomar och bildningsfel	—	377	7	—	—	—	—	—	—	**384**	—	292	4	—	—	—	—	—	—	**296**	—	**680**	4·10
Ålderdomssjukdomar	—	—	—	—	—	—	6	231	—	**237**	—	—	—	—	—	—	1	609	—	**610**	—	**847**	5·11
Smittkoppor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mässling	—	119	281	37	9	1	—	—	—	**447**	—	82	270	35	3	6	—	—	—	**396**	—	**843**	5·08
Skarlakansfeber	—	19	130	54	15	1	—	—	—	**219**	—	10	113	67	3	7	—	—	—	**200**	—	**419**	2·53
Fläcktyfus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	**1**	—	**1**	0·01
Tarmtyfus	—	1	6	7	19	43	10	5	—	**91**	—	—	3	19	23	24	7	1	—	**77**	—	**168**	1·01
Rödsot	—	1	1	—	—	—	—	—	—	**2**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**2**	0·01
Inhemsk kolera, barnkolera	—	75	7	—	—	—	—	1	—	**83**	—	56	1	1	—	—	—	—	—	**58**	—	**141**	0·85
Epidemisk hjernfeber	—	—	1	2	2	2	—	—	—	**7**	—	1	5	2	3	—	—	—	—	**11**	—	**18**	0·11
Kikhosta	—	58	38	3	—	—	—	—	—	**99**	—	53	50	10	—	—	—	—	—	**113**	—	**212**	1·28
Influensa	—	1	—	1	—	3	5	10	—	**20**	—	—	2	—	—	5	5	56	—	**68**	—	**88**	0·53
Difteri	—	10	101	42	12	2	—	2	—	**169**	—	12	127	43	11	3	—	—	—	**196**	—	**365**	2·20
Strypsjuka	—	8	82	17	2	—	—	—	—	**109**	—	12	96	9	1	—	—	—	—	**118**	—	**227**	1·37
Varfeber	—	7	1	1	2	7	7	4	—	**29**	—	1	1	1	4	7	4	5	—	**23**	—	**52**	0·31
Barnsängsfeber	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	45	8	—	—	**55**	—	**55**	0·33
Öfriga akuta infektionssjukdomar	—	18	1	3	—	6	7	15	1	**51**	—	18	—	—	3	9	11	32	—	**73**	—	**124**	0·75
Tuberkelsjukdom:																							
a) Lungsot	—	28	86	28	105	472	332	153	—	**1,204**	—	25	65	48	163	440	296	204	2	**1,243**	—	**2,447**	14·76
b) Tuberkulos i andra organ samt allmän tuberkulos	—	28	57	14	10	10	5	—	1	**125**	—	19	48	18	7	5	6	—	—	**103**	—	**228**	1·37
Syfilis	—	—	—	—	—	1	5	3	—	**9**	—	—	—	—	—	4	1	7	—	**12**	—	**21**	0·13
Spetelska	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	**1**	—	**1**	0·01
Frossa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Öfriga kroniska infektionssjukdomar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skrofler	—	1	1	—	—	—	—	—	—	**2**	—	2	1	1	—	—	1	1	—	**6**	—	**8**	0·05
Engelska sjukan	—	6	3	1	—	—	—	—	—	**10**	—	2	2	1	—	—	—	—	—	**5**	—	**15**	0·09
Öfriga konstitutionella sjukdomar	—	8	7	2	3	4	9	8	—	**41**	—	7	5	2	7	7	8	4	—	**40**	—	**81**	0·49
Kronisk alkoholssjukdom	—	—	—	—	—	15	23	3	—	**41**	—	—	—	—	—	—	2	1	—	**3**	—	**44**	0·27
Öfriga kroniska förgiftningssjukdomar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	**3**	—	**3**	0·02
Sinnessjukdom	—	—	1	—	—	10	13	10	1	**35**	—	—	—	—	—	—	14	7	—	**21**	—	**56**	0·34
Sjukdomar i hjärnan, ryggmärgen, nervsystemet och sinnesorganen	—	128	130	38	33	65	144	200	—	**738**	—	121	135	50	29	50	92	320	1	**798**	—	**1,536**	9·26
Sjukdomar i cirkulationsorganen	—	9	4	11	18	63	159	178	—	**442**	—	7	12	12	39	96	110	272	—	**548**	—	**990**	5·97
Akut lung- och lungsäcksinflammation	—	167	136	19	18	136	203	213	1	**893**	—	123	132	7	10	73	128	360	—	**833**	—	**1,726**	10·41
Akut och kronisk luftrörsinflammation	—	104	42	1	—	5	5	20	—	**177**	—	89	27	2	2	1	8	24	—	**153**	—	**330**	1·99
Öfriga sjukdomar i andedräktsorganen	—	143	41	8	3	13	35	109	—	**352**	—	96	52	5	1	8	9	172	—	**343**	—	**695**	4·19
Tarmkatarrh, diarrhé, tarminflammation	—	589	76	7	5	11	14	22	—	**724**	—	436	84	3	2	16	16	47	—	**604**	—	**1,328**	8·01
Öfriga sjukdomar i matsmältningsorganen	—	13	10	3	22	25	50	72	—	**195**	—	11	9	6	13	54	59	71	—	**223**	—	**418**	2·52
Sjukdomar i urinorganen	—	2	16	9	12	45	98	110	—	**292**	—	2	11	11	22	42	68	111	—	**267**	—	**559**	3·37
» i kvinliga könsorganen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	5	3	—	**22**	—	**22**	0·13
» i rörelseorganen och bensystemet	—	2	6	7	9	3	2	7	—	**36**	—	1	1	2	7	2	5	11	—	**29**	—	**65**	0·39
» i hud- och bindväfssystemen	—	6	4	—	1	4	8	11	—	**34**	—	8	2	2	—	2	4	12	—	**30**	—	**64**	0·39
Kräfta	—	—	1	—	—	21	151	192	—	**365**	—	—	—	—	2	28	216	314	—	**560**	—	**925**	5·58
Svulster af andra slag	—	—	2	1	1	—	3	3	—	**10**	—	1	1	1	—	4	7	9	—	**23**	—	**33**	0·20
Olyckshändelse eller våda	—	11	34	26	47	85	53	30	4	**290**	—	7	16	7	3	13	9	13	1	**69**	—	**359**	2·17
Självmord	—	—	—	—	3	51	62	17	2	**135**	—	—	—	—	6	27	7	5	—	**45**	—	**180**	1·09
Mord eller dråp	—	4	—	—	—	3	1	—	—	**8**	—	2	1	—	—	—	1	—	—	**4**	—	**12**	0·07
Andra dödsorsaker	—	22	7	—	5	6	7	18	1	**66**	—	19	6	2	9	12	9	20	—	**77**	—	**143**	0·86
Summa	**2**	**1,983**	**1,321**	**342**	**356**	**1,113**	**1,417**	**1,647**	**11**	**8,192**	**1**	**1,539**	**1,284**	**367**	**376**	**1,007**	**1,118**	**2,691**	**4**	**8,387**	—	**16,579**	—

Tab. N:o 4. Öfversikt af sjukdoms- och dödsfall uti infektionssjukdomar m. m. år 1891.

Sjukdomar och Län.	Insjuknade. Jan.	Febr.	Mars.	April.	Maj.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Ej angifven årstid.	Summa.	Döde.
a. **Smittkoppor.**															
Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stockholms län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Upsala	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Södermanlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Östergötlands	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**1**	—
Jönköpings	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kronobergs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gotlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kristianstads	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmöhus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hallands	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	**1**	—
Göteborgs stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elfsborgs	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**3**	—
Skaraborgs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vermlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Örebro	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vestmanlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopparbergs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gefleborgs	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	**1**	1
Vesternorrlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jämtlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vesterbottens	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Norrbottens	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**2**	—
Summa	**4**	**—**	**1**	**1**	**—**	**1**	**1**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**8**	**1**
b. **Mässling.**															
Stockholms stad	4,079	2,387	548	97	48	53	43	15	7	10	4	2	—	**7,293**	514
Stockholms län	328	469	604	534	367	138	47	69	52	148	101	18	—	**2,875**	108
Upsala	8	73	530	536	282	137	106	56	78	121	41	15	—	**1,983**	88
Södermanlands	27	100	80	192	319	150	60	40	23	20	17	10	—	**1,038**	41
Östergötlands	65	45	310	674	357	171	82	60	25	107	87	32	—	**2,015**	100
Jönköpings	95	58	29	9	6	5	13	1	28	1	—	—	—	**245**	10
Kronobergs	132	115	150	74	47	42	16	12	2	7	1	—	—	**598**	13
Kalmar	13	20	11	22	54	7	5	1	2	—	1	1	—	**137**	9
Gotlands	—	49	65	33	1	—	—	7	—	—	—	—	—	**155**	2
Blekinge	66	65	99	100	95	194	104	41	49	17	53	60	—	**943**	65
Kristianstads	216	92	46	13	16	17	7	2	6	2	1	1	—	**419**	12
Malmöhus	52	115	74	48	15	20	19	5	14	40	92	104	—	**598**	13
Hallands	—	—	6	67	94	49	3	6	25	46	79	58	—	**433**	10
Göteborgs stad	81	58	5	6	2	1	11	21	25	66	209	424	—	**909**	25
Göteborgs och Bohus län	14	20	16	23	8	16	1	2	39	4	1	—	—	**144**	28
Elfsborgs	21	2	6	17	3	13	6	—	30	—	—	12	—	**110**	2
Skaraborgs	39	39	37	39	31	39	110	8	4	11	40	34	—	**431**	10
Vermlands	11	21	49	33	65	34	11	—	14	35	143	67	—	**483**	12
Örebro	11	22	9	71	12	23	11	19	72	142	442	269	—	**1,103**	9
Vestmanlands	3	1	3	48	97	93	33	16	103	154	173	111	—	**835**	51
Kopparbergs	—	—	1	2	4	3	3	8	4	9	27	46	—	**107**	—
Gefleborgs	—	25	16	30	284	271	100	37	39	136	100	192	—	**1,230**	32
Vesternorrlands	52	44	183	216	481	358	119	26	4	37	32	33	—	**1,585**	27
Jämtlands	—	2	2	—	5	5	6	9	2	15	24	17	—	**87**	—
Vesterbottens	2	7	—	52	8	2	6	—	—	—	—	—	—	**77**	12
Norrbottens	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**7**	—
Summa	**5,322**	**3,829**	**2,879**	**2,936**	**2,701**	**1,841**	**922**	**461**	**647**	**1,128**	**1,668**	**1,506**	—	**25,840**	**1,193**
c. **Skarlakansfeber.**															
Stockholms stad	68	78	59	44	36	56	59	38	70	64	101	122	—	**795**	138
Stockholms län	40	18	30	29	38	6	28	23	15	15	5	10	—	**257**	60
Upsala	15	34	15	36	28	19	21	11	7	25	21	26	—	**258**	68
Södermanlands	34	53	68	66	61	66	92	43	46	72	141	107	—	**849**	80
Östergötlands	25	35	39	43	36	30	34	28	52	72	50	58	—	**502**	40
Jönköpings	58	67	29	45	17	55	21	13	17	7	8	7	—	**344**	43
Kronobergs	20	56	47	23	18	8	10	18	5	—	6	2	—	**213**	20
Kalmar	82	72	88	100	66	58	42	75	93	86	84	107	—	**953**	144
Gotlands	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**1**	—
Blekinge	33	13	13	9	2	5	—	3	1	—	7	3	—	**89**	23
Kristianstads	20	13	22	18	21	3	—	10	20	13	11	14	—	**165**	8
Malmöhus	80	52	29	21	19	16	14	12	12	11	17	19	—	**302**	34
Hallands	5	5	22	9	—	2	—	—	—	2	—	—	—	**45**	3
Göteborgs stad	31	26	12	4	7	5	4	4	6	2	9	8	—	**118**	15
Göteborgs och Bohus län	42	41	36	45	49	27	52	54	49	38	33	89	—	**555**	137
Elfsborgs	28	14	17	38	23	23	27	24	12	6	11	11	—	**234**	29
Skaraborgs	22	16	13	41	54	47	27	11	19	10	41	16	—	**317**	63
Vermlands	44	33	34	46	51	33	27	18	34	27	83	73	—	**503**	58
Örebro	34	34	34	48	21	19	24	14	15	26	34	32	—	**335**	16
Vestmanlands	55	53	60	37	44	50	18	13	7	10	11	29	—	**387**	70
Kopparbergs	11	17	23	12	16	17	13	4	5	—	9	2	—	**129**	6
Gefleborgs	83	66	136	131	44	38	35	22	11	19	33	43	—	**661**	46
Vesternorrlands	94	74	88	70	51	24	26	24	16	4	32	11	—	**514**	30
Jämtlands	17	2	21	34	12	28	23	18	29	15	109	135	—	**443**	53
Vesterbottens	—	5	—	1	1	2	—	—	1	—	2	1	—	**13**	3
Norrbottens	—	3	1	7	—	—	—	1	—	—	—	—	—	**12**	1
Summa	**942**	**880**	**936**	**957**	**715**	**637**	**597**	**481**	**542**	**524**	**858**	**925**	—	**8,994**	**1,188**

Tab. N:o 4. (Forts.) Öfversikt af sjukdoms- och dödsfall uti infektionssjukdomar m. m. år 1891.

Sjukdomar och Län.	Insjuknade.														Döde.
	Jan.	Febr.	Mars.	April.	Maj.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Ej angifven årstid.	Summa.	
***d.* Fläcktyfus.**															
Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	**1**	—
Stockholms län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Upsala	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Södermanlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Östergötlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jönköpings	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	**1**	—
Kronobergs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gotlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kristianstads	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmöhus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hallands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elfsborgs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skaraborgs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vermlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Örebro	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vestmanlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopparbergs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gefleborgs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vesternorrlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jämtlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vesterbottens	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Norrbottens	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	**1**	—	**1**	—	—	—	—	**2**	—
***e.* Tarmtyfus.**															
Stockholms stad	31	18	7	8	9	16	18	46	41	21	38	3	—	**256**	47
Stockholms län	4	10	9	5	5	7	3	27	27	6	11	10	—	**124**	12
Upsala	5	2	2	2	—	2	2	2	15	3	4	6	—	**45**	6
Södermanlands	6	3	6	12	1	3	12	6	4	5	12	23	—	**93**	11
Östergötlands	34	30	18	17	13	13	8	24	28	18	33	29	—	**265**	34
Jönköpings	12	10	3	2	6	4	1	4	7	7	13	13	—	**82**	3
Kronobergs	10	13	12	24	19	6	8	8	14	16	11	23	—	**164**	9
Kalmar	10	1	2	15	12	5	14	15	11	18	11	18	—	**132**	25
Gotlands	8	2	2	4	10	—	8	14	10	7	1	2	—	**68**	3
Blekinge	2	2	4	8	5	5	5	11	7	9	8	3	—	**69**	10
Kristianstads	17	14	22	12	16	14	28	11	26	27	21	12	—	**220**	23
Malmöhus	13	22	26	24	8	18	13	41	34	29	27	29	—	**284**	40
Hallands	—	2	4	1	4	10	18	11	4	12	9	12	—	**87**	3
Göteborgs stad	9	3	1	—	3	7	14	22	21	25	15	13	—	**133**	12
Göteborgs och Bohus län	10	12	12	26	14	15	6	77	37	27	18	23	—	**277**	38
Elfsborgs	3	3	5	2	7	—	4	3	12	19	8	11	—	**77**	8
Skaraborgs	6	2	2	3	2	7	6	15	17	9	3	5	—	**77**	9
Vermlands	5	10	17	40	20	21	18	11	18	13	18	28	—	**219**	10
Örebro	24	13	4	35	13	8	6	9	5	8	8	1	—	**134**	8
Vestmanlands	6	18	5	18	5	16	22	179	80	17	11	9	—	**386**	22
Kopparbergs	2	3	1	—	11	3	4	27	19	10	13	7	—	**100**	20
Gefleborgs	15	24	19	20	8	9	19	18	21	14	16	12	—	**195**	4
Vesternorrlands	28	34	44	28	25	11	21	22	16	26	21	14	—	**290**	31
Jämtlands	1	5	9	4	15	—	2	1	—	—	1	2	—	**40**	4
Vesterbottens	1	1	4	1	—	1	7	2	5	2	4	—	—	**28**	12
Norrbottens	17	21	24	21	27	3	19	3	6	15	7	2	—	**165**	15
Summa	**279**	**278**	**264**	**332**	**258**	**204**	**286**	**609**	**485**	**363**	**342**	**310**	—	**4,010**	**419**
***f.* Rödsot.**															
Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stockholms län	—	—	13	—	2	1	5	14	25	—	—	5	—	**65**	6
Upsala	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Södermanlands	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—	—	—	**10**	2
Östergötlands	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	3	—	**4**	—
Jönköpings	—	—	—	—	—	1	—	—	6	—	—	—	—	**7**	—
Kronobergs	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	**7**	1
Kalmar	—	—	1	7	—	—	2	—	—	—	—	—	—	**10**	—
Gotlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kristianstads	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**1**	—
Malmöhus	—	1	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	**5**	1
Hallands	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**1**	—
Göteborgs stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elfsborgs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skaraborgs	—	—	—	—	1	2	—	1	—	—	—	—	—	**4**	—
Vermlands	—	—	—	—	—	1	5	—	3	—	—	—	—	**9**	—
Örebro	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	5	1	—	**9**	1
Vestmanlands	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	**3**	—
Kopparbergs	—	—	—	—	—	—	14	2	3	—	—	—	—	**19**	—
Gefleborgs	—	—	—	—	—	—	21	10	—	—	—	—	—	**31**	—
Vesternorrlands	6	9	—	—	—	11	50	66	17	4	3	1	—	**167**	22
Jämtlands	—	—	6	—	—	1	111	108	24	6	4	1	—	**261**	7
Vesterbottens	3	—	—	5	—	—	9	28	3	24	7	4	—	**83**	12
Norrbottens	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	**1**	—
Summa	**10**	**10**	**22**	**14**	**3**	**21**	**218**	**249**	**82**	**34**	**19**	**15**	—	**697**	**52**

Tab. N:o 4. (Forts.) Öfversikt af sjukdoms- och dödsfall uti infektionssjukdomar m. m. år 1891.

Sjukdomar och Län.	Insjuknade.														Döde.
	Jan.	Febr.	Mars.	April.	Maj.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Ej angifven årstid.	Summa.	
***g.* Påssjuka.**															
Stockholms stad	22	19	16	58	54	22	7	4	2	9	34	35	—	**282**	—
Stockholms län	12	15	29	47	44	8	5	1	—	—	—	2	—	**163**	—
Upsala	17	15	10	13	9	6	4	1	4	—	10	7	—	**96**	—
Södermanlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	—	**6**	—
Östergötlands	1	8	20	36	41	14	23	14	27	12	73	25	—	**294**	—
Jönköpings	55	60	64	37	14	5	8	8	3	1	2	2	—	**259**	—
Kronobergs	2	15	10	—	6	1	1	—	—	2	—	—	—	**37**	—
Kalmar	—	—	6	12	7	—	4	1	7	3	19	61	—	**120**	16
Gotlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge	7	20	27	37	28	6	7	—	—	9	13	16	—	**170**	—
Kristianstads	14	3	9	13	8	2	1	1	1	1	—	4	—	**57**	—
Malmöhus	170	153	126	92	58	35	14	9	4	4	5	4	—	**674**	—
Hallands	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**2**	—
Göteborgs stad	—	2	—	—	—	—	—	1	1	1	1	2	—	**8**	—
Göteborgs och Bohus län	—	3	—	—	—	—	1	6	—	—	—	1	—	**11**	—
Elfsborgs	1	5	—	—	2	6	7	3	12	6	3	8	—	**53**	—
Skaraborgs	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	**3**	—
Vermlands	—	—	2	—	1	—	—	1	—	1	1	—	—	**6**	—
Örebro	19	10	13	17	14	4	4	1	—	—	—	3	—	**85**	—
Vestmanlands	—	—	—	2	5	8	3	1	—	—	—	—	—	**19**	—
Kopparbergs	3	3	8	13	22	5	—	4	2	2	10	2	—	**74**	—
Gefleborgs	20	25	35	41	22	18	15	7	7	11	5	14	—	**220**	—
Vesternorrlands	—	1	1	2	1	1	1	—	—	—	—	—	—	**7**	—
Jämtlands	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	**8**	—
Vesterbottens	—	—	—	—	1	20	5	—	—	—	—	—	—	**26**	—
Norrbottens	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	**345**	**357**	**377**	**420**	**337**	**161**	**118**	**64**	**70**	**62**	**182**	**187**	—	**2,680**	**16**
***h.* Kikhosta.**															
Stockholms stad	95	91	78	114	82	84	159	128	91	85	57	70	—	**1,134**	64
Stockholms län	22	17	12	23	22	21	28	37	63	82	131	71	—	**529**	11
Upsala	53	48	32	17	17	9	34	29	20	13	43	73	—	**388**	19
Södermanlands	3	10	21	12	15	6	16	32	16	34	36	41	—	**242**	26
Östergötlands	56	53	88	46	14	13	23	6	15	69	64	36	—	**483**	9
Jönköpings	7	11	19	10	24	26	28	8	6	16	19	5	—	**179**	4
Kronobergs	18	14	10	7	15	13	10	6	2	—	4	1	—	**100**	4
Kalmar	25	15	19	22	37	20	21	31	29	24	16	10	—	**269**	16
Gotlands	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	1	—	**4**	—
Blekinge	13	36	35	11	15	1	5	4	11	23	37	10	—	**201**	10
Kristianstads	7	4	10	17	23	16	9	12	6	23	10	7	—	**144**	3
Malmöhus	90	99	73	68	74	115	83	71	85	59	49	60	—	**926**	51
Hallands	11	—	1	—	—	4	2	16	4	2	4	8	—	**52**	—
Göteborgs stad	151	129	118	74	43	63	38	29	42	58	45	52	—	**842**	42
Göteborgs och Bohus län	16	19	6	18	11	26	32	43	34	52	79	36	—	**372**	38
Elfsborgs	10	2	34	3	11	15	—	22	17	12	32	12	—	**170**	7
Skaraborgs	15	10	11	25	23	13	22	7	21	15	22	24	—	**208**	9
Vermlands	45	50	44	45	28	33	118	149	35	35	58	8	—	**648**	13
Örebro	118	61	74	62	34	31	34	36	45	114	87	66	—	**762**	10
Vestmanlands	21	26	38	21	26	13	28	10	5	29	33	27	—	**277**	2
Kopparbergs	162	160	146	111	50	43	85	52	31	20	25	10	—	**895**	19
Gefleborgs	25	12	29	22	20	40	31	28	37	36	36	32	—	**348**	—
Vesternorrlands	8	6	6	16	4	2	2	5	20	28	81	62	—	**240**	3
Jämtlands	5	2	—	2	3	3	4	8	26	24	27	16	—	**120**	1
Vesterbottens	7	—	1	1	—	1	1	1	1	—	—	3	—	**16**	1
Norrbottens	14	3	—	1	2	—	—	3	5	4	—	2	—	**34**	3
Summa	**997**	**878**	**905**	**748**	**593**	**611**	**813**	**773**	**668**	**859**	**995**	**743**	—	**9,583**	**365**
***i.* Difteri.**															
Stockholms stad	95	88	71	82	71	71	60	53	99	72	89	114	—	**965**	176
Stockholms län	15	27	45	37	29	15	5	23	18	9	26	16	—	**265**	61
Upsala	4	4	4	7	3	2	9	5	11	29	9	8	—	**95**	29
Södermanlands	8	6	8	4	22	15	15	13	5	5	17	13	—	**131**	30
Östergötlands	9	8	13	20	5	6	2	7	6	22	8	28	—	**134**	39
Jönköpings	51	14	17	10	15	16	10	9	9	24	24	36	—	**235**	73
Kronobergs	23	16	22	13	11	9	19	15	23	44	63	30	—	**288**	65
Kalmar	1	8	8	12	22	20	19	9	13	10	18	15	—	**155**	64
Gotlands	5	2	1	—	1	—	1	—	1	7	—	1	—	**19**	6
Blekinge	13	7	12	8	3	8	5	3	4	13	9	9	—	**94**	54
Kristianstads	21	8	5	9	5	10	12	2	4	4	7	10	—	**97**	21
Malmöhus	52	31	57	51	35	38	20	25	17	37	51	49	—	**463**	197
Hallands	—	7	1	—	—	—	—	1	—	1	3	2	—	**15**	4
Göteborgs stad	8	4	4	4	1	1	5	3	4	3	1	2	—	**40**	3
Göteborgs och Bohus län	7	4	2	8	3	5	2	4	6	12	2	7	—	**62**	12
Elfsborgs	18	15	14	20	5	12	10	11	7	—	17	11	—	**140**	18
Skaraborgs	9	10	1	9	8	10	13	11	21	19	18	5	—	**134**	40
Vermlands	2	5	6	9	5	11	1	13	8	12	1	5	—	**78**	14
Örebro	—	4	6	8	2	—	1	—	2	6	10	10	—	**49**	7
Vestmanlands	5	4	5	1	4	2	5	4	1	—	2	3	—	**36**	1
Kopparbergs	18	28	19	16	12	8	15	16	26	5	8	10	—	**181**	27
Gefleborgs	29	31	25	16	20	19	18	12	27	5	25	24	—	**251**	12
Vesternorrlands	40	40	25	31	29	20	22	47	26	61	76	43	—	**460**	118
Jämtlands	63	37	36	13	22	26	22	18	13	16	12	21	—	**299**	38
Vesterbottens	32	22	36	37	10	20	37	40	15	31	26	14	—	**320**	70
Norrbottens	7	6	10	7	15	4	10	5	8	9	3	5	—	**89**	22
Summa	**535**	**436**	**453**	**432**	**358**	**348**	**338**	**349**	**374**	**456**	**525**	**491**	—	**5,095**	**1,191**

Tab. N:o 4. (Forts.) Öfversikt af sjukdoms- och dödsfall uti infektionssjukdomar m. m. år 1891.

Sjukdomar och Län.	Insjuknade.														Döde.
	Jan.	Febr.	Mars.	April.	Maj.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Ej angifven årstid.	Summa.	
***k.* Strypsjuka.**															
Stockholms stad	45	27	15	6	7	8	4	4	14	7	13	16	—	**166**	66
Stockholms län	2	—	2	4	2	—	—	—	—	—	2	—	—	**12**	4
Upsala	3	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	**4**	1
Södermanlands	3	2	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	**9**	6
Östergötlands	—	2	2	4	1	—	—	—	1	1	3	5	—	**19**	15
Jönköpings	5	1	3	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	**12**	9
Kronobergs	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	**4**	3
Kalmar	2	—	2	1	—	—	1	—	2	—	1	4	—	**13**	6
Gotlands	1	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	**4**	3
Blekinge	4	4	9	1	—	1	1	1	4	1	8	—	—	**34**	22
Kristianstads	4	6	10	3	3	2	2	2	3	2	6	5	—	**48**	17
Malmöhus	28	31	15	20	18	15	4	16	14	15	25	30	—	**231**	126
Hallands	—	—	—	1	3	2	—	—	—	3	1	—	—	**10**	7
Göteborgs stad	2	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	2	—	**8**	2
Göteborgs och Bohus län	—	1	2	1	2	3	1	1	—	—	—	—	—	**11**	3
Elfsborgs	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	**3**	1
Skaraborgs	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	**4**	—
Vermlands	2	6	1	6	3	6	—	11	7	—	3	1	—	**46**	14
Örebro	—	1	—	1	1	—	—	1	—	2	3	4	—	**13**	9
Vestmanlands	—	1	—	1	—	—	—	2	—	—	1	—	—	**5**	5
Kopparbergs	3	4	1	—	1	—	—	3	2	—	—	2	—	**16**	6
Gefleborgs	5	5	5	8	4	—	—	2	—	4	3	—	—	**36**	3
Vesternorrlands	6	—	1	1	1	2	2	1	1	—	7	3	—	**25**	13
Jämtlands	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	**3**	2
Vesterbottens	1	2	2	—	—	—	—	—	—	—	1	4	—	**10**	9
Norrbottens	2	2	—	1	2	3	—	—	—	2	—	—	—	**12**	5
Summa	**119**	**97**	**78**	**64**	**51**	**42**	**16**	**44**	**48**	**40**	**80**	**79**	—	**758**	**357**
***l.* Barnsängsfeber.**															
Stockholms stad	2	—	2	—	—	—	—	—	3	1	—	2	2	**12**	12
Stockholms län	6	6	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	**16**	10
Upsala	—	—	1	—	—	1	1	1	—	2	1	—	—	**7**	4
Södermanlands	1	5	3	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	**12**	7
Östergötlands	1	3	1	1	2	2	2	3	—	—	—	1	—	**16**	5
Jönköpings	—	2	2	—	1	1	2	—	3	3	10	1	—	**25**	7
Kronobergs	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	—	—	**3**	2
Kalmar	2	—	3	—	—	2	—	—	2	1	—	—	—	**10**	5
Gotlands	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	**1**	1
Blekinge	1	2	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	4	**10**	7
Kristianstads	4	1	—	2	2	—	—	—	—	—	—	1	—	**10**	1
Malmöhus	2	5	4	7	5	4	4	1	3	5	3	6	—	**49**	15
Hallands	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**1**	—
Göteborgs stad	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	**5**	5
Göteborgs och Bohus län	1	6	1	2	3	1	1	2	—	—	2	1	—	**20**	5
Elfsborgs	4	3	1	—	1	1	—	1	1	—	—	2	—	**14**	10
Skaraborgs	—	1	1	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	**5**	1
Vermlands	1	6	4	1	3	—	1	—	2	—	—	2	—	**20**	8
Örebro	—	—	1	—	—	—	—	—	1	2	—	1	—	**5**	3
Vestmanlands	1	1	2	—	2	—	1	1	2	—	—	—	—	**10**	8
Kopparbergs	—	2	2	3	1	1	—	—	—	—	2	1	—	**12**	6
Gefleborgs	2	2	3	4	—	2	—	1	1	2	—	1	—	**18**	—
Vesternorrlands	3	2	—	6	2	—	4	3	1	3	—	2	—	**26**	9
Jämtlands	1	3	—	—	2	—	—	—	4	1	1	—	—	**12**	5
Vesterbottens	1	—	2	1	—	1	—	—	—	4	—	1	11	**21**	16
Norrbottens	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	**4**	2
Summa	**35**	**50**	**37**	**29**	**27**	**17**	**17**	**15**	**26**	**27**	**21**	**24**	**19**	**344**	**154**
***m.* Epidemisk hjärnfeber.**															
Stockholms stad	1	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	**4**	3
Stockkolms län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	**1**	—
Upsala	1	2	—	3	—	3	1	—	—	—	—	1	—	**11**	11
Södermanlands	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	**2**	2
Östergötlands	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	**3**	2
Jönköpings	2	—	5	3	2	2	—	—	1	—	1	1	—	**17**	12
Kronobergs	1	6	—	1	7	—	—	2	—	1	—	—	—	**18**	2
Kalmar	—	1	1	2	1	1	2	1	—	—	—	—	—	**9**	9
Gotlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**—**	—
Blekinge	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	4	**6**	5
Kristianstads	—	5	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**8**	4
Malmöhus	—	2	—	—	8	—	—	—	1	—	—	—	—	**11**	4
Hallands	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**4**	1
Göteborgs stad	1	—	—	1	1	—	—	—	2	1	—	—	—	**6**	1
Göteborgs och Bohus län	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	**3**	1
Elfsborgs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	**2**	2
Skaraborgs	—	1	2	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	**6**	4
Vermlands	2	1	—	1	—	1	5	3	3	2	—	2	—	**20**	14
Örebro	1	2	2	2	1	1	—	1	2	3	1	—	—	**16**	9
Vestmanlands	—	—	—	3	2	—	1	—	—	—	—	—	—	**6**	2
Kopparbergs	1	2	5	8	5	—	4	3	—	—	—	—	—	**28**	18
Gefleborgs	1	2	2	1	2	1	—	1	1	1	—	1	—	**13**	2
Vesternorrlands	—	—	—	12	3	4	2	—	1	—	—	—	—	**22**	18
Jämtlands	—	—	—	3	2	—	—	—	1	—	—	—	—	**6**	5
Vesterbottens	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	**4**	4
Norrbottens	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	**1**	1
Summa	**11**	**27**	**19**	**43**	**36**	**17**	**18**	**12**	**14**	**11**	**2**	**7**	**10**	**227**	**136**

Tab. N:o 4. (Forts.) Öfversikt af sjukdoms- och dödsfall uti infektionssjukdomar m. m. år 1891.

Sjukdomar och Län.	Insjuknade.														Döde.
	Jan.	Febr.	Mars.	April.	Maj.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Ej angifven årstid.	Summa.	
n. **Frossa.**															
Stockholms stad	11	22	15	41	32	14	16	5	19	18	17	16	—	**226**	—
Stockholms län	14	15	14	15	22	10	6	11	14	11	5	5	—	**142**	—
Upsala	8	—	3	9	8	4	6	10	8	11	6	3	—	**76**	—
Södermanlands	5	4	6	13	18	6	1	7	5	3	7	14	—	**89**	—
Östergötlands	1	2	4	1	1	2	—	3	2	—	1	1	—	**18**	—
Jönköpings	2	—	1	2	—	—	—	2	—	1	—	—	—	**8**	—
Kronobergs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar	34	36	32	34	37	17	13	20	12	18	14	6	—	**273**	—
Gotlands	—	1	1	—	—	2	1	—	—	—	1	—	—	**6**	—
Blekinge	—	—	—	3	1	3	7	—	1	—	—	—	—	**15**	—
Kristianstads	—	3	3	2	2	—	—	4	2	2	1	5	—	**24**	—
Malmöhus	1	4	7	11	1	5	3	4	5	3	5	1	—	**50**	1
Hallands	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	**2**	—
Göteborgs stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs och Bohus län	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	**3**	—
Elfsborgs	—	1	4	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	**9**	—
Skaraborgs	—	1	2	2	2	—	—	—	2	—	—	—	—	**9**	—
Vermlands	13	7	2	4	2	1	—	2	3	2	3	3	—	**42**	—
Örebro	1	2	3	—	—	1	—	—	1	2	—	2	—	**12**	—
Vestmanlands	1	5	3	5	4	3	1	3	2	1	1	3	—	**32**	—
Kopparbergs	2	3	1	2	—	—	—	1	—	1	—	—	—	**10**	—
Gefleborgs	2	4	5	1	—	4	1	4	4	—	2	1	—	**28**	—
Vesternorrlands	1	—	2	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	**6**	—
Jämtlands	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**1**	—
Vesterbottens	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	**2**	—
Norrbottens	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**2**	—
Summa	**99**	**112**	**108**	**148**	**132**	**75**	**56**	**76**	**80**	**74**	**63**	**62**	—	**1,085**	**1**
o. **Smittosam ögonsjukdom.**															
Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stockholms län	5	3	3	6	5	3	1	—	1	1	1	—	—	**29**	—
Upsala	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Södermanlands	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**2**	—
Östergötlands	2	1	1	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	**7**	—
Jönköpings	2	1	—	1	—	1	2	1	1	4	—	—	—	**13**	—
Kronobergs	1	6	2	1	—	2	2	3	3	8	2	2	—	**32**	—
Kalmar	2	5	4	7	3	5	6	2	—	2	3	1	—	**40**	—
Gotlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge	1	—	—	2	—	—	—	2	1	—	—	—	—	**6**	—
Kristianstads	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	**3**	—
Malmöhus	2	2	2	1	2	—	2	4	9	1	3	5	—	**33**	—
Hallands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elfsborgs	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	**3**	—
Skaraborgs	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**1**	—
Vermlands	10	2	4	—	7	2	2	4	4	3	4	6	—	**48**	—
Örebro	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	**3**	—
Vestmanlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	**1**	—
Kopparbergs	4	4	—	—	—	4	1	—	1	2	—	—	—	**16**	—
Gefleborgs	—	1	—	2	3	1	—	—	—	—	—	—	—	**7**	—
Vesternorrlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jämtlands	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**4**	—
Vesterbottens	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**1**	—
Norrbottens	—	5	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	**8**	—
Summa	**30**	**35**	**17**	**23**	**20**	**20**	**18**	**16**	**24**	**24**	**15**	**15**	—	**257**	—
p. **Lung- och lungsäcksinflammation.**															
Stockholms stad	185	236	219	271	186	174	127	67	116	92	124	289	—	**2,086**	542
Stockholms län	78	58	69	65	52	41	23	23	28	24	40	54	—	**555**	70
Upsala	60	51	53	60	46	61	21	12	36	23	42	54	—	**519**	86
Södermanlands	69	73	55	77	71	39	32	12	23	29	53	29	—	**562**	72
Östergötlands	91	51	82	105	86	57	21	34	23	24	48	66	—	**688**	187
Jönköpings	100	66	111	178	143	49	34	27	20	21	43	45	—	**837**	151
Kronobergs	16	17	15	19	20	21	11	1	4	7	22	22	—	**175**	19
Kalmar	68	68	82	69	52	48	25	15	19	15	25	41	—	**527**	122
Gotlands	30	29	29	41	36	18	10	7	12	17	19	23	—	**271**	27
Blekinge	53	47	70	76	65	36	26	10	22	13	49	57	10	**534**	84
Kristianstads	51	41	61	78	57	42	23	12	11	18	33	33	—	**460**	56
Malmöhus	115	111	129	170	138	138	69	60	53	74	115	160	—	**1,332**	262
Hallands	58	41	54	75	53	33	17	5	11	25	38	40	—	**450**	54
Göteborgs stad	52	68	105	134	109	53	20	29	32	35	44	57	—	**738**	204
Göteborgs och Bohus län	58	65	93	126	101	65	34	26	25	28	47	60	—	**728**	79
Elfsborgs	87	53	69	119	95	55	15	20	21	12	43	47	—	**636**	81
Skaraborgs	60	40	61	67	76	51	24	17	23	21	45	45	—	**530**	87
Vermlands	78	76	68	81	72	52	31	26	16	36	50	41	—	**627**	74
Örebro	92	62	84	82	70	57	39	33	30	37	58	64	—	**708**	64
Vestmanlands	39	21	41	36	34	25	9	8	13	13	22	33	—	**294**	33
Kopparbergs	122	97	139	131	95	58	65	46	41	43	56	53	—	**946**	65
Gefleborgs	127	96	90	105	116	99	52	30	41	33	72	92	—	**953**	46
Vesternorrlands	126	96	127	136	118	101	70	49	38	53	72	108	—	**1,094**	115
Jämtlands	46	57	55	48	38	42	19	18	11	18	20	26	—	**398**	23
Vesterbottens	47	27	39	43	41	34	18	12	19	19	31	36	—	**366**	26
Norrbottens	51	52	48	40	36	26	20	11	20	31	40	53	—	**428**	29
Summa	**1,959**	**1,699**	**2,048**	**2,432**	**2,006**	**1,475**	**855**	**610**	**708**	**761**	**1,251**	**1,628**	**10**	**17,442**	**2,658**

Tab. N:o 4. (Forts.) Öfversikt af sjukdoms- och dödsfall uti infektionssjukdomar m. m. år 1891.

Sjukdomar och Län	Insjuknade: Jan.	Febr.	Mars.	April.	Maj.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Ej angifven årstid.	Summa.	Döde.
q. Katarrala åkommor i andedräktsorganen.															
Stockholms stad	1,113	1,254	1,277	1,306	845	599	411	250	417	465	710	1,237	—	**9,884**	269
Stockholms län	461	507	308	273	234	218	196	125	154	210	283	1,187	—	**4,156**	36
Upsala	387	247	243	258	187	105	101	86	74	90	136	693	—	**2,607**	27
Södermanlands	141	158	182	147	115	96	44	40	80	92	218	455	—	**1,768**	20
Östergötlands	422	324	343	919	1,019	400	160	117	120	175	271	403	—	**4,673**	106
Jönköpings	229	171	279	947	561	229	158	69	68	65	107	201	1,369	**4,453**	67
Kronobergs	84	150	109	206	226	160	72	21	49	46	63	89	—	**1,275**	8
Kalmar	239	290	218	579	362	228	122	64	102	87	118	428	—	**2,837**	44
Gotlands	49	33	51	75	81	79	73	36	38	41	23	197	—	**776**	7
Blekinge	307	290	399	412	253	153	103	79	150	196	288	723	289	**3,642**	43
Kristianstads	139	158	187	221	187	159	112	73	67	144	198	375	—	**2,020**	65
Malmöhus	817	891	984	975	812	750	598	408	432	516	813	2,158	—	**10,154**	133
Hallands	98	102	173	313	319	116	33	36	31	47	129	197	—	**1,594**	27
Göteborgs stad	539	478	700	4,323	1,099	472	195	179	271	327	453	878	—	**9,914**	131
Göteborgs och Bohus län	195	218	450	1,035	1,167	228	114	67	58	73	178	410	—	**4,193**	46
Elfsborgs	324	290	387	1,053	1,603	473	172	109	104	130	249	389	—	**5,283**	17
Skaraborgs	179	177	180	289	244	193	110	74	87	104	168	337	—	**2,142**	22
Vermlands	364	275	338	858	761	357	179	139	161	194	241	323	—	**4,190**	27
Örebro	366	275	275	321	260	262	185	126	117	161	245	362	—	**2,955**	29
Vestmanlands	169	221	196	230	216	199	107	80	61	60	88	392	—	**2,019**	9
Kopparbergs	508	420	417	481	336	217	156	116	134	133	230	418	—	**3,566**	50
Gefleborgs	728	526	524	512	473	349	231	208	307	222	379	592	—	**5,051**	18
Vesternorrlands	482	424	396	394	282	714	576	195	189	183	220	1,009	—	**5,064**	33
Jämtlands	287	246	214	248	294	334	227	86	111	98	106	153	—	**2,404**	19
Vesterbottens	130	125	78	69	162	101	62	81	46	56	87	165	—	**1,162**	13
Norrbottens	283	241	154	118	70	70	44	43	62	69	100	188	—	**1,442**	5
Summa	**9,040**	**8,491**	**9,062**	**16,562**	**12,168**	**7,261**	**4,541**	**2,907**	**3,490**	**3,984**	**6,101**	**13,959**	**1,658**	**99,224**	**1,281**
r. Akut magkatarr, enkel gastrisk feber.															
Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stockholms län	21	23	17	17	18	19	33	25	16	25	14	19	—	**247**	—
Upsala	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Södermanlands	6	5	5	14	4	6	13	9	7	11	8	11	—	**99**	5
Östergötlands	68	37	51	34	29	50	79	62	32	41	50	42	—	**575**	12
Jönköpings	45	70	76	56	34	49	27	30	44	41	46	30	—	**548**	2
Kronobergs	15	4	5	13	2	4	8	3	4	3	3	1	—	**65**	—
Kalmar	17	20	19	15	16	17	28	22	23	13	11	12	—	**213**	9
Gotlands	3	6	4	1	4	8	3	4	9	3	2	4	—	**51**	—
Blekinge	21	22	15	26	21	21	23	28	18	24	21	23	2	**265**	4
Kristianstads	23	23	17	24	23	25	30	25	29	25	11	13	—	**268**	1
Malmöhus	191	130	114	143	139	149	191	209	204	161	124	86	—	**1,841**	—
Hallands	25	16	19	14	11	10	13	23	24	25	23	20	—	**223**	6
Göteborgs stad	67	77	102	70	20	100	94	97	115	82	84	114	—	**1,022**	—
Göteborgs och Bohus län	18	22	14	24	19	13	25	19	33	16	20	14	—	**237**	1
Elfsborgs	43	39	44	28	21	38	40	32	41	38	48	44	—	**456**	1
Skaraborgs	35	40	19	24	29	35	46	35	20	29	28	28	—	**368**	10
Vermlands	55	45	42	41	33	43	48	47	46	36	36	43	—	**515**	1
Örebro	33	38	35	43	30	23	50	30	25	35	19	24	—	**385**	—
Vestmanlands	8	14	10	17	11	8	8	17	8	6	7	11	—	**125**	—
Kopparbergs	55	30	33	41	20	26	27	40	24	28	25	21	—	**370**	2
Gefleborgs	70	45	55	54	57	53	110	56	29	54	51	43	—	**677**	—
Vesternorrlands	55	75	85	86	68	86	77	90	48	59	61	57	—	**847**	13
Jämtlands	14	12	21	17	8	14	19	14	16	13	11	14	—	**173**	3
Vesterbottens	20	20	13	17	24	19	25	24	25	11	30	17	—	**245**	—
Norrbottens	31	20	24	5	16	14	19	9	11	8	2	8	—	**167**	2
Summa	**939**	**833**	**839**	**824**	**657**	**830**	**1,036**	**950**	**851**	**787**	**735**	**699**	**2**	**9,982**	**72**
s. Diarré, tarmkatarr och inhemsk kolera.															
Stockholms stad	359	365	263	409	334	420	1,323	989	887	553	430	505	—	**6,837**	528
Stockholms län	76	63	68	88	86	138	310	307	173	119	117	84	—	**1,629**	33
Upsala	89	49	71	65	56	61	298	245	137	98	80	92	—	**1,341**	50
Södermanlands	50	76	61	43	53	55	145	156	92	71	68	75	—	**945**	27
Östergötlands	68	53	58	67	69	81	237	185	123	82	85	80	—	**1,188**	84
Jönköpings	51	67	63	73	78	79	127	87	75	72	58	48	—	**878**	9
Kronobergs	25	22	22	21	19	8	36	13	23	16	6	11	—	**222**	1
Kalmar	31	29	26	25	37	48	66	57	50	47	30	31	—	**477**	15
Gotlands	28	14	18	9	8	16	25	33	30	10	8	12	—	**211**	8
Blekinge	72	90	75	92	86	81	183	149	115	117	99	86	336	**1,581**	51
Kristianstads	66	51	49	46	43	65	84	77	43	61	42	35	—	**662**	11
Malmöhus	222	189	184	193	204	208	335	402	391	301	221	314	—	**3,164**	147
Hallands	23	27	28	33	26	33	79	73	54	31	30	27	—	**464**	26
Göteborgs stad	148	175	179	151	155	263	346	396	369	201	193	189	—	**2,765**	127
Göteborgs och Bohus län	42	58	51	51	55	90	121	84	65	50	75	67	—	**809**	16
Elfsborgs	78	60	85	79	89	96	101	110	85	79	98	65	—	**1,025**	16
Skaraborgs	49	53	45	43	61	66	127	100	73	78	56	58	—	**809**	24
Vermlands	117	93	96	89	99	115	237	230	137	94	85	91	—	**1,483**	6
Örebro	105	105	88	130	125	142	189	164	132	108	155	119	—	**1,562**	28
Vestmanlands	39	45	45	49	44	49	124	233	73	57	46	41	—	**845**	20
Kopparbergs	73	67	65	77	68	128	285	253	119	95	110	65	—	**1,405**	15
Gefleborgs	125	131	111	110	105	152	318	365	205	181	141	122	—	**2,066**	60
Vesternorrlands	109	106	137	135	92	109	400	486	213	164	142	134	—	**2,227**	103
Jämtlands	35	39	56	46	56	66	76	73	55	39	29	39	—	**609**	21
Vesterbottens	56	47	26	16	47	87	120	160	62	53	59	43	—	**776**	3
Norrbottens	58	36	34	40	37	49	117	180	85	64	59	67	—	**826**	18
Summa	**2,194**	**2,110**	**2,004**	**2,180**	**2,132**	**2,705**	**5,809**	**5,607**	**3,866**	**2,841**	**2,522**	**2,500**	**336**	**36,806**	**1,447**

Tab. N:o 5. Sammandrag af provinsial- m. fl. läkares uppgifter om gängse sjukdomars månatliga till- och aftagande år 1891.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Månader.	Smitt-koppor.	Mässling.	Skar-lakans-feber.	Fläck-tyfus.	Tyfoid-feber.	Barn-sängs-feber.	Rödsot.	Epide-misk hjärn-feber.	Kik-hosta.	Pås-sjuka.	Frossa.	Smitto-sam ögon-sjukdom.	Difteri.	Stryp-sjuka.	Katarral-feber, influensa och andra katarrala åkommor i andedräkts-organen.	Lung- och lung-säcks-inflam-mation.	Enkel gastrisk feber.	Diarré, tarm-katarr och inhemsk kolera.
	I n s j u k n a d e.																	
Januari	4	5,322	942	—	279	35	10	11	997	345	99	30	535	119	9,040	1,959	939	2,194
Februari	—	3,829	880	—	278	50	10	27	878	357	112	35	436	97	8,491	1,699	833	2,110
Mars	1	2,879	936	—	264	37	22	19	905	377	108	17	453	78	9,062	2,048	839	2,004
April	1	2,936	957	—	332	29	14	43	748	420	148	23	432	64	16,562	2,432	824	2,180
Maj	—	2,701	715	—	258	27	3	36	593	337	132	20	358	51	12,168	2,006	657	2,132
Juni	1	1,841	637	—	204	17	21	17	611	161	75	20	348	42	7,261	1,475	830	2,705
Juli	1	922	597	1	286	17	218	18	813	118	56	18	338	16	4,541	855	1,036	5,809
Augusti	—	461	481	—	609	15	249	12	773	64	76	16	349	44	2,907	610	950	5,607
September	—	647	542	1	485	26	82	14	668	70	80	24	374	48	3,490	708	851	3,866
Oktober	—	1,128	524	—	363	27	34	11	859	62	74	24	456	40	3,984	761	787	2,841
November	—	1,668	858	—	342	21	19	2	995	182	63	15	525	80	6,101	1,251	735	2,522
December	—	1,506	925	—	310	24	15	7	743	187	62	15	491	79	13,959	1,628	699	2,500
Ej angifven årstid	—	—	—	—	—	19	—	10	—	—	—	—	—	—	1,658	10	2	336
Summa	8	25,840	8,994	2	4,010	344	697	227	9,583	2,680	1,085	257	5,095	758	99,224	17,442	9,982	36,806

Tab. N:o 6. Sammandrag af förteckningarna på de Spetelske år 1891.

1 Vistelseort.	2 Antal sjuke.	3 Födelseort.	4 Kön. Män.	5 Kön. Kvinnor.	6 Lefnadsställning eller yrke. Bönder, torpare.	7 Husmän.	8 Handtverkare, arbetare.	9 Tjenstehjon.	10 Soldat, båtsman, sjöman.	11 Fattighjon.	12 Ålder. 1—20 år.	13 21—30 år.	14 31—40 år.	15 41—50 år.	16 51—60 år.	17 61—70 år.	18 Öfver 70 år.	19 Gifta med icke spetelske. Lefvande.	20 icke spetelske. Aflidne.	21 spetelske. Lefvande.	22 spetelske. Aflidne.	23 Ogifta.	24 Släktskap med lefvande eller aflidne spetelske, nämligen: Fader, moder, farbroder m. m.	25 Syskon, halfsyskon.	26 Kusiner.	27 Barn.	28 Antal barn och deras ålder. Icke spetelske. Ej uppgifven ålder.	29 1—10 år.	30 11—20 år.	31 21—30 år.	32 31—40 år.	33 Öfver 40 år.	34 Spetelske.	35 Sjukdomens form. Knölig.	36 Glatt.	37 Blandad.	38 Sjukdomens långvarighet. 1—5 år.	39 6—10 år.	40 11—20 år.	41 Öfver 20 år.	42 Tillstånd. Arbetsför.	43 Icke arbetsför.
Gefleborgs län.																																										
Ljusdal	15	Ljusdal	7	2	7	—	—	1	1	—	—	—	3	1	2	2	1	4	1	—	—	4	3	2	1	—	—	2	5	5	2	2	—	3	3	3	3	2	3	1	4	5
		Ramsjö	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1
		Ofvanåker	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1
		Loos	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1
		Enånger	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—
		Dalarne	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1
		Vermland	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1
Ramsjö	1	Ramsjö	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—
Färila	5	Färila	3	2	2	—	2	1	—	—	—	—	2	1	—	1	1	3	1	—	—	1	—	—	—	—	7	5	2	—	3	—	—	1	2	2	2	1	2	—	3	2
Jerfsö	9	Jerfsö	6	2	2	4	—	1	1	—	—	—	—	2	4	1	1	5	—	2	—	1	—	—	1	—	6	2	11	9	1	—	—	2	3	3	5	1	1	1	5	3
		Undersvik	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1
Arbrå	2	Arbrå	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	1	—	—	1	1	1
Alfta	1	Alfta	1	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1
Ofvanåker	1	Ofvanåker	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	4	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1
Skog	2	Skog	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	4	2	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—
		Hanebo	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1
Norrala	1	Norrala	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—
Söderala	1	*Dalarne*	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—
Söderhamn	2	Söderhamn	1	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—
		Dalarne	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—
Idenor	2	Idenor	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1
		Enånger	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—
Delsbo	12	Delsbo	7	3	8	1	—	1	—	—	—	—	1	2	3	4	—	6	2	—	—	2	1	7	1	—	6	1	1	4	4	4	—	4	4	2	3	3	4	—	5	5
		Ljusdal	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1
		Norrbo	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—
Bjuråker	3	Bjuråker	2	1	—	—	1	1	—	1	—	—	1	—	1	1	—	1	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	—	1	1	1	2	—	—	1	3	—
Tuna	1	Tuna	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—
Jämtlands län.																																										
Fors	1	*Dalarne*	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1
Vesternorrlands län.																																										
Nora	1	Nora	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1
Nätra	1	Nätra	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1
Stigsjö	1	Stigsjö	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1
Borgsjö	1	*Vermland*	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—
Torp	1	*Vermland*	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—
Upsala län.																																										
Hållnäs	3	Hållnäs	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	2	—	—	2	—	—	—	—	2
		Tierp	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—
Vermlands län.																																										
Långserud	1	Långserud	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1
Göteborgs och Bohus län.																																										
Qville	1	Qville	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1
Summa	69		42	27	31	7	15	11	3	2	—	5	13	16	18	13	4	33	9	2	—	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	29	20	27	13	21	8	34	35
			69		69						69							69																69			69					

Tab. N:o 7. Tillkomne och afgångne spetelske, år 1891.

1	2	3	4	5	6
Län och socken.	Befintlige vid 1890 års slut.	Tillkomne.	Afgångne.		Befintlige vid 1891 års slut.
			Tillfrisknade.	Döde.	
Gefleborgs län.					
Söderhamn	1	1	—	—	2
Hudiksvall	1	—	—	1	—
Ljusdal	13	2	—	—	15
Ramsjö	2	—	—	1	1
Färila	5	—	—	—	5
Jerfsö	7	2	—	—	9
Bollnäs	1	—	—	1	—
Arbrå	2	—	—	—	2
Alfta	1	—	—	—	1
Ofvanåker	2	—	—	1	1
Skog	2	—	—	—	2
Norrala	1	—	—	—	1
Söderala	1	—	—	—	1
Trönö	1	—	—	1	—
Enånger	1	—	—	1	—
Idenor	1	1	—	—	2
Forssa	1	—	—	1	—
Delsbo	11	3	—	2	12
Bjuråker	2	1	—	—	3
Tuna	1	—	—	—	1
Transport	57	10	—	9	58

1	2	3	4	5	6
Län och socken.	Befintlige vid 1890 års slut.	Tillkomne.	Afgångne.		Befintlige vid 1891 års slut.
			Tillfrisknade.	Döde.	
Transport	57	10	—	9	58
Jämtlands län.					
Fors	1	—	—	—	1
Vesternorrlands län.					
Nora	1	—	—	—	1
Nätra	1	—	—	—	1
Stigsjö	1	—	—	—	1
Borgsjö	1	—	—	—	1
Torp	1	—	—	—	1
Upsala län.					
Hållnäs	—	3	—	—	3
Vermlands län.					
Långserud	1	—	—	—	1
Göteborgs och Bohus län.					
Tanum	1	—	—	1	—
Qville	—	1	—	—	1
Summa	**65**	**14**	—	**10**	**69**

Tab. N:o 8. Af vederbörande läkare verkstälda ämbetsresor för farsoters och smittosamma sjukdomars hämmande m. m. samt utgifter för allmän helso- och sjukvård år 1891.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Län.	Ämbetsresor.														Utgifter för förste provinsialläkarnes resturer.	Utgifter för		
	Smittkoppor.	Skarlakansfeber.	Fläcktyfus.	Tarmtyfus.	Rödsot.	Difteri.	Spetelska.	Andra sjukdomar.	Förste provinsialläkarnes insp.resor.	Resor för allmän helsovård.	Resor för mottagningar och sjukvård.	Sinnessjukdom.	Venerisk sjukdom.	Summa resor.		Resor för helso- och sjukvård.	Biträde i sjukvården inom provinsialläkaredistrikten.	Summa.
Stockholms	—	15	—	3	4	9	—	7	1	1	—	—	1	**40**	660·48	1,493·14	1,866·40	**3,359**·54
Upsala	—	16	—	1	—	3	1	1	1	—	—	—	—	**22**	550·35	1,090·87	775·30	**1,866**·17
Södermanlands	—	14	—	9	—	4	—	—	1	—	—	—	—	**27**	551·93	950·05	778·10	**1,728**·15
Östergötlands	—	13	—	17	—	8	—	—	1	—	—	—	—	**38**	667·85	1,901·40	486·70	**2,388**·10
Jönköpings	—	28	—	10	1	43	—	3	1	—	—	—	—	**85**	721·74	4,111·93	246·80	**4,358**·73
Kronobergs	—	28	—	24	1	36	—	2	1	—	—	—	2	**93**	339·06	3,247·97	—	**3,247**·97
Kalmar	—	44	—	17	3	13	—	2	1	2	4	—	4	**89**	973·18	2,799·02	2,741·13	**5,540**·12
Gotlands	—	—	—	1	—	2	—	3	1	—	—	—	2	**8**	173·91	321·67	625·92	**947**·59
Blekinge	—	2	—	2	—	4	—	2	1	—	—	—	—	**10**	497·02	494·56	—	**494**·56
Kristianstads	—	4	—	23	—	6	—	1	1	—	—	—	1	**35**	494·85	1,230·35	1,049·90	**2,280**·25
Malmöhus	—	—	—	11	—	6	—	—	1	—	—	—	—	**17**	797·16	382·76	186·—	**568**·76
Hallands	1	6	—	12	—	4	—	4	1	—	—	—	1	**28**	243·50	892·47	174·—	**1,066**·47
Göteborgs och Bohus	—	22	—	40	—	8	—	1	1	—	—	—	1	**72**	561·15	1,414·16	1,215·30	**2,629**·46
Elfsborgs	9	39	—	5	—	24	—	3	1	—	—	1	3	**84**	725·—	3,467·27	2,425·70	**5,892**·97
Skaraborgs	—	17	—	6	—	17	—	1	1	—	—	—	3	**44**	440·20	1,569·91	866·15	**2,436**·06
Vermlands	—	8	—	12	—	9	—	6	1	—	—	—	—	**35**	665·74	2,041·78	708·10	**2,749**·88
Örebro	—	1	—	3	—	2	—	1	1	—	—	—	2	**9**	752·50	935·30	1,314·50	**2,249**·80
Vestmanlands	—	34	—	5	—	—	—	—	1	—	—	—	—	**39**	537·14	1,828·69	206·—	**2,034**·69
Kopparbergs	1	2	—	6	—	10	—	—	1	—	13	—	2	**34**	720·73	3,412·58	1,832·05	**5,244**·63
Gefleborgs	—	8	—	1	—	13	6	2	1	—	—	—	3	**33**	612·81	1,893·84	1,253·90	**3,147**·74
Vesternorrlands	—	30	—	16	4	17	—	1	1	—	—	—	—	**68**	400·80	3,538·04	642·—	**4,180**·04
Jemtlands	—	17	—	4	4	19	—	2	1	2	2	—	1	**51**	868·75	3,354·86	—	**3,354**·86
Vesterbottens	—	3	—	9	4	72	—	1	1	—	14	—	2	**105**	893·88	7,729·91	252·—	**7,981**·91
Norrbottens	1	1	—	26	—	3	—	2	1	—	7	—	—	**40**	794·75	3,925·48	3,764·38	**7,689**·86
Summa	**12**	**352**	—	**263**	**21**	**332**	**7**	**45**	**24**	**5**	**40**	**1**	**28**	**1,130**	**14,644**·48	**54,028**·01	**23,410**·30	**77,438**·31

Tab. N:o 9. Öfversikt af befintliga civila läkarebefattningars antal vid 1891 års slut inom hvarje särskildt län.

1 Län.	2 Förste prov.läkare, prov.läkare, biträdande prov.läkare.		3 Extra provinsialläkare.		4 Stads-, Stadsdistrikt- samt Grufveläkare.		5 Summa.
Stockholms stad	. . . .		. . . .		. . . .	17	17
Stockholms län	Stockholm	2	Vermdö	1	Norrtelge	1	17
	Sotholm	1	Botkyrka	1	Södertelge	2	
	Norrtelge	1	Dalarö	1	Vaxholm*	1	
	Östhammar	1	Drottningholm	1	Öregrund	1	
	Sigtuna	1	Österåker	1	—	—	
			Sundbyberg	1	—	—	
			—	—	—	—	
			—	—	—	—	
Upsala	Upsala	2	Dannemora	1	Upsala	2	11
	Enköping	1	Löfsta	1	Enköping	1	
	Tibble	1	Elfkarle-ö	1	—	—	
	Tierp	1	—	—	—	—	
Södermanlands	Eskilstuna	1	Julita	1	Eskilstuna	1	17
	Vingåker	1	—	—	Strengnäs	1	
	Stora Malm	1	—	—	Mariefred	1	
	Nyköping	2	—	—	Torshälla	1	
	Daga	1	—	—	Trosa	1	
	Trosa	1	—	—	Nyköping	2	
	Strengnäs	1	—	—	—	—	
	Malmköping	1	—	—	—	—	
Östergötlands	Linköping	2	Åtvidaberg	1	Linköping	2	21
	Söderköping	1	Motala östra	1	Norrköping	3	
	Boxholm	1	Reymyra	1	Söderköping	1	
	Ödeshög	1	Valdemarsvik	1	Skeninge	1	
	Tjellmo	1	Torpa	1	Vadstena	1	
	Kisa	1	—	—	Motala	1	
Jönköpings	Jönköping	2	—	—	Jönköping	2	14
	Eksjö	1	Nässjö	1	Grenna	1	
	Gislaved	1	Vernamo	1	Eksjö	1	
	Vernamo	1	Tranås	1	—	—	
	Vrigstad	1	—	—	—	—	
	Hvetlanda	1	—	—	—	—	
Kronobergs	Vexiö	2	—	—	Vexiö	1	6
	Ljungby	1	—	—	—	—	
	Tingsås	1	—	—	—	—	
	Ekeberga	1	—	—	—	—	
Kalmar	Kalmar	2	Stranda	1	Kalmar	2	17
	Söderåkra	1	Nybro	1	Vestervik	1	
	Vimmerby	1	—	—	Vimmerby	1	
	Oskarshamn	1	—	—	Oskarshamn	1	
	Tjust	1	—	—	—	—	
	Ölands Norra	1	—	—	—	—	
	» Södra	1	—	—	—	—	
	Högsby	1	—	—	—	—	
	Målilla	1	—	—	—	—	
Gotlands	Visby	2	—	—	Visby	1	5
	Slite	1	—	—	—	—	
	Hemse	1	—	—	—	—	
Blekinge	Karlskrona	2	—	—	Karlskrona	1	9
	Jämshög	1	—	—	Karlshamn	2	
	Ronneby	1	—	—	Sölvesborg	1	
			—	—	Ronneby	1	
Kristianstads	Kristianstad	2	Klippan	1	Kristianstad	1	10
	Engelholm	1	Båstad	1	—	—	
	Hessleholm	1	—	—	—	—	
	Broby	1	—	—	—	—	
	Brösarp	1	—	—	—	—	
	Simrishamn	1	—	—	—	—	
Malmöhus	Malmö	2	Trelleborg	1	Malmö	4	26
	Helsingborg	1	Höganäs	1	Helsingborg	2	
	Hörby	1	Eslöf	1	Landskrona	1	
	Anderslöf	1	Skurup	1	Lund	2	
	Åsum	1	Svedala	1	Ystad	2	
			Löberöd	1	Trelleborg	1	
			Teckomatorp	1	—	—	
			Hvellinge	1	—	—	
Hallands	Halmstad	2	—	—	Halmstad	1	9
	Falkenberg	1	—	—	Laholm	1	
	Kungsbacka	1	—	—	Falkenberg	1	
					Varberg	1	
					Kungsbacka	1	
Göteborgs och Bohus	Göteborg	2	Fässberg	1	Göteborg	9	20
	Uddevalla	1	Lysekil	1	Uddevalla	2	
	Tanum	1	Känsö	1	Marstrand	1	
	Oroust	1	Oroust vestra	1	Strömstad	1	
	Håby	1	—	—	Kungelf	1	
	Jörlanda	1	—	—	—	—	
	Transport	81	. . . .	34	. . . .	89	204

1 Län.	2 Förste prov.läkare, prov.läkare, biträdande prov.läkare.		3 Extra provinsialläkare.		4 Stads-, Stadsdistrikt- samt Grufveläkare.		5 Summa.
	Transport	81	. . . .	34	. . . .	89	204
Elfsborgs	Venersborg	2	Trollhättan	2	Venersborg	1	17
	Norra Dalsland	1	Lilla Edet	1	Alingsås	1	
	Borås	1	—	—	Borås	1	
	Mark	1	—	—	Ulricehamn	1	
	Gunnarsnäs	1	—	—	Åmål	1	
	Alingsås	1	—	—	—	—	
	Ulricehamn	1	—	—	—	—	
	Svenljunga	1	—	—	—	—	
Skaraborgs	Mariestad	2	Grästorp	1	Mariestad	1	17
	Lidköping	1	Töreboda	1	Lidköping	1	
	Falköping	1	Tidaholm	1	Falköping	1	
	Hjo	1	—	—	Skara	2	
	Hofva	1	—	—	Sköfde*	1	
	Naum	1	—	—	Hjo	1	
Vermlands	Karlstad	2	Arvika	1	Karlstad	1	18
	Filipstad	1	Uddeholm	1	Kristinehamn	2	
	Visnum	1	Gillberga	1	Filipstad*	1	
	Arvika	1	Nyed	1	—	—	
	Dalby	1	—	—	—	—	
	Öfre Fryksdalen	1	—	—	—	—	
	Nedre »	1	—	—	—	—	
	Silbodal	1	—	—	—	—	
	Näs	1	—	—	—	—	
Örebro	Örebro	2	Ramsberg	1	Örebro	2	18
	Askersund	1	Boo	1	Askersund	1	
	Karlskoga	1	Ljusnarsberg	1	Lindesberg	1	
	Nora	1	Ammeberg	1	Nora	1	
	Grythytte	1	Edsberg	1	—	—	
			Lindesberg	1	—	—	
			Hallsberg	1	—	- -	
Vestmanlands	Vesterås	2	Ramnäs	1	Vesterås	1	13
	Våla	1	Strömsholm	1	Sala	2	
	Norberg	1	Skinnskatteberg	1	Arboga	2	
					Köping	1	
Kopparbergs	Falun	2	Avesta	1	Falun	1	19
	Mora	1	Husby	1	»	1	
	Nås	1	Lima	1	Hedemora	1	
	Hedemora	1	Svärdsjö	1	Säter	1	
			St. Tuna	1	—	—	
			Malung	1	—	—	
	Leksand	1	Orsa	1	—	—	
	Grangärde	1	Rättvik	1	—	—	
Gefleborgs	Gefle	2	Bollnäs	1	Gefle	2	18
	Söderhamn	1	Hofors	1	Söderhamn	2	
	Hudiksvall	1	Gysinge	1	Hudiksvall	1	
	Alfta	1	Delsbo	1	—	—	
	Jerfsö	1	Bergsjö*	1	—	—	
			Ockelbo	1	—	—	
Vesternorrlands	Hernösand	2	Sandviken	1	—	—	15
	Sundsvall	1	Vifsta	1	Hernösand	2	
	Örnsköldsvik	1	Ytterlännäs	1	Sundsvall	2	
	Sollefteå	1	Gudmundrå	1	—	—	
	Skog	1	—	—	—	—	
	Torp	1	—	—	—	—	
	Bodum	1	—	—	—	—	
Jämtlands	Östersund	2	Stugun	1	Östersund	1	11
	Ragunda	1	Föllinge	1	—	—	
	Undersåker	1	—	—	—	—	
	Sveg	1	—	—	—	—	
	Ström	1	—	—	—	—	
	Hede	1	—	—	—	—	
	Berg	1	—	—	—	—	
Vesterbottens	Umeå	2	Byske	1	Umeå	1	12
	Skellefteå	1	Burträsk	1	—	—	
	Lycksele	1	Norsjö	1	Skellefteå	1	
	Nysätra	1	—	—	—	—	
	Nordmaling	1	—	—	—	—	
	Åsele	1	—	—	—	—	
Norrbottens	Neder-Luleå	2	—	—	—	—	15
	Piteå	1	Gellivara	1	Luleå	1	
	Öfver-Luleå	1	Öfvertorneå	1	Piteå	1	
	Haparanda	1	Arvidsjaur	1	—	—	
	Råneå	1	Jockmock	1	—	—	
	Neder-Kalix	1	—	—	—	—	
	Öfver-Kalix		—	—	—	—	
	Pajala	1	—	—	—	—	
	Summa	162	. . . .	81	. . . .	134	377

* Tjensten vid årets slut obesatt.

Tab. N:o 10. Å Stockholms och Göteborgs civila sjukhus vårdade sjuke år 1891.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	Sjukvårdsinrättningar.	Kvarliggande från 1890.	Intagne.	Summa vårdade.	Utskrifne.	Döde.	Kvarliggande till 1892.	Underhållsdagar för hela antalet.	Underhållsdagar för hvarje sjuk f. dag.	Medikamentskostnad för hela antalet.	Medikamentskostnad för hvarje sjuk f. dag.	Utspisningskostnad för hela antalet.	Utspisningskostnad för hvarje sjuk f. dag.	Totalkostnad för den egentliga sjukvården för hela antalet.	Totalkostnad för den egentliga sjukvården för hvarje sjuk f. dag.	Antal sjuksängar.
1	K. Serafimerlasarettet	178	1,517	**1,695**	1,438	105	152	59,465	35·1	9,223·51	15·5	23,324·93	39·2	117,029·00	1 96·8	277
2	Sabbatsbergs sjukhus i Stockholm	302	3,604	**3,906**	3,261	347	298	107,292	27·5	10,795·85	10·1	45,094·07	42·1	178,693·01	1 66·0	340
3	Katarina » i »	77	1,044	**1,121**	818	183	120	34,159	30·5	3,260·00	9·5	12,650·94	37·0	65,019·44	1 90·3	200
4	Maria » i »	136	1,516	**1,652**	1,333	188	131	38,753	23·5	2,936·49	7·8	14,083·88	36·3	64,199·66	1 65·6	153
5	Sjukhuset S:t Göran i »	216	1,783	**1,999**	1,785	27	187	64,157	32·1	11,450·90	17·9	33,416·91	45·8	121,230·18	1 89·0	280
6	Epidemisjukhuset i »	25	872	**897**	748	125	24	8,491	9·5	524·52	6·2	8,441·29	99·4	29,829·36	3 51·3	100
7	Norra försörjningsinrättningens sjukhus i Stockholm	341	1,084	**1,425**	815	294	316	124,822	80·0	[1] ——	—	[1] ——	—	[1] ——	— —	245
8	Diakonissjukhuset i Stockholm	36	268	**304**	243	18	43	12,245	40·2	[1] ——	—	[1] ——	—	[1] ——	— —	39
9	Sofiahemmet i »	47	628	**675**	607	30	38	17,371	26·0	[1] ——	—	[1] ——	—	[1] ——	— —	60
10	Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg	168	1,954	**2,122**	1,795	140	187	58,083	27·4	7,937·05	13·7	31,248·62	53·8	105,074·68	1 80·9	221
11	Majornas sjukhus i Göteborg	20	258	**278**	228	28	22	7,616	27·4	796·97	13·0	3,327·36	49·0	9,593·14	1 26·0	28
	Summa	**1,546**	**14,528**	**16,074**	**13,071**	**1,485**	**1,518**	**532,454**	**33·1**	——	—	——	—	——	— —	**1,943**

[1]) Rapporten innehåller icke uppgift härom.

Tab. N:o 11. Å sjukstugor och med dessa jämförliga mindre sjukhus vårdade sjuke år 1891.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	Sjukhuset i Enköping	28	216	**244**	193	30	21	9,632	39·5	1,567·56	16·3	4,626·64	48·0	12,632·56	1 31·1	24
2	» i Mariefred	9	94	**103**	87	11	5	2,501	24·3	296·54	11·8	1,200·48	48·0	3,137·56	1 21·0	10
3	» i Trosa	6	86	**92**	83	5	4	1,997	21·7	322·66	17·0	898·65	46·0	2,707·09	1 36·0	10
4	» i Åtvidaberg	1	13	**14**	14	—	—	316	22·5	85·89	27·2	158·00	50·0	611·80	1 93·6	20
5	» i Reymyra	4	74	**78**	69	4	5	2,343	30·0	398·59	17·0	1,183·10	50·5	3,636·37	1 55·0	10
6	» i Vernamo	11	177	**188**	175	5	8	3,825	20·3	1,032·11	26·9	2,275·50	59·4	5,647·11	1 47·6	12
7	» i Hvetlanda	4	79	**83**	76	3	4	1,800	21·7	391·41	22·0	1,058·53	42·0	3,504·30	1 94·6	10
8	» i Gislaved	4	120	**124**	116	1	7	2,390	19·3	479·77	20·1	1,487·51	62·2	3,666·15	1 53·4	13
9	» i Vimmerby	4	42	**46**	40	1	5	1,860	40·1	621·75	33·4	1,389·50	74·7	3,594·96	1 93·0	8
10	» i Mönsterås	2	18	**20**	19	1	—	314	15·7	28·49	9·0	157·00	50·0	468·31	1 49·1	6
11	» i Högsby	3	43	**46**	44	2	—	921	20·0	——	—	——	—	——	— —	4
12	» i Söderåkra	—	21	**21**	20	1	—	333	15·9	57·25	18·0	——	—	304·67	— 91·4	4
13	» i Bengtstorp	—	11	**11**	10	—	1	313	28·5	——	—	——	—	——	— —	5
14	» i Landskrona	13	140	**153**	112	27	14	4,123	26·9	665·95	15·0	2,577·06	63·0	6,560·22	1 59·0	20
15	» i Kungsbacka	1	97	**98**	91	6	1	1,765	18·0	496·43	28·2	1,032·10	58·5	4,674·00	2 65·0	18
16	» i Laholm	6	229	**235**	216	9	10	4,517	19·2	805·36	17·8	2,373·92	42·3	6,506·13	1 44·0	20
17	» i Falkenberg	11	230	**241**	218	9	14	5,012	20·8	852·93	17·0	2,517·43	52·2	6,415·71	1 28·0	20
18	» i Mölndal	14	124	**138**	117	10	11	5,109	37·0	420·34	8·2	2,556·50	50·0	7,317·68	1 43·0	14
19	» i Ulricehamn	2	69	**71**	69	1	1	997	14·0	226·35	22·5	651·61	65·4	1,598·87	1 60·2	5
20	» i Svenljunga	—	55	**55**	50	3	2	1,507	27·4	222·37	14·7	752·75	49·9	1,933·55	1 28·0	16
21	» i Billingsfors	4	41	**45**	41	3	1	1,258	27·9	180·32	14·0	662·85	53·0	2,175·00	1 73·0	12
22	i Silbodal	3	40	**43**	35	1	7	2,199	51·2	699·38	32·0	1,437·00	65·0	4,130·02	1 88·8	10
23	» i Dalby	1	52	**53**	48	2	3	1,162	22·0	185·10	15·9	395·02	34·0	1,816·58	1 56·0	10
24	» i Torsby	15	214	**229**	213	4	12	5,506	24·1	498·44	9·1	3,213·60	58·3	6,244·38	1 13·4	15
25	» i Kristinehamn	8	103	**111**	91	7	13	4,693	42·3	469·94	10·0	2,815·80	60·0	5,888·04	1 25·5	30
26	» i Uddeholm	11	168	**179**	160	15	4	2,865	16·0	367·85	13·0	1,340·63	47·0	3,533·48	1 23·3	15
27	» i Arvika	9	107	**116**	96	10	10	2,845	24·5	673·54	23·7	1,707·00	60·0	5,458·00	1 92·0	16
28	» i Åmmeberg	1	22	**23**	20	1	2	883	38·4	130·00	16·7	1,131·97	128·0	2,539·85	2 88·0	24
29	» i Boo	2	72	**74**	70	4	—	1,679	22·7	155·89	9·2	1,389·97	60·7	1,545·86	— 92·0	16
30	» i Grythyttehed	1	25	**26**	24	1	1	933	35·8	213·76	22·9	411·61	44·1	842·37	— 90·2	17
31	» i Ljusnarsberg	6	78	**84**	76	4	4	2,030	24·2	427·90	21·1	1,530·00	75·4	3,433·39	1 69·1	18
32	» i Arboga	2	128	**130**	125	1	4	1,877	14·4	398·27	21·2	1,060·40	56·4	2,374·65	1 26·5	12
33	» i Lindesberg	5	137	**142**	131	7	4	3,521	24·0	210·00	5·9	2,251·81	63·9	4,230·44	1 20·0	22
34	» i Nora	6	136	**142**	125	9	8	3,720	26·0	631·07	16·9	2,148·82	58·0	4,851·71	1 30·0	20
35	» i Ramsberg	—	23	**23**	21	—	2	317	13·3	——	—	158·50	50·0	375·91	1 18·0	6
36	» i Karlskoga	9	99	**108**	98	6	4	2,527	23·4	413·71	16·3	1,295·81	51·0	3,295·64	1 30·0	9
37	» i Hedemora	10	219	**229**	196	18	15	4,318	18·9	877·84	20·3	1,717·26	39·8	4,129·76	— 95·0	10
38	» i Grangärde	9	81	**90**	77	6	7	2,576	28·6	643·44	24·9	1,273·53	49·4	4,458·31	1 73·0	12
39	» i Smedjebacken	9	206	**215**	193	11	11	5,519	25·7	1,542·48	28·0	2,192·75	39·7	7,483·04	1 35·0	16
40	» i Nås	4	118	**122**	114	3	5	1,978	16·2	279·41	14·1	807·46	40·8	3,059·45	1 55·0	14
41	» i Leksand	5	93	**98**	85	8	5	2,109	21·5	379·62	18·0	917·81	43·5	3,306·76	1 56·0	12
42	» i Mora	7	164	**171**	141	15	15	3,639	21·2	534·19	14·7	1,112·64	30·5	3,847·84	1 5·0	12
43	» i Hofors	—	71	**71**	68	1	2	1,042	14·6	——	—	——	—	610·00	— 58·0	9
44	» i Lycksele	2	41	**43**	34	6	3	769	17·9	203·68	26·4	461·40	60·0	1,643·28	2 13·0	8
45	» i Nederkalix	8	95	**103**	94	2	7	1,978	19·2	——	—	1,376·46	69·5	4,006·52	2 2·6	14
46	» i Öfverkalix	5	24	**29**	26	1	2	444	15·3	——	—	470·40	106·0	774·46	1 74·4	12
47	» i Gellivara	—	3	**3**	3	—	—	54	18·0	——	—	——	—	——	— —	44
	Summa	**265**	**4,498**	**4,763**	**4,224**	**275**	**264**	**114,016**	**23·9**	——	—	——	—	——	— —	**664**

Tab. N:o 12. Å länslasaretten oc

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	L a s a r e t t.									K u		
Länslasarett och kurhus.	Kvar-liggande från 1890.	Intagne.	Summa vårdade.	Utskrifne.	Döde.	Kvar-liggande ttll 1891.	Underhållsdagar för hela sjukantalet.	Underhållsdagar för hvarje sjuk.	Antal sjuk-sängar.	Kvar-liggande från 1890.	Intagne.	Summ vårdad
Stockholms läns å Serafimerlasarettet	30	289	**319**	252	36	31	13,337	41·8	32	—	—	—
» stads kurhus	8	165	**173**	167	2	4	2,612	15·1	—	23	408	431
» läns »	14	66	**80**	65	5	10	2,914	36·4	17	5	55	60
Östhammar	10	146	**156**	129	11	16	4,010	25·8	21	—	—	—
Norrtelge	18	213	**231**	198	15	18	5,672	24·5	26	—	—	—
Löwenströmska lasarettet	22	313	**335**	285	31	19	8,630	25·8	28	—	—	—
Södertelge	5	256	**261**	238	6	17	4,251	16·8	24	—	—	—
Upsala	115	1,281	**1,396**	1,185	104	107	42,141	30·2	146	15	84	99
Nyköping	26	246	**272**	214	32	26	8,627	32·9	44	—	10	10
Eskilstuna	36	350	**386**	318	18	50	12,873	33·4	58	—	6	**6**
Strengnäs	11	172	**183**	157	16	10	4,949	27·0	16	—	4	**4**
Flen	37	360	**397**	352	7	38	13,876	34·9	33	—	—	—
Linköping	60	751	**811**	734	21	56	21,447	26·4	58	—	—	—
Vadstena	24	158	**182**	136	17	29	8,676	47·6	38	3	24	**27**
Söderköping	45	372	**417**	368	16	33	15,798	37·9	44	—	17	**17**
Norrköping	77	881	**958**	800	75	83	28,656	29·8	116	4	70	**74**
Kisa	4	146	**150**	129	7	14	5,126	34·1	16	—	—	—
Finspong	5	104	**109**	96	6	7	2,856	26·2	15	—	—	—
Jönköping	55	634	**689**	606	36	47	21,817	31·7	68	3	33	**36**
Eksjö	15	323	**338**	307	14	17	7,570	22·4	35	—	—	—
Vexiö	44	643	**687**	612	21	54	24,903	36·2	89	2	26	**28**
Ljungby	7	281	**288**	264	14	10	6,937	24·1	31	1	13	**14**
Vestervik	20	324	**344**	290	27	27	11,551	33·6	66	—	5	**5**
Kalmar	48	625	**673**	601	18	54	20,044	29·8	42	2	54	**56**
Borgholm	11	161	**172**	160	6	6	3,608	20·9	17	1	13	**14**
Oskarshamn	16	297	**313**	293	6	14	8,636	27·0	25	—	7	**7**
Visby	30	382	**412**	367	29	16	10,617	25·7	32	—	11	**11**
Karlskrona	55	560	**615**	529	31	55	18,259	29·7	68	2	44	**46**
Karlshamn	32	388	**420**	361	22	37	11,315	26·9	44	4	5	**9**
Kristianstad	65	1,312	**1,377**	1,248	49	80	36,983	27·0	132	3	115	**118**
Simrishamn	20	302	**322**	288	5	29	10,090	31·3	48	—	—	—
Engelholm	30	386	**416**	368	21	27	11,413	27·4	47	—	14	**14**
Malmö	36	538	**574**	497	22	55	15,547	27·0	47	5	89	**94**
Lund	147	1,926	**2,073**	1,853	89	131	63,996	30·8	242	9	155	**164**
Ystad	32	299	**331**	289	12	30	13,168	39·8	45	—	—	—
Helsingborg	55	709	**764**	662	48	54	22,806	29·9	89	—	—	—
Hörby	21	325	**346**	302	21	23	10,161	29·4	30	—	—	—
Halmstad	25	448	**473**	428	17	28	11,139	23·6	79	1	47	**48**
Varberg	15	341	**356**	333	12	11	8,014	20·8	32	1	8	**9**
Göteborg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35	392	**427**
Uddevalla	55	649	**704**	605	25	74	24,299	34·5	80	11	61	**72**
Strömstad	19	236	**255**	228	10	17	6,442	25·3	20	—	—	—
Kungelf	27	286	**313**	269	16	28	10,645	34·0	36	—	—	—
Venersborg	51	750	**804**	710	41	50	22,138	27·6	80	1	8	**9**
Borås	43	538	**581**	499	24	58	22,955	39·5	64	2	34	**36**
Mariestad	33	410	**443**	394	14	35	13,091	29·1	56	—	6	**6**
Falköping	39	627	**666**	575	48	43	18,022	27·0	49	1	22	**23**
Lidköping	45	485	**530**	463	27	40	14,057	26·5	40	1	1	**2**
Karlstad	50	775	**825**	722	42	61	23,207	28·5	86	5	38	**43**
Filipstad	18	207	**225**	192	26	7	7,749	34·4	43	—	7	**7**
Örebro	73	856	**929**	813	33	83	29,503	31·7	83	3	41	**44**
Vesterås	47	528	**575**	509	32	34	13,847	25·9	68	1	54	**55**
Sala	37	343	**380**	318	34	28	10,759	28·3	37	—	—	—
Köping	42	391	**433**	390	16	27	13,141	30·3	35	1	—	**1**
Norberg	22	310	**332**	304	12	16	8,160	24·6	22	—	—	—
Falun	109	973	**1,082**	910	68	104	41,104	37·1	134	8	51	59
Gefle	104	1,060	**1,164**	1,018	37	109	48,739	41·8	135	—	40	40
Söderhamn	38	415	**453**	394	23	36	13,904	30·7	46	1	24	**25**
Hudiksvall	22	193	**215**	176	21	18	8,781	40·9	25	2	48	**50**
Hernösand	27	545	**572**	520	23	29	15,122	27·0	50	5	51	**56**
Sundsvall	66	689	**755**	613	67	75	27,275	36·1	62	13	81	**94**
Örnsköldsvik	13	278	**291**	252	17	22	7,276	25·0	18	4	10	**14**
Sollefteå	25	314	**339**	290	25	24	10,140	28·0	32	—	—	—
Backe	11	213	**224**	204	3	17	5,357	23·9	23	—	—	—
Östersund	29	215	**244**	194	19	31	11,950	48·9	37	5	48	53
Umeå	38	334	**372**	321	22	29	11,113	29·8	27	2	34	36
Skellefteå	17	282	**299**	266	16	17	6,569	22·0	29	—	6	**6**
Luleå	18	167	**185**	161	13	11	5,922	32·1	24	2	4	**6**
Piteå	10	153	**163**	133	10	10	6,108	37·5	19	1	—	**1**
Haparanda	2	71	**73**	63	8	12	2,478	33·9	12	—	7	**7**
Summa	**2,456**	**30,766**	**33,222**	**18,988**	**1,716**	**2,518**	**1,014,878**	**30·6**	**3,512**	**188**	**2,385**	**2,573**

[1]) Häri ingår äfven kostnaden för förbandsartiklar. — [2]) Häri ingår äfven betjeningens utspisning. — [3]) Häri ingår äfven kostnad för ved, kol och lyse.

urhusen vårdade sjuke år 1891.

14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25		1
u s.						Lasarett och Kurhus.							Lasarett och kurhus.
Ut-skrifne.	Döde.	Kvar-liggande till 1891.	Underhållsdagar för hela sjukantalet.	Underhållsdagar för hvarje sjuk.	Antal sjuk-sängar.	Medikamentskostnad för hela sjukantalet.	Medikamentskostnad för hvarje sjuk f.dag.	Utspisningskostnad för hela sjukantalet.	Utspisningskostnad för hvarje sjuk f.dag.	Totalkostnad för den egentliga sjukvården för hela sjukantalet.	Totalkostnad för den egentliga sjukvården för hvarje sjuk för dag.		
						Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	Kr.	öre.	
—	—	—	—	—	—	2,067·24	15·5	5,228·10	39·2	26,247·23	1	96·8	Stockholms läns å Serafimerl.
410	—	21	10,644	24·7	100	630·51	3·4	5,492·21	29·4	32,507·05	1	74·0	» stads kurhus.
49	—	11	2,511	41·9	24								» läns »
—	—	—	—	—	—	651·35	16·2	²) 2,144·22	53·5	6,679·66	1	51·6	Östhammar.
—	—	—	—	—	—	1,206·99	21·2	2,943·50	51·8	8,688·80	1	53·1	Norrtelge.
—	—	—	—	—	—	2,294·57	26·6	3,066·82	35·5	12,027·84	1	39·0	Löwenströmska lasarettet.
—	—	—	—	—	—	910·32	21·0	2,668·82	63·0	7,433·80	1	75·0	Södertelge.
86	—	13	2,916	29·5	25	5,072·02	11·3	21,194·81	47·1	74,702·78	1	66·0	Upsala
8	—	2	344	34·4	8	¹) 1,475·97	16·4	4,290·59	47·9	15,008·66	1	67·3	Nyköping.
6	—	—	261	43·5	6	1,227·95	9·3	6,864·27	52·3	17,526·24	1	33·4	Eskilstuna.
3	—	1	257	64·2	4	816·73	15·0	2,915·40	56·0	9,562·33	1	83·3	Strengnäs.
—	—	—	—	—	6	661·88	4·8	4,703·04	34·0	15,267·41	1	10·0	Flen.
—	—	—	—	—	—	2,123·77	9·9	7,815·52	36·4	29,521·16	1	37·6	Linköping.
22	1	4	1,493	55·3	40	¹) 1,851·64	18·2	5,971·48	58·7	16,058·94	1	58·0	Vadstena.
17	—	—	952	56·0	15	1,756·17	10·4	7,937·86	47·4	22,776·42	1	36·0	Söderköping.
69	—	5	2,073	28·0	22	1,904·13	6·2	12,758·55	41·5	45,818·33	1	49·1	Norrköping.
—	—	—	—	—	—	689·85	13·5	2,816·16	54·9	7,298·18	1	42·0	Kisa.
—	—	—	—	—	—	557·84	14·4	1,428·00	50·0	6,252·62	2	19·0	Finspong.
34	1	1	1,201	33·4	30	2,831·21	12·3	11,492·97	49·9	38,606·74	1	67·0	Jönköping.
—	—	—	—	—	—	816·34	10·8	3,292·46	43·5	10,611·40	1	40·2	Eksjö.
25	—	3	1,041	40·0	10	¹) 2,797·60	10·8	11,376·92	43·0	35,649·91	1	37·0	Vexiö.
12	1	1	500	35·7	4	1,164·47	17·0	3,628·09	52·0	12,838·40	1	85·0	Ljungby.
5	—	—	88	17·6	24	806·60	6·9	5,077·75	43·6	16,024·26	1	37·6	Vestervik.
51	1	4	2,192	40·9	36	¹) 2,286·82	10·3	13,266·70	59·9	29,784·47	1	43·6	Kalmar.
14	—	—	472	33·7	4	¹) 278·28	6·4	2,463·14	60·4	6,351·73	1	55·9	Borgholm.
7	—	—	195	28·0	5	646·84	7·3	5,333·25	60·0	12,515·02	1	41·7	Oskarshamn.
10	—	1	304	27·6	20	1,859·40	17·0	6,047·40	55·0	18,736·73	1	71·6	Visby.
42	—	4	1,602	34·8	10	1,736·83	8·7	9,899·15	49·0	27,816·75	1	39·0	Karlskrona.
7	1	1	124	13·6	16	¹) 1,931·54	16·0	²) 8,017·33	56·5	21,258·06	1	85·8	Karlshamn.
113	—	5	3,626	30·7	28	¹) 7,914·25	19·0	23,574·50	59·5	54,397·36	1	33·9	Kristianstad.
—	—	—	—	—	4	1,648·46	16·3	5,479·60	54·3	14,952·71	1	48·2	Simrishamn.
11	—	3	367	26·2	13	1,296·27	11·0	6,834·52	48·0	16,144·64	1	37·0	Engelholm.
90	—	4	2,766	29·4	13	2,255·32	12·3	²) 10,585·60	55·8	31,967·65	1	74·0	Malmö.
151	2	11	5,195	31·6	35	16,192·71	23·4	34,266·49	49·5	116,490·73	1	68·3	Lund.
—	—	—	—	—	—	1,483·02	11·3	7,122·67	54·1	20,300·62	1	54·2	Ystad.
—	—	—	—	—	—	5,310·09	23·0	13,666·49	49·0	37,628·83	1	65·0	Helsingborg.
—	—	—	—	—	—	2,080·19	20·4	3,702·54	36·4	13,830·68	1	36·2	Hörby.
45	—	3	913	19·0	23	1,362·40	11·3	²) 7,383·66	46·9	19,492·90	1	61·7	Halmstad.
9	—	—	197	21·9	16	1,203·96	14·7	4,506·48	54·9	12,905·64	1	45·0	Varberg.
404	—	23	10,336	24·2	60	1,158·99	11·2	5,630·43	54·5	16,758·55	1	62·2	Göteborg.
64	—	8	3,254	45·2	32	8,838·03	10·3	14,664·71	53·2	40,926·92	1	49·0	Uddevalla.
—	—	—	—	—	—	1,147·58	17·8	4,502·88	69·9	11,032·00	1	71·2	Strömstad.
—	—	—	—	—	—	1,025·44	9·0	²) 6,639·54	51·0	16,471·72	1	55·0	Kungelf.
9	—	—	255	28·3	20	3,301·20	14·0	²) 12,676·04	56·0	32,886·03	1	46·8	Venersborg.
29	2	5	1,259	33·8	12	2,203·47	9·1	²)³) 14,839·85	53·9	29,733·16	1	22·8	Borås.
6	—	—	185	30·8	10	1,357·15	10·2	²) 6,993·45	52·6	20,590·32	1	55·0	Mariestad.
22	1	—	531	23·0	10	¹) 3,465·22	17·0	8,624·93	44·0	28,826·27	1	55·0	Falköping.
2	—	—	91	45·5	4	1,363·31	9·6	²) 6,450·30	46·3	26,668·05	1	88·5	Lidköping.
39	1	3	1,181	27·5	40	1,890·26	7·7	11,815·68	48·4	37,235·63	1	52·5	Karlstad.
5	—	2	240	34·3	6	934·46	11·7	4,033·68	50·5	12,392·10	1	55·0	Filipstad.
38	—	6	1,372	31·1	10	3,016·78	9·7	13,582·84	43·9	37,321·16	1	20·0	Örebro.
51	—	4	1,975	35·9	16	1,324·57	8·0	7,920·01	50·0	19,450·70	1	22·9	Vesterås.
—	—	—	—	—	8	1,455·87	13·5	5,540·24	51·5	14,786·52	1	37·4	Sala.
1	—	—	14	14·0	6	1,480·67	11·2	6,246·59	47·5	18,723·22	1	42·4	Köping.
—	—	—	—	—	—	1,491·41	17·1	5,055·60	62·0	11,825·45	1	44·9	Norberg.
56	1	2	2,714	46·0	17	6,447·29	14·7	²) 19,999·97	39·7	57,256·35	1	30·7	Falun.
37	—	3	1,336	33·4	20	4,024·11	8·4	21,640·78	43·2	54,296·34	1	8·0	Gefle.
25	—	—	472	18·9	13	2,031·94	14·0	9,426·49	65·0	26,283·37	1	82·0	Söderhamn.
44	1	5	1,726	34·5	13	¹) 3,118·52	29·7	7,279·49	69·0	19,490·42	1	85·5	Hudiksvall.
54	—	2	1,563	28·0	38	2,074·41	12·0	²) 10,482·75	53·0	25,069·07	1	50·0	Hernösand.
87	—	7	2,703	28·8	38	2,678·81	9·0	²) 22,454·15	62·7	43,477·53	1	45·0	Sundsvall.
13	—	1	646	46·0	12	751·29	9·5	²) 4,579·44	49·0	11,176·49	1	41·0	Örnsköldsvik.
—	—	—	—	—	—	2,461·39	24·3	²) 8,099·36	²) 64·0	19,586·79	1	93·1	Sollefteå.
—	—	—	—	—	3	854·62	16·0	4,093·05	76·4	8,582·21	1	60·0	Backe.
43	1	9	1,789	38·8	8	1,752·18	12·8	10,067·37	73·2	22,113·72	1	61·0	Östersund.
35	—	1	1,359	37·7	9	1,512·70	12·1	²) 6,002·14	48·1	17,751·12	1	42·0	Umeå.
6	—	—	183	30·5	9	1,425·51	21·1	2,593·94	38·4	11,819·19	1	76·5	Skellefteå.
5	—	1	416	69·3	8	680·62	10·7	3,633·09	57·3	9,486·61	1	19·6	Luleå.
1	—	—	22	22·0	1	832·46	14·0	3,747·02	61·0	9,532·88	1	56·0	Piteå.
7	—	—	179	25·4	8	¹) 589·40	22·2	1,594·20	60·0	5,699·91	2	14·4	Haparanda.
2,379	**14**	**180**	**78,035**	**30·3**	**972**	**150,491·19**	**13·9**	**568,167·07**	**52·0**	**1,638,932·48**	**1**	**51·6**	Summa.

Tab. N:o 13. Sjukdomar

	1	2		3		4		5		6		7		8		9	
		Å länslasaretten.															
	S j u k d o m a r.	Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Afförde. Förbättrade.		Afförde. Oförbättrade.		Afförde. Döde.		Kvarliggande till år 1892.	
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
	I. Bildningsfel och medfödda sjukdomar.																
1	Debilitas congenita	1	—	2	1	3	1	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—
2	Syphilis »	—	—	—	5	—	5	—	2	—	1	—	—	—	1	—	1
3	Microcephalia	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
4	Hydrocephalus chronicus	—	—	2	1	2	1	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
5	Meningocele	—	—	3	1	3	1	—	1	1	—	1	—	1	—	—	—
6	Spina bifida	—	—	4	5	4	5	1	2	2	1	—	—	1	2	—	—
7	Ptosis congenita	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Cataracta congenita	—	—	4	3	4	3	1	2	3	1	—	—	—	—	—	—
9	Labium leporinum	1	—	42	26	43	26	37	21	2	3	3	1	1	—	—	1
10	Rhinoschisis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Palatoschisis	—	—	8	3	8	3	4	3	2	—	—	—	—	—	2	—
12	Hernia umbilicalis congenita	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
13	» inguinalis »	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Atresia ani	—	—	3	1	3	1	1	1	—	—	1	—	1	—	—	—
15	Strictura recti congenita	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Phimosis congenita	1	—	31	—	32	—	23	—	7	—	—	—	—	—	2	—
17	Epispadiasis	—	—	2	—	2	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—
18	Strictura urethræ congenita	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
19	Ectopia vesicæ	1	—	1	—	2	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—
20	Cryptorchismus	—	—	3	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Atresia vaginæ	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Hymen imperforatus	—	—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Deformitas digitorum (Syn. et polydactylia)	—	—	9	5	9	5	8	5	—	—	—	—	—	—	1	—
24	Caput obstipum	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Pes varo-equin. congen.	—	—	8	3	8	3	4	—	4	3	—	—	—	—	—	—
26	» planus »	—	—	2	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
27	Luxat. genu »	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
28	» coxæ »	—	—	—	2	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
29	Ranula	—	—	2	3	2	3	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—
30	Nævus	—	—	9	5	9	5	6	4	2	—	1	—	—	—	—	1
31	Cysta colli congenita	—	—	2	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
32	Fistula » »	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
33	Cysta reg. sacralis	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
34	Lymphangiectasia colli	—	—	—	2	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
35	Lymphangioma colli	—	—	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Icke specificerade	—	—	6	3	6	3	4	1	1	1	1	1	—	—	—	—
	Summa	**4**	**—**	**150**	**77**	**154**	**77**	**102**	**51**	**29**	**16**	**10**	**3**	**7**	**4**	**6**	**3**
	II. Ålderdomssjukdomar.																
37	Marasmus senilis	—	—	35	28	35	28	—	1	—	2	11	11	19	13	5	1
38	Gangræna senilis	7	2	38	12	45	14	19	3	3	1	5	2	10	5	8	3
39	Tremor sinilis	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
40	Pruritus senilis	—	—	2	1	2	1	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—
	Summa	**7**	**2**	**76**	**41**	**83**	**43**	**19**	**4**	**5**	**4**	**17**	**13**	**29**	**18**	**13**	**4**
	III. Akuta infektionssjukdomar.																
41	Varicellæ	—	—	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
42	Morbilli	3	—	25	27	28	27	26	24	1	1	1	—	—	—	—	2
43	Scarlatina	5	—	13	7	18	7	12	4	—	1	6	2	—	—	—	—
44	Roseola febrilis	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
45	Typhus exanthematicus	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
46	Febricula, Febris ephemera	1	—	7	17	8	17	8	17	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Febris typhoides	21	14	234	165	255	179	212	134	2	3	2	5	22	17	17	20
48	Dysenteria	—	—	—	4	—	4	—	1	—	—	—	—	—	3	—	—
49	Cholera nostras	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50	Parotitis epidemica	—	1	9	6	9	7	7	7	2	—	—	—	—	—	—	—
51	Influenza epidemica	—	1	120	97	120	98	64	62	4	2	—	—	5	—	47	34
52	Pertussis	1	1	2	5	3	6	3	5	—	—	—	—	—	1	—	—
53	Diphtheria	—	—	18	27	18	27	15	21	—	—	—	1	2	2	1	3
54	Laryngitis pseudomembranacea (Croup)	1	—	15	13	16	13	8	9	—	—	2	—	5	4	1	—
55	Erysipelas	12	8	138	91	150	99	117	80	15	6	4	1	4	7	10	5
56	Pyæmia septichæmia	3	3	54	15	57	18	13	—	2	3	2	—	38	15	2	—
57	Sepsis puerperalis	—	1	—	15	—	16	—	4	—	—	—	—	—	12	—	—
58	Ulcus molle. Chancre	—	—	2	4	2	4	1	4	—	—	—	—	—	—	1	—

vårdade å civila sjukhus.

10		11		12		13		14		15		16		17		18		19		20		21		22		23		24		25		26	27	
Å Stockholms och Göteborgs sjukhus.																Å sjukstugor och mindre sjukhus.																Å rikets samtliga sjukhus.		
Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Afförde. Förbättrade.		Afförde. Oförbättrade.		Afförde. Döde.		Kvarliggande till år 1892.		Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Afförde. Förbättrade.		Afförde. Oförbättrade.		Afförde. Döde.		Kvarliggande till år 1892.		Vårdade.	Döde.	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3	1
—	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	2	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3
—	—	2	—	2	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	4
—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	5
—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	4	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	7
—	—	2	5	2	5	—	1	1	3	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	—	8
—	—	9	2	9	2	8	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	5	1	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	86	1	9
—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	10
—	—	—	3	—	3	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	12
—	—	3	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	13
—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	15
—	—	4	—	4	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	18
—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	19
—	—	3	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	7	—	20
—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	3	—	21
—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	22
—	—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	24
—	—	1	1	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	29
—	1	1	4	1	5	1	2	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	21	—	30
—	—	1	2	1	2	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	31
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	32
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	34
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	35
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	36
—	**2**	**28**	**25**	**28**	**27**	**21**	**13**	**4**	**9**	**2**	**3**	**1**	**1**	**—**	**1**	**1**	**—**	**7**	**3**	**8**	**3**	**7**	**2**	**1**	**1**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**297**	**13**	
4	9	31	26	35	35	1	2	8	10	19	13	5	8	2	2	—	—	2	3	2	3	—	—	—	—	—	2	1	1	1	—	138	47	37
1	—	1	3	2	3	—	—	1	—	—	1	3	—	—	—	3	1	1	4	4	5	—	1	2	—	—	1	2	2	—	1	73	22	38
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	39
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	40
5	**9**	**32**	**29**	**37**	**38**	**1**	**2**	**9**	**10**	**19**	**14**	**8**	**8**	**2**	**2**	**3**	**1**	**3**	**7**	**6**	**8**	**—**	**1**	**2**	**—**	**—**	**3**	**3**	**3**	**1**	**1**	**215**	**69**	
1	1	23	27	24	28	17	24	—	1	4	1	1	—	2	2	—	—	1	1	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	56	1	41
4	9	96	129	100	138	86	126	3	1	8	6	3	5	—	—	1	—	7	8	8	8	8	6	—	—	—	—	—	—	—	2	309	8	42
33	35	235	267	268	302	170	195	3	4	1	7	66	66	28	30	—	—	1	3	1	3	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	599	132	43
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	44
—	1	1	2	1	3	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	45
2	2	24	29	26	31	26	31	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	4	4	6	4	6	4	—	—	—	—	—	—	—	—	92	—	46
27	33	144	111	171	144	126	113	—	—	12	7	26	16	7	8	—	2	29	45	29	47	26	39	—	1	—	—	1	3	2	4	825	85	47
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	48
—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	49
—	—	3	2	3	2	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	23	—	50
—	3	118	108	118	111	51	53	2	—	4	—	1	3	60	55	—	—	34	20	34	20	27	13	3	1	—	—	2	1	2	5	501	12	51
1	—	—	2	1	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5	—	5	—	4	—	—	—	1	—	—	—	—	—	17	1	52
9	9	396	495	405	504	282	364	13	9	24	27	72	77	14	27	—	—	1	5	1	5	—	4	—	—	—	—	1	—	—	1	960	154	53
1	2	18	22	19	24	6	5	—	—	11	11	2	5	—	3	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	16	54
10	6	63	74	73	80	55	59	2	2	4	6	3	3	9	10	1	1	22	15	23	16	21	15	—	—	—	—	1	—	1	1	441	18	55
—	3	18	13	18	16	—	2	—	1	2	6	16	7	—	—	—	—	3	2	3	2	1	1	—	—	—	—	2	1	—	—	114	79	56
—	1	—	11	—	12	—	4	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	30	22	57
—	—	4	—	4	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	11	—	58

	1	2		3		4		5		6		7		8		9	
		Å l ä n s l a s a r e t t e n.															
	S j u k d o m a r.	Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		A f f ö r d e. Friske.		Förbättrade.		Oförbättrade.		Döde.		Kvarliggande till år 1892	
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
59	*a*) Urethritis gonorrhoica	1	1	18	7	19	8	13	7	5	1	1	—	—	—	—	—
60	*b*) Cystitis »	—	—	5	—	5	—	2	—	2	—	—	—	—	—	1	—
61	*c*) Epididymitis »	2	—	9	—	11	—	10	—	1	—	—	—	—	—	—	—
62	*d*) Prostatitis »	—	—	2	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
63	*e*) Strictura urethræ	1	—	13	—	14	—	9	—	3	—	—	—	—	—	2	—
64	*f*) Kolpitis gonorrhoica	—	—	—	3	—	3	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—
65	*g*) Conjunctivitis »	3	3	20	19	23	22	20	18	2	2	—	1	—	—	1	—
66	*h*) Rheumatismus gonorrhoicus	—	1	8	—	8	1	4	—	3	1	—	—	—	—	1	—
67	Meningitis cerebro-spinalis epidemica	2	2	15	10	17	12	2	—	3	4	1	5	10	3	1	—
68	Tetanus	1	—	8	—	9	—	6	—	—	—	—	—	2	—	1	—
69	Pustula maligna	—	—	1	4	1	4	—	3	1	1	—	—	—	—	—	—
	Summa	**57**	**36**	**738**	**538**	**795**	**574**	**554**	**403**	**47**	**25**	**20**	**17**	**88**	**64**	**86**	[illegible]
	IV. **Kroniska infektionssjukdomar.**																
70	Tuberculosis: *a*) Tub. pulmonum. Phtisis pulmonum	35	28	487	362	522	390	7	3	214	142	159	136	100	74	42	[illegible]
71	*b*) Tuberculos. Cerebri. Meningitis tuberculosa	2	2	12	5	14	7	—	—	—	—	—	1	14	6	—	—
72	*c*) » ossium et articulationum	101	61	491	315	592	376	209	125	202	152	59	31	16	7	106	[illegible]
73	*d*) » cutis	2	1	16	3	18	4	11	3	7	1	—	—	—	—	—	—
74	*e*) Lupus vulgaris	3	5	29	49	32	54	10	22	18	24	2	4	—	1	2	[illegible]
75	*f*) Tuberculos. glandular. lymphaticarum	3	2	41	56	44	58	32	43	9	10	—	2	1	—	2	[illegible]
76	*g*) » apparatus urogenitalis	1	3	43	6	44	9	26	—	5	3	7	4	3	1	3	1
	h) » aliorum organorum:																
77	» laryngis	2	1	17	14	19	15	—	—	5	4	12	9	1	1	1	1
78	» pleuræ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
79	» pharyngis et linguæ	—	—	2	1	2	1	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—
80	» intestinalis	1	1	7	6	8	7	—	—	1	—	5	6	1	1	1	—
81	» peritonæi, Peritonitis tubercul.	1	1	13	16	14	17	3	1	1	10	6	3	3	3	1	—
82	» uteri	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
83	Tendovaginitis tuberculosa	—	—	3	1	3	1	1	—	1	1	—	—	—	—	1	—
84	Tuberculos. ej specificerade	1	1	6	5	7	6	4	1	—	2	2	2	—	—	1	1
85	*i*) Tuberculosis miliaris acuta	3	2	13	15	16	17	—	—	2	2	1	1	12	14	1	—
86	Syphilis acquisita	4	6	50	38	54	44	27	23	15	11	2	5	3	—	7	[illegible]
87	Lepra	—	—	5	—	5	—	—	—	1	—	3	—	—	—	1	—
88	Febris intermittens	4	—	9	17	13	17	11	15	1	1	—	—	—	—	1	1
89	Actinomycosis	—	—	1	5	1	5	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—
90	Echinococcus (hepatis)	—	—	4	—	4	—	—	—	3	—	1	—	—	—	—	—
	Summa	**163**	**114**	**1,249**	**915**	**1,412**	**1,029**	**343**	**241**	**485**	**363**	**260**	**206**	**154**	**108**	**170**	[illegible]
	V. **Konstitutionela sjukdomar.**																
91	Artritis vera	—	—	9	6	9	6	—	—	8	2	—	4	—	—	1	—
92	Scrophulosis	2	7	36	54	38	61	16	22	16	27	—	2	—	—	6	[illegible]
93	Rachitis	1	1	5	5	6	6	—	2	3	3	2	1	—	—	1	—
94	Scorbutus	—	—	2	1	2	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1
95	Chlorosis et Anæmia	93	46	9	557	102	603	56	324	38	235	2	6	1	—	5	[illegible]
96	Morbus maculosus Werlkofii et Purpura simplex	—	—	2	5	2	5	—	1	—	1	—	—	—	3	1	—
97	Leuchæmia	1	—	5	4	6	4	1	—	3	3	1	—	1	—	—	1
98	Anæmia perniciosa progressiva	—	2	16	16	16	18	1	2	2	4	5	4	7	7	—	1
99	Hæmophilia	—	—	3	1	3	1	2	1	2	—	—	—	1	—	—	—
100	Pseudoleuchæmia	1	—	2	—	3	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—
101	Lipomatosis	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
102	Amyloidosis. Degeneratio amyloidea	1	2	1	4	2	6	—	—	1	—	—	6	1	—	—	—
	Summa	**15**	**58**	**174**	**654**	**189**	**712**	**77**	**352**	**75**	**275**	**10**	**24**	**13**	**10**	**14**	**51**
	VI. **Kroniska förgiftningssjukdomar.**																
103	Arsenicismus chronicus	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
104	Plumbismus »	—	—	3	—	3	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—
105	Mercurialismus »	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
106	Narcotismus »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
107	Morphinismus »	—	—	2	1	2	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—
108	Cocainismus »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
109	Intoxicatio chronica e fol. Nicotinæ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
110	Alcoholismus chronicus Delirium tremens	13	—	206	7	219	7	131	4	56	2	10	—	5	—	17	1
111	Intoxicatio chronica e »binitrobenzol»	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Summa	**13**	—	**213**	**10**	**226**	**10**	**135**	**5**	**57**	**3**	**12**	—	**5**	—	**17**	**2**

årdade å civila sjukhus.

10		11		12		13		14		15		16		17		18		19		20		21		22		23		24		25		26	27	
Å Stockholms och Göteborgs sjukhus.																Å sjukstugor och mindre sjukhus.																Å rikets samtliga sjukhus.		
Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Förbättrade.		Oförbättrade.		Döde.		Kvarliggande till år 1892.		Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Förbättrade.		Oförbättrade.		Döde.		Kvarliggande till år 1892.		Vårdade.	Döde.	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	
—	—	9	2	9	2	6	1	1	1	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39	—	59
—	—	6	9	6	9	3	4	3	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	60
—	—	9	—	9	—	6	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	61
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	62
—	—	4	—	4	—	1	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	—	63
—	5	—	—	—	5	—	2	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	64
—	2	9	4	9	6	8	5	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	1	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	62	—	65
2	—	19	3	21	3	10	—	8	2	—	—	—	—	3	1	—	—	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	35	—	66
—	—	5	1	5	1	1	—	—	—	—	—	4	—	—	1	—	—	2	3	2	3	1	2	—	—	—	—	1	1	—	—	40	19	67
—	—	1	1	1	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	12	4	68
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	69
90	**112**	**1,205**	**1,313**	**1,295**	**1,425**	**859**	**993**	**40**	**29**	**73**	**75**	**196**	**190**	**127**	**138**	**5**	**3**	**115**	**112**	**120**	**115**	**100**	**90**	**3**	**3**	**2**	—	**9**	**8**	**6**	**14**	**4,324**	**555**	
55	29	420	214	475	243	1	1	199	92	91	56	113	72	71	22	3	3	40	33	43	36	—	—	18	7	10	10	12	19	3	—	1,709	390	70
1	—	7	4	8	4	—	—	—	—	1	—	6	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33	30	71
6	2	41	29	47	31	18	15	15	11	4	3	2	—	8	2	3	2	31	19	34	21	12	9	13	6	5	3	1	1	3	2	1,101	27	72
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	23	—	73
1	5	8	19	9	24	1	5	4	12	2	4	2	—	—	3	—	—	—	7	—	7	—	1	—	4	—	1	—	—	—	1	126	3	74
—	—	6	7	6	7	6	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	1	3	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	119	1	75
—	2	28	9	28	11	14	3	3	4	7	4	1	—	3	—	—	—	4	—	4	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	96	5	76
2	—	11	5	13	5	—	—	1	1	7	3	1	—	4	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	53	3	77
—	—	2	1	2	1	—	—	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	4	—	78
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	79
—	—	6	4	6	4	—	—	3	—	3	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	2	80
—	1	3	4	3	5	—	—	1	1	2	1	—	2	—	1	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	40	8	81
—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	82
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	83
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	—	84
1	1	7	3	8	4	—	—	—	—	—	—	8	4	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	46	38	85
9	3	40	36	49	39	8	7	26	19	11	7	2	4	2	2	1	2	2	7	3	9	1	2	1	7	1	—	—	—	—	—	198	9	86
1	—	1	1	2	1	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	2	1	2	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	11	1	87
1	1	6	3	7	4	4	3	1	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	42	1	88
—	—	2	1	2	1	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	89
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	90
77	**44**	**588**	**341**	**665**	**385**	**53**	**41**	**255**	**143**	**129**	**83**	**136**	**87**	**92**	**31**	**7**	**7**	**81**	**75**	**88**	**82**	**16**	**17**	**33**	**26**	**19**	**15**	**13**	**21**	**7**	**3**	**3,661**	**519**	
—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	19	—	91
1	4	3	5	4	9	2	6	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	4	10	4	10	2	8	2	2	—	—	—	—	—	—	126	—	92
—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	2	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	16	—	93
—	—	3	1	3	1	2	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	4	3	4	—	3	1	—	1	—	1	1	—	—	14	3	94
1	19	26	200	27	219	10	123	15	81	—	—	—	—	2	15	1	2	5	70	6	72	3	27	3	42	—	1	—	2	—	—	1,029	3	95
—	1	4	4	4	5	3	4	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	4	96
—	—	2	2	2	2	—	—	—	—	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	2	97
3	1	6	7	9	8	1	—	2	3	2	—	2	4	2	1	—	—	1	2	1	2	—	—	1	—	—	—	—	2	—	—	54	22	98
—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	7	1	99
—	—	2	1	2	1	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1	100
—	—	1	2	1	2	—	—	—	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	101
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	1	102
5	**25**	**51**	**222**	**56**	**247**	**20**	**134**	**23**	**91**	**2**	**2**	**4**	**4**	**7**	**16**	**1**	**3**	**17**	**88**	**18**	**91**	**6**	**39**	**8**	**46**	**2**	**1**	**1**	**5**	**1**	—	**1,313**	**37**	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	103
1	1	6	—	7	1	2	—	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	—	104
1	1	2	—	3	1	1	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	105
—	2	5	1	5	3	4	1	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	106
—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	107
1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	108
—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	109
29	3	380	65	409	68	229	45	141	19	20	—	1	—	18	4	1	—	24	1	25	1	16	1	8	—	—	—	—	—	1	—	729	6	110
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	111
32	**7**	**395**	**66**	**427**	**73**	**237**	**46**	**149**	**21**	**21**	—	**1**	—	**19**	**6**	**1**	—	**24**	**1**	**25**	**1**	**16**	**1**	**8**	—	—	—	—	—	**1**	—	**762**	**6**	

Tab. N:o 13. (Forts.) Sjukdoma

	1	2		3		4		5		6		7		8		9	
		Å länslasaretten.															
	Sjukdomar.	Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Afförde. Förbättrade.		Afförde. Oförbättrade.		Afförde. Döde.		Kvarliggande till år 1890	
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv
	D. *Sjukdomar med obestämd lokalisation.*																
164	Mogigraphia	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
165	Epilepsia	7	9	59	19	66	28	6	4	39	10	15	9	2	—	4	5
166	Eclampsia	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
167	Convulsiones	—	—	3	2	3	2	1	—	—	1	—	1	—	—	2	—
168	Choræa	—	5	17	35	17	40	3	26	7	9	2	1	—	—	5	4
169	Hysteria	2	36	9	360	11	396	1	81	8	224	1	69	—	—	1	22
170	Hypochondria	4	—	76	13	80	13	9	1	36	6	28	6	—	—	7	—
171	Neurasthenia	5	6	87	121	92	127	14	20	60	79	11	17	—	—	7	11
172	Morbus Basedowii	—	—	—	6	—	6	—	—	—	2	—	2	—	—	—	2
173	Diabetes mellitus	4	1	25	14	29	15	1	—	13	6	7	7	4	2	4	—
174	» insipidus	—	—	5	—	5	—	—	—	4	—	—	—	1	—	—	—
175	Paralysis agitans	—	—	4	1	4	1	—	—	1	—	3	—	—	—	—	1
176	Hyperemesis gravidarum	—	—	—	2	—	2	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—
177	Myxödema	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
178	Vertigo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
179	Hemichoræa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
180	Hemicrania	—	—	3	1	3	1	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—
	Summa	**95**	**95**	**871**	**930**	**966**	**1,025**	**233**	**254**	**415**	**487**	**149**	**155**	**84**	**53**	**85**	**76**
	IX. **Ögonsjukdomar.**																
	A. *Sjukdomar i ögonlock och bindehinua.*																
181	Blepharitis ciliaris	1	2	34	35	35	37	29	30	5	7	—	—	—	—	1	—
182	Chalazion	—	—	6	9	6	9	5	7	—	2	—	—	—	—	1	—
183	Trichiasis	1	2	7	16	8	18	3	13	5	5	—	—	—	—	—	—
184	Eutropium	—	1	12	15	12	16	11	12	1	4	—	—	—	—	—	—
185	Ectropium	—	1	5	5	5	6	4	4	1	2	—	—	—	—	—	—
186	Symblepharon	1	—	5	2	6	2	5	1	—	1	1	—	—	—	—	—
187	Pterygium	—	—	1	3	1	3	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—
	Conjunctivitis.																
188	a) Conjunctivitis catarrhalis	1	3	63	65	64	68	51	43	9	18	2	2	—	—	2	5
189	b) » phlyctænulosa (s. pustal.)	—	1	54	97	54	98	44	82	9	6	—	—	—	—	1	10
190	c) » trachomatosa	2	5	32	70	34	75	15	31	12	34	1	5	—	—	6	5
191	Hordeolum	—	—	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
192	Anchyloblepharon	—	—	4	2	4	2	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—
193	Sjukdomar i ögonlock och bindhinna, ej specificerade	—	—	6	5	6	5	6	4	—	1	—	—	—	—	—	—
	B. *Sjukdomar i ögongloben och dess muskler.*																
194	Keratitis	29	34	452	373	481	407	352	281	98	89	10	9	—	—	21	28
195	Ulcus corneæ serpens	—	2	24	17	24	19	18	15	3	4	—	—	—	—	3	—
196	Macula corneæ	1	1	30	19	31	20	12	4	16	12	1	4	—	—	2	—
197	Leucoma adhærens	1	—	5	6	6	6	—	3	5	3	—	—	—	—	1	—
198	Staphyloma corneæ	—	—	16	12	16	12	10	6	4	—	2	4	—	—	—	2
199	Keratoconus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
200	Episcleritis, Scleritis	—	—	6	4	6	4	3	3	2	1	—	—	—	—	1	—
201	Iritis et iridocyclitis	5	7	130	62	135	69	98	50	25	16	7	—	—	—	5	3
202	Cyclitis	—	—	22	10	22	10	13	9	6	—	2	1	—	—	1	—
203	Ophthalmia sympathica	—	—	5	4	5	4	3	4	1	—	1	—	—	—	—	—
204	Chorioiditis	—	—	16	11	16	11	4	2	7	7	3	1	—	—	2	1
205	Glaucoma	1	—	13	25	14	25	4	9	6	14	1	2	—	—	3	—
206	Cataracta	6	11	152	145	158	156	111	115	28	20	12	15	—	—	7	6
207	Opacitates corporis vitrei	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
208	Retinitis	2	1	20	12	22	13	3	3	11	6	6	2	—	—	2	2
209	Amotio retinæ	—	—	10	12	10	12	2	—	3	5	4	7	—	—	1	—
210	Neuritis intraocularis s. Papillitis	—	—	2	2	2	2	—	1	2	1	—	—	—	—	—	—
211	Atrophia nervi optici	—	—	7	2	7	2	1	—	1	1	4	1	—	—	1	—
212	Amblyopia	—	—	3	1	3	1	1	—	2	1	—	—	—	—	—	—
213	Amaurosis	—	—	3	1	3	1	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—
214	Panophthalmitis	2	—	55	24	57	24	39	17	12	4	2	1	—	—	4	2
215	Atrophia bulbi	2	—	18	3	20	3	13	1	5	—	2	2	—	—	—	—
216	Strabismus	—	1	27	21	27	22	14	16	11	6	1	—	—	—	1	—
217	Nystagmus	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
218	Myopia	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
219	Buphthalmus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
220	Neuritis retrobulbaris	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
221	Sjukdomar i ögongloben och dess muskler, ej specificerade	1	—	11	12	12	12	9	7	2	4	—	—	—	—	1	1

årdade å civila sjukhus.

10		11		12		13		14		15		16		17		18		19		20		21		22		23		24		25		26	27	
Å Stockholms och Göteborgs sjukhus.																Å sjukstugor och mindre sjukhus.																Å rikets samtliga sjukhus.		
Kvarliggande från år 1891.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Afförde. Förbättrade.		Afförde. Oförbättrade.		Afförde. Döde.		Kvarliggande till år 1892.		Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Afförde. Förbättrade.		Afförde. Oförbättrade.		Afförde. Döde.		Kvarliggande till år 1892.		Vårdade.	Döde.	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	164
15	11	35	18	50	29	8	4	23	15	5	2	2	—	12	8	—	—	4	7	4	7	—	1	3	2	1	2	—	—	—	2	184	4	165
—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	166
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	167
1	2	1	10	2	12	2	3	—	7	—	—	—	1	—	1	—	—	-	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	73	1	168
1	16	5	96	6	112	3	21	—	61	1	15	—	—	2	15	—	7	—	57	—	64	—	13	—	39	—	9	—	—	—	3	589	—	169
2	2	8	4	10	6	4	2	5	1	1	2	—	—	—	1	—	1	22	—	22	1	4	—	13	—	4	—	—	—	1	1	132	—	170
10	8	60	61	70	69	7	11	51	46	4	4	—	—	8	8	3	3	8	12	11	15	2	4	8	10	—	—	—	—	1	1	384	—	171
—	—	1	13	1	13	—	—	—	8	1	3	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	1	172
4	2	16	7	20	9	1	—	13	4	3	2	2	2	1	1	—	—	2	1	2	1	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	76	10	173
—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	2	—	-	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	8	1	174
—	—	2	3	2	3	1	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—	—	2	1	2	1	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	13	—	175
—	—	—	4	—	4	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1	176
—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	177
—	—	—	1	—	1	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	178
—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	179
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	5	—	180
69	**69**	**361**	**381**	**430**	**450**	**76**	**72**	**194**	**211**	**67**	**77**	**36**	**23**	**57**	**67**	**14**	**15**	**140**	**143**	**154**	**158**	**48**	**40**	**59**	**72**	**21**	**25**	**15**	**10**	**11**	**11**	**3,183**	**221**	
—	1	2	6	2	7	1	4	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	82	—	181
—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	182
—	—	2	5	2	5	1	4	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33	—	183
—	—	2	10	2	10	1	7	1	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	41	—	184
—	—	1	3	1	3	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	—	185
—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	186
—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	187
—	—	8	2	8	2	7	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	7	10	7	11	7	11	—	—	—	—	—	—	—	—	160	—	188
—	1	2	6	2	7	1	4	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	2	5	2	5	1	4	1	—	—	—	—	—	—	1	168	—	189
—	—	8	1	8	1	—	—	6	1	—	—	—	—	2	—	—	1	8	9	8	10	8	5	—	3	—	—	—	—	—	2	136	—	190
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	191
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	7	—	192
—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	193
5	3	57	44	62	47	35	33	22	12	1	—	—	—	4	2	1	4	48	31	49	35	39	22	7	12	2	—	—	—	1	1	1,081	—	194
—	—	6	—	6	—	5	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	3	1	3	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	53	—	195
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51	—	196
—	—	5	7	5	7	—	—	4	6	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	—	197
—	—	7	4	7	4	2	—	4	4	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	40	—	198
—	—	—	2	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	199
1	1	1	3	2	4	1	1	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	—	200
3	1	45	32	48	33	28	17	16	13	3	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	285	—	201
—	—	7	1	7	1	4	—	3	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	42	—	202
—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	11	—	203
1	1	5	2	6	3	4	—	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	37	—	204
—	—	24	9	24	9	5	2	14	6	3	1	—	—	2	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	73	—	205
2	—	58	63	60	63	40	48	15	10	4	5	—	—	1	—	—	—	2	5	2	5	2	3	—	—	—	2	—	—	—	—	444	—	206
—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	207
—	1	5	2	5	3	—	—	5	2	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	45	—	208
1	—	8	1	9	1	—	—	4	1	4	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	—	209
—	—	3	3	3	3	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	210
1	—	3	3	4	3	—	—	2	1	1	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	—	211
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	212
—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	213
1	—	6	3	7	3	3	1	4	1	—	—	—	—	—	1	1	—	2	2	3	2	2	1	1	1	—	—	—	—	—	—	96	—	214
—	—	8	5	8	5	2	2	4	3	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	—	215
—	—	5	9	5	9	4	6	1	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	—	216
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	217
—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	218
—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	219
—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	220
—	—	—	6	—	6	—	1	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	—	221

Tab. N:o 13. (Forts.) Sjukdom

	1	2		3		4		5		6		7		8		9	
		Å länslasaretten.															
	Sjukdomar.	Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Förbättrade.		Oförbättrade.		Döde.		Kvarliggande till år 189	
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	k
	C. Sjukdomar i tårverktygen.																
222	Dacryocystitis	7	13	89	113	96	126	67	81	23	36	—	—	—	—	6	
223	Fistula sacci lacrymalis	—	2	2	5	2	7	—	5	1	2	—	—	—	—	1	—
224	Stenosis canaliculorum lacrymalium	1	1	27	35	28	36	21	28	5	8	—	—	—	—	2	—
225	» canalis nasalis	—	1	6	6	6	7	3	6	3	1	—	—	—	—	—	—
226	Hypertrophia glandulæ lacrymalis	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
227	Sjukdomar i tårverktygen, ej specificerade	—	—	1	3	1	3	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—
228	Ögonsjukdomar, ej specificerade	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Summa	**64**	**89**	**1,384**	**1,266**	**1,448**	**1,355**	**982**	**904**	**324**	**321**	**66**	**56**	—	—	**76**	**7**
	X. Öronsjukdomar.																
229	Eczema meat. audit.	—	—	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
230	Furunculus meatus auditorii	—	—	2	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
231	Otitis externa diffusa	—	—	13	14	13	14	6	9	6	5	—	—	—	—	1	—
232	Catarrhus tubæ Eustachii	2	—	5	7	7	7	1	6	6	1	—	—	—	—	—	—
233	a) Otitis media catarrhal. acuta	1	1	21	13	22	14	17	6	3	8	—	—	—	—	2	—
234	b) » » » chron.	—	—	5	5	5	5	—	2	4	3	1	—	—	—	—	—
235	c) » » » c. sclerosi	—	—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
236	a) Otitis media purulenta acuta	2	2	27	17	29	19	11	13	12	6	3	—	1	—	2	—
237	b) » » » chron.	1	1	16	8	17	9	6	2	10	6	—	—	—	—	1	
238	c) » » » c. osteitide proc. mast.	1	—	25	12	26	12	18	8	6	1	—	—	1	3	1	—
239	Cholesteatoma auris	—	—	2	1	2	1	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—
240	Morbus Menieri	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
241	Myringitis	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
242	Öronsjukdomar, ej specificerade	—	—	2	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—
	Summa	**7**	**4**	**120**	**81**	**127**	**85**	**62**	**51**	**49**	**30**	**5**	—	**2**	**3**	**9**	
	XI. Cirkulationsorganens sjukdomar.																
243	Pericarditis	—	1	22	14	22	15	9	6	2	3	6	1	2	4	3	
244	Myocarditis. Endocarditis	3	4	34	23	37	27	5	9	19	6	8	6	5	3	—	
245	Cor adiposum. Degenerat. cordis adiposum	3	—	25	15	28	15	—	—	9	1	9	8	6	6	4	—
246	Vitium organicum cordis	26	24	279	225	305	249	2	3	148	148	95	57	39	27	21	1
247	Affect. cordis nervosæ	—	—	9	3	9	3	5	1	4	2	—	—	—	—	—	—
248	Endarteriitis. Arterioselerosis	—	—	34	9	34	9	—	—	8	4	20	4	3	1	3	—
249	Aneurysma	—	—	7	5	7	5	2	2	1	—	3	3	1	—	—	—
250	Varix	6	2	137	76	143	78	99	55	33	16	1	4	—	—	10	
251	Phhlebitis et Periphlebitis	1	2	8	18	9	20	3	11	3	4	1	—	1	4	1	
252	Thrombosis. Embolia	2	2	23	21	25	23	13	14	4	2	5	—	1	3	2	
253	Lymphangitis	3	2	42	19	45	21	37	18	7	2	—	—	—	—	1	
254	Lymphadenitis	5	4	107	81	112	85	81	53	24	22	—	6	1	—	6	
	Summa	**49**	**41**	**727**	**509**	**776**	**550**	**256**	**172**	**262**	**210**	**148**	**89**	**59**	**48**	**51**	**3**
	XII. Andningsorganens sjukdomar.																
255	Morbi cavitatis nasalis	1	1	25	27	26	28	17	18	8	6	—	2	—	—	1	
256	» cavitatum accessorium nasi	—	1	3	3	3	4	2	3	1	1	—	—	—	—	—	—
257	a) Laryngotracheitis acuta	1	4	23	20	24	24	18	18	4	3	—	—	1	—	1	
258	b) » chronica	—	1	12	11	12	12	4	8	7	4	—	—	—	—	1	—
259	Oedema laryngis. Oed. glottidis	—	—	5	—	5	—	2	—	—	—	1	—	2	—	—	—
265	a) Pleuritis acuta	19	17	246	117	265	134	186	104	36	14	15	5	7	4	21	
261	b) » chronica	21	7	113	50	134	57	75	31	34	11	8	5	3	2	14	
262	Pneumothorax	—	1	15	2	15	3	7	—	1	—	3	2	3	1	1	—
263	a) Bronchitis acuta	13	2	167	109	180	111	131	85	35	13	1	2	6	2	7	
264	b) » chronica	29	10	270	158	299	168	67	52	169	87	28	19	10	3	25	
265	Bronchiectasia	1	—	3	2	4	2	—	—	2	1	1	1	1	—	—	—
266	Hyperæmia et œdema pulmonum	—	1	9	2	9	3	—	1	—	—	1	—	7	2	1	—
267	Hæmorrhagia pulmonum	1	1	23	19	24	20	8	9	8	6	—	—	1	3	7	
268	a) Pneumonia acuta	34	5	450	137	484	142	318	86	14	6	11	2	119	34	22	1
269	b) » chronica	14	8	88	66	102	74	5	5	67	39	13	15	9	8	8	
270	Pneumonoconiosis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
271	Gangræna pulmonum	1	—	5	—	6	—	—	—	1	—	—	—	4	—	1	—
272	Emphysema »	6	4	106	36	112	40	4	1	78	25	22	9	2	4	6	
273	Asthma	2	1	24	14	26	15	2	4	19	8	2	1	—	—	3	

årdade å civila sjukhus.

15		11		12		13		14		15		16		17		18		19		20		21		22		23		24		25		26	27	
Å Stockholms och Göteborgs sjukhus.																Å sjukstugor och mindre sjukhus.																Å rikets samtliga sjukhus.		
Kvarliggande från år 1891.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Afförde. Förbättrade.		Afförde. Oförbättrade.		Afförde. Döde.		Kvarliggande till år 1892.		Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Afförde. Förbättrade.		Afförde. Oförbättrade.		Afförde. Döde.		Kvarliggande till år 1892.		Vårdade.	Döde.	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
—	—	2	8	2	8	1	5	—	3	—	—	—	—	1	—	—	—	5	10	5	10	5	8	—	2	—	—	—	—	—	—	247	—	222
—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	223
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	3	10	3	10	3	—	—	—	—	—	—	—	—	77	—	224
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	15	—	225
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	226
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	227
—	1	2	6	2	7	1	4	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	228
15	**11**	**291**	**248**	**306**	**259**	**151**	**145**	**117**	**95**	**21**	**10**	—	—	**17**	**9**	**4**	**6**	**94**	**88**	**98**	**94**	**80**	**67**	**14**	**21**	**3**	**2**	—	—	**1**	**4**	**3,551**	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	229
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	230
—	—	2	1	2	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	—	231
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	—	232
—	—	9	10	9	10	4	9	4	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56	—	233
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	234
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	235
8	10	36	37	44	47	17	19	14	15	8	12	2	—	3	1	—	—	4	3	4	3	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	146	3	236
—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	—	237
2	1	12	18	14	19	4	10	8	4	2	3	—	—	—	2	—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	4	238
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	239
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	240
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	241
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	242
10	**11**	**60**	**66**	**70**	**77**	**27**	**39**	**27**	**19**	**11**	**16**	**2**	—	**3**	**3**	—	—	**8**	**4**	**8**	**4**	**7**	**3**	**1**	—	—	**1**	—	—	—	—	**371**	**7**	
2	3	21	12	23	15	9	6	—	—	7	5	5	3	2	1	—	—	3	1	3	1	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	79	14	243
3	2	28	27	31	29	4	2	12	14	11	4	3	5	1	4	—	—	4	—	4	—	—	—	1	—	1	—	2	—	—	—	128	18	244
4	2	32	18	36	20	1	—	20	10	9	7	3	1	3	2	—	—	1	2	1	2	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	102	18	245
15	21	135	151	150	172	—	—	92	96	27	27	18	29	13	20	1	1	32	27	33	28	—	—	24	17	3	5	4	4	2	2	937	121	246
—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	15	—	247
11	2	24	16	35	18	—	—	9	1	21	16	1	—	4	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	97	5	248
1	—	10	2	11	2	2	—	1	—	2	1	4	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	6	249
—	3	102	54	102	57	77	36	13	13	5	3	—	—	7	5	1	—	11	6	12	6	6	4	6	2	—	—	—	—	—	—	398	—	250
—	1	4	6	4	7	4	2	—	4	—	1	—	—	—	—	—	—	2	2	2	2	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	44	5	251
2	1	15	22	17	23	5	9	7	7	3	6	1	1	1	—	—	1	2	1	2	2	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	92	6	252
2	—	25	8	27	8	23	7	—	1	2	—	—	—	2	—	—	—	11	3	11	3	10	3	—	—	—	—	1	—	—	—	115	1	253
5	4	71	42	76	46	56	30	9	8	7	7	1	—	3	1	—	1	16	5	16	6	13	4	3	2	—	—	—	—	—	—	341	2	254
45	**39**	**468**	**358**	**513**	**397**	**181**	**92**	**164**	**154**	**94**	**77**	**36**	**40**	**38**	**34**	2	**3**	**84**	**48**	**86**	**51**	**36**	**13**	**35**	**23**	**5**	**7**	**8**	**5**	**2**	**3**	**2,373**	**196**	
1	—	13	6	14	6	12	5	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1	3	1	3	1	2	—	1	—	—	—	—	—	—	78	—	255
1	—	4	4	5	4	3	3	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	—	256
1	1	11	19	12	20	6	13	1	1	1	2	—	—	4	4	—	—	2	2	2	2	—	2	1	—	—	—	—	—	1	—	84	1	257
—	—	3	4	3	4	1	—	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	33	—	258
—	—	3	—	3	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	3	259
15	7	142	99	157	106	118	78	17	9	8	9	5	1	9	9	2	—	32	10	34	10	24	7	5	2	—	—	5	—	—	1	706	22	260
8	3	39	18	47	21	13	5	14	2	9	8	7	4	4	2	2	—	15	6	17	6	9	5	5	1	—	—	2	—	1	—	282	18	261
1	1	6	2	7	3	—	—	2	—	2	1	1	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	7	262
18	14	162	143	180	157	129	109	19	12	8	10	4	7	20	19	2	—	14	16	16	16	12	14	2	2	—	—	1	—	1	—	660	20	263
13	6	130	59	143	65	4	4	110	44	6	8	4	1	19	8	5	2	40	20	45	22	16	7	25	10	3	1	1	3	—	1	742	22	264
—	—	3	3	3	3	—	1	2	1	1	1	—	—	—	—	—	—	4	—	4	—	—	—	3	—	—	—	—	—	1	—	16	1	265
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	9	266
1	1	24	5	25	6	14	2	2	1	4	1	3	2	2	—	—	1	1	3	1	4	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	80	9	267
31	12	459	202	490	214	298	99	6	9	30	16	109	66	47	24	4	1	84	34	88	35	68	21	1	2	—	—	18	11	1	1	1,453	357	268
30	24	113	67	143	91	—	—	82	42	18	8	37	35	6	6	—	—	9	13	9	13	2	1	2	6	2	4	2	1	1	1	432	92	269
—	—	5	—	5	—	—	—	—	—	3	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2	270
—	1	11	1	11	2	1	—	3	—	3	2	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	7	271
14	4	111	49	125	53	1	—	59	20	44	22	2	1	19	10	3	—	8	5	11	5	—	—	7	5	4	—	—	—	—	—	346	9	272
1	2	7	1	8	3	—	—	7	3	—	—	—	—	1	—	—	—	3	—	3	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	55	—	273

Tab. N:o 13. (Forts.) Sjukdom

	1	2		3		4		5		6		7		8		9
		Å länslasaretten.														
	Sjukdomar.	Kvarliggande från år 1891.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Förbättrade.		Oförbättrade.		Döde.		Kvarliggand till år 189
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.
274	Defectus nasi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
275	Stenosis laryngis	1	—	1	1	2	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—
276	Fistula » post tracheotomiam	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
277	» thoracica	—	—	3	—	3	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1
278	» pulmonalis	1	—	1	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—
279	Thyreoiditis	—	—	—	2	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—
	Summa	**145**	**64**	**1,592**	**776**	**1,737**	**840**	**847**	**427**	**486**	**225**	**109**	**63**	**175**	**63**	**120**
	XIII. **Matsmältningsorganens sjukdomar.**															
	A. *Munnens, svalgets och matstrupens sjukdomar.*															
280	Stomatitis	2	1	14	11	16	12	12	9	2	2	1	1	—	—	1
281	Glossitis	—	—	13	—	13	—	10	—	3	—	—	—	—	—	—
282	Tonsillitis. Angina tonsillæ. Pharyngitis	5	3	86	93	91	96	73	80	11	14	1	1	—	—	6
283	Oesophagitis	—	1	—	1	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—
284	Strictura œsophagi	—	1	15	14	15	15	2	1	5	6	5	4	2	1	1
285	Fistula ductus Stenoniani	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
286	Diverticulum œsophagi	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	B. *Magsäckens och tarmarnes sjukdomar.*															
287	a) Gastritis acuta	5	5	91	113	96	118	83	99	10	12	—	—	1	—	2
288	b) » chronica	34	43	505	662	539	705	207	301	273	343	25	18	1	3	33
289	Ulcus ventriculi	1	25	72	170	73	195	20	93	30	70	5	7	10	7	8
290	Dilatatio ventriculi	2	1	13	13	15	14	3	—	10	12	2	—	—	—	—
291	Neuroses ventriculi	2	5	28	63	30	68	12	23	15	36	3	8	—	—	—
292	a) Enteritis et colitis acuta	11	3	100	75	111	78	88	61	7	8	4	2	3	2	9
293	b) » » » chronica	13	12	129	135	142	147	60	82	55	50	5	4	9	2	13
294	Typhlitis, peri- et paratyphlitis	7	5	90	66	97	71	73	51	11	5	4	3	3	5	6
295	Neuroses intestinales	—	—	4	6	4	6	3	4	1	1	—	1	—	—	—
296	Ileus: a) Volvulus	—	—	12	2	12	2	3	—	3	—	1	—	5	2	—
297	b) Invaginatio	—	—	1	1	1	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—
298	c) ej känd anledning	1	1	42	9	43	10	18	6	2	1	2	1	17	2	4
299	Hernia a) non incarinata	6	1	180	61	186	62	143	53	16	3	16	2	—	1	11
300	b) incarcerata	4	14	108	142	112	156	72	105	7	9	2	3	20	29	11
301	c) ej specificerad	4	4	26	23	30	27	16	19	9	3	—	—	2	4	3
302	Fistula intestinalis. Anus præternaturalis	1	3	14	10	15	13	6	6	5	1	2	1	—	3	2
303	Proctitis	—	—	4	4	4	4	2	3	1	1	1	—	—	—	—
304	Periproctitis et fistula ani	9	1	83	14	92	15	76	9	11	4	—	—	—		5
305	Prolapsus ani. Prolapsus recti	2	1	14	17	16	18	11	10	1	6	4	—	—	—	—
306	Fissura et contractura ani	4	1	54	69	58	70	42	58	15	12	—	—	—	—	1
307	Strictura intestini recti	—	—	2	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—
308	Helminthiasis	1	—	13	24	14	24	11	20	2	3	1	1	—	—	—
309	Peritonitis	4	8	53	58	57	66	21	21	3	11	5	2	25	28	3
310	Stenosis pylori	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
311	Ulcus duodeni perforans	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
312	Gangræna intestinalis	—	—	1	2	1	2	—	—	—	—	—	—	1	1	—
313	Ulcus intestinalis	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—
314	Strictura intestinalis	—	1	3	2	3	3	—	—	—	2	—	1	3	—	—
315	Koprostasis	2	1	8	5	10	6	9	5	1	—	—	—	—	—	—
316	Hæmorrhagia intestinalis	—	—	—	2	—	2	—	1	—	—	—	1			—
317	Hydrocele sacci hernialis	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—
318	Fistula recto-vesicalis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
319	Ascites	1	2	16	34	17	36	2	5	5	19	8	7	1	1	1
	C. *Sjukdomar i lefvern, gallgångarne och bukspottkörteln.*															
320	Icterus catarrhalis	2	—	21	17	23	17	17	12	3	3	1	—	2	—	—
321	Cholelithiasis	—	—	3	11	3	11	1	7	1	3	—	1	1	—	—
322	Hepatitis. Abscessus hepatis	1	—	3	6	4	6	1	2	2	1	1	—		2	—
323	Cirrhosis hepatis	1	1	12	4	13	5	—	—	3	—	4	3	2	2	4
324	Icterus chronicus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
325	Empyema vesicæ felleæ	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—		—	—
326	Hypertrophia hepatis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
327	Pancreatitis purulenta	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
328	Tumor lienis	—	—	2	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
	Summa	**125**	**144**	**1,837**	**1,943**	**1,962**	**2,087**	**1,099**	**1,149**	**526**	**644**	**103**	**72**	**110**	**95**	**124**

vårdade å civila sjukhus.

10		11		12		13		14		15		16		17		18		19		20		21		22		23		24		25		26	27	
Å Stockholms och Göteborgs sjukhus.																Å sjukstugor och mindre sjukhus.																Å rikets samtliga sjukhus.		
Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Afförde. Förbättrade.		Afförde. Oförbättrade.		Afförde. Döde.		Kvarliggande till år 1892.		Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Afförde. Förbättrade.		Afförde. Oförbättrade.		Afförde. Döde.		Kvarliggande till år 1892.		Vårdade.	Döde.	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
—	—	4	1	4	1	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	274
—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	275
—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	276
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	277
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	278
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	279
135	**76**	**1,252**	**683**	**1,387**	**759**	**604**	**322**	**330**	**150**	**140**	**88**	**178**	**119**	**135**	**82**	**18**	**4**	**213**	**114**	**231**	**118**	**134**	**64**	**53**	**30**	**9**	**5**	**29**	**15**	**6**	**4**	**5.072**	**579**	
1	—	5	3	6	3	6	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	3	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	—	280
—	—	2	1	2	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	6	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	—	281
1	4	25	30	26	34	22	28	2	1	—	—	—	—	2	5	—	—	8	6	8	6	8	6	—	—	—	—	—	—	—	—	261	—	282
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	283
1	—	2	3	3	3	—	1	—	—	3	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	4	284
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	285
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	286
1	4	64	85	65	89	60	75	—	4	3	5	—	—	2	5	2	—	21	16	23	16	18	14	3	—	1	1	—	—	1	1	407	1	287
14	17	177	208	191	225	76	78	91	124	6	10	1	—	17	13	7	9	93	122	100	131	44	63	52	57	3	4	—	—	1	7	1,891	5	288
1	18	16	98	17	116	8	64	1	27	3	3	2	3	3	19	—	2	9	29	9	31	6	15	2	12	—	—	—	2	1	2	441	24	289
2	—	2	7	4	7	—	—	3	7	—	—	—	—	1	—	—	1	3	3	3	4	—	1	2	3	1	—	—	—	—	—	47	—	290
—	2	6	16	6	18	2	4	4	12	—	1	—	—	—	1	—	—	6	1	6	1	4	1	2	—	—	—	—	—	—	—	129	—	291
7	2	111	77	118	79	101	67	2	6	9	3	—	—	6	3	—	2	15	7	15	9	10	6	2	2	—	1	2	—	1	—	410	7	292
4	9	58	42	62	51	25	19	8	13	14	3	9	6	6	10	3	1	22	35	25	36	9	10	10	18	2	8	2	—	2	—	463	28	293
4	9	32	34	36	43	22	27	3	6	3	3	4	3	4	4	—	2	9	6	9	8	7	5	—	3	—	—	2	—	—	—	264	17	294
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	—	295
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	7	296
—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	297
—	—	6	6	6	6	1	3	—	—	1	—	4	2	—	1	—	1	1	1	1	2	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	68	26	298
5	2	98	47	103	49	79	41	7	2	8	—	—	1	9	5	—	—	9	6	9	6	7	4	2	1	—	1	—	—	—	—	415	2	299
2	1	22	39	24	40	20	32	1	—	—	2	3	5	—	1	—	—	7	17	7	17	3	9	—	—	2	—	2	5	—	3	356	64	300
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57	6	301
—	1	1	2	1	3	1	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	2	—	2	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	34	5	302
—	1	2	1	2	2	1	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	1	303
—	1	52	14	52	15	31	10	16	5	—	—	—	—	5	—	—	—	5	2	5	2	4	—	—	—	—	—	—	—	1	2	181	—	304
—	—	3	3	3	3	2	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	42	—	305
—	1	31	16	31	17	21	12	9	2	—	1	—	—	1	2	—	—	6	2	6	2	6	2	—	—	—	—	—	—	—	—	184	—	306
—	—	7	2	7	2	2	1	2	1	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	1	307
—	—	8	12	8	12	7	10	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	3	2	3	2	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	63	—	308
2	5	16	31	18	36	8	23	1	4	1	2	7	6	1	1	2	—	6	14	8	14	5	6	—	—	—	—	3	6	—	2	199	75	309
—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	310
—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	311
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	312
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	313
—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	3	314
—	—	5	4	5	4	4	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	27	—	315
—	—	2	—	2	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	316
—	—	1	1	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	317
—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	318
—	—	2	12	2	12	—	4	—	3	2	4	—	—	—	1	—	—	1	2	1	2	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	70	2	319
—	4	12	14	12	18	8	12	1	2	1	3	—	1	2	—	—	—	5	2	5	2	4	1	—	—	—	—	1	—	—	1	77	4	320
—	1	1	16	1	17	—	3	1	9	—	2	—	1	—	2	—	—	—	3	—	3	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	35	2	321
—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	13	2	322
2	1	20	11	22	12	—	—	4	6	16	3	2	2	—	1	—	—	1	3	1	3	—	—	1	1	—	—	—	1	—	1	56	9	323
—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	324
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	325
—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	326
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	327
—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	4	—	328
47	**84**	**795**	**837**	**842**	**921**	**512**	**525**	**159**	**238**	**77**	**49**	**34**	**34**	**60**	**75**	**14**	**20**	**246**	**282**	**260**	**302**	**153**	**149**	**77**	**102**	**11**	**17**	**12**	**15**	**7**	**19**	**6.374**	**300**	

	1	2		3		4		5		6		7		8		9	
		Å länslasaretten.															
	Sjukdomar.	Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Afförde. Förbättrade.		Afförde. Oförbättrade.		Afförde. Döde.		Kvarliggande till år 1892	
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
	XIV. Urinorganens och manliga könsorganens sjukdomar.																
329	a) Nephritis acuta	8	2	103	46	111	48	66	34	16	8	11	1	8	3	10	[illegible]
330	b) » chronica	49	18	383	173	432	191	27	12	200	80	88	47	82	40	35	[illegible]
331	Hydronephros	—	—	—	4	—	4	—	1	—	—	—	2	—	—	—	[illegible]
332	Lithiasis renalis	2	—	18	9	20	9	8	3	9	3	2	1	1	—	—	[illegible]
333	Ren mobilis	—	1	1	8	1	9	—	—	—	4	1	4	—	—	—	[illegible]
334	a) Cystitis acuta	4	4	39	43	43	47	30	37	7	5	3	1	1	—	2	[illegible]
335	b) » chronica	18	6	198	93	216	99	51	36	102	53	21	5	14	1	28	[illegible]
336	Lithiasis vesicalis	2	—	32	5	34	5	21	5	6	—	4	—	2	—	1	—
337	Atonia vesicæ urinariæ. Neuroses vesicæ urinariæ	4	—	46	7	50	7	28	4	15	3	6	—	—	—	1	—
338	Prostatitis. Abscessus prostatæ	2	—	18	—	20	—	12	—	3	—	2	—	1	—	2	—
339	Hypertrophia prostatæ	14	—	237	—	251	—	16	—	155	—	60	—	9	—	11	—
340	Lithiasis prostatæ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
341	Urethritis	—	—	6	2	6	2	4	2	2	—	—	—	—	—	—	—
342	Strictura urethræ	3	—	84	—	87	—	50	—	24	—	4	—	1	—	8	—
343	Retentio urinæ	7	1	132	10	139	11	86	8	46	2	4	1	—	—	3	—
344	Fistula urinaria	1	—	3	—	4	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
345	Infiltratio urinæ	—	—	5	—	5	—	2	—	—	—	—	—	1	—	2	—
346	Uræmia	2	1	9	3	11	4	2	2	—	—	—	2	9	—	—	—
347	Phimosis et paraphimosis	1	—	68	—	69	—	61	—	4	—	1	—	—	—	3	—
348	Epidymitis. Orchitis	5	—	108	—	113	—	84	—	24	—	3	—	—	—	2	—
349	Hydro-, Hæmato-, Pyocele	6	—	201	—	207	—	180	—	22	—	1	—	—	—	4	—
350	Neuroses organorum generationis virilium	—	—	2	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
351	Pyelitis	—	—	13	2	13	2	3	—	1	1	5	—	2	1	2	—
352	Pyonephrosis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
353	Hæmoglobinuria paroxysmalis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
354	Lithiasis ureteris sin.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
355	Hæmaturia	3	—	35	6	38	6	13	2	16	2	2	2	3	—	4	—
356	Fistula recto-vesicalis	1	—	1	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
357	Albuminuria cyclica	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
358	Periurethritis et fistula urethræ	—	—	4	—	4	—	2	—	1	—	—	—	—	—	1	—
359	Prolapsus mucosæ urethræ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
360	Neurosis urethræ	—	1	3	2	3	3	—	1	3	2	—	—	—	—	—	—
361	Balanitis et Balanoposthitis	—	—	5	—	5	—	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—
362	Morbus Addisonii	—	—	2	1	2	1	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—
	Summa	**132**	**34**	**1,757**	**414**	**1,889**	**448**	**754**	**147**	**661**	**164**	**219**	**66**	**135**	**45**	**120**	**[illegible]**
	XV. Kvinliga könsorganens sjukdomar.																
363	Vulvitis. Kolpitis	—	3	—	32	—	35	—	28	—	6	—	—	—	—	—	[illegible]
364	Hæmatoma vulvæ et vaginæ	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
365	a) Metritis	—	5	—	117	—	122	—	57	—	57	—	3	—	—	—	[illegible]
366	b) Endometritis	—	21	—	436	—	457	—	266	—	147	—	12	—	1	—	[illegible]
367	Flexio et versio uteri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
368	a) Retroversio uteri	—	1	—	11	—	12	—	4	—	8	—	—	—	—	—	—
369	b) Retroflexio »	—	3	—	92	—	95	—	35	—	45	—	9	—	—	—	[illegible]
370	Salpingitis	—	1	—	5	—	6	—	2	—	2	—	1	—	1	—	—
371	Oophoritis	—	3	—	18	—	21	—	7	—	11	—	1	—	—	—	[illegible]
372	Parametritis	—	8	—	89	—	97	—	50	—	38	—	1	—	—	—	[illegible]
373	Para- et perimetritis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
374	Pelveoperitonitis	—	4	—	46	—	50	—	35	—	12	—	—	—	1	—	[illegible]
375	Hæmatocele retrouterina	—	1	—	5	—	6	—	4	—	1	—	—	—	—	—	[illegible]
376	Abortus	—	1	—	22	—	23	—	22	—	—	—	—	—	—	—	[illegible]
377	Hæmorrhagia post abortum	—	1	—	43	—	44	—	39	—	3	—	—	—	1	—	[illegible]
378	» » partum	—	—	—	4	—	4	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—
379	Mola hydatidosa	—	—	—	4	—	4	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—
380	Graviditas extrauterina	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	[illegible]
381	Placenta prævia	—	—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
382	Ruptura uteri	—	—	—	2	—	2	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—
383	Fistulæ uro-genitales	—	2	—	12	—	14	—	9	—	2	—	3	—	—	—	—
384	Fistula recto-vaginalis	—	—	—	5	—	5	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—
385	Bartholinitis	—	1	—	26	—	27	—	27	—	—	—	—	—	—	—	—
386	Strictura vaginæ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
387	Vaginismus	—	—	—	3	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
388	Hæmatokolpos	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
389	Hæmatometra	—	—	—	3	—	3	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—
390	Metrorhagia	—	3	—	52	—	55	—	43	—	9	—	—	—	—	—	[illegible]
391	Hypertrophia port. vaginal. uteri	—	—	—	10	—	10	—	9	—	1	—	—	—	—	—	—
392	Stenosis cavalis cervicalis uteri	—	—	—	11	—	11	—	7	—	4	—	—	—	—	—	—

…vårdade å civila sjukhus.

10		11		12		13		14		15		16		17		18		19		20		21		22		23		24		25		26	27	
Å Stockholms och Göteborgs sjukhus.																Å sjukstugor och mindre sjukhus.																Å rikets samtliga sjukhus.		
Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Afförde. Förbättrade.		Afförde. Oförbättrade.		Afförde. Döde.		Kvarliggande till år 1892.		Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Afförde. Förbättrade.		Afförde. Oförbättrade.		Afförde. Döde.		Kvarliggande till år 1892.		Vårdade.	Döde.	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
17	23	120	112	137	135	76	75	23	19	18	18	8	8	12	15	—	—	11	5	11	5	6	3	2	2	—	—	3	—	—	—	447	30	329
13	19	223	152	236	171	14	5	82	67	56	32	56	50	28	17	4	3	42	22	46	25	10	4	17	10	4	9	11	1	4	1	1,101	240	330
—	—	—	3	—	3	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	331
1	—	8	5	9	5	3	1	6	3	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	45	2	332
—	—	—	10	—	10	—	2	—	2	—	3	—	—	—	3	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	21	—	333
—	1	4	21	4	22	2	18	1	1	1	—	—	—	—	3	—	—	8	7	8	7	4	5	3	2	—	—	—	—	1	—	131	1	334
8	7	71	39	79	46	20	3	38	22	11	7	5	6	5	8	1	—	29	10	30	10	10	6	13	3	3	—	2	1	2	—	480	29	335
1	—	31	2	32	2	21	1	4	1	5	—	1	—	1	—	—	—	2	1	2	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	76	3	336
—	—	1	4	1	4	1	1	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	13	4	13	4	7	—	5	2	—	1	—	—	1	1	79	—	337
—	—	26	—	26	—	20	—	3	—	1	—	—	—	2	—	—	—	7	—	7	—	5	—	2	—	—	—	—	—	—	—	53	1	338
1	—	22	—	23	—	2	—	14	—	6	—	1	—	—	—	1	—	32	—	33	—	7	—	20	—	2	—	—	—	4	—	307	10	339
—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	340
—	—	2	2	2	2	—	1	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	341
7	—	86	—	93	—	54	—	22	—	8	—	1	—	8	—	—	—	4	—	4	—	1	—	1	—	1	—	—	—	1	—	184	2	342
—	—	18	2	18	2	12	—	6	1	—	1	—	—	—	—	—	—	24	1	24	1	16	1	7	—	—	—	—	—	1	—	195	—	343
—	—	5	1	5	1	2	—	1	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	344
1	—	5	—	6	—	3	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	2	345
—	—	17	4	17	4	4	1	1	—	10	2	2	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	37	12	346
—	—	22	—	22	—	17	—	3	—	1	—	—	—	1	—	—	—	5	—	5	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	96	—	347
1	—	24	—	25	—	21	—	4	—	—	—	—	—	—	—	1	—	15	—	16	—	13	—	2	—	—	—	—	—	1	—	154	—	348
1	—	37	—	38	—	32	—	4	—	1	—	—	—	1	—	2	—	26	—	28	—	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	273	—	349
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	350
—	—	2	3	2	3	—	—	—	1	2	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	3	351
—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	352
—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	353
—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	354
—	—	13	5	13	5	8	4	2	—	1	—	—	—	2	1	—	—	3	—	3	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	65	3	355
—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	356
—	—	1	1	1	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	357
1	—	10	—	11	—	5	—	5	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	16	—	358
—	—	—	3	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	359
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	365
—	—	11	—	11	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	—	361
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	362
52	**50**	**762**	**371**	**814**	**421**	**329**	**117**	**222**	**120**	**125**	**68**	**75**	**67**	**63**	**49**	**9**	**3**	**224**	**52**	**233**	**55**	**114**	**20**	**77**	**21**	**11**	**10**	**16**	**2**	**15**	**2**	**3,860**	**340**	
—	1	—	17	—	18	—	13	—	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—	12	—	12	—	8	—	3	—	—	—	—	—	1	65	—	363
—	—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	364
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	4	—	6	—	5	—	1	—	—	—	—	—	—	128	—	365
—	15	—	177	—	192	—	122	—	52	—	10	—	—	—	8	—	2	—	73	—	75	—	64	—	9	—	—	—	—	—	2	724	1	366
—	1	—	3	—	4	—	—	—	2	—	1	—	—	—	1	—	—	—	9	—	9	—	5	—	4	—	—	—	—	—	—	13	—	367
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	368
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	95	—	369
—	1	—	31	—	32	—	9	—	18	—	2	—	1	—	2	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	39	2	370
—	—	—	8	—	8	—	4	—	2	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	—	371
—	7	—	48	—	55	—	34	—	17	—	2	—	—	—	2	—	2	—	14	—	16	—	11	—	3	—	—	—	—	—	2	168	—	372
—	8	—	21	—	29	—	9	—	14	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	—	373
—	8	—	65	—	73	—	7	—	51	—	8	—	1	—	6	—	1	—	11	—	12	—	7	—	5	—	—	—	—	—	—	135	2	374
—	—	—	4	—	4	—	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	375
—	—	—	4	—	4	—	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	30	—	376
—	—	—	27	—	27	—	26	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	8	—	8	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	79	1	377
—	—	—	6	—	6	—	4	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	1	378
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	379
—	1	—	5	—	6	—	1	—	2	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	380
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	381
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	382
—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	17	—	383
—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	384
—	—	—	7	—	7	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34	—	385
—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	386
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	6	—	387
—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	388
—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	389
—	—	—	19	—	19	—	15	—	4	—	—	—	—	—	—	—	1	—	14	—	15	—	10	—	4	—	—	—	—	—	1	89	—	390
—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	—	391
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	6	—	5	—	—	—	—	—	—	—	1	17	—	392

	1	2		3		4		5		6		7		8		9	
		Å länslasaretten.															
	Sjukdomar.	Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Afförde. Förbättrade.		Afförde. Oförbättrade.		Afförde. Döde.		Kvarliggande till år 1892	
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
393	Dysmenorrhoea	—	—	—	11	—	11	—	7	—	3	—	—	—	—	—	
394	Hæmatosalpinx	—	—	—	2	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—
395	Mastitis	—	1	—	42	—	43	—	38	—	5	—	—	—	—	—	—
396	Hypertrophia mammæ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
397	Prolapsus uteri vel vaginæ	—	3	—	61	—	64	—	40	—	22	—	1	—	—	—	
	Summa	—	**62**	—	**1,168**	—	**1,230**	—	**749**	—	**380**	—	**32**	—	**4**	—	**6**
	XVI. Rörelseorganens och bensystemets sjukdomar.																
398	a) Myitis acuta. Rheumatismus muscularis acutus	7	1	92	37	99	38	69	28	21	6	5	—	—	—	4	
399	b) » chronica. » » chronicus	13	13	183	116	196	129	89	44	94	73	7	5	—	—	6	
400	Tendovaginitis	3	3	25	24	28	27	19	16	4	5	—	2	—	—	5	
401	Bursitis. Hygroma	2	2	98	94	100	96	87	84	9	7	—	—	—	—	4	
402	Scoliosis	—	1	8	9	8	10	2	1	5	6	1	2	—	—	—	
403	Kyphosis	—	—	2	3	2	3	—	—	2	2	—	1	—	—	—	—
404	Genu valgum	3	—	7	3	10	3	7	2	1	—	—	—	—	—	2	
405	Pes varo-eqvinus	3	—	45	17	48	17	7	3	37	13	2	—	—	—	2	
406	» valgus. P. valgo-calcaneus	—	—	7	4	7	4	1	1	5	3	1	—	—	—	—	—
407	» planus	—	1	2	2	2	3	—	—	2	1	—	2	—	—	—	—
408	Hallux valgus	—	—	10	11	10	11	8	7	1	4	1	—	—	—	—	—
409	Digitus »	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
410	Genu recurvatum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
411	Synovitis. Arthroitis	37	18	308	155	345	173	187	85	91	54	17	9	3	—	47	2
412	a) Rheumatismus articularis acutus	12	18	304	211	316	229	240	178	42	34	3	1	1	—	30	1
413	b) » » chronicus	22	21	253	175	275	196	90	46	151	120	9	12	—	—	25	1
414	Arthritis deformans	2	1	14	17	16	18	—	—	7	12	5	6	—	—	4	
415	Anchylosis a) vera	1	1	4	3	5	4	2	—	2	2	—	—	—	—	1	
416	b) spuria	4	3	22	15	26	18	6	6	14	9	2	—	—	—	4	
417	Pseudarthrosis	—	1	7	2	7	3	3	—	—	2	2	—	—	—	2	
418	Corpus mobile in articulo	1	—	13	—	14	—	12	—	1	—	1	—	—	—	—	
419	Osteomyelitis. Osteitis. Periostitis	68	27	388	196	456	223	268	128	99	61	11	7	5	4	73	2
420	Necrosis	40	21	192	83	232	104	137	66	53	21	7	4	—	—	35	1
421	Contractura musculorum et tendinum	—	1	7	10	7	11	4	6	2	2	—	—	—	—	1	
422	Crispatura tendinum	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
423	Articulatio vacillans	—	—	1	1	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
424	Chondritis chronica	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
425	Femur curvatum p. fracturam	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
426	Contractura vel anchylosis extremitatum vel digitorum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Summa	**218**	**133**	**993**	**1,189**	**2,211**	**1,322**	**1,239**	**702**	**644**	**438**	**74**	**51**	**9**	**4**	**245**	**12**
	XVII. Hudsjukdomar och sjukdomar i bindväfven.																
	A. *Hudsjukdomar.*																
427	Erythema multiforme et nodosum	1	—	10	26	11	26	11	22	—	3	—	—	—	—	—	
428	Urticaria	—	1	5	4	5	5	3	3	1	1	1	—	—	—	—	
429	Herpes Zoster	2	—	18	5	20	5	11	3	6	2	—	—	—	—	3	—
430	Psoriasis	5	1	21	25	26	26	16	18	6	7	1	—	—	—	3	
431	Seborrhoea	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
432	Eczema	20	35	294	275	314	310	231	230	59	68	2	1	—	—	22	1
433	Prurigo	—	—	7	4	7	4	2	2	5	2	—	—	—	—	—	—
434	Acne. Acne rosacea	—	—	4	3	4	3	2	2	1	1	—	—	—	—	1	—
435	Sycosis	—	—	10	—	10	—	4	—	5	—	—	—	—	—	1	—
436	Lupus erythematosus	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
437	Elephantiasis Arabum	—	—	1	1	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—
438	Impetigo. Ecthyma	—	—	9	13	9	13	8	11	1	1	—	1	—	—	—	—
439	Favus	6	2	15	9	21	11	12	6	9	5	—	—	—	—	—	—
440	Trichophytia. Herpes tonsurans	—	1	9	3	9	4	5	3	2	1	1	—	—	—	1	—
441	Scabies	2	—	179	87	181	87	169	80	1	—	—	—	—	—	11	
442	Erythema	—	—	4	3	4	3	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—
443	Herpes progenitalis	—	—	—	10	—	10	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—
444	Pemphigus	1	1	8	3	9	4	4	2	4	1	—	—	1	—	—	
445	Pityriasis rubra	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	
446	Dermatitis exfoliativa	—	—	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
447	Lichen ruber	—	—	3	1	3	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—
448	Hyperidrosis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
449	Ichthyosis	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
450	Keloid	—	—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
451	Alopecia areata	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
452	Pruritus	—	—	8	4	8	4	3	1	5	2	—	1	—	—	—	—

[v]årdade å civila sjukhus.

10		11		12		13		14		15		16		17		18		19		20		21		22		23		24		25		26	27	
Å Stockholms och Göteborgs sjukhus.																Å sjukstugor och mindre sjukhus.																Å rikets samtliga sjukhus.		
Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Afförde. Förbättrade.		Afförde. Oförbättrade.		Afförde. Döde.		Kvarliggande till år 1892.		Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Afförde. Förbättrade.		Afförde. Oförbättrade.		Afförde. Döde.		Kvarliggande till år 1892.		Vårdade.	Döde.	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	kv.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
—	—	—	3	—	3	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	16	—	393
—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	394
—	—	—	12	—	12	—	9	—	2	—	1	—	—	—	—	—	1	—	11	—	12	—	11	—	1	—	—	—	—	—	—	67	—	395
—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	396
—	1	—	21	—	22	—	13	—	6	—	1	—	—	—	2	—	—	—	9	—	9	—	4	—	4	—	—	—	—	—	1	95	—	397
—	**43**	—	**488**	—	**531**	—	**289**	—	**177**	—	**37**	—	**3**	—	**25**	—	**9**	—	**183**	—	**192**	—	**144**	—	**39**	—	**1**	—	—	—	**8**	**1,953**	**7**	
5	3	107	49	112	52	101	43	6	4	—	—	—	—	5	5	—	—	10	3	10	3	9	3	1	—	—	—	—	—	—	—	314	—	398
4	2	82	30	86	32	23	9	51	16	1	1	—	—	11	6	1	—	32	14	33	14	22	7	11	7	—	—	—	—	—	—	490	—	399
—	—	4	10	4	10	4	7	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	71	—	400
1	2	36	58	37	60	33	54	2	2	—	—	—	—	2	4	—	—	19	16	19	16	19	16	—	—	—	—	—	—	—	—	328	—	401
—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	—	402
—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	403
—	1	3	—	3	1	1	—	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	—	404
—	—	8	2	8	2	1	—	5	2	—	—	—	—	2	—	—	—	3	—	3	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	78	—	405
1	—	4	6	5	6	—	—	4	4	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	—	406
—	—	2	1	2	1	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	10	—	407
1	1	6	10	7	11	5	11	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	—	408
—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	409
—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	410
18	9	124	90	142	99	69	42	43	32	12	6	2	3	16	16	6	3	59	23	65	26	32	18	21	8	3	—	1	—	8	—	850	9	411
13	13	158	119	171	132	150	118	9	4	4	1	1	—	7	9	3	6	55	40	58	46	50	30	7	10	—	—	—	1	1	5	952	3	412
12	5	110	78	122	83	57	37	52	38	5	1	—	—	8	7	4	1	35	28	39	29	22	13	15	11	—	3	—	1	2	1	744	1	413
1	6	4	17	5	23	—	—	1	6	4	12	—	—	—	5	—	—	3	2	3	2	—	—	1	—	2	1	—	—	—	1	67	—	414
—	1	2	—	2	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	13	—	415
—	1	4	1	4	2	2	1	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51	—	416
1	—	3	1	4	1	3	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	—	417
—	—	3	2	3	2	2	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	—	418
22	8	122	60	144	68	91	38	21	17	8	4	3	1	21	8	5	—	32	33	37	33	16	21	12	5	2	3	—	2	7	2	961	15	419
6	3	21	9	27	12	12	6	8	2	3	1	—	—	4	3	3	1	18	12	21	13	17	5	4	5	—	1	—	—	—	2	409	—	420
—	—	5	2	5	2	4	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	3	1	3	1	2	—	—	1	—	—	—	—	1	—	29	—	421
—	—	3	1	3	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	422
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	423
—	—	2	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	424
—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	425
1	—	7	4	8	4	7	1	1	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	426
86	**55**	**825**	**551**	**911**	**606**	**572**	**371**	**213**	**136**	**39**	**27**	**6**	**4**	**81**	**68**	**24**	**11**	**275**	**175**	**299**	**186**	**197**	**114**	**75**	**48**	**7**	**9**	**1**	**4**	**19**	**11**	**5,535**	**28**	
1	1	3	9	4	10	3	9	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	4	—	4	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	55	—	427
—	—	3	1	3	1	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	—	428
—	—	4	7	4	7	4	6	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	4	1	4	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	41	—	429
2	1	14	13	16	14	5	5	10	7	—	—	—	—	1	2	—	2	1	2	1	4	—	3	1	—	—	—	—	—	—	1	87	—	430
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	431
21	9	115	93	136	102	109	84	15	14	2	1	—	—	10	3	3	2	49	33	52	35	41	28	8	5	—	—	—	—	3	2	949	—	432
—	—	5	6	5	6	—	1	4	5	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	23	—	433
—	—	10	3	10	3	2	3	7	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	22	—	434
—	—	8	—	8	—	6	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	—	435
—	—	1	3	1	3	1	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	436
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	3	—	437
—	—	9	5	9	5	9	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	—	438
—	—	1	2	1	2	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	39	—	439
—	—	13	1	13	1	5	1	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	—	440
3	—	77	33	80	33	76	30	1	—	—	—	—	—	3	3	—	—	8	2	8	2	8	1	—	—	—	—	—	—	—	1	391	—	441
—	—	3	4	3	4	3	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	—	442
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	443
1	—	2	1	3	1	2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	1	444
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	445
—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	446
—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	447
—	—	2	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	448
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	449
—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	450
1	—	2	1	3	1	1	—	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	451
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	—	452

	1	2		3		4		5		6		7		8		9	
		Å länslasaretten.															
	S j u k d o m a r.	Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Förbättrade.		Oförbättrade.		Döde.		Kvarliggande till år 1892.	
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
453	Pediculosis	—	—	2	1	2	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—
454	Molluscum contagiosum	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
	B. *Sjukdomar i bindväfven.*																
455	Phlegmone. Abscessus	65	27	967	498	1,032	525	804	406	136	82	15	6	5	4	72	27
456	Furunculus	2	1	48	23	50	24	39	18	8	4	—	1	1	—	2	1
457	Carbunculus	16	1	130	43	146	44	107	28	29	13	1	1	1	—	8	2
458	Ulcus	72	33	523	262	595	295	439	203	79	48	8	7	—	1	69	36
459	Gangræna	14	4	62	29	76	33	40	13	8	4	13	6	6	7	9	3
460	Unguis incarnatus	3	—	50	33	53	33	47	30	4	3	—	—	—	—	2	—
461	Cicatrix vitiosa vel dolorosa	—	—	6	14	6	14	4	14	1	—	—	—	—	—	1	—
462	Cellulitis chronica	—	—	2	2	2	9	1	4	1	4	—	—	—	—	—	1
463	Emphysema subcutaneum	—	—	2	1	2	1	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—
	Summa	**209**	**107**	**2,401**	**1,394**	**2,610**	**1,501**	**1,974**	**1,119**	**373**	**253**	**43**	**25**	**14**	**12**	**206**	**92**
	XVIII. **Svulster.**																
464	Adenoma mammæ	—	—	1	17	1	17	1	15	—	2	—	—	—	—	—	—
465	» , ej specificeradt	1	2	10	15	11	17	8	13	2	3	—	1	—	—	1	—
466	Angioma, ej specificeradt	—	1	17	35	17	36	12	29	5	6	—	1	—	—	—	—
467	Cancer epithelialis et cutaneus (Epithelioma, ulcus rodens etc.)	3	3	146	90	149	93	115	70	19	12	7	6	1	1	7	4
468	» linguæ	—	—	6	7	6	7	6	6	—	1	—	—	—	—	—	—
469	» laryngis et pharyngis	1	—	3	2	4	2	2	—	—	1	2	1	—	—	—	—
470	» pulmonum	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
471	» parotidis	—	—	2	1	2	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—
472	» oesophagi et ventriculi	11	7	143	88	154	95	1	2	16	17	75	42	49	30	13	4
473	» intestinorum et recti	1	2	34	33	35	35	6	10	8	4	15	13	6	8	—	—
474	» hepatis (et vesicæ felleæ)	1	—	13	11	14	11	—	—	—	—	9	6	4	4	1	1
475	» pancreatis	—	—	2	2	2	2	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—
476	» peritonæi, omenti, mesenterii	—	2	10	24	10	26	—	—	—	4	6	11	4	9	—	2
477	» renum	—	—	2	1	2	1	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—
478	» vesicæ urinariæ et prostatæ	—	—	9	4	9	4	—	—	1	—	3	2	4	2	1	—
479	» mammæ	—	6	3	129	3	135	2	107	1	14	—	7	—	—	—	7
480	» genitalium femininorum	—	7	—	112	—	119	—	26	—	29	—	38	—	19	—	7
481	» » virilium	—	—	20	—	20	—	14	—	1	—	2	—	1	—	2	—
482	» ossium	3	—	3	3	6	3	5	1	1	—	—	2	—	—	—	—
483	» glandularum lymphaticarum	—	2	16	29	16	31	8	23	5	3	3	2	—	—	—	3
484	Carcinoma, ej specificeradt	1	2	39	68	40	70	10	25	6	10	12	22	9	10	3	3
485	Carcinosis	—	—	2	2	2	2	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—
486	Chondroma, ej specificeradt	—	2	6	5	6	7	4	7	1	—	1	—	—	—	—	—
	Cysta. Kystoma:																
487	Atheroma	2	—	33	40	35	40	27	37	8	3	—	—	—	—	—	—
488	Ganglion	—	—	4	10	4	10	4	9	—	—	—	—	—	—	—	1
489	Cysta vel Kystoma ovarii vel parovarii	—	4	—	93	—	97	—	60	—	15	—	8	—	7	—	7
490	Cysta dermoides	1	1	8	12	9	13	9	10	—	1	—	—	—	1	—	1
491	» , ej specificerad	1	3	45	62	46	65	43	60	3	5	—	—	—	—	—	—
492	Fibroma, ej specificeradt	—	1	24	53	24	54	19	46	4	6	—	—	—	1	1	1
493	Granuloma, ej specificeradt	—	—	8	13	8	13	5	10	2	2	—	—	—	—	1	1
494	Lipoma, ej specificeradt	3	1	59	78	62	79	55	74	5	4	1	—	—	—	1	1
495	» arborescens	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
496	Lymphoma	1	5	106	169	107	174	91	148	10	16	2	5	—	—	4	5
497	Myoma uteri	—	5	—	91	—	96	—	47	—	26	—	15	—	4	—	4
498	» aliorum organorum	—	—	—	4	—	4	—	3	—	—	—	—	—	—	—	1
499	» , ej specificeradt	—	—	—	20	—	20	—	9	—	2	—	5	—	4	—	—
500	Myxoma	—	—	2	4	2	4	2	3	—	—	—	—	—	1	—	—
501	Neuroma	—	—	1	7	1	7	1	6	—	1	—	—	—	—	—	—
502	Osteoma	4	—	6	9	10	9	9	8	1	1	—	—	—	—	—	—
503	Papilloma	—	—	12	32	12	32	9	31	3	—	—	—	—	—	—	1
504	Sarcoma maxillæ inferioris	1	1	3	—	4	1	2	—	—	—	1	—	—	1	1	—
505	» faciei	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
006	» oculi	—	—	3	6	3	6	2	5	—	1	1	—	—	—	—	—
507	» colli et mediastini	—	—	—	2	—	2	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—
508	» regionis axillaris	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
509	» cubiti	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
510	» dorsi et regionis deltoideæ	—	—	2	1	2	1	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—
511	» parietis abdominis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
512	» inguinis	—	—	2	—	2	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—
513	» regionis lumbaris	—	—	—	3	—	3	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—
514	» anticruris	—	—	1	2	1	2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1
515	» pleuræ et pulmonum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

vårdade å civila sjukhus.

10		11		12		13		14		15		16		17		18		19		20		21		22		23		24		25		26	27	
Å Stockholms och Göteborgs sjukhus.																Å sjukstugor och mindre sjukhus.																Å rikets samtliga sjukhus.		
Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Afförde. Förbättrade.		Afförde. Oförbättrade.		Afförde. Döde.		Kvarliggande till år 1892.		Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Afförde. Förbättrade.		Afförde. Oförbättrade.		Afförde. Döde.		Kvarliggande till år 1892.		Vårdade.	Döde.	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	453
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	454
15	27	159	99	174	126	129	88	23	15	9	4	2	2	11	17	8	5	208	119	216	124	186	102	19	12	1	1	1	1	9	8	2,197	15	455
—	—	10	13	10	13	9	9	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	8	1	8	1	7	1	1	—	—	—	—	—	—	—	106	1	456
1	—	14	9	15	9	8	6	4	2	—	—	1	—	2	1	1	1	18	10	19	11	15	10	4	—	—	—	—	—	—	1	244	2	457
30	26	188	154	218	180	163	136	21	10	—	2	—	—	34	32	6	5	55	46	61	51	46	38	12	10	—	—	—	—	3	3	1,400	1	458
7	9	29	24	36	33	10	3	1	3	20	21	4	6	1	—	3	1	6	3	9	4	7	2	—	1	—	1	1	—	1	—	191	24	459
—	—	21	18	21	18	17	16	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	6	12	6	12	6	12	—	—	—	—	—	—	—	—	143	—	460
—	—	6	2	6	2	4	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	—	461
—	—	1	6	1	6	—	5	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	—	462
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	463
82	**73**	**702**	**508**	**784**	**581**	**569**	**413**	**102**	**69**	**32**	**30**	**7**	**8**	**74**	**61**	**22**	**16**	**365**	**239**	**387**	**255**	**320**	**206**	**46**	**29**	**1**	**3**	**2**	**1**	**18**	**16**	**6,118**	**44**	
—	1	—	7	—	8	—	7	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	27	—	464
—	—	3	12	3	12	2	12	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	44	—	465
—	—	2	2	2	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	3	2	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	62	—	466
1	3	29	10	30	13	19	11	1	1	5	—	2	1	3	—	—	1	14	7	14	8	11	6	3	2	—	—	—	—	—	—	307	5	467
—	—	2	1	2	1	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	2	1	2	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	19	1	468
—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	8	—	469
—	—	2	3	2	3	—	—	—	—	1	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	6	470
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	471
8	1	86	48	94	49	1	—	7	6	29	14	54	24	3	5	5	1	27	21	32	22	—	—	4	2	17	7	9	13	2	—	446	179	472
—	—	18	11	18	11	3	2	2	4	4	2	8	3	1	—	—	1	1	8	1	9	—	3	—	1	1	3	—	2	—	—	109	27	473
2	—	7	10	9	10	—	—	—	—	5	5	4	5	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	45	17	474
—	—	3	3	3	3	—	—	—	—	1	—	2	3	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	11	8	475
—	1	—	2	—	3	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	41	14	476
—	—	3	6	3	6	—	1	—	—	3	2	—	2	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	13	4	477
—	—	1	2	1	2	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	17	7	478
—	2	—	68	—	70	—	53	—	4	—	8	—	4	—	1	—	3	—	11	—	14	—	13	—	1	—	—	—	—	—	—	222	4	479
—	11	—	89	—	100	—	14	—	21	—	38	—	21	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	219	40	480
—	—	6	—	6	—	5	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	1	481
—	—	4	6	4	6	2	3	1	2	—	1	—	—	1	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	21	—	482
—	—	3	20	3	20	1	16	1	—	—	4	1	—	—	—	—	—	1	3	1	3	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	74	1	483
—	—	2	1	2	1	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	11	11	11	11	4	4	1	1	4	3	1	3	1	—	135	23	484
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3	485
—	—	1	1	1	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	—	486
—	—	4	8	4	8	4	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	11	6	11	6	11	—	—	—	—	—	—	—	—	104	—	487
—	—	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	17	—	488
—	4	—	83	—	87	—	67	—	2	—	8	—	5	—	5	—	—	—	7	—	7	—	4	—	—	—	—	—	2	—	1	191	14	489
—	—	—	5	—	5	—	4	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	28	2	490
—	—	14	10	14	10	14	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	3	2	2	2	—	—	—	—	—	—	1	—	140	—	491
—	—	10	11	10	11	8	8	—	2	1	1	1	—	—	—	—	—	2	3	2	3	2	2	—	—	—	1	—	—	—	—	104	2	492
—	—	1	1	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	25	—	493
2	—	8	3	10	3	9	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	5	4	5	4	4	—	—	—	—	—	—	—	1	163	—	494
—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	495
—	—	63	79	63	79	49	72	9	2	2	2	—	—	3	3	—	—	2	5	2	5	1	5	1	—	—	—	—	—	—	—	430	—	496
—	3	—	66	—	69	—	30	—	15	—	16	—	3	—	5	—	1	—	17	—	18	—	12	—	2	—	3	—	1	—	—	183	8	497
—	—	1	2	1	2	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	498
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	4	499
—	—	—	5	—	5	—	4	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	2	500
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	501
1	—	3	4	4	4	4	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	28	—	502
—	—	14	7	14	7	13	5	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	67	—	503
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	504
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	2	1	505
—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	11	—	506
—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	507
—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	508
—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	509
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	510
—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	511
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	512
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	513
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	514
—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	515

	1	2		3		4		5		6		7		8		9
		Å länslasaretten.														
	Sjukdomar.	Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Förbättrade.		Oförbättrade.		Döde.		Kvarliggand till år 189
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.
516	Sarcoma peritonæi	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—
517	» retroperitoneale	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
518	» recti	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
519	» genitalium femininorum	—	1	—	1	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—
520	» glandularum (parotidis, testis, mammæ)	—	—	8	5	8	5	8	5	—	—	—	—	—	—	—
521	» » lymphaticarum	—	1	5	5	5	6	3	5	1	—	—	—	1	1	—
522	cutis et telæ connexivæ	—	—	1	3	1	3	—	3	—	—	1	—	—	—	—
523	» ossium	1	—	9	6	10	6	4	4	—	—	4	—	1	1	1
524	» , ej specificeradt	—	—	51	46	51	46	25	29	11	6	7	7	5	1	3
525	Sarcomatosis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
526	Struma	—	—	2	23	2	23	2	13	—	9	—	—	—	—	—
527	Lymphangioma	—	—	2	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—
528	Epulis	—	—	6	3	6	3	6	3	—	—	—	—	—	—	—
529	Tumor cerebri	4	—	7	9	11	9	—	—	2	—	4	4	3	4	2
530	» duræ matris	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—
531	» oculi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
532	mediastinalis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
533	abdominis	—	—	2	17	2	17	—	—	—	5	2	9	—	2	—
534	pelvis	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—
535	omenti	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
536	» hepatis	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
537	» renis	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
538	» vesicæ urinariæ	—	—	5	—	5	—	1	—	—	—	3	—	1	—	—
539	» prostatæ	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
540	uteri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
541	columnæ vertebralis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
542	» pedis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
543	Polypus nasi	—	—	17	11	17	11	13	10	3	1	1	—	—	—	—
544	» laryngis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
545	» recti	—	—	2	3	2	3	2	2	—	1	—	—	—	—	—
546	» urethræ	—	—	—	5	—	5	—	5	—	—	—	—	—	—	—
547	» uteri	—	2	—	49	—	51	—	46	—	5	—	—	—	—	—
548	Tumor, ej specificerad	—	—	3	7	3	7	1	1	—	2	2	4	—	—	—
	Summa	**40**	**61**	**929**	**1,587**	**969**	**1,648**	**542**	**1,033**	**120**	**220**	**171**	**217**	**93**	**115**	**43**
	XIX. **Genom våld och olyckshändelse uppkomna skador samt akuta förgiftningar.**															
	A. *Skador.*															
549	a) Fractura simplex cranii	1	—	24	3	25	3	13	2	5	—	2	—	2	1	3
550	» » vertebralis	4	—	24	—	28	—	5	—	6	—	8	—	8	—	1
551	» ossium faciei	1	—	18	2	19	2	14	2	4	—	—	—	—	—	1
552	» » costarum, sterni, claviculæ	9	—	91	19	100	19	78	18	10	—	4	—	1	—	7
553	» » scapulæ	1	—	12	1	13	1	11	—	1	1	—	—	—	—	1
554	» » humeri	5	3	60	38	65	41	48	32	12	7	2	1	—	1	3
555	» » antibrachii, radii, ulnæ	4	5	88	38	92	43	72	33	13	5	—	—	—	—	7
556	» » pelvis	—	—	4	—	4	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—
557	» » femoris	21	7	170	89	191	96	153	52	16	25	4	8	1	—	17
558	» » patellæ	7	—	18	3	25	3	18	2	6	—	—	—	—	—	1
559	» » genus anchylotici	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
560	» » anticruris, tibiæ, fibulæ	34	10	185	62	219	72	187	52	15	14	—	1	—	—	17
561	malleolorum	1	—	17	7	18	7	15	6	1	1	—	—	—	—	2
562	ossium manus et pedis	2	—	7	2	9	2	7	2	—	—	—	—	—	—	2
563	» » , ej specificerad	3	2	18	5	21	7	18	5	1	2	—	—	—	—	2
564	b) Fractura complicata cranii	3	—	33	—	36	—	24	—	2	—	—	—	4	—	6
565	» ossium faciei	—	—	21	2	21	2	14	—	4	1	1	—	—	—	2
566	» » costarum, sterni, claviculæ	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
567	» » humeri	—	—	11	—	11	—	9	—	1	—	—	—	—	—	1
568	» antibrachii, radii, ulnæ	4	3	19	8	23	11	18	8	3	1	—	—	—	—	2
569	» pelvis	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—
570	» » femoris	—	—	10	—	10	—	7	—	1	—	—	—	—	—	2
571	» patellæ	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—
572	anticruris, tibiæ, fibulæ	15	2	72	11	87	13	64	7	6	2	1	—	4	1	12
573	» » malleolorum	1	—	3	1	4	1	3	1	—	—	1	—	—	—	—
574	» » ossium manus et pedis	15	3	186	17	201	20	175	17	9	1	3	—	—	1	14
575	» » , ej specificerad	—	—	9	1	9	1	6	1	—	—	—	—	—	—	3
576	c) Fractura, ej specificerad	24	10	221	73	245	83	178	60	29	13	8	2	8	1	22
577	Luxatio vertebræ	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1
578	» maxillæ inferioris	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
579	claviculæ	1	—	4	1	5	1	2	1	1	—	1	—	—	—	1

[v]årdade å civila sjukhus.

Å Stockholms och Göteborgs sjukhus.																Å sjukstugor och mindre sjukhus.																Å rikets samtliga sjukhus.		
10		11		12		13		14		15		16		17		18		19		20		21		22		23		24		25		26	27	
Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Förbättrade.		Oförbättrade.		Döde.		Kvarliggande till år 1892.		Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Förbättrade.		Oförbättrade.		Döde.		Kvarliggande till år 1892.		Vårdade.	Döde.	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	516
—	—	2	3	2	3	—	—	—	—	—	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	517
—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	518
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	519
—	—	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	2	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	19	—	520
—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	2	521
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	522
—	—	6	3	6	3	3	2	3	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	2	1	3	—	2	—	1	1	—	—	—	—	—	29	2	523
—	1	10	11	10	12	5	10	1	1	—	—	2	—	2	1	2	—	3	4	5	4	2	1	1	—	1	2	1	—	—	1	128	9	524
—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	525
—	—	2	21	2	21	2	15	—	4	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	49	1	526
—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	527
—	—	—	2	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	528
3	3	8	7	11	10	—	—	3	2	2	5	3	2	3	1	—	—	4	—	4	—	—	—	—	—	1	—	2	—	1	—	45	14	529
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	530
—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	531
—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	532
—	—	5	6	5	6	—	—	2	—	2	6	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	31	3	533
—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	534
—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	535
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	536
—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	537
—	—	2	1	2	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	9	2	538
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	539
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	540
—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	541
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	542
—	—	6	2	6	2	4	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	38	—	543
—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	544
1	—	—	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	545
—	—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	8	—	546
—	—	—	3	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	7	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	61	—	547
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	548
18	**30**	**338**	**666**	**356**	**696**	**159**	**376**	**34**	**74**	**60**	**130**	**83**	**82**	**20**	**34**	**9**	**9**	**96**	**148**	**105**	**157**	**41**	**96**	**12**	**12**	**29**	**22**	**17**	**23**	**6**	**4**	**2,931**	**413**	
—	—	10	1	10	1	8	—	—	1	—	—	—	—	2	—	—	—	5	3	5	3	4	2	1	1	—	—	—	—	—	—	47	3	549
—	—	12	—	12	—	2	—	3	—	—	—	3	—	4	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41	11	550
—	—	8	—	8	—	7	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	30	—	551
2	—	29	7	31	7	22	5	7	2	—	—	—	—	2	—	—	—	8	1	8	1	7	1	1	—	—	—	—	—	—	—	166	1	552
—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	18	—	553
2	1	15	4	17	5	15	4	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	2	3	2	3	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	133	1	554
—	5	15	5	15	10	12	9	1	1	—	—	—	—	2	—	1	—	2	6	3	6	2	4	1	2	—	—	—	—	—	—	169	—	555
—	—	6	1	6	1	3	1	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	—	556
9	4	44	35	53	39	41	23	7	8	1	3	—	—	4	5	2	1	11	8	13	9	11	6	1	2	—	—	—	—	1	1	401	1	557
—	—	4	—	4	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	34	—	558
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	559
9	4	91	27	100	31	85	23	5	2	—	—	—	—	10	6	2	—	24	5	26	5	19	3	3	1	—	—	—	—	4	1	453	—	560
3	2	25	5	28	7	27	6	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5	1	5	1	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	66	—	561
1	—	5	1	6	1	4	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	20	—	562
1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	21	2	22	2	19	2	1	—	—	—	—	—	2	—	53	—	563
—	—	17	1	17	1	11	1	3	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54	7	564
—	—	3	—	3	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	—	565
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	566
2	—	6	—	8	—	6	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	—	567
2	1	1	—	3	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	—	568
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	569
1	—	3	—	4	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	—	570
1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	571
4	1	18	2	22	3	16	2	3	1	1	—	—	—	2	—	1	1	7	—	8	1	5	1	2	—	—	—	1	—	—	—	134	6	572
1	—	—	1	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	573
1	—	19	2	20	2	18	2	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	9	2	10	2	8	1	1	—	—	—	—	—	1	1	255	1	574
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	1	12	1	9	1	—	—	1	—	1	—	1	—	23	1	575
—	1	27	6	27	7	19	5	4	1	3	—	—	1	1	—	6	3	94	32	100	35	75	29	14	3	—	1	5	—	6	2	497	15	576
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	—	577
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	578
—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	579

Tab. N:o 13. (Forts.) Sjukdoma

	1	2		3		4		5		6		7		8		9	
		Å länslasaretten.															
	Sjukdomar.	Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Förbättrade.		Oförbättrade.		Döde.		Kvarliggand till år 189	
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	k
580	Luxatio humeri	3	—	54	23	57	23	45	14	5	7	5	1	—	—	2	[illegible]
581	» antibrachii	—	—	27	11	27	11	18	8	8	3	1	—	—	—	—	—
582	radii	—	—	3	1	3	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—
583	» ulnæ	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
584	» patellæ	1	1	18	5	19	6	13	3	3	1	2	2	—	—	1	—
585	» femoris	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
586	anticruris	1	1	3	2	4	3	1	1	3	2	—	—	—	—	—	—
587	» manus, pedis, digitorum	2	—	19	4	21	4	16	2	2	2	1	—	—	—	2	—
588	» ej specificerad	1	—	11	3	12	3	11	3	—	—	—	—	—	—	1	—
589	» lentis	—	—	3	1	3	1	—	1	2	—	—	—	—	—	1	—
590	Distorsio, ej specificerad	6	1	87	27	93	28	79	23	11	4	—	—	—	—	3	
591	» columnæ vertebralis	—	—	3	—	3	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—
592	Commotio cerebri	1	1	51	8	52	9	42	7	3	1	1	1	5	—	1	—
593	» medullæ spinalis	—	—	3	1	3	1	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—
594	Ruptura bulbi oculi	1	—	5	—	6	—	5	—	1	—	—	—	—	—	—	—
595	» corneæ cum prolapsu iridis	—	—	3	—	3	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—
596	» iridis	—	—	2	1	2	1	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—
597	chorioideæ et zonulæ Zinnii	—	—	1	1	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—
598	» membranæ tympani	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
599	» pulmonis	—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
600	hepatis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
601	» renis	—	—	3	—	3	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—
602	intestini	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
603	urethræ	—	—	4	1	4	1	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—
604	vaginæ	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
605	perinæi	—	2	—	9	—	11	—	9	—	—	—	2	—	—	—	—
606	» symphyseos pubis	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
607	» musculorum et tendinum	1	—	4	—	5	—	3	—	2	—	—	—	—	—	—	—
608	Contusio, ej specificerad	19	3	384	98	403	101	328	75	53	18	2	1	2	—	18	
609	» oculi	—	—	12	2	12	2	6	1	5	1	1	—	—	—	—	—
610	Vulnus ictum vel punctum	1	—	65	10	66	10	43	10	22	—	—	—	—	—	1	—
611	» incisum	—	1	193	15	193	16	160	9	22	4	—	—	2	1	9	
612	» cæsum	2	—	43	6	45	6	39	4	3	—	1	1	—	—	2	
613	» sclopetarium	3	—	94	3	97	3	64	3	19	—	1	—	2	—	11	—
614	» contusum vel laceratum	15	—	451	64	466	64	376	49	58	12	3	—	4	—	25	
615	penetrans oculi	2	—	32	10	34	10	29	9	2	1	1	—	—	—	2	—
616	» » articulationis	1	—	12	1	13	1	10	—	1	—	—	—	—	—	2	
617	» incisum pericardii	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	
618	» , ej specificeradt	49	12	842	194	891	206	784	176	63	15	7	3	3	1	34	1
619	Combustio	17	10	120	63	137	73	101	41	9	13	1	—	9	8	17	1
620	Congelatio	19	3	75	9	94	12	72	10	7	1	6	—	2	—	7	
621	Corpus alienum, ej specificerad	—	—	21	10	21	10	17	8	3	1	1	1	—	—	—	—
622	» » oculi	—	—	29	2	29	2	23	2	2	—	3	—	—	—	1	—
623	» » vesicæ urinari	—	—	2	1	2	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—
624	Læsio medullæ oblongatæ	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
625	Hernia traumatica	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
626	Laceratio renis subcutanea	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
627	Ictus fulminis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
628	Suspendium (suicidium)	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
629	Necusia	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	B. *Förgiftningar.*																
	Intoxicatio acuta:																
630	a) Alcoholismus acutus	—	—	9	—	9	—	7	—	1	—	—	—	—	—	1	—
631	b) Narcotismus acutus	—	—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
632	Intoxicatio e sulphate atropico	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
633	» » Cicuta virosa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
634	c) Intoxicatio e vaporibus carbonum candentium	—	—	3	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
635	d) Phosphorismus acutus	—	—	—	11	—	11	—	2	—	—	—	—	—	8	—	—
636	e) Arsenicismus acutus	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
637	f) Intoxicatio e salibus metallicis	—	—	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
638	g) Intoxicatio ex acidis vel alkaliis	—	—	3	2	3	2	2	2	—	—	—	—	1	—	—	—
639	h) » » acido carbolico	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
640	» » cyaneto kalico	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
641	» » chloroformio	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
642	» » nitrobenzol	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
643	» » petroleo americano	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
644	» » alimento putrido	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
645	Morsus serpentis	—	—	5	11	5	11	5	10	—	1	—	—	—	—	—	—
	Summa	**301**	**80**	**4,043**	**1,002**	**4,344**	**1,082**	**3,468**	**791**	**464**	**163**	**75**	**26**	**65**	**24**	**272**	**7**

vårdade å civila sjukhus.

10		11		12		13		14		15		16		17		18		19		20		21		22		23		24		25		26	27	
Å Stockholms och Göteborgs sjukhus.																Å sjukstugor och mindre sjukhus.																Å rikets samtliga sjukhus.		
Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Afförde. Förbättrade.		Afförde. Oförbättrade.		Afförde. Döde.		Kvarliggande till år 1892.		Kvarliggande från år 1890.		Inkomne under år 1891.		Summa vårdade.		Afförde. Friske.		Afförde. Förbättrade.		Afförde. Oförbättrade.		Afförde. Döde.		Kvarliggande till år 1892.		Vårdade.	Döde.	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
1	—	8	1	9	1	3	1	2	—	2	—	—	—	2	—	—	—	6	—	6	—	4	—	1	—	—	—	—	—	1	—	96	—	580
—	—	3	—	3	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	6	4	6	4	5	3	—	1	1	—	—	—	—	—	51	—	581
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	582
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	583
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	3	1	2	1	—	—	—	—	—	—	1	—	29	—	584
—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	585
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	586
—	—	4	—	4	—	1	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	31	—	587
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	5	1	3	1	—	—	—	—	—	—	2	—	21	—	588
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	5	—	589
4	1	35	14	39	15	32	10	3	3	—	—	—	—	4	2	1	—	19	15	20	15	14	12	6	1	—	1	—	—	—	1	210	—	590
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	591
—	1	12	1	12	2	9	—	2	—	—	1	—	1	1	—	—	—	7	2	7	2	5	2	1	—	—	—	1	—	—	—	84	7	592
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	5	1	593
—	—	2	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	594
—	—	3	—	3	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	595
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	596
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	597
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	598
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	599
—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	3	3	600
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	601
—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	602
—	—	5	—	5	—	3	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	1	603
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	604
—	—	—	8	—	8	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	—	605
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	606
—	—	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	607
7	1	149	31	156	32	137	21	14	8	1	—	—	—	4	3	4	—	72	12	76	12	62	11	13	1	—	—	—	—	1	—	780	2	608
1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	17	—	609
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	11	—	12	—	11	—	1	—	—	—	—	—	—	—	88	—	610
2	—	25	3	27	3	26	2	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	47	3	48	3	42	3	4	—	—	—	—	—	2	—	290	3	611
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	12	—	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	—	612
2	—	20	1	22	1	17	—	3	1	—	—	2	—	—	—	—	—	8	1	8	1	7	1	1	—	—	—	—	—	—	—	132	4	613
8	4	127	34	135	38	116	31	13	3	1	—	—	—	5	4	2	—	72	8	74	8	70	4	1	2	—	—	1	2	2	—	785	7	614
2	—	15	—	17	—	10	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	61	—	615
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	—	616
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	617
5	1	44	10	49	11	39	8	9	2	—	—	—	—	1	1	7	1	185	32	192	33	160	27	23	3	1	—	—	—	8	3	1,382	4	618
2	1	23	18	25	19	19	12	3	1	—	—	—	2	3	4	5	—	30	17	35	17	25	8	2	3	—	1	3	2	5	3	306	24	619
3	—	15	—	18	—	11	—	4	—	—	—	1	—	2	—	1	—	16	—	17	—	15	—	1	—	—	—	1	—	—	—	141	4	620
—	1	—	1	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33	—	621
1	—	8	—	9	—	3	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	5	—	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—	45	—	622
1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	623
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	624
—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	625
—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	626
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	627
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	628
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	629
—	—	7	1	7	1	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	630
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	631
—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	632
—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	633
—	—	—	4	—	4	—	3	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	1	634
—	—	4	9	4	9	2	3	—	1	—	—	2	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	15	635
—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	636
—	—	—	4	—	4	—	3	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	7	1	637
1	—	3	2	4	2	2	2	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	2	638
—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	639
—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	640
—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	641
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	942
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	643
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	644
—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	—	645
79	29	882	245	961	274	754	193	117	39	13	4	17	11	60	27	36	6	730	169	766	175	623	132	88	23	3	4	15	4	37	12	7,602	136	

Tab. N:o 14. Operationer utförda år 1891 å patienter intagna å civila sjukhus.

Operation.	Antal.	Sjukdom.	Den sjukes ålder: under 15 år.	15—55 år.	öfver 55 år.	Operationens utgång: god.	mindre god.	dålig.	dödlig.	oviss.	Anmärkningar.
I. Operationer å ben.											
1. Amputation:											
a) öfverarm	21	Gangræna senilis	—	—	1	1	—	—	—	—	
		Phlegmone	—	2	1	2	—	—	1	—	
		Gangræna	—	—	1	1	—	—	—	—	
		Tumor malignus	—	—	2	2	—	—	—	—	
		Trauma	2	3	2	6	—	—	1	—	
		Combustio	—	1	1	2	—	—	—	—	
		Ej angifven	—	4	1	1	4	—	—	—	
b) å underarm	35	Tuberculosis	1	2	—	3	—	—	—	—	
		Tumor malignus	—	—	1	1	—	—	—	—	
		Trauma	2	19	4	24	1	—	—	—	
		Ej angifven	—	4	2	6	—	—	—	—	
c) å lår	83	Gangræna senilis	—	2	10	7	—	—	—	—	
		Tuberculosis	1	6	2	6	1	—	2	—	
		Contractura	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Arthroitis suppur.	—	4	—	3	—	1	—	—	
		Osteomyelitis	1	7	—	8	—	—	—	—	
		Konisk amputationsstump	1	—	—	1	—	—	—	—	
		Phlegmone	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Ulcus anticruris	—	—	1	1	—	—	—	—	
		Gangræna	—	2	—	1	1	—	—	—	
		Tumor maligmus	1	8	3	12	—	—	—	—	
		Trauma	4	14	—	13	—	—	4	—	
		Ej angifven	1	10	2	8	—	1	3	1	
d) å underben	90	Gangræna senilis	—	2	18	13	1	—	6	—	
		Erysipelas	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Tuberculosis	6	6	1	12	—	1	—	—	
		Arthroitis suppur.	1	2	3	6	—	—	—	—	
		Necrosis	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Ulcus anticruris	—	1	6	7	—	—	—	—	
		Gangræna	—	1	1	1	—	—	1	—	
		Tumor malignus	—	3	3	5	—	—	1	—	
		Trauma	4	15	5	19	1	—	4	—	
		Ej angifven	1	2	7	9	—	—	1	—	
e) å finger och tår (+ hand och fot)	382	Deformitas dig.	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Gangræna senilis	—	2	10	10	—	1	1	—	
		Tuberculosis	7	9	2	17	1	—	—	—	
		Subluxatio digiti	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Contractura	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Arthroitis suppur.	1	2	1	4	—	—	—	—	
		Anchylosis	—	3	—	3	—	—	—	—	
		Clavus	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Phlegmone	—	9	2	11	—	—	—	—	
		Gangræna	1	3	2	6	—	—	—	—	
		Exostosis subungual.	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Trauma	50	198	18	263	2	—	1	—	
		Congelatio	—	21	3	18	6	—	—	—	
		Ej angifven	8	14	9	31	—	—	—	—	
2. Resektion:											
a) å öfverkäk	25	Tuberculosis	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Necrosis e phosphoro	—	3	—	3	—	—	—	—	
		Tumor malign.	—	6	9	12	—	—	3	—	
		Trauma	—	1	1	2	—	—	—	—	
		Ej angifven	—	2	1	3	—	—	—	—	
b) å underkäk	14	Necrosis e phosphoro	—	1	1	1	—	—	—	1	
		Tumor malignus	—	4	3	6	—	—	—	1	
		Epulis	—	1	1	2	—	—	—	—	
		Ej angifven	1	—	2	3	—	—	—	—	
c) å refben	24	Tuberculosis	5	11	3	16	2	—	—	1	
		Chondritis chron.	—	—	2	—	2	—	—	—	
		Necrosis	1	1	—	2	—	—	—	—	
		Abscessus mediastinalis	—	1	—	1	—	—	—	—	
d) å andra ben: å kranium	3	Cancer	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Trauma	—	1	—	1	—	—	—	—	
å korsben	2	Sarcoma	—	2	—	2	—	—	—	—	
å okben	1	Cancer	—	1	—	1	—	—	—	—	
å nyckelben	4	Tuberculosis	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Necrosis	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Trauma	1	—	1	1	—	—	1	—	
å skulderblad	1	Cancer	—	—	1	1	—	—	—	—	
å öfverarmben	6	Tuberculosis	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Trauma	2	2	—	3	1	—	—	—	

Tab. N:o 14. (Forts.) Operationer utförda år 1891 å patienter intagna å civila sjukhus.

Operation.	Antal.	Sjukdom.	Den sjukes ålder: under 15 år.	15—55 år.	öfver 55 år.	Operationens utgång: god.	mindre god.	dålig.	dödlig.	oviss.	Anmärkningar.
2. Resektion:											
d) å andra ben: å underarmens ben	1	Tuberculosis	1	—	—	1	—	—	—	—	
å lårben	1	Trauma	—	1	—	1	—	—	—	—	
å knäskål	1	Trauma	—	1	—	1	—	—	—	—	
å underbenets ben	5	Trauma	2	2	1	4	1	—	—	—	
å hand och fot (+ fingrar och tår)	39	Gangræna senilis	—	—	1	—	—	—	1	—	
		Tuberculosis	8	8	3	17	1	1	—	—	
		Pes valgus	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Osteomyelitis	—	—	1	1	—	—	—	—	
		Nekrosis	2	2	—	3	1	—	—	—	
		Trauma	1	9	3	13	—	—	—	—	
3. Osteotomi och uppmejsling af ben	313	Tuberculosis	37	33	4	58	12	1	—	3	
		Nekros, tuberkulos, osteomyelitis	3	22	1	25	—	—	1	—	Serafimerlasarettet.
		Neuralgia	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Genu valgum	3	8	—	11	—	—	—	—	
		Hallux valgus	—	5	1	6		—	—	—	
		Anchylosis	3	2	—	5	—	—	—	—	
		Osteomyelitis	51	71	9	107	12	1	2	9	
		Benabscess	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Necrosis	3	8	2	11	1	—	—	1	
		Curvatura rachitica	1	—	—	—	1	—	—	—	
		» p. fractur.	—	3	1	4	—	—	—	—	
		Exostosis	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Trauma	2	8	4	11	3	—	—	—	
		Ej angifven	13	10	1	21	—	—	—	3	
4. Seqvestrotomi	445	Necrosis	202	222	21	396	34	—	2	13	
5. Osteoklas	5	Curvatura p. fractur.	1	4	1	6	—	—	—	—	
6. Bensöm	17	Fractura fatellæ	—	4	—	4	—	—	—	—	
		» complicata	1	11	1	13	—	—	—	—	
7. Operation för pseudartros	26	Pseudarthrosis	3	19	4	16	5	5	—	—	
8. Trepanation	33	Microcephalia	1	—	—	—	—	—	—	1	Flen.
		Tuberculosis	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Epilepsia traumat.	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Trauma	5	24	—	24	—	—	3	2	
9. Andra operationer å ben:											
Temporär resektion å hjessbenet	1	Epilepsi	—	1	—	—	1	—	—	—	Halmstad.
Operation för	2	Periostit. albumin. v. chron.	2	—	—	2	—	—	—	—	
Summa	**1,581**	Summa	**448**	**924**	**209**	**1,393**	**95**	**12**	**44**	**37**	
II. **Operationer å ledgångar, senor och senskidor.**											
10. Exartikulation:											
a) i skulderled	8	Erysipelas gangrænos.	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Phlegmone	—	2	1	—	—	—	3	—	
		Trauma	—	4	—	4	—	—	—	—	
b) i armbågsled	1	Trauma	—	1	—	1	—	—	—	—	
c) i handled	12	Septichæmia	—	1	—	—	—	1	—	—	
		Trauma	1	7	3	11	—	—	—	—	
d) i höftled	5	Tuberculosis	1	—	—	1	1	—	—	—	
		Tumor malignus	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Trauma	1	—	—	—	—	—	1	—	
e) i knäled	7	Tuberculosis	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Ulcus anticruris	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Gangræna	1	—	—	1	—	—	—	—	
		Tumor malignus	—	—	1	—	—	—	1	—	
		Trauma	1	2	—	3	—	—	—	—	
f) i fotled och fot: Pirogoffs	10	Tuberculosis	2	2	—	4	—	—	—	—	
		Necrosis	—	—	1	1	—	—	—	—	
		Trauma	—	3	—	3	—	—	—	—	
		Congelatio	—	1	1	2	—	—	—	—	
Lisfrancs	8	Gangræna	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Trauma	1	—	—	1	—	—	—	—	
		Congelatio	—	4	1	4	—	1	—	—	
Choparts	9	Gangræna senilis	—	1	1	—	—	—	2	—	
		Tuberculosis	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Trauma	—	4	—	4	—	—	—	—	
		Congelatio	—	2	—	2	—	—	—	—	
Symes	2	Ej angifven	—	2	—	2	—	—	—	—	
Andra exartikulationer i foten	3	Tuberculosis	1	2	—	3	—	—	—	—	

Tab. N:o 14. Operationer utförda år 1891 å patienter intagna å civila sjukhus.

Operation.	Antal.	Sjukdom.	Den sjukes ålder:			Operationens utgång:					Anmärkningar.
			under 15 år.	15—55 år.	öfver 55 år.	god.	mindre god.	dålig.	dödlig.	oviss.	
I. Operationer å ben.											
1. Amputation:											
a) öfverarm	21	Gangræna senilis	—	—	1	1	—	—	—	—	
		Phlegmone	—	2	1	2	—	—	1	—	
		Gangræna	—	—	1	1	—	—	—	—	
		Tumor malignus	—	—	2	2	—	—	—	—	
		Trauma	2	3	2	6	—	—	1	—	
		Combustio	—	1	1	2	—	—	—	—	
		Ej angifven	—	4	1	1	4	—	—	—	
b) å underarm	35	Tuberculosis	1	2	—	3	—	—	—	—	
		Tumor malignus	—	—	1	1	—	—	—	—	
		Trauma	2	19	4	24	1	—	—	—	
		Ej angifven	—	4	2	6	—	—	—	—	
c) å lår	83	Gangræna senilis	—	2	10	7	—	—	—	—	
		Tuberculosis	1	6	2	6	1	—	2	—	
		Contractura	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Arthroitis suppur.	—	4	—	3	—	1	—	—	
		Osteomyelitis	1	7	—	8	—	—	—	—	
		Konisk amputationsstump	1	—	—	1	—	—	—	—	
		Phlegmone	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Ulcus anticruris	—	—	1	1	—	—	—	—	
		Gangræna	—	2	—	1	1	—	—	—	
		Tumor malignus	1	8	3	12	—	—	—	—	
		Trauma	4	14	—	13	—	—	4	—	
		Ej angifven	1	10	2	8	—	1	3	1	
d) å underben	90	Gangræna senilis	—	2	18	13	1	—	6	—	
		Erysipelas	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Tuberculosis	6	6	1	12	—	1	—	—	
		Arthroitis suppur.	1	2	3	6	—	—	—	—	
		Necrosis	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Ulcus anticruris	—	1	6	7	—	—	—	—	
		Gangræna	—	1	1	1	—	—	1	—	
		Tumor malignus	—	3	3	5	—	—	1	—	
		Trauma	4	15	5	19	1	—	4	—	
		Ej angifven	1	2	7	9	—	—	1	—	
e) å finger och tår (+ hand och fot)	382	Deformitas dig.	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Gangræna senilis	—	2	10	10	—	1	1	—	
		Tuberculosis	7	9	2	17	1	—	—	—	
		Subluxatio digiti	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Contractura	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Arthroitis suppur.	1	2	1	4	—	—	—	—	
		Anchylosis	—	3	—	3	—	—	—	—	
		Clavus	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Phlegmone	—	9	2	11	—	—	—	—	
		Gangræna	1	3	2	6	—	—	—	—	
		Exostosis subungual.	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Trauma	50	198	18	263	2	—	1	—	
		Congelatio	—	21	3	18	6	—	—	—	
		Ej angifven	8	14	9	31	—	—	—	—	
2. Resektion:											
a) å öfverkäk	25	Tuberculosis	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Necrosis e phosphoro	—	3	—	3	—	—	—	—	
		Tumor malign.	—	6	9	12	—	—	3	—	
		Trauma	—	1	1	2	—	—	—	—	
		Ej angifven	—	2	1	3	—	—	—	—	
b) å underkäk	14	Necrosis e phosphoro	—	1	1	1	—	—	—	1	
		Tumor malignus	—	4	3	6	—	—	—	1	
		Epulis	—	1	1	2	—	—	—	—	
		Ej angifven	1	—	2	3	—	—	—	—	
c) å refben	24	Tuberculosis	5	11	3	16	2	—	—	1	
		Chondritis chron.	—	—	2	—	2	—	—	—	
		Necrosis	1	1	—	2	—	—	—	—	
		Abscessus mediastinalis	—	1	—	1	—	—	—	—	
d) å andra ben: å kranium	3	Cancer	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Trauma	—	1	—	1	—	—	—	—	
å korsben	2	Sarcoma	—	2	—	2	—	—	—	—	
å okben	1	Cancer	—	1	—	1	—	—	—	—	
å nyckelben	4	Tuberculosis	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Necrosis	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Trauma	1	—	1	1	—	—	1	—	
å skulderblad	1	Cancer	—	—	1	1	—	—	—	—	
å öfverarmben	6	Tuberculosis	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Trauma	2	2	—	3	1	—	—	—	

Tab. N:o 14. (Forts.) Operationer utförda år 1891 å patienter intagna å civila sjukhus.

Operation.	Antal.	Sjukdom.	Den sjukes ålder: under 15 år.	15—55 år.	öfver 55 år.	Operationens utgång: god.	mindre god.	dålig.	dödlig.	oviss.	Anmärkningar.
2. Resektion:											
d) å andra ben: å underarmens ben	1	Tuberculosis	1	—	—	1	—	—	—	—	
å lårben	1	Trauma	—	1	—	1	—	—	—	—	
å knäskål	1	Trauma	—	1	—	1	—	—	—	—	
å underbenets ben	5	Trauma	2	2	1	4	1	—	—	—	
å hand och fot (+ fingrar och tår)	39	Gangræna senilis	—	—	1	—	—	—	1	—	
		Tuberculosis	8	8	3	17	1	1	—	—	
		Pes valgus	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Osteomyelitis	—	—	1	1	—	—	—	—	
		Nekrosis	2	2	—	3	1	—	—	—	
		Trauma	1	9	3	13	—	—	—	—	
3. Osteotomi och uppmejsling af ben	313	Tuberculosis	37	33	4	58	12	1	—	3	
		Nekros, tuberkulos, osteomyelitis	3	22	1	25	—	—	1	—	Serafimerlasarettet.
		Neuralgia	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Genu valgum	3	8	—	11	—	—	—	—	
		Hallux valgus	—	5	1	6	—	—	—	—	
		Anchylosis	3	2	—	5	—	—	—	—	
		Osteomyelitis	51	71	9	107	12	1	2	9	
		Benabscess	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Necrosis	3	8	2	11	1	—	—	1	
		Curvatura rachitica	1	—	—	—	1	—	—	—	
		» p. fractur.	—	3	1	4	—	—	—	—	
		Exostosis	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Trauma	2	8	4	11	3	—	—	—	
		Ej angifven	13	10	1	21	—	—	—	3	
4. Seqvestrotomi	445	Necrosis	202	222	21	396	34	—	2	13	
5. Osteoklas	5	Curvatura p. fractur.	1	4	1	6	—	—	—	—	
6. Bensöm	17	Fractura fatellæ	—	4	—	4	—	—	—	—	
		» complicata	1	11	1	13	—	—	—	—	
7. Operation för pseudartros	26	Pseudarthrosis	3	19	4	16	5	5	—	—	
8. Trepanation	33	Microcephalia	1	—	—	—	—	—	—	1	Flen.
		Tuberculosis	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Epilepsia traumat.	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Trauma	5	24	—	24	—	—	3	2	
9. Andra operationer å ben:											
Temporär resektion å hjessbenet	1	Epilepsi	—	1	—	—	1	—	—	—	Halmstad.
Operation för	2	Periostit. albumin. v. chron.	2	—	—	2	—	—	—	—	
Summa	**1,581**	Summa	**448**	**924**	**209**	**1,393**	**95**	**12**	**44**	**37**	
II. **Operationer å ledgångar, senor och senskidor.**											
10. Exartikulation:											
a) i skulderled	8	Erysipelas gangrænos.	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Phlegmone	—	2	1	—	—	—	3	—	
		Trauma	—	4	—	4	—	—	—	—	
b) i armbågsled	1	Trauma	—	1	—	1	—	—	—	—	
c) i handled	12	Septichæmia	—	1	—	—	—	1	—	—	
		Trauma	1	7	3	11	—	—	—	—	
d) i höftled	5	Tuberculosis	1	—	—	1	1	—	—	—	
		Tumor malignus	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Trauma	1	—	—	—	—	—	1	—	
e) i knäled	7	Tuberculosis	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Ulcus anticruris	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Gangræna	1	—	—	1	—	—	—	—	
		Tumor malignus	—	—	1	—	—	—	1	—	
		Trauma	1	2	—	3	—	—	—	—	
f) i fotled och fot: Pirogoffs	10	Tuberculosis	2	2	—	4	—	—	—	—	
		Necrosis	—	—	1	1	—	—	—	—	
		Trauma	—	3	—	3	—	—	—	—	
		Congelatio	—	1	1	2	—	—	—	—	
Lisfrancs	8	Gangræna	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Trauma	1	—	—	1	—	—	—	—	
		Congelatio	—	4	1	4	—	1	—	—	
Choparts	9	Gangræna senilis	—	1	1	—	—	—	2	—	
		Tuberculosis	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Trauma	—	4	—	4	—	—	—	—	
		Congelatio	—	2	—	2	—	—	—	—	
Symes	2	Ej angifven	—	2	—	2	—	—	—	—	
Andra exartikulationer i foten	3	Tuberculosis	1	2	—	3	—	—	—	—	

Tab. N:o 14. (Forts.) Operationer utförda år 1891 å patienter intagna å civila sjukhus.

Operation.	Antal.	Sjukdom.	Den sjukes ålder:			Operationens utgång:					Anmärkningar.
			under 15 år.	15—55 år.	öfver 55 år.	god.	mindre god.	dålig.	dödlig.	oviss.	
g) i tå- och fingerleder	408	Syndactylia	1	—	—	1	—	—	—	—	
		Polydactylia	7	1	—	8	—	—	—	—	
		Gangræna senilis	—	3	21	16	2	5	—	1	
		Tuberculosis	4	9	1	14	—	—	—	—	
		Arthritis vera	—	—	1	1	—	—	—	—	
		Neuralgia	—	—	1	1	—	—	—	—	
		Contractura	—	9	—	9	—	—	—	—	
		Anchylosis	—	3	—	3	—	—	—	—	
		Osteitis	1	1	—	2	—	—	—	—	
		Necrosis	5	19	6	28	2	—	—	—	
		Elephantiasis hallucis	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Clavus	—	3	1	4	—	—	—	—	
		Panaritium	3	18	5	26	—	—	—	—	
		Paronychia	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Exostos. subungual.	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Tumor malignus	—	1	1	1	—	—	1	—	
		Trauma	56	141	23	219	—	1	—	—	
		Congelatio	1	13	4	15	—	3	—	—	
		Ej angifven	6	26	10	41	1	—	—	—	
h) i andra leder:											
i underkäksleder	1	Cancer	—	1	—	1	—	—	—	—	
i sucro-coccygealled	2	Coccygodynia	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Nekrosis	—	1	—	1	—	—	—	—	
11. Resektion eller artrektomi:											
a) i skulderled	16	Tuberculosis	3	9	1	13	—	—	—	—	
		Trauma	—	1	1	1	—	—	1	—	
		Luxatio inveter.	—	—	1	1	—	—	—	—	
b) i armbågsled	27	Tuberculosis	9	11	2	18	3	1	—	—	
		Auchylosis	—	3	—	3	—	—	—	—	
		Luxatio inveterata	2	—	—	2	—	—	—	—	
c) i handled	13	Tuberculosis	6	5	—	9	—	2	—	—	
		Arthroitis	—	—	1	1	—	—	—	—	
		Phlegmone	—	1	—	1	—	—	—	—	
d) i höftled	95	Tuberculosis (+ coxitis)	64	26	—	63	10	3	9	5	
		Anchylosis	—	2	—	1	1	—	—	—	
		Luxatio inveterata	—	1	—	—	1	—	—	—	
		Luxatio femor. + fractura colli femor.	—	2	—	2	—	—	—	—	
e) i knäled	155	Tuberculosis	58	74	—	116	8	7	1	—	
		Genu valgum	—	2	—	2	—	—	—	—	
		» recurvatum	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Contractura	1	1	—	1	—	—	1	—	
		Arthroitis	3	4	—	7	—	—	—	—	
		Arthritis deformans	—	3	—	2	1	—	—	—	
		Anchylosis	4	2	1	7	—	—	—	—	
		Trauma	—	1	—	1	—	—	—	—	
f) i fotled	50	Tuberculosis	21	21	1	32	3	4	—	4	
		Arthroitis suppur.	—	—	3	—	—	1	2	—	
		Trauma	1	3	—	3	1	—	—	—	
g) i andra leder:											
i sacro-iliacalled	1	Tuberculosis	1	—	—	1	—	—	—	—	
i käkled	1	Anchylosis	—	1	—	1	—	—	—	—	
i mellanhands- och mellanfots- samt fingeı- och tåleder	64	Tuberculosis	10	5	1	14	—	—	—	2	
		Hallux vel digit. minimus valgus	—	31	3	34	—	—	—	—	
		Arthroitis suppur.	1	3	1	5	—	—	—	—	
		Anchylosis	—	3	—	3	—	—	—	—	
		Trauma	—	4	—	4	—	—	—	—	
		Luxatio inveterata	1	—	—	1	—	—	—	—	
		Ej angifven	1	—	—	1	—	—	—	—	
12. Artrotomi och ledpunktion	213	Tuberculosis	16	25	—	38	2	—	—	1	
		Neuralgia	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Synovitis	20	60	1	78	2	—	—	1	
		Arthroitis purulenta	19	30	4	35	10	3	3	2	
		Corpus mobile in articulo	—	17	—	17	—	—	—	—	
		Trauma	2	5	—	7	—	—	—	—	
		Luxatio inveterata	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Corpus alienum in articulo	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Ej angifven	4	6	1	6	4	1	—	—	
13. Reposition af luxationer	121	Luxatio humeri	—	35	15	49	1	—	—	—	
		» claviculæ	—	1	—	1	—	—	—	—	
		» antibrachii	11	9	2	22	—	—	—	—	
		» capit. radii	1	1	—	2	—	—	—	—	

Tab. N:o 14. (Forts.) Operationer utförda år 1891 å patienter intagna å civila sjukhus.

Operation.	Antal.	Sjukdom.	Den sjukes ålder: under 15 år.	15—55 år.	öfver 55 år.	Operationens utgång: god.	mindre god.	dålig.	dödlig.	oviss.	Anmärkningar.
Reposition af luxationer	—	Luxatio femoris	5	6	2	12	1	—	—	—	
		» anticruris	1	—	1	1	1	—	—	—	
		» pedis	—	5	—	5	—	—	—	—	
		» digitorum	—	—	2	1	—	1	—	—	
		» ej specificerade	1	8	10	19	—	—	—	—	
		» inveterata	1	4	—	3	2	—	—	—	
14. Sensöm och muskelsöm	77	Trauma	13	63	1	73	2	—	1	1	
15. Tenotomi och myotomi	94	Pes varo-equinus	46	8	—	53	1	—	—	—	
		» calcaneus	2	—	—	2	—	—	—	—	
		» valgus	—	3	—	3	—	—	—	—	
		Contractura	20	14	—	33	1	—	—	—	
		Ej angifven	1	—	—	1	—	—	—	—	
16. Operation för klumpfot	31	Pes varo-eqvinus	28	3	—	26	3	—	—	2	
17. Operation å senskidor	25	Tendovaginitis suppurativa	—	4	3	7	—	—	—	—	
		» tuberculosa	5	9	—	14	—	—	-	—	
		» syphilitica	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Ganglion	1	2	—	3	—	—	—	—	
18. Andra operationer å senor och senskidor:											
Arthrocapsulorafi	1	Luxatio habitualis	—	1	—	1	—	—	—	—	
Partiel kapselexcision	5	Induratio p. trauma	—	—	1	1	—	—	—	—	
		Gonitis purulenta	1	3	—	2	—	—	2	—	
Sutur å membrana synovialis	1	Vulnus perfor. gen.	1	—	—	1	—	—	—	—	
Forcerad redression	2	Genu valgum	2	—	—	2	—	—	—	—	
Operation för plattfot	1	Pes planus	—	1	—	1	—	—	—	—	
»Brisement forcé»	15	Anchylosis spuria	9	6	—	11	3	1	—	—	
Våldsam sträckning af led	21	Contractura	13	8	—	16	5	—	—	—	
Operation för crispatura tend.	11	Crispatura tendi.	1	10	—	11	—	—	—	—	
Operation för hygroma o. bursitis	203	Hygroma vel bursitis	4	181	18	200	3	—	—	—	
Summa	**1,719**	Summa	**507**	**1,051**	**161**	**1,562**	**75**	**35**	**28**	**19**	
III. **Operationer å kärl- och nervsystemet.**											
19. Ligatur i kontinuiteten af arterer	34	Trauma	5	22	7	32	—	1	1	—	
20. Operation för aneurysmer	8	Aneurysma	3	4	1	8	—	—	—	—	
21. Operation för varicer	82	Varices	1	66	15	81	—	1	—	—	
22. Nervsöm	6	Trauma	—	5	1	4	2	—	—	—	
23. Nervresektion	20	Neuralgia	—	9	11	18	2	—	—	—	
24. Nervtänjning	5	Neuralgia	—	4	—	3	1	—	—	—	
		»Tic convulsif»	—	1	—	1	—	—	—	—	
25. Operation för spina bifida	9	Spina bifida	9	—	—	3	1	—	5	—	
26. Operation för encephalocele	5	Encephalo- vel meningocele	5	—	—	2	—	1	2	—	
27. Hjärnoperationer:											
Punktion + kompression	1	Hydrocephalus congenitus	1	—	—	—	1	—	—	—	
Operation för misstänkt hjärnabscess	1	. . . .	—	1	—	—	—	—	1	—	Halmstad.
28. Andra operationer å kärl och nervsystemet:											
Exstirpation	1	Phlebitis	—	1	—	1	—	—	—	—	
Sutura venæ axillaris	1	Vulnus	—	—	1	1	—	—	—	—	
Summa	**173**	Summa	**24**	**113**	**36**	**154**	**7**	**3**	**9**	—	
IV. **Plastiska operationer.**											
29. Å läppen: Harläppsoperation	80	Labium leporin.	71	9	—	77	1	—	2	—	
Plastisk operation	8	Defekt efter vulnus	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Defekt efter canceroperat.	—	—	4	4	—	—	—	—	
		Vulnus lacerat.	1	1	—	1	—	—	—	1	
30. Å gommen: Uranoplastik	6	Uranoschisma	5	1	—	6	—	—	—	—	
Stapylorafi	13	»	8	5	—	10	3	—	—	—	
31. Å näsan	13	Defectus nasi	1	4	—	4	1	—	—	—	
		Fissura nasi	1	—	—	1	—	—	—	—	
		Sadelnäsa (lues)	—	1	—	—	1	—	—	—	
		Acne rosacea	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Contract. cicatr.	1	—	—	1	—	—	—	—	
		Cancer nasi	—	—	2	2	—	—	-	—	
		Defekt efter cancerexstirp.	—	1	1	2	—	—	—	—	
32. Å andra delar af ansiktet	8	Ulcus faciei	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Defekt efter tumörexstirp.	—	2	5	7	—	—	—	—	
Stomatoplastik	2	Makrostoma	—	1	—	1	—	—	-	—	
		Facialis paralysi	—	1	—	1	—	—	—	—	

Tab. N:o 14. (Forts.) Operationer utförda år 1891 å patienter intagna å civila sjukhus.

Operation.	Antal.	Sjukdom.	Den sjukes ålder: under 15 år.	15—55 år.	öfver 55 år.	Operationens utgång: god.	mindre god.	dålig.	dödlig.	oviss.	Anmärkningar.
33. Å hals, bål och extremiteter . . .	20	Syndactylia	10	2	—	12	—	—	—	—	
		Cicatrix vitiosa	4	3	1	7	1	—	—	—	
Lambåtransplantat.	7	Huddefekt efter operation .	1	1	2	3	1	—	—	—	
		Ulcus anticruris	1	1	1	2	1	—	—	—	
Transplantat. efter Reverdin eller Thiersch	246	För läkning af större granulerande sår	29	160	57	230	12	3	—	1	
Plast. operat.	8	Ej specificerade	1	7	—	8	—	—	—	—	
Summa	**411**	Summa	**134**	**204**	**73**	**383**	**21**	**3**	**2**	**2**	
V. **Exstirpation af lymfkörtlar och tumörer.**											
34. Exstirpation af lymfkörtlar	621	Lymphadenitis vel Lymphoma	176	429	16	606	12	1	2	—	
35. Estirpation af tumörer:											
a) af karcinom	416	Carcinoma	—	158	258	393	9	6	4	4	
b) » sarcom	124	Sarcoma	12	79	33	101	9	8	3	3	
c) » cysta	292	Cysta	30	214	48	292	—	—	—	—	
d) » adenom	65	Adenoma	8	59	3	64	1	—	—	—	
e) » angiom	67	Angioma	46	19	2	61	3	1	1	1	
f) » lymfangiom	10	Lymphangioma	6	4	—	9	—	1	—	—	
g) » papillom	55	Papilloma	7	39	9	54	1	—	—	—	
h) » fibrom	89	Fibroma	9	66	14	88	—	—	1	—	
i) » lipom	161	Lipoma	4	108	49	159	2	—	—	—	
j) » kondrom	13	Chondroma	1	8	4	11	1	—	1	—	
k) » osteom	23	Osteoma	5	15	3	22	—	—	—	1	
l) » andra svulster	38	Myxoma	1	1	2	3	—	—	1	—	
		Neuroma	1	7	—	8	—	—	—	—	
		Granuloma	1	4	3	8	—	—	—	—	
		Myoma	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Keloid	1	—	—	1	-	—	—	—	
		Actinomycosis	—	1	—	1		—		—	
		Nævus	3	4	—	7	—	—		—	
		Ej specificerade	3	3	1	7	—	—	—	—	
Operation	1	Lipoma arborescens	—	1	—	1	—	—	—	—	
Summa	**1,975**	Summa	**309**	**1,221**	**445**	**1,898**	**38**	**17**	**13**	**9**	
VI. **Operationer å hufvud och hals.**											
36. Amputation å tungan	8	Cancer linguæ	—	4	4	7	—	1	—	—	
37. Tonsillotomi	79	Hypertrophia tonsillaris . .	42	37	—	79	-	—	—	—	
38. Operation för epulis	17	Epulis	3	10	4	17	—	—	—	—	
39. » » ranula	5	Ranula	—	5	—	5	—	- -	—	—	
40. » » näspolyp	37	Polypus nasi	2	27	8	32	5	—	—	—	
41. » » nasopharyngealpolyp .	12	Polyp. naso-pharyngealis .	2	9	1	11	—	—	1	—	
42. » » adenoida veget. i svalget	11	. . . .	9	2	—	11	—	—	—	—	
43. Intralaryngeal operation för tumörer	1	Fibroma chordæ vocalis . .	—	1	—	1	—	—	—	—	
44. Trakeotomi	93	Diphtheria vel croup. . . .	93	—	—	37	1	—	55	—	
45. Trakeotomi	18	Strictura laryngis syphilitica	—	1	1	1	—	—	1	—	
		Spasmus glottidis	—	1	—	1	—	—	—		
		Oedema »	—	2	1	1	—	—	2	—	
		Försvåradt decanylement . .	—	2	—	—	2	—	—	—	
		Angina Ludowici	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Emphysema subcutaneum .	1	—	—	—	—	—	1	—	
		Cancer	—	1	1	—	—	—	2	—	
		Trauma	—	1	1	—	—	—	2	—	
		Corp. alienum laryngis vel tracheæ	2	—	—	2	—	—	—	—	
		Ej angifven	1	1	—	2	—	—	—	—	
46. Laryngofissur	1	Cancer laryngis	—	—	1	1	—	—	—	—	Falun.
48. Exstirpation af struma	33	Struma	1	32	—	32	—	—	1	—	
50. Oesophagotomi	1	Cancer œsophagi	—	1	—	1	—	—	—	—	
51. Oesophagostomi	1	» »	—	1	—	—	—	—	1	—	
52. Andra operationer å hufvud och hals:											
Operation	5	Hydrops vel empyema antr. Highmori	1	4	—	5	—	—	—	—	
Trepanation + utskrapning	1	Cancer antr. Highmori . .	—	—	1	—	—	1	—	—	
Operation	7	Hydrops vel empyema sin. frontal.	—	5	2	6	1	—	—	—	
Resektion	1	Ecchondrosis nasi	—	1	—	1	—	—	—	—	

Tab. N:o 14. (Forts.) Operationer utförda år 1891 å patienter intagna å civila sjukhus.

Operation.	Antal.	Sjukdom.	Den sjukes ålder: under 15 år.	15—55 år.	öfver 55 år.	Operationens utgång: god.	mindre god.	dålig.	dödlig.	oviss.	Anmärkningar.
Exstirpation af conchæ narium . .	1	Necrosis	—	2	—	2	—	—	—	—	
Operation	1	Anchylos. spuria mandibulæ	1	—	—	—	—	—	1	—	
»	1	Abscessus retro-pharyngealis	—	1	—	1	—	—	—	—	
»	1	Struma cystica	—	1	—	1	—	—	—	—	
»	11	Angina Ludowici	—	8	3	11	—	—	—	—	
»	1	Actinomycosis colli	—	1	—	1	—	—	—	—	
Summa	**378**	Summa	**158**	**162**	**28**	**270**	**9**	**2**	**67**	—	
VII. **Operationer å bröst och buk.**											
53. Amputation af bröstkörtel	179	Mastitis chronica	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Hypertrophia mammæ . .	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Cancer mammæ	—	82	70	143	3	2	3	1	
		Adenoma »	—	5	—	5	—	—	—	—	
		Fibroma »	—	3	1	4	—	—	—	—	
		Kystoma »	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Tumores, ej specificerade .	—	7	5	12	—	—	—	—	Sofiahemmet.
		Ej angifven	—	1	—	1	—	—	—	—	
54. Torakocentes	170	Pleuritis acuta exsudativa .	24	126	10	139	13	—	4	4	
		Pleuritis acuta vel chronica purulenta	5	2	—	6	1	—	—	—	
		Pneumothorax	—	1	—	—	—	1	—	—	
		Hæmothorax	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Hydrothorax	—	1	—	1	—	—	—	—	
55. Toracotomi	193	Caverna tuberculosa pulmon.	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Actinomycosis pleuræ et pulmon.	—	1	—	—	—	—	—	1	
		Pleuritis acuta vel chronica purulenta	63	114	12	154	11	—	21	3	
		Abscessus pulmonum . . .	—	1	—	—	1	—	—	—	
		Hæmothorax	—	1	—	—	—	—	1	—	
56. Torakoplastik	9	Pleuritis chron. purulenta .	1	—	—	1	—	—	—	—	
		Fistula thoracis	—	8	—	4	2	—	1	1	
57. Paracentesis abdominis	85	Tuberculosis peritonæi . .	1	2	—	2	1	—	—	—	
		Ascites	1	55	26	49	28	2	3	—	
58. Laparotomi	71	(Explorativ) morbi varii . .	1	27	8	23	8	—	5	—	
		Peritonitis	3	9	—	8	1	1	2	—	
		Incarceratio interna . . .	—	5	2	1	—	—	6	—	
		Ileus	1	10	4	1	—	—	14	—	
		Pyonephrosis	—	1	—	—	1	—	—	—	
60. Gastrostomi	6	Strictura œsophagi	1	—	—	1	—	—	—	—	
		Cancer »	—	1	2	2	—	—	1	—	
		» cardiæ	—	1	1	2	—	—	—	—	
61. Gastrektomi	5	Cancer pylori	—	2	3	2	—	—	3	—	
62. Gastroenterostomi	16	Strictura pylori cicatricans .	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Strictura duodeni et jejuni syphilitica	—	1	—	—	—	—	1	—	
		Cancer pylori	—	2	1	1	—	—	2	—	
		» ventriculi	—	9	2	7	—	—	4	—	
63. Kolecystotomi	2	Cholelithiasis	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Ej angifven	—	1	—	1	—	—	—	—	Kristianstad.
64. Kolecystostomi	5	Cholelithiasis	—	3	2	3	1	—	1	—	
65. Kolecystoenterostomi	1	Stenosis duct. choledochi .	—	1	—	—	—	—	1	—	
66. Nefrotomi	7	Tuberculosis renis	—	1	—	—	—	—	1	—	
		Pyelonephritis	—	2	1	3	—	—	—	—	
		Lithiasis renalis	—	1	—	—	—	—	1	—	
		Pyonephrosis	—	2	—	—	1	—	1	—	
67. Nefraktomi	12	Tuberculosis renis	—	3	—	3	—	—	—	—	
		Cysto-nephrolithiasis . . .	—	—	1	1	—	—	—	—	
		Hydronephrosis	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Tumor malignus renis . .	1	3	1	2	—	1	2	—	
		Ren dilaceratus	—	1	—	1	—	—	—	—	
68. Nefrorafi	4	Ren mobilis	—	4	—	3	—	1	—	—	
69. Tarmsöm	5	Anus præternaturalis . . .	1	2	2	3	1	—	1	—	
70. Tarmresektion	17	Ileus	1	—	—	1	—	—	—	—	
		Invaginatio	—	1	—	—	—	—	1	—	
		Hernia incarcerata	—	1	—	—	—	—	1	—	
		» gangrænosa	—	6	6	10	—	—	2	—	
		Cancer coli	—	2	—	—	—	—	2	—	
71. Operation för perityphlitis	42	Perityphlitis	5	35	2	35	2	—	5	—	
72. Operation för anläggande af anus præternaturalis	36	Colitis ulcerosa	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Ileus	—	4	6	5	—	—	5	—	
		Hernia incarcerata	—	3	4	2	—	—	5	—	

Tab. N:o 14. (Forts.) Operationer utförda år 1891 å patienter intagna å civila sjukhus.

Operation.	Antal.	Sjukdom.	Den sjukes ålder: under 15 år.	15—55 år.	öfver 55 år.	Operationens utgång: god.	mindre god.	dålig.	dödlig.	oviss.	Anmärkningar.
		Hernia gangrænosa	—	3	1	1	—	—	2	1	
		Fistula recto-vesicalis	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Cancer recti	—	5	5	8	—	—	2	—	
		Ej angifven	—	2	1	2	—	—	1	—	
74. Operation för anus præternaturalis	16	Anus præternaturalis	1	10	5	9	2	—	5	—	
75. Herniotomi	212	Hernia incarcerata	6	104	102	163	3	—	46	—	
76. Radikaloperation för bråck	430	Hernia non incarcerata	59	218	81	352	1	2	3	—	
		» incarcerata	1	27	44	62	—	—	10	—	
77. Andra operationer å bröst och buk:											
Laparotomi + krossning af stenar i duct. choledoch.	1	Cholelithiasis	—	—	1	1	—	—	—	—	Upsala.
Laparotomi + lösning af adhærenser	1	Ileus post peritonitid. acutam	—	1	—	1	—	—	—	—	»
Operation	7	Abscessus perinephriticus	—	7	—	6	1	—	—	—	
»	1	» hepatis	—	1	—	1	—	—	—	—	
Incision	1	Echinococcus »	—	—	1	1	—	—	—	—	Lund.
Alkoholinjection	2	Hernia congenita	1	—	—	1	—	—	—	—	
		Hydrocele sacci hernialis	—	1	—	1	—	—	—	—	
Resektion af process. vermiform.	1	Hernia incarcerata process. vermiform.	—	1	—	1	—	—	—	—	
Operation	1	Cysta pancreatis	—	1	—	1	—	—	—	—	
»	1	Actinomycosis parietis abdominis	—	1	—	1	—	—	—	—	
Summa	**1,539**	Summa	**177**	**949**	**413**	**1,267**	**82**	**10**	**169**	**11**	
VIII. **Operationer å bäckenorganen och manliga genitalia.**											
78. Operation för ändtarmfistel	153	Fistula ani	8	136	9	151	1	1	—	—	
79. » » hemorrhoidaltumörer	214	Hæmorrhoides	3	165	46	214	—	—	—	—	
80. Amputation, resektion, exstirpation af ändtarmen	42	Proctitis ulcerosa	—	2	—	1	1	—	—	—	
		Prolapsus ani vel recti	1	2	3	6	—	—	—	—	
		Strictura recti	—	2	—	1	—	—	1	—	
		Cancer recti	—	11	21	24	1	—	7	—	
81. Blåsstick	4	Retentio urinæ	—	—	3	3	—	—	—	—	
		Infiltratio »	—	—	1	1	—	—	—	—	
82. Blåssnitt:	(50)										
a) Epicystotomi	22	Tuberculosis vesicæ	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Cystitis	—	—	3	3	—	—	—	—	
		Lithiasis vesical.	1	2	7	7	—	—	3	—	
		Hypertrophia prostatæ	—	—	2	1	—	—	1	—	
		Strictura urethræ	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Fistula urinaria	—	1	—	—	—	1	—	—	
		Cancer prostatæ	—	1	—	1	—	—	—	—	
		» vesicæ ur.	—	1	—	—	—	—	1	—	
		» pelvis	—	1	—	—	—	—	1	—	
b) Mediansnitt	12	Fistula recto-vesicalis	—	1	—	—	—	—	1	—	
		Cystitis chronica	—	2	2	3	—	—	1	—	
		Paralysis vesicæ	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Hypertrophia prostatæ	—	—	3	2	—	—	1	—	
		Strictura urethræ	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Ruptura »	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Corp. peregrin. vesicæ	—	—	1	1	—	—	—	—	
c) Rektomediansnitt	1	Lithiasis prostatæ	—	1	—	1	—	—	—	—	
d) Ej angifven form	15	Cystitis chronica	—	1	1	2	—	—	—	—	
		Lithiasis vesical.	—	2	8	8	—	—	2	—	
		Retentio urinæ	—	—	1	1	—	—	—	—	
		Cancer vesicæ urinæ	—	—	1	—	1	—	—	—	
		Corp. peregrin. vesicæ	—	—	1	—	—	—	1	—	
83. Stenkrossning	35	Lithiasis vesical.	—	12	23	34	—	—	1	—	
84. Operation för blåsektopi	3	Ectopia vesicæ	3	—	—	1	—	1	1	—	
85. Operation för epispadi	5	Epispadiasis	5	—	—	3	2	—	—	—	
86. Inre uretrotomi	48	Strictura urethræ	—	38	10	48	—	—	—	—	
87. Yttre uretrotomi	29	Strictura »	—	14	7	20	1	—	—	—	
		Infiltratio urinæ	—	—	1	1	—	—	—	—	
		Cancer prostatæ	—	1	—	—	—	1	—	—	{För inläggande af sonde à demeure.
		Ruptura urethræ	—	2	1	3	—	—	—	—	
		Calculus »	1	—	1	2	—	—	—	—	
		Corp. alien. vesicæ	—	1	—	1	—	—	—	—	
89. Dilatation af urinröret	46	Strictura urethræ	—	35	7	40	2	—	—	—	
		Urethrospasmus	—	4	—	3	1	—	—	—	
90. Penisamputation	20	Cancer	—	6	14	19	—	—	1	—	
91. Operation för phimosis v. paraphim.	120	Phimosis vel paraphimosis	53	59	8	119	—	1	—	—	

Tab. N:o 14. (Forts.) Operationer utförda år 1891 å patienter intagna å civila sjukhus.

Operation.	Antal.	Sjukdom.	Den sjukes ålder: under 15 år.	15—55 år.	öfver 55 år.	Operationens utgång: god.	mindre god.	dålig.	dödlig.	oviss.	Anmärkningar.
92. Operation för hydrocele	243	Hydrocele testis vel funiculi	36	127	80	241	2	—	—	—	
93. » » varicocele	32	Varicocele	—	32	—	32	—	—	—	—	
94. Exstirpation af testis	101	Cryptorchismus	—	4	—	4	—	—	—	—	
		Tuberculosis testis	6	44	2	49	2	1	—	—	
		Orchitis syphilitica	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Epididymit. suppur.	1	8	3	12	—	—	—	—	
		Tumor malignus	—	11	3	14	—	—	—	—	
		Tumor non malignus	—	7	3	10	—	—	—	—	
		Ej angifven	—	6	2	8	—	—	—	—	
95. Andra operationer å bäckenorganen och manliga genitalia:											
Operat. för fissura et contract. ani	162	Fissura et contractura ani	9	134	19	161	1	—	—	—	
Dilatation forcée	5	Strictura recti	—	2	—	1	1	—	—	—	
		Hæmorrhoides	—	3	—	3	—	—	—	—	
Abrasion	2	Cancer recti	—	1	1	1	—	1	—	—	
Operation	5	Atresia ani	5	—	—	2	1	1	1	—	
»	1	Strictura recti congenita	1	—	—	1	—	—	—	—	
»	27	Prolaps. ani v. recti	1	8	8	16	—	1	—	—	
»	1	Ulcus recti	—	1	—	1	—	—	—	—	
»	12	Polypus recti	5	6	1	12	—	—	—	—	
Summa	**1,350**	Summa	**139**	**904**	**307**	**1,300**	**17**	**9**	**24**	—	
IX. **Gynäkologiska operationer.**											
96. Operation för hæmatokolpos, hæmatometra	4	Hæmatokolpos vel hæmatometra	1	3	—	4	—	—	—	—	
97. Operation för hæmatoma vulvæ	1	Hæmatoma vulvæ	—	1	—	1	—	—	—	—	
98. Perineorafi	24	Ruptura perinæi	—	22	2	22	1	1	—	—	
99. Kolporafi	13	» vaginæ	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Ej angifven	—	8	4	12	—	—	—	—	
100. Prolapsoperation	49	Prolaps. uteri vel vaginæ	—	30	19	45	2	—	2	—	
101. Operation för urinfistlar	18	Fistula vesico-vaginalis	—	13	1	11	1	2	—	—	
		recto-vaginalis	1	3	—	3	1	—	—	—	
102. Cervix-discision	24	Anteflexio uteri	—	4	—	4	—	—	—	—	
		Stenosis canalis cervicalis uteri	—	20	—	16	—	—	—	4	
103. Cervix-excision	41	Ectropium mucosæ cervicis uteri	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Metritis, endometritis	—	3	—	3	—	—	—	—	
		Subinvolutio uteri	—	3	—	3	—	—	—	—	
		Hypertrophia cervicis uteri	—	22	1	23	—	—	—	—	
		Cancer port. vaginal. uteri	—	9	—	9	—	—	—	—	
		Ej angifven	—	1	—	1	—	—	—	—	
104. Emmet's operation	13	Fissura oris uteri	—	11	—	11	—	—	—	—	
		Ectropium	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Hypertrophia cervicis uteri	—	1	—	1	—	—	—	—	
105. Abrasion af uterus-slemhinnan	425	i diagnostiskt ändamål	—	2	—	2	—	—	—	—	
		Endometritis	—	352	5	349	5	—	1	2	
		Abortrester	—	61	—	60	—	—	1	—	
		Retentio placentæ post part.	—	5	—	4	—	—	1	—	
106. Abrasion af maligna svulster i uterus	41	Tumores maligni uteri	—	33	8	24	12	4	1	—	
107. Operation för cervikal- och uterinpolyper	91	Polypus uteri	—	84	7	91	—	—	—	—	
108. Enukleation af uterusmyom genom vagina	22	Myoma uteri	—	21	1	20	1	—	1	—	
109. Myomotomi medelst laparotomi	11	Myoma uteri	—	11	—	9	—	—	1	1	
112. Vaginal uterus-exstirpation	13	Cancer uteri	—	10	2	8	1	2	1	—	
		Myoma »	—	1	—	1	—	—	—	—	
Sakral uterus-exstirpation	2	Cancer uteri	—	1	1	1	1	—	—	—	
113. Supracervikal uterus-exstirpat. medelst laparotomi	9	Cancer uteri	*1	—	—	—	—	—	1	—	* 6 år gammal.
		Myoma »	—	8	—	5	—	—	3	—	
114. Total uterus-exstirpation medelst laparotomi	6	Myomata uteri	—	5	—	5	—	—	—	—	
		Ej angifven	—	1	—	1	—	—	—	—	
115. Salpingotomi	12	Salpingoperitonitis	—	10	—	9	1	—	—	—	
		Pyosalpinx	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Hæmatosalpinx	—	1	—	1	—	—	—	—	
116. Ovariotomi	170	Kystoma ovarii v. parovarii	—	119	36	136	2	4	13	—	
		Carcinoma ovarii	—	5	—	2	—	2	1	—	
		Fibroma »	—	1	2	3	—	—	—	—	

Tab. N:o 14. (Forts.) Operationer utförda år 1891 å patienter intagna å civila sjukhus.

	Operation.	Antal.	Sjukdom.	Den sjukes ålder: under 15 år.	15—55 år.	öfver 55 år.	Operationens utgång: god.	mindre god.	dålig.	dödlig.	oviss.	Anmärkningar.
	Ovariotomi	—	Myoma ovarii	—	—	1	1	—	—	—	—	
			Myxoma »	—	1	4	3	—	1	1	—	
			Sarcoma »	—	1	—	—	—	1	—	—	
117.	Kastration	10	Dysmenorrhoea	—	2	—	1	1	—	—	—	
			Myoma uteri	—	8	—	6	1	—	1	—	
118.	Kejsarsnitt	2	Absolut bäckenförträngning	—	1	—	—	—	—	1	—	
			in agone	—	1	—	—	—	1	—	—	
119.	Operation för extrauterint hafvandeskap	3	Graviditas tubaria	—	1	—	1	—	—	—	—	
			Ej angifven form	—	2	—	2	—	—	—	—	
120.	Andra gynäkologiska operationer:											
	Operation för atresia vaginalis	2	Atresia vag. cong.	2	—	—	2	—	—	—	—	
	Incision eller excision af hymen	6	Hymen hypertrophicans	1	—	—	1	—	—	—	—	
			Vaginismus	—	5	—	5	—	—	—	—	
	Operation	1	Vagina septa	—	1	—	1	—	—	—	—	
	Urethroplastik	4	Defectus vel deformitas urethræ	—	4	—	3	1	—	—	—	
	Operation	4	Polypus urethræ	1	2	1	4	—	—	—	—	
	Ventrofixatio uteri	1	Descensus uteri	—	1	—	—	1	—	—	—	
	Amputation af portis vaginalis	3	Cancer port. vag.	—	1	—	1	—	—	—	—	
			Myoma » »	—	2	—	2	—	—	—	—	
	Punction	7	Cysta ovarii	—	5	2	7	—	—	—	—	
	Incis. + utskrapning	9	Parametritis suppurativa	—	9	—	9	—	—	—	—	
	Abortus provocat.	4	Hyperemesis gravidarum	—	1	—	1	—	—	—	—	
			Bäckenförträngning	—	3	—	3	—	—	—	—	
	Manuel lösning af ägget	5	Abort	—	5	—	4	—	—	*1	—	*Fosforförgiftning.
	Exstirpation	1	Mola hydatidosa	—	1	—	—	—	—	—	1	
	Vändning på fot	2	Placenta prævia	—	1	—	1	—	—	—	—	
			Trångt bäcken	—	1	—	1	—	—	—	—	
	Laparotomi	1	Ruptura uteri in partu	—	1	—	1	—	—	—	—	
	Summa	**1,054**	Summa	**7**	**950**	**97**	**965**	**32**	**18**	**31**	**8**	
	X. **Ögonoperationer.**											
121.	Kantoplastik	27	Blepharospasmus	—	2	—	2	—	—	—	—	
			Symblepharon	2	4	5	11	—	—	—	—	
			Anchyloblepharon	4	2	4	9	1	—	—	—	
			Ej angifven	2	1	1	4	—	—	—	—	
122.	Operat. för ectropium	20	Ectropium	3	13	4	20	—	—	—	—	
123.	» » entropium et trichiasis	101	Entropium et trichiasis	8	66	27	94	7	—	—	—	
124.	Blefaroplastik	12	Defectus cutis	—	2	—	2	—	—	—	—	
			Cicatrix palpebræ superioris	—	2	—	2	—	—	—	—	
			Hypertrophia cutis palpebralis	—	2	—	2	—	—	—	—	
			Ulcus	—	2	—	2	—	—	—	—	
			Gangræna	—	1	—	1	—	—	—	—	
			Cancer epitelial.	—	—	3	3	—	—	—	—	
125.	Bowman's operation	279	Dacryocystitis	19	118	72	204	5	—	—	—	
			Fistula lacrymalis	1	1	—	2	—	—	—	—	
			Stenosis duct. lacrymalis	3	43	18	63	1	—	—	—	
			Eversio punctuum lacrymal.	—	1	3	4	—	—	—	—	
126.	Stillings operation	24	Dacryocystitis	—	4	7	11	—	—	—	—	
			Stenosis duct. nasalis	—	5	8	13	—	—	—	—	
127.	Operation	25	Chalazion	1	23	1	25	—	—	—	—	
	»	4	Pterygium	—	4	—	4	—	—	—	—	
	»	11	Symblepharon	2	7	2	10	1	—	—	—	
	»	8	Ptosis	4	4	—	6	—	1	—	1	
131.	Skrapning af hornhinnan	7	Ulcus corneæ	2	5	—	6	1	—	—	—	
132.	Galvanokaustik l. ferr. candens	15	Ulcus corneæ	1	9	5	15	—	—	—	—	
133.	Sæmisch's operation	26	Keratitis	—	13	13	15	8	2	—	1	
134.	Paracentes af hornhinnan	70	Keratitis, hypopyon	5	39	23	58	9	—	—	—	
			Ulcus corneæ serp.	—	1	2	3	—	—	—	—	
135.	Tatuering af hornhinnan	3	Macula corneæ	—	1	—	1	—	—	—	—	
			Keratoconus	—	2	—	2	—	—	—	—	
137.	Operation för stafylom	17	Staphyloma corneæ	7	9	1	16	—	—	1	—	
138.	Sklerotomi	11	Glaucoma	—	2	9	11	—	—	—	—	
139.	Iridektomi	261	Keratitis ulcerosa	—	3	—	—	2	1	—	—	
			» phlyctenul.	2	—	—	1	1	—	—	—	
			» parenchymat.	—	5	—	4	1	—	—	—	
			Leukoma corneæ	9	29	11	40	7	2	—	—	
			Stayhyloma »	1	1	—	2	—	—	—	—	
			Keratoconus	—	2	—	1	—	1	—	—	
			Iritis	5	36	3	39	5	—	—	—	

Tab. N:o 14. (Forts.) Operationer utförda år 1891 å patienter intagna å civila sjukhus.

Operation.	Antal.	Sjukdom.	Den sjukes ålder: under 15 år.	15—55 år.	öfver 55 år.	Operationens utgång: god.	mindre god.	dålig.	dödlig.	oviss.	Anmärkningar.
Iridektomi	—	Synechiæ poster. vel occlusio pupillæ	—	12	2	12	2	—	—	—	
		Cyclitis	—	3	—	1	2	—	—	—	
		Glaucoma	—	16	22	23	10	5	—	—	
		Cataracta	6	7	8	18	—	3	—	—	
		Corp. alien. iridis	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Ej angifven	12	33	32	71	2	3	—	1	
141. Prolapsafklippning	37	Prolapsus iridis	20	16	1	35	2	—	—	—	
142. Starrextraktion	335	Staphyloma corneæ	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Cataracta	13	58	263	261	43	29	—	1	
143. Starrdiscision	97	Cataracta	54	22	21	82	8	4	1	2	
144. Enukleation af bulben	202	Keratitis suppur.	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Staphyloma corneæ	—	1	—	1	—	—	—	—	
		Iridocyclitis	—	12	5	17	—	—	—	—	
		Ophthalmia sympathica	—	8	4	12	—	—	—	—	
		Glaucoma	—	2	2	4	—	—	—	—	
		Panophthalmitis	7	31	23	61	—	—	—	—	
		Atrophia bulbi	—	6	2	8	—	—	—	—	
		Phthisis »	—	14	5	19	—	—	—	—	
		Tumor oculi malignus	3	1	3	6	1	—	—	—	
		Trauma	16	21	1	37	—	—	1	—	
		Corp. alien. oculi	—	4	1	5	—	—	—	—	
		Ej angifven	4	21	4	25	4	—	—	—	
145. Exenteration af bulben	15	Panophthalmitis	—	3	5	8	—	—	—	—	
		Phthisis bulbi	—	1	1	2	—	—	—	—	
		Hydrophthalmus	2	1	—	3	—	—	—	—	
		Trauma	—	1	1	2	—	—	—	—	
146. Exenteration af ögonhålan	2	Sarcoma oculi	—	—	2	1	1	—	—	—	
147. Operation för strabism	86	Strabismus	29	54	3	83	3	—	—	—	
148. Andra ögonoperationer:											
Exstirpation af tårkörteln	2	Glandula lacrymalis hypertrophica	—	2	—	2	—	—	—	—	
» af tårsäcken	1	Fistula succi lacrymalis	—	1	—	1	—	—	—	—	
Extraktion af linsen	1	Luxat. lentis subconjunctiva	—	1	—	1	—	—	—	—	
Summa	**1,699**	Summa	**247**	**819**	**633**	**1,512**	**127**	**51**	**3**	**6**	
XI. **Öronoperationer.**											
150. Operation för öronpolyp	16	Polypus meatus auditorii	3	11	2	15	1	—	—	—	
151. Paracentes af trumhinnan	7	Otitis media acuta	2	4	1	7	—	—	—	—	
153. Öppnande af cellulæ mastoideæ	136	Otitis media purulenta	8	31	5	43	—	—	1	—	
		» » cum osteitide process. mast.	37	43	6	75	5	3	3	—	
		Cholesteatoma	6	—	—	3	3	—	—	—	
Summa	**159**	Summa	**56**	**89**	**14**	**143**	**9**	**3**	**4**	—	
XII. **Operationer, som ej kunnat hänföras till ofvanstående hufvudafdelningar.**											
Operation	147	Unguis incarnatus	9	135	3	147	—	—	—	—	
»	8	Tuberculosis cutis	2	6	—	6	1	1	—	—	
»	38	Lupus vulgaris	13	23	2	33	5	—	—	—	
»	1	Sammanväxning af mjuka gommen o. pharynxväggen	1	—	—	1	—	—	—	—	
Extraktion	1	Calculus urethræ	—	1	—	1	—	—	—	—	
»	1	Corp. alienum vesicæ urinar.	—	1	—	1	—	—	—	—	
Summa	**196**	Summa	**25**	**166**	**5**	**189**	**6**	**1**	—	—	
Summa summarum	**12,204**	Summa summarum	**2,231**	**7,552**	**2,421**	**11,036**	**518**	**164**	**394**	**92**	

Tab. N:o 15. Sammandrag öfver rapporterna öfver de med venerisk sjukdom be

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
											K						u								r
	Stockholms stads å Kungsholmen.	Sjukhuset Sanct Göran i Stockholm.	Stockholms läns.	Upsala.	Nyköpings.	Eskilstuna.	Strengnäs.	Flens.	Vadstena.	Söderköpings.	Norrköpings.	Jönköpings.	Vexiö.	Ljungby.	Vesterviks.	Kalmar.	Borgholms.	Oskarshamns.	Visby.	Karlskrona.	Karlshamns.	Kristianstads.	Simrishamns.	Engelholms.	Malmö.
Kvarliggande från 1890	23	171	5	15	—	—	—	—	3	—	4	3	2	1	—	2	1	—	—	2	4	3	—	—	5
Intagne under året:																									
för dröppel och dess komplikationer	140	588	28	25	6	—	2	—	4	1	29	17	10	—	1	15	3	3	4	12	4	47	—	4	3
» chancre och dess komplationer samt konstitutionel syfilis	268	824	27	49	4	6	2	—	20	16	41	16	16	9	4	35	10	4	7	32	1	68	—	10	5
Summa vårdade	**431**	**1,583**	**60**	**89**	**10**	**6**	**4**	—	**27**	**17**	**74**	**36**	**28**	**10**	**5**	**52**	**14**	**7**	**11**	**46**	**9**	**118**	—	**14**	**9**
Af de under året *intagne* voro:																									
med venerisk sjukdom behäftade för *första* gången	83	737	41	—	10	4	1	—	13	13	39	19	19	2	2	43	3	6	9	24	—	50	—	12	3
med d:o d:o efter *ånyo* ådragen smitta	166	417	7	—	—	2	2	—	2	—	20	8	—	—	—	—	2	—	—	5	—	31	—	1	2
med *recidiv* af venerisk sjukdom behäftade	159	258	7	23	—	—	1	—	9	4	11	6	7	8	3	7	8	1	2	15	1	34	—	1	3
Summa intagne	**408**	**1,412**	**55**	**23**	**10**	**6**	**4**	—	**24**	**17**	**70**	**33**	**26**	**10**	**5**	**50**	**13**	**7**	**11**	**44**	**1**	**115**	—	**14**	**8**
Bland recidiven förekom *konstitutionel* syfilis:																									
efter behandling med kvicksilfver	114	190	3	13	—	—	—	—	7	2	7	3	4	—	2	6	8	1	—	6	1	12	—	—	2
» jod	8	4	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—
» » och kvicksilfver	33	53	—	10	—	—	1	—	—	2	4	3	—	—	—	1	—	—	2	4	—	5	—	1	2
utan » » »	3	11	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	8
Summa	**158**	**258**	**3**	**23**	—	—	**1**	—	**9**	**4**	**11**	**6**	**4**	—	**3**	**7**	**8**	**1**	**2**	**11**	**1**	**20**	—	**1**	**3**
Bland de med konstitutionel syfilis smittade hafva varit behäftade:																									
1. med ärfd syfilis:																									
späda barn (under *ett* år)	—	20	1	1	—	1	1	—	3	1	2	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	2
äldre barn	—	6	—	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	—	1	—	—	—
2. med förvärfvad syfilis:																									
A) ådragen genom samlag	213	464	13	44	4	2	—	—	10	13	28	11	5	4	4	23	3	3	5	11	1	26	—	7	4
B) bibringad genom digifning:																									
från barn till ammor	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» ammor till dibarn	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
C) bibringad på andra vägar	—	25	6	—	—	1	1	—	—	2	1	1	3	—	—	4	7	—	—	1	—	2	—	—	—
Summa	**213**	**515**	**20**	**47**	**4**	**4**	**2**	—	**15**	**16**	**31**	**14**	**9**	**4**	**4**	**31**	**10**	**3**	**5**	**15**	**1**	**31**	—	**7**	**4**
Utskrifne under året:																									
såsom botade för dröppel och dess komplikationer	141	576	24	20	5	—	1	—	5	1	27	16	10	—	1	14	3	3	3	12	3	46	—	4	2
såsom botade för chancre och dess komplikationer samt konstitutionel syfilis	269	839	25	50	3	6	1	—	17	16	42	18	15	8	4	35	11	4	6	30	4	65	—	7	6
obotade	—	10	—	5	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—
döde	—	11	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—
kvarliggande till nästa år	21	147	11	13	2	—	1	—	4	—	5	1	3	1	—	2	—	—	1	4	1	5	—	3	
Summa	**431**	**1,583**	**60**	**89**	**10**	**6**	**4**	—	**17**	**17**	**74**	**36**	**28**	**10**	**5**	**52**	**14**	**7**	**11**	**46**	**9**	**118**	—	**14**	**9**
För konstitutionel syfilis behandlade utskrefvos under året:																									
såsom botade efter behandling med kvicksilfver	131	405	11	31	3	4	1	—	9	13	26	8	10	4	2	19	10	2	4	8	4	33	—	3	4
jod	9	33	—	4	—	—	—	—	1	2	—	—	1	1	—	5	—	1	—	7	—	5	—	—	—
» och kvicksilfver	64	71	4	9	—	—	—	—	—	1	5	6	—	3	2	9	1	—	1	12	—	23	—	1	
utan » eller »	8	9	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	**212**	**518**	**15**	**44**	**3**	**4**	**1**	—	**11**	**16**	**31**	**14**	**11**	**8**	**4**	**34**	**11**	**3**	**5**	**27**	**4**	**61**	—	**4**	**4**
Underhållsdagar för:																									
botade för dröppel och dess komplikationer	2,225	15,646	990	524	148	—	25	—	229	36	606	431	317	—	4	308	75	92	67	191	23	1,231	—	52	81
» » chancre » » » samt konstitutionel syfilis	7,959	29,078	1,206	1,686	114	261	190	—	904	916	1,353	680	531	459	84	1,752	397	103	210	1,079	71	2,994	—	217	1,80
obotade	—	230	—	72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	106	—	—	—
under året döde	—	395	—	18	—	—	—	—	21	—	—	70	—	—	—	10	—	—	—	—	14	—	—	—	—
vid årets slut kvarliggande	460	5,608	315	454	82	—	42	—	269	—	114	20	193	—	—	62	—	—	27	286	16	58	—	94	14
Summa underhållsdagar	**10,644**	**50,957**	**2,511**	**2,754**	**344**	**261**	**257**	—	**1,423**	**952**	**2,073**	**1,201**	**1,041**	**459**	**88**	**2,132**	**472**	**195**	**304**	**1,556**	**124**	**4,389**	—	**363**	**2,76**

häftade sjuke. hvilka blifvit vårdade å kurhusen och militärsjukhusen, år 1891.

27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
…a						u							s.																Militärsjukhunen i				
Lunds.	Halmstads.	Varbergs.	Göteborgs.	Uddevalla.	Venersborgs.	Borås.	Mariestads.	Falköpings.	Lidköpings.	Karlstads.	Filipstads.	Örebro.	Vesterås.	Köpings.	Falu.	Gefle.	Söderhamns.	Hudiksvalls.	Hernösands.	Sundsvalls.	Örnsköldsviks.	Östersunds.	Umeå.	Skellefteå.	Luleå.	Piteå.	Haparanda.	Summa.	Stockholm.	Karlsborg.	Göteborg.	Karlskrona.	Summa.
9	1	1	31	11	1	2	—	1	1	5	—	3	1	1	8	—	1	2	5	13	4	5	2	—	2	1	—	**355**	22	—	1	—	**23**
45	10	4	131	12	2	14	1	3	—	13	3	12	26	—	28	20	9	13	23	16	5	14	14	—	2	—	1	**1,396**	286	6	19	74	**385**
110	37	4	190	49	6	18	5	19	1	25	4	29	28	—	23	20	15	35	28	65	5	33	20	6	2	—	6	**2,309**	146	3	13	19	**181**
164	**48**	**9**	**352**	**72**	**9**	**34**	**6**	**23**	**2**	**43**	**7**	**44**	**55**	**1**	**59**	**40**	**25**	**50**	**56**	**94**	**14**	**52**	**36**	**6**	**6**	**1**	**7**	**4,060**	**454**	**9**	**33**	**93**	**589**
101	33	8	147	36	6	19	5	8	1	20	6	21	42	—	40	32	11	36	32	61	8	34	30	5	4	—	5	**1,914**	260	9	23	87	**379**
19	6	—	96	4	—	7	—	—	—	1	—	6	6	—	3	—	2	—	6	7	—	—	—	—	—	—	—	**848**	131	—	8	1	**140**
35	8	—	78	21	2	6	1	14	—	17	1	14	6	—	8	8	11	12	13	13	2	8	4	1	—	—	2	**884**	35	—	2	5	**42**
155	**47**	**8**	**321**	**61**	**8**	**32**	**6**	**22**	**1**	**38**	**7**	**41**	**54**	—	**51**	**40**	**24**	**48**	**51**	**81**	**10**	**42**	**34**	**6**	**4**	—	**7**	**3,646**	**426**	**9**	**33**	**93**	**561**
16	8	—	65	—	1	5	—	2	—	10	—	8	6	—	3	6	4	4	9	10	—	6	—	—	—	—	—	**562**	—	—	2	4	**6**
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	**23**	—	—	—	1	**1**
16	—	—	2	—	—	1	1	1	—	5	—	5	—	—	1	2	—	12	2	3	2	1	1	1	—	—	1	**178**	—	—	—	—	—
3	—	—	3	—	—	—	—	11	—	—	—	1	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	**46**	—	—	—	—	—
35	**8**	—	**71**	—	**1**	**6**	**1**	**14**	—	**17**	—	**14**	**6**	—	**4**	**8**	**7**	**17**	**13**	**13**	**2**	**7**	**1**	**1**	—	—	**2**	**809**	—	—	**2**	**5**	**7**
—	—	—	5	1	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	3	1	—	1	2	—	—	—	1	1	—	—	—	**54**	—	—	—	—	—
—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	1	1	3	2	—	—	2	—	1	—	—	—	**32**	—	—	—	—	—
78	22	3	121	35	3	11	3	8	—	20	4	22	19	—	12	11	7	26	18	54	4	19	10	—	1	—	4	**1,450**	51	—	5	5	**61**
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	**5**	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	**4**	—	—	—	—	—
8	1	—	3	8	—	5	1	5	—	2	—	—	1	—	4	1	6	1	1	5	1	8	9	1	1	—	1	**127**	—	—	—	—	—
86	**23**	**3**	**134**	**44**	**5**	**17**	**4**	**14**	—	**23**	**4**	**24**	**20**	—	**20**	**14**	**14**	**31**	**23**	**60**	**5**	**29**	**20**	**4**	**2**	—	**5**	**1,672**	**51**	—	**5**	**5**	**61**
42	10	4	132	12	2	12	1	3	1	13	3	11	24	1	29	20	9	12	22	17	4	16	15	—	1	1	1	**1,361**	273	6	20	71	**370**
109	35	5	197	51	7	15	5	19	1	24	2	27	27	—	27	17	16	31	30	70	9	26	20	6	3	—	4	**2,310**	152	3	11	19	**185**
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	1	—	—	1	—	—	**27**	—	—	—	—	—
2	—	—	—	—	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**25**	—	—	—	—	—
11	3	—	23	8	—	5	—	—	—	3	2	6	4	—	2	3	—	5	2	7	1	9	1	—	1	—	2	**327**	29	—	2	3	**34**
164	**48**	**9**	**352**	**72**	**9**	**34**	**6**	**23**	**2**	**43**	**7**	**44**	**55**	**1**	**59**	**40**	**25**	**50**	**56**	**94**	**14**	**52**	**36**	**6**	**6**	**1**	**7**	**4,050**	**454**	**9**	**33**	**93**	**589**
70	22	2	105	—	5	11	3	9	—	11	—	21	16	—	18	11	11	11	22	37	—	21	31	—	—	—	—	**1,218**	51	—	5	10	**66**
8	—	—	2	—	—	1	—	1	—	5	—	2	—	—	1	1	2	6	5	—	—	1	—	—	—	—	—	**104**	—	—	—	3	**3**
9	—	2	23	46	2	1	1	1	—	5	1	—	2	—	6	1	—	10	—	21	9	2	—	4	—	—	3	**369**	—	—	—	1	**1**
—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	**24**	—	—	—	—	—
87	**22**	**4**	**130**	**46**	**7**	**13**	**4**	**13**	—	**21**	**1**	**23**	**18**	—	**25**	**13**	**15**	**27**	**27**	**59**	**9**	**24**	**31**	**4**	—	—	**3**	**1,715**	**51**	—	**5**	**14**	**70**
1,185	123	54	2,693	395	55	300	16	31	61	153	49	251	590	14	1,085	691	214	309	462	302	117	502	308	—	35	22	50	**34,103**	10,449	163	326	1,386	**12,324**
3,385	727	143	6,141	2,468	200	673	169	497	30	691	148	957	1,190	—	1,583	463	258	1,213	946	327	493	966	1,039	183	137	—	91	**81,170**	4,501	122	262	567	**5,452**
—	—	—	—	148	—	—	—	—	—	94	—	—	—	—	—	—	—	11	54	—	—	78	—	—	230	—	—	**1,023**	—	—	—	—	—
39	—	—	—	—	—	27	—	3	—	73	—	—	—	—	40	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**721**	—	—	—	—	—
437	63	—	413	243	—	245	—	—	—	171	43	164	195	—	6	83	—	182	101	74	36	96	12	—	14	—	38	**10,858**	813	—	35	3	851
5,046	**913**	**197**	**9,247**	**3,254**	**255**	**1,245**	**185**	**531**	**91**	**1,182**	**240**	**1,372**	**1,975**	**14**	**2.714**	**1.237**	**472**	**1,726**	**1.563**	**2.703**	**646**	**1,642**	**1,359**	**183**	**416**	**22**	**179**	127,875	23,063	285	623	1,953	18,527

Tab. N:o 16. Uppgifna sjukdomssymptom hos de under år 18

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
													K							u					
Sjukdomssymptom.	Stockholms stads å Kungsholmen.	Sjukhuset Sanct Göran i Stockholm.	Stockholms läns.	Upsala.	Nyköpings.	Eskilstuna.	Strengnäs.	Flens.	Vadstena.	Söderköpings.	Norrköpings.	Jönköpings.	Vexiö.	Ljungby.	Vesterviks.	Kalmar.	Borgholms.	Oskarshamns.	Visby.	Karlskrona.	Karlshamns.	Kristianstads.	Simrishamns.	Engelholms.	Malmö.
A) *Symptom af dröppel och dess komplikationer:*																									
Dröppel	163	599	30	26	6	—	2	—	4	1	27	14	10	—	1	12	3	3	4	15	3	57	—	3	32
Testikelinflammation	—	188	11	7	1	—	—	—	1	1	5	5	—	—	—	3	1	1	1	—	1	6	—	1	7
Inflammation i lymfkärl och körtlar	1	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
Purulent ögoninflammation	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Dröppelreumatism	—	16	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vårtformiga utväxter	19	16	—	1	—	—	—	—	—	—	2	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	1	2
B) *Symptom af chancre och dess komplikationer:*																									
Mjuka chancresår	63	287	8	6	—	2	—	—	4	—	15	2	4	—	—	2	—	1	2	1	—	14	—	—	14
Hårda »	15	133	4	10	1	—	—	—	2	1	4	—	—	—	—	2	2	—	—	5	1	6	—	5	10
Buboner:																									
Enkla	7	135	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	6
Virulenta (absorptionsbubo)	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Indolenta eller indurerade	78	92	15	5	1	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—
C) *Symptom af konstitutionel syfilis:*																									
Hudutslag:																									
Fläckigt	47	150	5	7	1	1	—	—	2	3	4	4	2	—	—	1	2	—	1	1	1	15	—	3	6
Papulöst	14	105	1	2	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	—	—	—
Kondylomatöst	152	202	13	21	2	3	—	—	9	7	21	14	8	8	2	9	6	2	3	12	3	28	—	5	21
Blåsigt	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Pustulöst	14	10	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	7	—	1	—
Fjälligt	1	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Tuberkulöst:																									
a) egentliga hudtuberkler	2	16	—	3	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—
b) subkutana »	4	15	1	—	—	—	—	—	1	—	—	4	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sår i mun och näshålorna:																									
a) ytliga eller upphöjda	40	129	9	16	2	2	—	—	3	9	1	10	—	—	3	16	7	2	—	10	4	—	—	2	16
b) djupa eller perforerande	2	9	1	3	—	—	—	—	2	1	2	—	7	—	—	—	—	—	2	1	—	40	—	—	—
Sår vid nagelrötterna	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—
Syfilitisk ögoninflammation	—	6	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Syfilitisk testikelsvulst	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Benknölar och benvärk	1	5	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	2
Benröta	—	4	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1
Lidande i ledgångarne	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» i nervsystemet	1	38	—	3	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» i öfriga organ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—

kurhusen och militärsjukhusen intagne veneriske sjuke.

28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
u													s.															Militärsjukhusen i				
Halmstads.	Varbergs.	Göteborgs.	Uddevalla.	Venersborgs.	Borås.	Mariestads.	Falköpings.	Lidköpings.	Karlstads.	Filipstads.	Örebro.	Vesterås.	Köpings.	Falu.	Gefle.	Söderhamns.	Hudiksvalls.	Hernösands.	Sundsvalls.	Örnsköldsviks.	Östersunds.	Umeå.	Skellefteå.	Luleå.	Piteå.	Haparanda.	Summa.	Stockholm.	Karlsborg.	Göteborg.	Karlskrona.	Summa.
10	4	94	12	2	14	1	5	—	12	7	13	25	1	30	21	9	12	21	—	3	13	12	—	2	—	—	**1,380**	286	5	18	74	**383**
3	—	39	3	1	5	—	1	—	2	1	3	5	—	4	4	1	1	3	—	2	6	4	—	—	—	1	**337**	40	2	1	17	60
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	**24**	—	—	—	3	**3**
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	**6**	1	—	—	—	**1**
1	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	**30**	3	1	—	1	**5**
1	—	3	3	—	1	—	—	—	1	—	4	—	—	1	3	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	**72**	8	—	—	—	**8**
—	1	40	1	—	1	1	5	1	2	1	6	5	—	3	6	1	5	3	—	—	3	—	2	—	—	—	**527**	94	3	—	6	**103**
14	—	14	7	—	—	—	1	—	2	2	3	7	—	6	3	—	1	1	—	1	1	2	—	1	—	2	**278**	—	—	—	—	—
—	3	11	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	**179**	15	—	2	1	**18**
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**18**	—	2	—	1	**3**
—	—	—	7	—	9	—	9	—	8	—	—	16	—	13	—	—	—	—	—	3	1	—	—	2	—	3	**329**	—	—	—	1	**1**
2	—	15	5	1	3	—	1	—	6	1	6	8	—	—	4	4	5	1	—	1	—	4	—	—	—	1	**347**	38	—	7	1	**46**
3	—	4	1	—	—	—	1	—	1	—	—	3	—	2	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	**149**	9	—	—	—	**9**
22	1	71	23	4	13	3	9	—	7	1	17	14	—	17	6	8	13	12	—	3	14	11	4	1	—	1	**872**	13	—	—	—	**13**
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**7**	—	—	—	—	—
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	**46**	—	—	—	—	—
—	—	6	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	**17**	—	—	—	—	—
—	1	4	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	1	1	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**41**	—	—	—	—	—
—	—	2	4	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	**39**	—	—	—	—	—
9	1	50	18	4	—	—	6	—	8	—	10	5	—	—	8	2	5	5	—	1	12	2	—	—	—	1	**465**	12	—	7	5	**24**
—	—	8	4	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	2	4	3	—	1	2	—	—	—	—	—	**100**	—	—	—	4	**4**
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**6**	—	—	—	—	—
—	—	1	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	**22**	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	**16**	—	—	—	—	—
—	—	3	—	—	—	—	1	—	4	—	1	1	—	—	1	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	1	**30**	—	—	—	2	**2**
—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	**14**	—	—	—	—	—
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**6**	—	—	—	—	—
—	—	1	2	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	**58**	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**1**	—	—	—	—	—

Tab. N:o 17. Sammmandrag af de till medicinalstyrelsen inkomna berättelser o tillhörande fond

1	2		3		4			
Län.	Sjukvårdsdistriktens antal.		Sjukvårdsafgift.		Lasarettens och kurhusens inkomste: Af sjukvårdsafgiften.		Legosängsafgifte kollekter, ränto anslag m. m.	
			Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	ör
					——	—	147,097	3
					141,700	—	49,873	2
Stockholms stad	Stockholms stad	1	—	50	58,329	67	10,907	8
					65,670	—	4,370	7
					9,000	—	33,326	2
					110,300	—	14,175	8
					13,326	—	——	–
					10,770	25	——	–
					5,200	—	12,059	0
Stockholms län	Stockholms län	1	—	50	6,400	—	4,615	5
					5,800	—	2,094	9
					6,000	—	1,758	–
Upsala	Upsala	1	—	50	23,665	75	31,348	8
					13,034	27	4,314	7
Södermanlands	Södermanlands	1	—	50	12,955	—	7,459	0
					6,675	—	2,357	1
					13,850	—	9,318	7
					25,000	—	9,456	2
					17,700	—	6,975	6
					15,200	—	4,541	3
Östergötlands	Östergötlands	1	—	50	39,500	—	16,884	0
					5,900	—	1,931	9
					4,000	—	1,053	7
Jönköpings	Jönköpings	1	—	50	28,771	—	13,346	6
					4,000	—	6,930	3
Kronobergs	Kronobergs	2	—	50	10,000	—	27,919	6
					14,769	50	2,164	8
Kalmar	Norra	1	—	50	15,465	43	3,572	1
					29,464	42	2,446	3
	Södra	1	—	50	13,790	85	1,861	9
					6,000	—	263	0
Gotlands	Gotlands	1	—	50	14,870	25	9,854	7
Blekinge	Blekinge	2	—	50	20,860	50	9,861	4
					8,300	25	14,081	5
					22,661	50	24,898	9
Kristianstads	Kristianstads	1	—	50	12,016	—	3,392	9
					11,804	14	4,421	8
					22,949	21	14,200	6
					81,386	40	39,688	4
Malmöhus	Malmöhus	1	—	50	31,200	—	9,150	9
					12,000	—	3,310	1
					15,000	—	5,639	2
Hallands	Norra	2	—	50	10,600	—	4,102	5
	Södra				18,711	—	11,123	3
					34,651	04	8,331	7
	Bohus läns	1	—	50	13,700	—	4,121	7
Göteborgs och Bohus					10,000	—	2,227	5
					13,500	—	9,073	8
	Göteborgs stads	1	—	50	74,000	—	53,562	8
Elfsborgs	Norra	2	—	50	21,548	98	20,714	5
	Södra				25,987	20	14,408	3
					16,900	—	13,059	9
Skaraborgs	Skaraborgs	1	—	50	18,600	—	12,419	6
					18,100	—	9,260	7
Vermlands	Karlstads	2	—	50	31,044	64	10,196	9
	Filipstads				11,370	52	4,961	7
Örebro	Örebro	1	—	50	33,541	84	16,195	6
					12,857	40	7,222	7
					9,920	79	3,784	1
Vestmanlands	Vestmanlands	1	—	50	14,040	50	4,533	6
					31,876	52	5,023	4
Kopparbergs	Kopparbergs	1	—	50	73,357	25	23,167	1
	Norra Helsinglands				12,261	75	18,371	5
Gefleborgs	Södra »	3	—	50	12,144	—	13,085	7
	Gestriklands				13,926	96	50,472	9
	Ångermanlands				21,223	79	10,659	2
					9,500	—	5,512	6
Vesternorrlands	Medelpads	2	—	50	28,204	41	20,755	4
					14,354	32	6,716	8
					16,466	40	3,868	2
Jämtlands	Jämtlands	1	—	50	19,293	25	8,816	2
Vesterbottens	Norra	2	—	50	8,384	40	5,216	1
	Södra				15,028	—	6,185	8
	Haparanda			40	7,000	—	2,818	9
Norrbottens	Luleå	3	—	50	5,180	—	4,775	–
	Piteå			50	3,812	75	6,491	8
	Summa	—	—	—	**1,666,373**	10	**974,164**	9

erkstäld granskning af räkenskaperna öfver sjukvårdsmedlen, jämte öfriga sjukhusen m. m., år 1891.

	5	6			
	Antal lasarett och kurhus härmed underhållne.	Utgifter för			
		sjukvården.		nybyggnader och större reparationer.	
		Kr.	öre.	Kr.	öre.
1	Serafimerlasarettet	155,781	60	——	—
1	Stockholms stads sjukhus å Sabbatsberg	180,555	26	10,949	92
1	» » » i Maria	65,399	91	4,837	63
1	» » » i Katarina	61,701	95	8,099	19
1	» » kurhus	26,329	57	——	—
1	» » » S:t Göran	121,510	99	7,792	35
1	Stockholms läns lasarett (å Serafimerlasarettet)	34,753	—	——	—
1	» » kurhus (å stadens kurhus)	10,770	25	——	—
1	Löwenströmska lasarettet	13,174	27	——	—
1	Norrtelge lasarett	10,567	36	——	—
1	Östhammars »	7,923	27	——	—
1	Södertelge »	7,433	80	——	—
1	Upsala lasarett och kurhus	64,206	86	——	—
1	Nyköpings »	15,413	36	1,935	63
1	Eskilstuna »	19,372	64	——	—
1	Strengnäs »	9,562	33	——	—
1	Flens »	14,135	53	7,240	24
1	Linköpings lasarett	32,635	51	2,211	14
1	Söderköpings lasarett och kurhus	22,776	42	1,662	91
1	Vadstena »	17,671	76	4,365	11
1	Norrköpings »	46,637	89	3,768	76
1	Kisa lasarett	7,788	47	——	—
1	Finspångs »	6,252	62	——	—
1	Jönköpings lasarett och kurhus	38,606	74	2,195	72
1	Eksjö lasarett	11,136	41	——	—
1	Vexiö lasarett och kurhus	33,855	48	7,882	12
1	Ljungby »	13,244	57	——	—
1	Vesterviks »	16,024	26	14,314	44
1	Kalmar »	29,784	47	2,126	32
1	Oskarshamns »	13,774	29	1,878	48
1	Borgholms »	6,806	83	——	—
1	Visby »	19,529	05	4,027	92
1	Karlskrona »	27,816	75	13,121	75
1	Karlshamns »	23,955	53	3,009	22
1	Kristianstads »	61,057	72	——	—
1	Simrishamns »	14,717	07	1,270	31
1	Engelholms »	18,425	05	——	—
1	Malmö »	31,967	65	4,770	99
1	Lunds »	116,490	73	2,652	14
1	Helsingborgs »	43,542	04	——	—
1	Hörby lasarett	19,940	45	1,960	70
1	Ystads lasarett och kurhus	21,441	90	——	—
1	Varbergs »	12,905	64	——	—
1	Halmstads »	25,830	74	2,048	71
1	Uddevalla »	42,982	76	——	—
1	Kungelfs lasarett	17,821	75	——	—
1	Strömstads »	11,407	21	——	—
1	Göteborgs stads kurhus	19,528	18	——	—
1	» » Allmänna och Sahlgrenska sjukhus	109,576	90	11,889	77
1	Venersborgs lasarett och kurhus	32,439	09	2,345	17
1	Borås »	31,213	36	——	—
1	Mariestads »	26,370	13	——	—
1	Falköpings »	30,067	07	——	—
1	Lidköpings »	25,514	77	——	—
1	Karlstads »	37,235	63	3,726	73
1	Filipstads »	13,369	70	——	—
1	Örebro »	41,243	11	——	—
1	Vesterås »	21,180	40	——	—
1	Norbergs »	11,825	45	——	—
1	Sala »	15,909	26	1,628	65
1	Köpings »	20,038	12	16,854	80
1	Falu »	57,256	35	3,327	98
1	Hudiksvalls »	19,490	42	4,676	57
1	Söderhamns »	22,694	73	3,588	64
1	Gefle »	58,159	16	12,134	83
1	Hernösands »	25,069	07	——	—
1	Örnsköldsviks »	11,176	49	1,367	86
1	Sundsvalls »	44,093	93	5,872	54
1	Sollefteå »	21,071	17	——	—
1	Backe »	8,909	21	——	—
1	Östersunds »	25,990	33	11,923	06
1	Skellefteå »	13,465	67	——	—
1	Umeå »	20,119	01	2,673	10
1	Haparanda »	10,982	48	1,478	37
1	Luleå »	10,554	62	——	—
1	Piteå »	11,305	08	——	—
76	Summa	**2,421,268**	60	**197,609**	77

Tab. N:o 18. Antal kurgäster vid helsobrunnar, bad- och kallvattenkuranstalter i riket år 1891.

1	2	3			4	5	6			7
Län.	Brunns- och badanstalter med förordnade legitimerade läkare.	Antal kurgäster.			Läkare.	Andra brunns- och badorter.	Antal kurgäster.			Läkare.
		m.	q.	S:a			m.	q.	S:a	
Stockholms stad	Sabbatsberg	6	64	**70**	Cassén.					
Stockholms län	Södertelge	56	72	**128**	Lundberg.	Furusund	146	259	**405**	Kallenberg.
Södermanlands d:o	—	—	—	—	—	Bie	124	74	**198**	Levin.
						Hellby	113	138	**251**	Pallin.
Östergötlands d:o	Söderköping	293	404	**697**	Wallgren.					
	Medevi	499	749	**1,248**	Zander.					
Jönköpings d:o	Lannaskede	216	365	**581**	Velander.					
Kronobergs d:o	Grennaforssa	44	122	**166**	Fischer.					
Kalmar d:o	Borgholm	114	172	**286**	Johansson.	Södra Vi	83	103	**186**	Forsslund.
	Nybro	99	150	**249**	Brorström.	Hällvik	41	87	**128**	Jonsson.
						Pataholm	20	29	**49**	Nilsson.
Gotlands d:o	Visby	136	215	**351**	Berg.					
Blekinge d:o	Ronneby	638	1,294	**1,932**	Bendz.	Tulseboda	85	227	**312**	Höckert.
Malmöhus d:o	Ramlösa	288	545	**833**	Claus.					
	Helsan	208	380	**588**	Hafström.					
Kristianstads d:o	—	—	—	—	—	Engelholm	9	18	**27**	Nylander.
Hallands d:o	Halmstad	40	65	**105**	Augustinsson.					
	Varberg	303	413	**716**	Levertin.					
	Särö	144	267	**411**	Ahlfors.					
Göteborgs och Bohus d:o	Gustafsberg	115	213	**328**	Forssblad.	Grebbestad	73	142	**215**	Laurell.
	Strömstad	316	386	**702**	Johansson.	Fiskebäckskil	51	69	**120**	Lidin.
	Lysekil	473	394	**867**	Köster.	Gottskär	6	21	**27**	Ekman.
	Marstrand	91	103	**194**	Pfannenstill.					
	Stenungsön	60	97	**157**	Johansson.					
	Ljungskile	149	310	**459**	Lindbohm.					
Elfsborgs d:o	Ulricehamn	105	156	**261**	Englund.	Helsjön	128	182	**310**	Welin.
	Rostock	53	154	**207**	Laurent.	Alingsås	4	39	**43**	Hagelin.
Skaraborgs d:o	Lundsbrunn	253	553	**806**	Södermark.					
	Mösseberg	511	477	**988**	Torstensson.					
	Hjo	219	198	**417**	Afzelius.					
	Sköfde	100	80	**180**	Stangenberg.					
	Djursätra	159	307	**466**	Vretlind.					
Kopparbergs d:o	—	—	—	—	—	Tofta	31	64	**95**	Wikner.
Örebro d:o	Loka	280	272	**552**	Jacobson.					
	Porla	366	454	**820**	Lennmalm.					
Vestmanlands d:o	Sätra	260	396	**656**	Henschen.					
	Johannisdahl	49	78	**127**	Schmidt.					
Jämtlands d:o	Ytterån	67	106	**173**	Jonsson.	Sikås	54	70	**124**	Hamrén.
						Månsta	52	57	**109**	Sahlstrand.
Vesternorrlands d:o	Sånga	64	76	**140**	Gustafsson.					
	Sundsvall	13	21	**34**	af Zellén.					
Norrbottens d:o	—	—	—	—	—	Nordanskär	3	15	**18**	Ribbing.
	Summa	**6,797**	**10,108**	**16,905**		Summa	**1,023**	**1,594**	**2,617**	

Tab. N:o 19. Vid helsobrunnar och badanstalter i riket behandlade sjukdomar år 1891.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
Helsobrunnar och badanstalter.	Frossa.	Syfilis.	Tuberkelsjukdom.	Skrofler och engelska sjuka.	Gikt.	Blodbrist och bleksot.	Öfriga konstitutionella sjukdomar.	Kroniska förgiftningssjukdomar.	Sjukdomar i hjärna och ryggmärg.	Sjukdomar i perifera nervsystemet.	Öfriga nervsjukdomar.	Sockersjuka.	Sjukdomar i hjärta och kärlsystem.	Sjukdomar i andedräktsorganens slemhinnor.	Sjukdomar i lungväfnaden.	Öfriga sjukdomar i andedräktsorganen.	Sjukdomar i mag- och tarmslemhinnor.	Öfriga sjukdomar i matsmältningsorganen.	Njursjukdomar.	Öfriga sjukdomar i urinorganen.	Sjukdomar i manliga könsorganen.	Sjukdomar i kvinliga könsorganen.	Sjukdomar i ledgångar och bensystem.	Sjukdomar i muskelsystemet.	Kronisk reumatism.	Hudsjukdomar.	Allmän svaghet, ömtålighet.	Andra sjukdomar.
Alingsås	—	1	—	5	—	25	—	1	—	—	—	—	1	1	2	—	5	—	—	—	1	1	—	2	1	1	2	—
Bie	1	41	—	—	2	13	—	10	8	15	12	—	13	2	1	1	27	1	1	2	1	3	6	6	49	3	3	1
Borgholm	—	1	1	2	—	20	1	—	—	3	4	1	5	3	2	4	26	2	1	—	—	—	12	1	9	2	4	—
Djursätra	—	1	3	2	—	98	—	2	4	19	36	3	16	4	7	—	64	3	2	3	10	26	19	15	65	3	61	—
Engelholm	—	—	—	3	—	14	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	6	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—
Fiskebäckskil	—	2	—	5	—	10	1	2	12	4	5	1	8	8	—	—	12	4	1	—	2	1	2	—	30	3	42	5
Furusund	—	—	—	7	2	34	—	—	2	15	11	—	11	17	13	5	66	7	5	12	8	10	13	—	80	14	18	45
Grebbestad	—	—	5	—	2	32	—	—	9	25	31	—	19	7	4	3	36	3	4	3	3	13	5	4	36	5	—	2
Grennaforssa	—	—	—	74	—	25	—	—	6	5	1	—	4	3	—	3	13	—	—	1	—	—	5	1	21	2	2	—
Gottskär	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	4	—	—	4	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—
Gustafsberg	—	—	1	5	3	42	—	—	10	7	32	10	2	—	—	—	41	—	3	1	—	—	2	61	106	2	—	—
Halmstad	—	6	2	3	—	15	—	—	9	7	11	—	6	5	2	—	17	6	3	3	3	2	3	4	44	3	5	—
Hellby	3	5	7	5	—	25	9	1	4	15	18	3	7	14	12	5	77	—	6	3	3	34	9	10	29	4	8	24
Helsan vid Helsingborg	—	—	—	26	5	95	6	—	17	8	—	2	11	6	10	—	205	16	1	—	4	25	3	2	26	12	5	103
Helsjön	—	2	5	1	—	11	—	2	9	8	6	1	18	11	7	—	54	1	5	2	5	—	18	7	129	13	3	—
Hjo	—	32	1	6	12	45	—	3	16	11	23	2	12	4	1	1	81	26	7	5	3	12	5	4	77	50	19	15
Johannisdal	—	—	—	3	—	42	—	—	5	6	1	—	3	—	—	—	24	2	2	—	—	—	3	2	53	1	11	—
Källvik	—	—	4	4	—	11	—	—	5	3	10	—	5	10	—	—	27	—	5	2	—	5	1	1	25	—	20	—
Lannaskeda	—	1	—	28	—	41	—	2	47	36	81	2	43	32	9	—	107	3	9	1	1	21	14	—	126	9	41	19
Ljungskile	—	1	1	31	—	48	—	3	4	19	42	—	25	58	42	2	77	14	9	3	1	8	15	10	52	26	46	35
Loka	—	1	—	—	11	33	—	—	7	5	15	1	28	17	5	2	82	5	4	3	1	1	97	113	292	4	1	—
Lunds brunn	—	1	—	40	—	463	—	2	2	17	49	—	14	9	1	—	277	—	19	1	—	6	37	22	162	3	—	—
Lysekil	—	102	—	23	2	162	23	4	23	15	118	3	65	19	9	3	112	38	5	14	8	16	21	24	207	12	122	3
Marstrand	1	7	3	6	—	12	—	1	2	4	24	1	16	12	2	—	23	11	5	1	3	8	4	—	23	5	5	15
Medevi	1	2	1	40	—	266	3	3	40	49	131	1	61	13	14	1	266	9	9	8	2	42	34	99	223	15	36	18
Månsta	—	—	—	3	—	25	—	—	1	7	11	1	3	1	1	—	30	1	4	3	—	2	5	—	32	2	13	1
Mösseberg	3	—	—	2	29	126	—	1	5	128	—	5	24	27	195	55	95	—	2	—	6	8	31	57	40	4	61	74
Nordanskär	—	—	1	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	3	5	—	—	—	2	—
Nybro	1	6	14	15	—	35	1	1	5	7	38	—	10	9	4	1	28	17	6	—	1	7	1	8	42	1	9	1
Pataholm	—	3	4	—	3	22	—	—	1	4	—	—	2	—	—	—	6	—	2	—	—	—	—	7	7	—	—	—
Porla	7	3	3	15	2	359	4	2	9	16	205	1	47	21	5	2	407	21	32	5	4	29	19	6	99	18	2	7
Ramlösa	—	8	18	38	14	171	17	—	25	16	98	5	44	4	37	—	142	4	14	6	4	8	27	30	82	6	7	7
Ronneby	1	7	14	66	29	605	12	1	26	44	296	5	67	40	18	2	423	28	136	10	2	83	30	20	266	7	70	21
Rostock	—	1	7	1	—	66	6	1	28	—	4	—	7	9	3	1	95	—	1	1	—	15	9	61	14	4	—	—
Sabbatsberg	—	—	—	—	—	7	—	—	5	1	—	—	—	—	—	—	25	—	—	—	—	1	1	—	30	—	—	—
Sikås	—	—	—	6	—	10	—	—	2	9	17	1	5	3	2	—	23	2	—	—	3	5	4	—	30	—	12	19
Sköfde	—	18	7	—	—	19	—	1	4	4	23	1	13	17	8	—	16	1	1	—	3	—	4	—	57	4	2	9
Stenungsö	—	1	2	5	—	20	—	1	2	3	10	—	9	8	3	2	16	6	3	1	1	9	7	12	9	4	4	19
Strömstad	—	21	4	25	5	171	5	4	12	35	117	4	24	33	5	2	99	5	13	7	1	9	31	41	354	7	3	—
Sundsvall	—	—	—	—	—	7	—	—	—	1	—	—	3	—	—	—	4	—	1	—	1	2	1	4	18	—	—	—
Sånga	—	1	1	2	1	60	1	1	1	4	12	—	18	7	—	—	36	6	2	2	1	15	5	—	40	3	—	3
Särö	—	—	1	—	—	4	—	—	—	1	9	—	3	6	1	9	10	3	2	1	—	—	1	2	1	2	6	—
Sätra	—	1	13	31	—	178	—	3	33	24	32	1	47	9	11	—	157	46	5	1	—	27	155	169	84	3	159	4
Söderköping	—	16	1	15	—	208	—	5	26	44	81	3	78	10	5	4	117	24	16	5	2	8	58	31	331	11	3	12
Södra Vi	—	—	—	—	—	56	—	—	—	—	5	—	9	7	—	—	49	—	3	—	2	1	8	1	35	3	7	—
Tofta	—	—	3	—	—	25	—	—	2	11	16	—	3	6	3	—	28	2	3	1	—	5	1	—	24	—	—	—
Tulseboda	1	—	8	13	4	66	3	2	11	10	26	2	10	18	6	3	61	10	4	1	—	7	27	10	47	4	43	19
Ulricehamn	—	2	—	2	—	21	—	—	2	4	10	2	8	34	61	14	21	23	28	2	—	5	8	22	12	—	21	20
Varberg	—	14	—	10	5	65	4	4	12	8	29	1	16	9	6	—	48	4	6	1	1	3	10	19	83	3	3	—
Visby	1	4	—	9	—	20	—	3	9	6	69	1	21	1	5	—	30	5	6	1	—	11	4	3	60	—	18	4
Ytterån	—	3	—	9	2	40	2	—	3	6	10	—	8	7	2	1	24	6	4	—	—	9	2	3	21	3	4	4
Summa	20	315	135	586	133	3.967	98	66	467	689	1,783	64	873	555	524	126	3,724	365	401	116	91	506	782	894	3,642	281	903	509

Tab. N:o 20. Sammandrag af rapporterna angående läkarebesiktningarna å inskrifningsskyldige af 1891 års 1:a klass.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Inskrifningsområde.	Närvarande. Antaglige.	Till krigstjenst oantaglige i följd af A) Sjukdomar: Sinnessjukdom.	Krampsjukdom.	Lamhet.	Fel på synen.	Fel på hörseln. Döfstumhet.	Fel på hörseln. Döfhet.	Fel i tal- och tuggorganen.	i respirationsorganen.	i cirkulationsorganen. I hjertat.	i cirkulationsorganen. I puls- och blodådrorna.	i matsmältningsorganen.	Bräck.	i urin- och könsorganen.	i rörelseorganen. I muskelsystemet.	i rörelseorganen. Ledstyfhet o. senförkortning.	i rörelseorganen. I ledgångarne.	Följder efter yttre skador.	Rötsår.	Venerisk sjukdom.	Hudsjukdom.	Missbildningar. Dvärgväxt o. allmän svaghet.	Missbildningar. Partiella.	B) Andra orsaker: vanfrejd m. m.	Summa oantaglige.	Summa närvarande.	Frånvarande. af sjukdom eller frånfälle.	af andra orsaker.	Summa frånvarande.	Summa Summarum.
Södra Skånska inf.reg:tets inskr.omr.	1,436	8	4	2	60	4	17	6	28	27	16	—	32	6	—	66	31	6	4	—	25	85	12	—	439	1,875	6	321	327	2,20
Norra » » »	1,347	20	8	2	64	4	41	4	9	13	14	—	27	5	—	66	24	10	10	—	11	55	24	—	411	1,758	5	467	472	2,23
Blekinge bataljons . . . »	672	6	4	—	22	1	15	2	29	16	4	—	10	5	—	30	9	3	5	—	8	32	2	—	203	875	5	215	220	1,09
Kronobergs regementes . . »	544	16	2	1	17	—	11	3	1	8	5	—	8	2	—	26	7	1	5	—	10	51	2	—	176	720	2	179	181	90
Smålands grenad.bataljons »	386	8	5	1	14	1	12	2	7	12	2	1	4	3	—	23	7	7	13	—	2	35	5	—	164	550	3	158	161	71
Kalmar regementes . . . »	951	12	2	—	14	1	12	—	2	10	—	2	11	5	—	3	9	12	1	—	4	45	38	—	183	1,134	6	140	146	1,28
Jönköpings » . . . »	764	7	3	—	10	3	14	—	18	3	2	—	11	2	3	12	1	12	6	—	—	11	24	—	142	906	3	87	90	99
Lifgrenadierregementenas . »	1,799	22	6	3	17	5	18	2	22	25	36	—	29	15	2	22	19	25	10	—	3	89	87	—	457	2,256	9	271	280	2,53
Hallands bataljons . . . »	671	7	4	1	17	—	14	3	3	2	5	—	11	1	—	—	14	7	3	—	2	38	23	—	155	826	1	128	129	95
Elfsborgs regementes . . »	565	7	5	1	13	1	18	2	5	15	4	—	9	5	—	7	4	2	5	—	3	15	18	—	139	704	4	135	139	84
Vestgöta » . . »	905	7	6	—	22	1	13	—	8	7	5	—	12	3	—	10	5	5	6	—	1	50	29	—	190	1,095	5	339	344	1,43
Skaraborgs » . . »	679	7	3	1	8	2	12	4	5	19	5	1	10	4	—	7	4	5	16	—	4	68	37	—	222	901	1	121	122	1,02
Vestgötadals » . . »	892	8	5	—	15	2	17	2	10	17	2	—	15	3	—	6	12	11	4	—	1	33	29	—	192	1,084	6	215	221	1,30
Bohusläns » . . »	960	24	5	—	18	2	16	5	9	10	11	—	18	—	—	7	15	10	12	—	3	107	66	—	338	1,298	3	221	224	1,52
Vermlands » . . »	780	8	1	—	13	2	10	3	4	9	2	—	16	7	—	6	8	2	9	—	7	27	29	—	163	943	6	238	244	1,18
» fältjägarekårs . »	424	2	—	—	11	—	6	4	3	3	2	—	4	4	—	20	1	8	—	—	3	32	13	—	116	540	3	99	102	64
Södermanlands regementes »	807	6	4	—	13	2	10	3	21	18	1	7	15	11	—	8	15	7	3	1	2	25	35	—	207	1,014	1	94	95	1,10
Nerikes » »	848	11	1	—	16	—	14	5	9	14	10	1	20	5	—	9	9	7	3	—	8	30	50	—	222	1,070	5	88	93	1,16
Lifgardesreg:tenas till fot »	1,411	1	8	2	41	1	25	3	34	29	23	2	49	16	—	32	1	19	9	—	1	44	56	—	396	1,807	9	1,414	1,423	3,23
Uplands regementes . . . »	1,216	8	2	—	34	—	19	1	9	11	14	7	20	7	1	3	14	18	3	—	6	70	57	—	304	1,520	3	182	185	1,70
Vestmanlands » . . . »	915	11	5	—	21	2	14	—	3	18	4	—	10	11	—	10	18	14	6	—	8	32	42	—	229	1,144	12	110	122	1,26
Lifregementets grenad.kårs »	397	3	1	1	7	1	6	—	—	2	—	—	2	1	—	2	9	5	4	—	2	8	9	—	63	460	4	86	90	55
Helsinge regementes . . . »	986	5	2	2	24	—	18	2	14	20	10	—	17	8	—	43	24	25	8	1	5	76	71	—	375	1,361	4	314	318	1,67
Dalregementets . . . . . »	818	5	3	1	17	1	10	2	12	10	4	—	9	3	—	19	13	11	3	—	—	34	14	—	171	989	7	203	210	1,19
Vesternorrlands bataljons . »	1,313	10	7	1	15	—	14	1	15	10	1	—	6	8	—	14	13	9	—	—	3	34	17	—	178	1,491	10	398	408	1,89
Jämtlands fältjägarekårs . »	541	7	—	2	8	—	2	2	7	4	1	—	7	5	1	10	12	12	1	—	—	11	15	—	107	648	4	128	132	78
Vesterbottens » . »	638	6	3	2	10	—	14	3	4	11	2	2	8	4	—	12	1	6	6	—	3	42	10	—	149	787	—	128	128	91
Norrbottens » . »	636	9	2	2	15	1	12	—	10	13	2	—	13	3	—	9	9	2	4	—	3	31	7	—	147	783	2	162	164	94
Gotlands infanterireg:tes . »	375	5	—	—	6	1	8	3	1	—	—	—	5	—	—	—	1	4	1	—	—	7	15	—	57	432	3	15	18	45
Summa	**24,676**	**256**	**101**	**25**	**562**	**38**	**412**	**67**	**302**	**356**	**187**	**23**	**408**	**152**	**7**	**482**	**309**	**265**	**160**	**2**	**128**	**1,217**	**836**	—	**6,295**	**30,971**	**132**	**6,656**	**6,788**	**37,75**

Tab. N:o 21. Sammandrag af rapporterna angående läkarebesiktningarna å inskrifningsskyldige af 1891 års äldre klasser.

Inskrifningsområden.	Närvarande. Antaglige.	Närvarande. Till krigstjenst oantaglige i följd af A) Sjukdomar: Sinnessjukdom.	Krampsjukdom.	Lamhet.	Fel på synen.	Fel på hörseln: Döfstumhet.	Fel på hörseln: Döfhet.	Fel i tal- och tuggorganen.	i respirationsorganen.	i cirkulationsorganen: I hjertat.	i cirkulationsorganen: I puls- och blodådrorna.	i matsmältningsorganen.	Bråck.	i urin- och könsorganen.	i rörelseorganen: I muskelsystemet.	i rörelseorganen: Ledstyfhet o. senförkortning.	i rörelseorganen: I ledgångarne.	Följder efter yttre skador.	Rötsår.	Venerisk sjukdom.	Hudsjukdom.	Missbildningar: Dvärgväxt o. allmän svaghet.	Missbildningar: Partiella.	B) Andra orsaker: vanfrejd m. m.	Summa oantaglige.	Summa närvarande.	Frånvarande. af sjukdom eller frånfälle.	af andra orsaker.	Summa frånvarande.	Summa Summarum.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Södra Skånska inf.reg:tets inskr.omr.	89	2	—	—	6	1	2	—	2	2	1	—	1	—	—	7	1	—	—	—	1	14	1	—	41	130	—	570	570	700
Norra » » »	125	9	2	—	—	—	1	1	5	1	—	—	1	3	—	5	1	—	2	—	1	7	1	—	40	165	1	2,631	2,632	2,797
Blekinge bataljons . . . »	86	—	—	—	5	—	2	—	9	2	—	1	2	—	—	3	2	1	—	—	4	7	6	—	44	130	2	323	325	455
Kronobergs regementes . . »	39	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	2	2	2	—	10	49	—	330	330	379
Smålands grenad.bataljons »	55	3	—	—	1	1	2	2	—	1	2	—	—	1	—	2	1	1	1	—	—	10	3	—	31	86	1	683	684	770
Kalmar regementes . . . »	82	7	2	2	1	—	2	—	3	3	—	—	2	1	—	—	1	—	—	—	2	21	4	—	51	133	—	288	288	421
Jönköpings » . . . »	34	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	3	—	—	1	2	—	1	—	1	14	1	—	26	60	—	136	136	196
Lifgrenadierregementenas . »	56	2	—	—	4	—	—	—	5	3	1	—	1	2	—	4	—	—	1	—	—	10	2	—	35	91	1	238	239	330
Hallands bataljons . . . »	63	4	2	—	3	—	1	—	—	—	3	—	2	1	—	1	3	2	—	—	—	3	3	—	28	91	1	546	547	638
Elfsborgs regementes . . »	34	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	4	1	—	8	42	1	85	86	128
Vestgöta » . . »	122	2	2	—	4	1	3	—	1	2	—	—	2	1	—	—	—	3	—	—	—	27	5	—	53	175	1	521	522	697
Skaraborgs » . . »	49	3	1	1	6	—	3	—	6	7	—	2	3	1	—	—	5	—	5	—	—	54	5	—	102	151	1	182	183	334
Vestgötadals » . . »	54	—	—	—	—	1	—	—	7	6	—	—	1	1	—	1	—	1	2	—	—	6	2	—	28	82	1	215	216	298
Bohusläns » . . »	53	1	—	—	1	—	3	—	3	3	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	5	5	—	24	77	2	760	762	839
Vermlands » . . »	28	2	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	3	—	—	2	—	—	1	—	—	5	1	—	17	45	4	290	294	339
» fältjägarekårs . »	24	—	—	—	1	—	1	—	—	—	2	—	1	—	—	2	1	—	—	—	—	—	2	—	10	34	1	78	79	113
Södermanlands regementes »	27	—	—	—	2	—	1	—	2	2	—	—	—	1	—	1	1	—	1	—	—	4	2	—	17	44	4	46	50	94
Nerikes » »	24	2	—	—	1	—	—	—	—	1	3	1	1	—	—	—	1	—	1	—	—	7	8	—	26	50	3	87	90	140
Lifgardesreg:tenas till fot »	362	3	1	—	13	3	6	—	15	7	3	4	6	5	—	3	3	9	—	—	2	7	13	—	103	465	1	1,115	1,116	1,581
Uplands regementes . . . »	84	—	1	—	2	—	—	—	4	2	—	1	1	—	—	—	4	3	—	—	—	11	5	—	34	118	3	104	107	225
Vestmanlands » . . . »	33	—	—	—	4	—	1	—	2	1	1	—	3	—	—	1	5	—	1	—	3	—	1	—	23	56	2	53	55	111
Lifregementets grenad.kårs »	18	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	20	2	34	36	56
Helsinge regementes . . . »	59	2	1	—	2	—	2	—	4	1	1	—	4	—	—	2	3	1	1	—	3	7	12	—	46	105	1	163	164	269
Dalregementets . . . . . »	51	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	4	—	—	8	59	—	67	67	126
Vesternorrlands bataljons . »	133	3	1	1	3	—	4	—	11	7	1	—	2	1	—	1	3	2	—	—	2	3	4	—	49	182	1	243	244	426
Jämtlands fältjägarekårs . »	52	—	—	—	1	—	—	—	1	2	—	1	6	—	—	1	1	1	—	—	1	2	5	—	22	74	—	81	81	155
Vesterbottens » . »	60	—	—	—	1	—	—	—	1	7	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	29	2	—	43	103	—	74	74	177
Norrbottens » . »	53	1	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	4	2	—	12	65	1	123	124	189
Gotlands infanterireg:tes . »	21	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	5	26	1	6	7	33
Summa	**1,970**	**46**	**13**	**5**	**67**	**7**	**36**	**3**	**85**	**63**	**21**	**11**	**47**	**19**	—	**39**	**40**	**25**	**19**	—	**23**	**269**	**100**	—	**938**	**2,908**	**36**	**10,072**	**10,108**	**13,016**

Tab. N:o 22. Inskrifningsområdenas ordningsföljd med hänsyn till antalet antaglige och oantaglige inskrifningsskyldige år 1891.

1		2	3
	Första klassen.	Bland 100 närvarande befunnos *antaglige.*	Bland 100 närvarande befunnos *oantaglige.*
1	Vesternorrlands bataljons inskr.-omr. . .	88·06	11·94
2	Gotlands » . .	86·81	13·19
3	Lifregementets grenadierkårs » . .	86·31	13·69
4	Jönköpings regementes » . .	84·42	15·68
5	Kalmar » » . .	83·86	16·14
6	Jämtlands fältjägarekårs » . .	83·49	16·51
7	Dalregementets » . .	82·72	17·28
8	Vermlands regementes » . .	82·72	17·28
9	Vestgöta » » . .	82·65	17·35
10	Bohusläns » » . .	82·29	18·71
11	Hallands bataljons » . .	81·23	18·77
12	Norrbottens fältjägarekårs » . .	81·23	18·77
13	Vesterbottens » » . .	81·07	18·93
14	Elfsborgs regementes » . .	80·26	19·74
15	Uplands » » . .	80·00	20·00
16	Vestmanlands » » . .	79·83	20·17
17	Lifgrenadierregementenas » . .	79·75	20·25
18	Södermanlands regementes » . .	79·58	20·42
19	Nerikes » » . .	79·26	20·74
20	Vermlands fältjägarekårs » . .	78·52	21·48
21	Lifgardesregementenas till fot » . .	78·09	21·91
22	Vestgöta-Dals regementes » . .	77·59	22·41
23	Blekinge bataljons » . .	76·68	23·32
24	Södra Skånska infanteriregementets » . .	76·53	23·47
25	Norra » » » . .	76·39	23·61
26	Kronobergs regementes » . .	75·00	25·00
27	Skaraborgs » » . .	73·96	26·04
28	Helsinge » » . .	72·52	27·48
29	Smålands grenadierkårs » . .	70·18	29·82
	Hela riket	**79**·68	**20**·32

1		2	3
	Äldre klasser.	Bland 100 närvarande befunnos *antaglige.*	Bland 100 närvarande befunnos *oantaglige.*
1	Lifregementets grenadierkårs inskr.-omr. . .	90·00	10·00
2	Dalregementets » . .	86·44	13·56
3	Norrbottens fältjägarekårs » . .	81·54	18·46
4	Elfsborgs regementes » . .	80·95	19·05
5	Gotlands » . .	80·77	19·23
6	Kronobergs » » . .	79·60	20·40
7	Lifgardesregementenas till fot » . .	77·85	22·15
8	Norra Skånska infanteriregementets » . .	75·76	24·24
9	Vesternorrlands bataljons » . .	73·08	26·92
10	Uplands regementes » . .	71·18	28·82
11	Vermlands fältjägarekårs » . .	70·59	29·41
12	Jämtlands » » . .	70·27	29·73
13	Vestgöta regementes » . .	69·71	30·29
14	Hallands bataljons » . .	59·23	30·77
15	Bohusläns regementes » . .	68·83	31·17
16	Södra Skånska infanteriregementets » . .	68·46	31·54
17	Blekinge bataljons » . .	66·16	33·84
18	Vestgöta-Dals regementes » . .	65·85	34·15
19	Smålands grenadierkårs » . .	63·54	36·46
20	Vermlands regementes » . .	62·23	37·77
21	Kalmar » » . .	61·65	38·35
22	Lifgrenadierregementenas » . .	61·54	38·46
23	Södermanlands regementes » . .	61·36	38·64
24	Vestmanlands » » . .	58·93	41·07
25	Vesterbottens fältjägarekårs » . .	58·25	41·75
26	Jönköpings regementes » . .	56·67	43·33
27	Helsinge » » . .	56·19	43·81
28	Nerikes » » . .	48·00	52·00
29	Skaraborgs » » . .	32·45	67·55
	Hela riket	**67**·75	**32**·25

Tab. N:o 23. Kassationsorsakerna hos inskrifningsskyldige år 1891.

1	2	3
Sjukdomar.	Bland 100 kasserade utgjorde orsaken till oantaglighet hos första klassen.	Bland 100 kasserade utgjorde orsaken till oantaglighet hos äldre klasser.
Sinnessjukdom	4·07	4·90
Krampsjukdom	1·60	1·38
Lamhet	0·39	0·53
Fel på synen	8·93	7·14
Fel på hörseln: döfstumhet	0·60	0·75
döfhet	6·54	3·84
Fel i tal- och tuggorganen	1·06	0·32
Sjukdomar i respirationsorganen	4·79	9·06
» i cirkulationsorganen: i hjärtat	5·65	6·72
i puls- o. blodådrorna	2·97	2·23
» i matsmältningsorganen	0·36	1·17
Transport	36·96	38·04

1	2	3
Sjukdomar.	Bland 100 kasserade utgjorde orsaken till oantaglighet hos första klassen.	Bland 100 kasserade utgjorde orsaken till oantaglighet hos äldre klasser.
Transport	36·96	38·04
Bråck	6·48	5·01
Sjukdomar i urin- och könsorganen	2·41	2·03
» i rörelseorganen: i musklerna	0·11	—
ledstyfhet o. senförkortning	7·66	4·16
i ledgångarne	4·90	4·26
Följder af yttre skador	4·21	2·67
Rötsår	2·54	2·03
Venerisk sjukdom	0·03	—
Hudsjukdom	2·03	2·45
Missbildningar: dvärgväxt och allmän svaghet	19·38	28·67
partiella	13·29	10·68
Summa	**100**·00	**100**·00

Tab. N:o 24. Sammandrag af rapporter rörande sjukvården vid hären och flottan, år 1891.

a) *Å garnisonerade truppers kaserner eller kvarter och flottans stationer vårdade sjuke, år 1891.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Trupper.	Personalens styrka.	Kvarliggande från 1890.	Insjuknade.	Summa vårdade.	Afförde		Döde.	Kvarliggande till 1892.
					friska eller förbättrade.	afpolletterade till sjukhus.		
Garnisonstrupper i Stockholm	4,300	13	2,700	2,713	1.595	1.081	5	32
» i Göteborg	815	[1] —	—	—	—	—	—	—
» i Kristianstad och Landskrona	1,298	8	917	925	613	303	1	8
» i Malmö och Helsingborg	681	3	363	366	74	292	—	—
» å Karlsborgs fästning	1,400	1	1,046	1,047	677	367	—	3
» å Vaxholm och Oskar-Fredriksborg	231	9	217	226	214	1	—	11
Flottans station i Karlskrona	3,000	51	905	956	839	58	13	46
» » i Stockholm	1,000	9	1,457	1,466	1,138	305	8	15
Summa	**12.725**	**94**	**7,605**	**7,699**	**5,150**	**2,407**	**27**	**115**

[1] Ingen sjukvård förekommer i kasernen, utan alla insjuknade afsändas till sjukhuset.

b) *Å garnisonssjukhusen och flottans sjukhus vårdade sjuke, år 1891.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Sjukhus.	Kvarliggande från 1890.	Intagne.	Summa vårdade.	Friske eller förbättrade.	Döde.	Kvarliggande till 1892.	Underhållsdagar	
							för hela antalet.	i medeltal för hvarje sjuk.
Allmänna garnisonssjukhuset	116	1,720	1,836	1,694	14	128	46,264	27·8
Garnisonssjukhuset i Göteborg	16	437	453	433	2	18	4,902	10·8
» i Kristianstad och Landskrona	7	303	310	296	3	11	5,374	17·3
» i Malmö och Helsingborg	8	292	300	294	1	5	4,288	14·3
» å Karlsborgs fästning	6	473	479	469	2	8	4,944	10·3
» å Vaxholms fästning	9	217	226	215	—	11	2,498	11·1
Flottan sjukhus i Karlskrona	14	1,029	1,043	1,011	12	20	14,725	14·1
Summa	**176**	**4,471**	**4,647**	**4,412**	**34**	**201**	**82,995**	**17·8**

Tab. N:o 25. Sammandrag af rapporter rörande sjukvården unde

	Regementen och kårer.	Befälsmöten. Personalens styrka.	Antal mötesdagar.	Antal sjuke i lägret.	Antal sjuke på sjukhuset.	Antal sjukdagar.	Döde.	Afpolletterade till allmän sjukvårdsinrättning.	Kvar vid mötets slut.	Tillfrisknade.	Rekrytmöten, remontmöten och förberedande korpralskolor. Personalens styrka.	Antal mötesdagar.	Antal sjuke i lägret.	Antal sjuke på sjukhuset.	Antal sjukdagar.	Döde.	Afpolletterade till allmän sjukvårdsinrättning.	Kvar vid mötets slut.	Tillfrisknade.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1	Lifregementets dragonkår	151	15	1	1	19	—	1	1	—	163	200	74	6	628	—	6	—	74
2	» husarkår	107	15	3	—	5	—	—	—	3	147	200	108	—	291	—	—	—	10
3	Smålands husarregemente	74	10	2	—	6	—	—	—	2	154	100	134	3	661	—	—	—	13
4	Skånska husarregementet	234	10	5	—	20	—	—	—	5	315	100	125	22	1,186	—	1	—	14
5	» dragonregementet	235	10	6	—	20	—	—	—	6	264	100	99	61	1,057	—	—	—	16
6	Jämtlands hästjägarekår	45	15	6	—	18	—	—	—	6	96	200	76	13	332	1	—	—	8
7	Lifregementets grenadierkår	163	13	11	—	44	—	—	—	11	122	100	41	3	142	—	—	—	4
8	Första lifgrenadierregementet	309	12	27	5	274	—	—	3	29	304	100	99	17	551	1	—	1	11
9	Andra »	312	12	34	5	142	—	—	—	39	280	100	100	14	466	—	—	1	11
10	Vestgöta regemente	307	12	11	1	50	—	—	—	12	253	100	64	13	458	—	—	2	7
11	Smålands grenadierkår	159	16	23	2	109	—	—	—	25	149	50	63	4	276	—	1	—	6
12	Uplands regemente	289	14	19	—	73	—	—	—	19	356	50	146	8	608	—	—	1	15
13	Skaraborgs »	315	12	25	—	85	—	1	—	24	272	100	93	6	421	—	—	2	9
14	Södermanlands »	372	14	9	1	43	—	—	—	10	365	50	57	18	434	—	—	—	7
15	Kronobergs »	315	16	33	1	167	—	—	—	34	304	50	106	4	317	—	—	—	11
16	Jönköpings »	314	12	19	3	137	—	—	1	21	319	100	74	15	376	1	—	1	8
17	Dalregementet	322	21	12	3	105	—	—	1	14	246	100	76	2	250	—	—	—	7
18	Helsinge regemente	314	21	18	3	105	—	—	—	21	247	100	192	6	553	1	2	—	19
19	Elfsborgs »	311	12	24	4	140	—	—	2	26	205	100	84	18	802	—	—	2	10
20	Vestgötadals »	338	13	78	1	365	—	—	1	78	243	100	149	3	290	—	—	7	14
21	Bohusläns »	308	12	40	1	237	—	—	1	40	195	100	76	13	426	—	—	—	8
22	Vestmanlands »	317	13	2	3	26	—	—	1	4	240	100	16	7	166	—	—	—	2
23	Norrbottens fältjägarekår	156	21	33	1	84	—	—	1	33	174	100	68	2	206	—	—	1	6
24	Vesterbottens »	153	21	6	—	48	—	—	—	6	158	100	43	4	170	—	—	—	4
25	Kalmar regemente	325	16	61	—	232	—	—	—	61	112	100	81	3	308	—	—	—	8
26	Nerikes »	298	13	15	2	112	—	—	—	17	164	100	69	5	391	—	—	3	7
27	Vermlands »	318	13	10	—	52	—	—	—	10	158	100	38	4	222	—	—	—	4
28	Jämtlands fältjägarekår	150	21	14	3	96	—	—	—	17	233	100	114	38	525	—	—	—	15
29	Norra skånska infanteriregementet	298	12	12	1	68	—	—	1	12	256	50	40	8	211	—	1	—	4
30	Södra » »	311	16	20	—	94	1	2	—	17	300	50	137	24	615	—	—	—	16
31	Vermlands fältjägarekår	170	13	10	2	49	—	—	—	12	124	100	54	1	148	—	—	—	5
32	Gotlands nationalbeväring	187	16	25	1	80	—	—	1	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—
33	Hallands bataljon	119	12	18	—	68	—	—	—	18	19	59	5	—	12	—	—	—	
34	Vesternorrlands bataljon	142	21	8	1	27	—	—	2	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Blekinge »	144	21	14	3	86	—	—	—	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Svea lifgardes beväring	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
37	Andra lifgardets »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Lifgardets till häst »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
39	Kronprinsens husarregementes beväring	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40	Svea artilleriregementes »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41	Göta » »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
42	Vendes » »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
43	Vaxholms artillerikårs »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
44	Pontonierbataljonens »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
45	Sappörbataljonens »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46	Svea trängbataljons »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Summa	**8,382**	—	**654**	**48**	**3,286**	**1**	**4**	**16**	**681**	**6,937**	—	**2,701**	**345**	**13,499**	**4**	**11**	**21**	**3,01**

indelta arméns och beväringsmanskapets vapenöfningar, år 1891.

20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	
Regementsmöten.										Beväringsmöten.											
Personalens styrka.	Antal mötesdagar.	Antal sjuke.		Antal sjukdagar.	Döde.	Afpolletterade till allmän sjukvårdsinrättning.	Kvar vid mötets slut.	Tillfrisknade.	Medikamentskostnad för kårens alla öfningsmöten enligt räkningarnes belopp.	Personalens styrka.		Antal mötesdagar.	Antal sjuke		Antal sjukdagar.	Döde.	Afpolletterade till allmän sjukvårdsinrättning.	Kvar vid mötets slut.	Tillfriskande.	Medikamentskostnad för kårens beväringsmöten enligt räkningarnes belopp.	
		i lägret.	på sjukhuset.						Kronor.	1:a klassen.	2:dra klassen.		i lägret.	på sjukhuset.						Kronor.	
522	23	58	—	377	—	2	—	56	329·31	87	—	40	30	—	136	—	—	—	30	51·97	1
493	23	64	22	333	—	2	—	84	183·65	94	—	40	35	6	245	—	—	—	41	73·00	2
476	22	72	18	380	—	3	—	87	168·06	91	—	40	16	—	63	—	—	—	16	9·35	3
1,004	23	48	26	505	—	—	2	72	589·24	177	—	40	42	15	381	—	—	—	57	87·31	4
993	23	39	17	480	—	—	4	52	295·77	179	—	40	45	23	415	—	1	—	70	62·75	5
198	23	62	18	389	—	—	2	78	163·18	61	—	40	30	5	178	—	—	—	35	33·86	6
488	22	78	2	432	—	—	—	80	167·54	495	602	40	153	—	771	—	—	—	153	144·42	7
1,176	22	269	20	1,439	1	1	3	284	403·21	1,103	985	40	359	48	1,365	—	—	15	392	259·20	8
937	22	136	13	608	—	—	1	148	268·17	741	699	40	300	53	1,384	1	—	14	338	258·53	9
936	15	485	14	3,004	—	2	—	497	258·92	987	835	40	90	45	965	1	—	—	134	260·53	10
486	22	82	13	581	—	—	—	95	153·97	482	381	40	191	20	836	1	—	2	208	132·34	11
1,183	24	193	9	765	1	1	2	198	183·76	922	901	24	259	8	1,296	—	1	3	263	125·83	12
1,110	14	334	17	1,610	—	1	—	350	477·86	875	861	40	179	14	796	—	2	3	188	354·67	13
1,210	24	100	27	846	1	—	5	121	341·88	822	834	24	143	29	779	1	—	7	164	194·35	14
1,082	22	76	11	413	—	—	1	86	139·90	688	569	40	107	14	562	—	—	—	121	121·07	15
903	22	161	14	838	—	—	7	168	218·89	833	758	40	130	40	1,376	—	—	7	163	137·87	16
1,101	22	195	13	771	1	—	—	207	304·18	841	861	40	300	18	1,293	2	—	—	316	349·29	17
1,133	22	185	8	948	—	—	—	193	245·06	736	827	40	218	21	1,029	—	—	1	238	157·09	18
1,056	22	107	8	541	—	—	—	115	252·79	567	641	40	204	22	1,024	1	—	—	225	195·24	19
1,116	22	468	46	2,770	—	1	—	513	381·14	864	776	40	225	22	966	—	—	2	245	242·60	20
830	22	133	3	501	—	—	—	136	295·03	806	714	40	170	15	736	—	—	—	185	143·72	21
1,165	22	30	5	253	1	—	—	34	174·18	954	899	40	29	13	217	1	—	—	41	86·80	22
383	22	79	4	296	—	1	—	82	137·38	710	594	40	156	20	739	1	—	3	172	165·22	23
463	22	134	—	417	—	—	—	134	141·66	780	846	40	227	22	1,015	—	—	—	249	237·74	24
1,081	22	92	7	690	—	1	1	97	316·58	940	759	40	288	46	1,169	3	1	9	321	163·22	25
747	22	232	11	1,184	—	—	—	243	152·57	875	892	40	180	14	951	—	1	—	193	176·22	26
879	22	82	9	545	—	—	—	91	162·06	931	957	40	186	16	1,025	—	—	—	202	129·96	27
511	22	209	31	862	—	—	2	238	334·00	667	599	40	301	71	1,113	2	—	1	369	264·24	28
975	22	75	11	475	—	—	—	86	192·74	1,284	1,135	40	153	69	935	—	1	—	221	243·57	29
1,004	22	115	35	738	—	—	—	150	202·41	1,257	1,180	40	329	150	1,987	3	—	3	473	399·87	30
495	22	117	5	571	—	—	1	121	161·70	449	369	40	122	7	446	—	—	—	129	101·50	31
—	—	—	—	—	—	—	—	—	44·83	422	703	40	96	15	383	—	1	4	106	107·60	32
—	—	—	—	—	—	—	—	—	45·77	746	689	40	186	5	787	—	2	—	189	80·67	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	65·18	1,027	908	40	637	15	3,641	3	1	1	647	356·95	34
—	—	—	—	—	—	—	—	—	60·72	709	571	40	299	23	1,135	1	—	4	317	225·19	35
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	710	523	24	332	18	1,146	—	18	—	332	71·62	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	574	614	24	71	22	438	—	17	—	76	61·36	37
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85	—	24	1	1	3	—	1	—	1	10·65	38
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	83	—	40	—	6	35	—	—	—	6	6·36	39
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	237	—	42	27	4	212	1	4	—	26	44·65	40
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	581	—	40	92	53	688	—	—	—	145	69·41	41
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	346	—	40	61	12	274	—	—	1	72	73·93	42
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	442	—	42	58	5	261	—	—	—	63	112·74	43
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	178	—	42	15	26	55	—	26	—	15	56·42	44
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	175	—	40	10	41	185	—	—	—	51	82·56	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	985	833	24	67	22	329	—	22	—	67	160·67	46
26,136	—	**4,510**	**437**	**24,532**	**5**	**15**	**31**	**4,896**	**8,013·29**	**29,598**	**24,315**	—	**7,152**	**1,114**	**35,765**	**22**	**99**	**80**	**8,065**	**6,885·51**	

Tab. N:o 26. Å garnisonssjukhusen oc

1	2 Vattenkoppor. Vårdade.	Döde.	3 Mässling. Vårdade.	Döde.	4 Skarlakansfeber. Vårdade.	Döde.	5 Febricula. Vårdade.	Döde.	6 Nervfeber. Vårdade.	Döde.	7 Influensa. Vårdade.	Döde.	8 Påssjuka. Vårdade.	Döde.	9 Frossa. Vårdade.	Döde.	10 Difteri. Vårdade.	Döde.	11 Syfilis. Vårdade.	Döde.	12 Veneriskt sår och dröppel. Vårdade.	Döde.	13 Smittosam ögonsjukdom. Vårdade.	Döde.
1 Allmänna Garnisonssjukhuset	1	—	98	—	9	—	—	—	13	1	46	—	86	—	2	—	19	—	57	—	397	—	—	—
2 Garnisonssjukhuset i Göteborg	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	73	—	—	—	—	—	—	—	7	—	26	—	—	—
3 » i Kristianstad	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	4	—	—	—	3	—	9	—	—	—
4 » i Landskrona	—	—	2	—	—	—	6	—	3	—	1	—	43	—	—	—	—	—	1	—	4	—	—	—
5 » i Malmö	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	2	—	5	—	12	—	—	—
6 » i Helsingborg	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	12	—	16	—	—	—	—	—	2	—	5	—	—	—
7 » å Karlsborg	—	—	2	—	2	—	—	—	3	—	141	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—
8 » å Vaxholm	—	—	10	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	19	—	—	—
9 Flottans station i Karlskrona	2	—	27	—	—	—	—	—	2	—	6	—	25	—	—	—	1	—	13	—	80	—	6	—
Summa	**3**	—	**155**	—	**11**	—	**6**	—	**29**	**1**	**280**	—	**172**	—	**6**	—	**22**	—	**90**	—	**560**	—	**6**	—

1	31 Lungemfysem. Vårdade.	Döde.	32 Sjukdom i munhåla, tunga och svalg. Vårdade.	Döde.	33 Akut magkatarr. Vårdade.	Döde	34 Kronisk magkatarr. Vårdade.	Döde.	35 Tarmsjukdom. Vårdade.	Döde.	36 Tarmbråck. Vårdade.	Döde.	37 Sjukdom i ändtarmen. Vårdade.	Döde.	38 Bukhinneinflammation. Vårdade.	Döde.	39 Lefversjukdom och gulsot. Vårdade.	Döde.	40 Akut njurinflammation. Vårdade.	Döde.	41 Kronisk njurinflammation. Vårdade.	Döde.	42 Sjukdom i urin- och könsorganen. Vårdade.	Döde.
1 Allmänna Garnisonssjukhuset	4	—	81	—	33	—	9	—	15	1	1	—	2	—	2	2	7	—	5	—	3	—	86	—
2 Garnisonssjukhuset i Göteborg	—	—	48	—	26	—	—	—	8	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	11	—
3 » i Kristianstad	—	—	5	—	6	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	4	—
4 » i Landskrona	—	—	6	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—
5 » i Malmö	—	—	8	—	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—
6 » i Helsingborg	—	—	41	—	5	—	—	—	4	—	1	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	7	—
7 » å Karlsborg	—	—	39	—	10	—	8	—	19	—	1	—	—	—	2	—	4	—	—	—	—	—	3	—
8 » å Vaxholm	—	—	8	—	24	—	—	—	21	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—
9 Flottans station i Karlskrona	1	—	57	—	24	—	26	—	48	—	9	—	—	—	—	—	3	1	2	—	7	1	43	—
Summa	**5**	—	**293**	—	**132**	—	**43**	—	**117**	**1**	**12**	—	**6**	—	**4**	**2**	**18**	**1**	**9**	—	**10**	**1**	**166**	—

flottans sjukhus vårdade sjukdomar, år 1891.

	14. Epidemisk hjärnfeber.		15. Miliartuberkulos.		16. Bleksot.		17. Alkoholförgiftning.		18. Andra förgiftningar.		19. Sinnessjukdom.		20. Sjukdom i hjärna, ryggmärg och nervsystem.		21. Sjukdom i syn- och tår-verktygen.		22. Sjukdom i hörselorganen.		23. Sjukdom i hjärtat.		24. Sjukdom i blodkärlen.		25. Sjukdom i lymfkärlsystemet.		26. Näsblödning och blodhosta.		27. Katarr i struphufvudet och luftrören.		28. Acut inflammation i lunga och lungsäck.		29. Lungödem.		30. Kronisk inflammation i lunga och lungsäck.	
	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.
1	—	—	—	—	3	—	8	—	—	—	3	—	14	1	27	—	74	—	14	—	2	1	37	—	8	—	4	—	106	5	—	—	17	2
2	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	10	—	1	—	—	—	—	—	3	—	1	—	41	—	16	—	—	—	—	—
3	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	22	—	10	—	1	1	4	2
4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	2	—	—	—	—	—
5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	15	—	5	—	—	—	—	—
6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	4	—	—	—	—	—	—	—	7	—	1	—	22	—	3	—	—	—	1	—
7	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	4	—	10	—	7	—	1	—	1	—	5	—	5	—	44	—	21	—	—	—	1	—
8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	—	1	—	1	—	1	—	4	—	2	—	26	—	4	—	—	—	—	—
9	—	—	—	—	4	—	8	—	2	—	6	—	19	3	26	—	41	1	6	—	4	1	23	—	2	—	122	—	32	2	1	1	31	2
	1	**1**	**1**	**1**	**7**	—	**18**	—	**2**	—	**9**	—	**47**	**5**	**83**	—	**129**	**1**	**22**	—	**8**	**2**	**82**	—	**19**	—	**303**	—	**199**	**7**	**2**	**2**	**54**	**6**

	43. Reumatism.		44. Sjukdom i musklerna.		45. Sjukdom i ledgångarne.		46. Benbrott.		47. Luxation, distorsion och kontusion.		48. Inflammation i ben- och benhinnor.		49. Ros.		50. Parasitisk hudsjukdom.		51. Annan hudsjukdom.		52. Friska sår.		53. Rötsår och bulnader.		54. Brännskada.		55. Kylskada.		56. Inväxt nagel.		57. Svulster.		58. Själfmordsförsök.		59. Simulerad sjukdom.	
	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.	Vårdade.	Döde.
1	62	—	4	—	31	1	19	—	22	—	20	—	32	—	49	—	31	—	48	—	61	—	2	—	—	—	31	—	31	—	—	—	6	—
2	9	—	7	—	7	—	1	—	16	—	1	—	4	—	5	—	7	—	21	—	42	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	8	—	—	—	5	—	2	—	5	—	3	—	4	—	27	—	1	—	10	—	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	7	—	—	—	—	—	1	—	15	—	—	—	—	—	5	—	6	—	11	—	10	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
5	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—	1	—	9	—	4	—	6	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
6	6	—	—	—	1	—	—	—	23	—	—	—	4	—	—	—	9	—	8	—	18	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	24	—	1	—	6	—	7	—	20	—	1	—	4	—	14	—	4	—	29	—	26	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—
8	18	—	—	—	8	—	—	—	17	—	—	—	1	—	3	—	2	—	7	—	17	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
9	88	—	2	—	20	1	8	—	59	—	7	—	7	—	21	—	33	—	63	—	74	—	3	—	17	—	13	—	9	—	—	—	3	—
	222	—	**14**	—	**78**	**2**	**38**	—	**189**	—	**32**	—	**57**	—	**133**	—	**97**	—	**203**	—	**279**	—	**8**	—	**18**	—	**45**	—	**43**	—	—	—	**11**	

Tab. N:o 27. Barnmorskeundervisningen i riket, år 1891.

1	2	3	4	5	6	7
I allmän förlossningskonst utexaminerade barnmorskor.				För instrumenters bruk utexaminerade barnmorskor.		
Vid undervisningsanstalten i			Summa.	Vid undervisningsanstalten i		Summa.
Stockholm.	Göteborg.	Lund.		Stockholm.	Göteborg.	
59	35	17	111	61	22	83

Tab. N:o 28. Barnmorskornas antal och fördelning inom länen, år 1891.

	1 Län.	2 Antal barnmorskor.	3 Deraf instrument-examinerade.		1 Län.	2 Antal barnmorskor.	3 Deraf instrument-examinerade.
					Transport	1,482	778
1	Stockholms stad	168	—	14	Göteborgs stad	59	32
2	Stockholms län	94	89	15	Göteborgs och Bohus län	80	65
3	Upsala d:o	70	65	16	Elfsborgs d:o	106	85
4	Södermanlands d:o	100	96	17	Skaraborgs d:o	120	110
5	Östergötlands d:o	112	107	18	Vermlands d:o	97	92
6	Jönköpings d:o	71	67	19	Örebro d:o	84	76
7	Kronobergs d:o	58	55	20	Vestmanlands d:o	81	81
8	Kalmar d:o	92	86	21	Kopparbergs d:o	71	66
9	Gotlands d:o	42	32	22	Gefleborgs d:o	95	91
10	Blekinge d:o	49	38	23	Vesternorrlands d:o	95	93
11	Kristianstads d:o	187	52	24	Jämtlands d:o	51	51
12	Malmöhus d:o	366	34	25	Vesterbottens d:o	68	67
13	Hallands d:o	73	57	26	Norrbottens d:o	39	39
	Transport	1,482	778		Summa	**2,528**	**1,726**

Tab. N:o 29. Sammandrag af inkomna berättelser om af barnmorskor verkstälda instrumentförlossningar, år 1891.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Kvinnans ålder.				Förstföderska.	Omföderska.	Kvinnan		Barnet		Summa tångförlossningar.[1]	Summa förlossningar med skarpa instrument.
	Under 25 år.	25—30.	31—40.	Öfver 40 år.			tillfrisknad.	död.	lefvande.	dödt.		
Förlossning med tång	92	169	224	62	344	203	542	5	474	81	555	—
» med skarpa instrument	1	—	3	1	2	3	4	1	—	5	—	5
Summa	**93**	**169**	**227**	**63**	**346**	**206**	**546**	**6**	**474**	**86**	**555**	**5**
	552				**552**		**552**		**560**		**560**	

[1]) Dubbel tångförlossning (tvillingar) 8 gånger.

Tab. N:o 30. Skyddskoppympningen i riket, år 1891.

1	2	3	4
Län.	Antal lefvande födde år 1890.	Antal med framgång vaccinerade år 1891.	Procent med framgång vaccinerade.
Stockholms stad	7,390	4,617	62·5
Stockholms län	4,064	3,495	86·0
Upsala d:o	3,331	2,753	82·7
Södermanlands d:o	4,310	4,018	90·3
Östergötlands d:o	6,872	5,886	85·7
Jönköpings d:o	5,259	5,138	97·7
Kronobergs d:o	4,230	3,689	87·2
Kalmar d:o	5,756	4,682	81·4
Gotlands d:o	994	916	92·2
Blekinge d:o	4,270	3,378	79·1
Kristianstads d:o	5,636	4,773	84·7
Malmöhus d:o	9,799	7,277	74·2
Hallands d:o	3,542	3,194	90·2
Transport	65,453	53,816	—
Transport	65,453	53,816	—
Göteborgs och Bohus län	8,490	5,945	70·0
Elfsborgs d:o	7,048	6,434	91·3
Skaraborgs d:o	6,342	5,607	88·4
Vermlands d:o	6,259	0,888	94·1
Örebro d:o	4,981	4,396	88·3
Vestmanlands d:o	3,843	3,255	84·7
Kopparbergs d:o	5,625	4,960	88·2
Gefleborgs d:o	6,563	5,686	86·6
Vesternorrlands d:o	7,570	5,404	71·4
Jämtlands d:o	3,201	2,521	78·8
Vesterbottens d:o	4,299	3,487	81·4
Norrbottens d:o	3,923	3,645	92·8
Summa	**133,597**	**111,044**	**83·1**

Tab. N:o 31. Från vaccindepoterna utlämnade portioner vaccinämne, år 1891.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Depoter.	Depotförestånare.	Jan.	Febr.	Mars.	April.	Maj.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Summa.
I Stockholm:														
1:a depoten	Scholander	—	—	—	—	98	52	150	—	—	—	—	—	**300**
2:a »	Weinberg, Ahlfors	6	—	36	86	25	26	32	—	48	9	12	14	**294**
3:e »	Nordlund	—	—	—	—	51	25	—	—	—	25	—	—	**101**
4:e »	Lamberg, Sederhom	—	—	—	—	—	145	97	—	—	—	—	—	**242**
I landsorten:														
Depoten i Göteborg	Nilsson	2	12	106	24	115	438	325	61	28	—	—	35	**1,146**
» i Norrköping	Bergsten	—	5	—	—	18	74	63	17	6	4	—	—	**187**
» i Gefle	Bergvall	—	4	26	10	30	71	21	2	1	2	—	—	**167**
» i Malmö	Christiernsson	—	97	18	10	83	141	47	10	4	—	—	—	**410**
» i Jönköping	Zetterberg	—	—	—	—	6	120	43	20	—	—	—	—	**189**
» i Karlskrona	Paulson	—	3	—	8	65	130	47	11	2	—	—	—	**272**
» i Visby	Björkman	—	—	—	—	26	63	11	11	4	—	—	—	**115**
» i Örebro	Eckerbom	—	—	—	3	41	87	80	21	8	—	—	—	**240**
» i Hernösand	Bergström	—	—	—	11	40	56	25	27	20	6	—	6	**191**
» i Östersund	Westerberg	—	6	4	8	43	40	21	12	12	10	2	—	**158**
» i Umeå	Bergenholtz	6	2	5	2	4	5	2	—	4	6	4	—	**44**
» i Luleå	Björkman	10	8	19	20	30	8	—	11	8	3	6	5	**128**
	Summa	**24**	**137**	**214**	**182**	**675**	**1,491**	**964**	**203**	**145**	**65**	**24**	**60**	**4,184**
Genom vaccinationskontoret i Medicinalstyrelsen hafva utdelats till läkare och vaccinatörer:														
humaniserad vaccin		20	5	7	59	123	311	262	16	92	20	6	4	**925**
animal vaccin inköpt från ympanstalten i Stockholm		—	135	30	22	257	195	21	—	6	12	15	30	**723**
	Summa	**20**	**140**	**37**	**81**	**380**	**506**	**283**	**16**	**98**	**32**	**21**	**34**	**1,648** [1]

[1]) Till landsorten, utom området för Stockholms depot, hafva afsändts 529 portioner humaniserad och 572 portioner animal vaccin.

Tab. N:o 32. Sammandrag af de till Medicinalstyrelsen från läkarn

1	2		3		4		5		6		7	8		9	10		11		12		13		14		15		16	17		18
	Självmord medelst														Dödsfall af annan persons åtgärd eller vållande medelst															
Län.	skjutvapen.		skärande och stickande verktyg.		dränkning.		hängning och strypning.		förgiftning.		fosterfördrifvande medel.	Summa.		Summa summarum.	misshandling genom hugg och slag, kullkörning, stick- och skärande verktyg m. m.		skott.		kväfning och dränkning.		förgiftning.		svält och vanvård.		kvacksalveri.		underlåtet eller oskickligt förlossningsbiträde.	Summa.		Summa summarum.
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	kv.	m.	kv.	
Stockholms stad	1	—	—	—	—	1	—	—	9	4	9	10	14	24	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3
Stockholms län	1	—	—	—	—	—	3	—	—	1	6	4	7	11	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	4
Upsala d:o	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2	7	2	9	11	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Södermanlands d:o	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Östergötlands d:o	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	7	2	7	9	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Jönköpings d:o	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	3	—	3
Kronobergs d:o	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Kalmar d:o	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	2	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
Gotlands d:o	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge d:o	—	—	—	—	2	—	1	—	1	—	—	4	—	4	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Kristianstads d:o	—	—	2	—	1	—	2	—	—	—	3	5	3	8	4	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	5	1	6
Malmöhus d:o	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	8	2	8	10	3	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	1	4
Hallands d:o	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	2	3	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3
Göteborgs och Bohus d:o	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	3	2	5	7	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
Elfsborgs d:o	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	2
Skaraborgs d:o	3	—	1	1	2	1	3	2	1	—	3	10	7	17	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	4
Vermlands d:o	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	2	1	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1
Örebro d:o	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	2	3
Vestmanlands d:o	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	7	1	7	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopparbergs d:o	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	2	3	4	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	5
Gefleborgs d:o	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	3	2	3	5	2	—	2	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	7	—	7
Vesternorrlands d:o	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	—	5	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	1	3
Jämtlands d:o	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1
Vesterbottens d:o	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Norrbottens d:o	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
Summa	7	—	3	1	11	2	13	3	16	14	71	50	91	141	33	6	4	2	3	2	3	3	2	2	—	—	1	45	16	61

i riket inkomna embetsberättelser om medikolegala förrättningar, år 1891.

19. Hastiga dödsfall af olyckshändelser med: yttre skador. m.	19. kv.	20. drunkning. m.	20. kv.	21. kväfning. m.	21. kv.	22. kolos m. m. m.	22. kv.	23. förfrysning. m.	23. kv.	24. förbränning. m.	24. kv.	25. förgiftning. m.	25. kv.	26. svår barnbörd. kv.	27. Summa. m.	27. kv.	28. Summa summarum.	29. Hastiga dödsfall af starka drycker. m.	29. kv.	30. naturliga af sjukdom. m.	30. kv.	31. Dödsorsaken obestämbar till följd af bristande patiska förändringar. m.	31. kv.	32. likets förvandling genom röta. m.	32. kv.	33. Undersökningar om nyfödda och späda barns dödssätt: Dödfödde eller olifiga förtidlingar.	34. Barnamord genom yttre skador.	35. våldsam kväfning.	36. dränkning.	37. utläggande i köld.	38. bristande vård.	39. förgiftning.	40. antagligt, ehuru till sättet obestämdt.	41. Summa barnamord.	42. Döde hos mödrar eller ammor i sängen.	43. Naturlig död af sjukdom.	44. Summa besiktningar å lik.	45. Undersökningar å lefvande personer för utrönande af förutgången misshandels beskaffenhet och följder. m.	45. kv.	46. kroppsligt helsotillstånd. m.	46. kv.	47. sinnesbeskaffenhet. m.	47. kv.	48. förutgånget hafvandeskap. kv.	49. Summa undersökningar å lefvande personer.	50. Undersökningar af lämningar efter döde: Ben och andra kvarlefvor.	51. Blodfläckar m. m.	52. För medikolegala förrättningar utbetalda förskott af medicinalfonden.	
1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	4	1	5	—	1	24	12	—	—	—	—	4	—	7	—	—	—	—	1	8	1	1	83	46	15	6	2	1	1	—	71	—	—	1,159	28
2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	3	6	—	—	—	—	—	1	1	—	3	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	29	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1,960	10
1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	—	—	1	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	891	88
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	2	—	—	3	—	—	—	1	—	—	—	1	2	—	—	—	—	3	—	—	13	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	821	18
—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	2	2	4	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	2	—	1	19	—	1	—	—	—	—	—	1	1	1	905	24
—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	3	—	—	2	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	—	2	1	—	16	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	821	94
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	2	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	419	58
1	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	4	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	2	3	—	—	14	3	—	—	—	2	—	2	7	—	—	972	02
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	3	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76	60
—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	4	—	—	4	2	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	2	1	—	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	971	15
—	—	2	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	4	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	3	1	—	—	—	2	6	1	1	29	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	1,271	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	—	4	3	—	—	—	—	2	1	2	1	—	—	—	5	9	1	1	36	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1,206	93
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	2	—	1	2	1	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	18	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1,007	15
1	1	2	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2	7	—	—	3	1	—	—	—	—	1	—	2	—	—	1	—	4	7	—	—	28	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1,116	84
1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	3	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	3	—	—	13	—	—	1	—	—	—	1	2	—	1	945	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	1	3	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	30	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1,534	53
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	3	1	—	12	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	780	36
1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	2	4	6	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	841	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	3	—	—	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	843	40
1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	14	1	1	—	—	—	—	—	2	1	1	538	87
1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	2	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	3	—	—	19	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1,013	91
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	2	3	1	1	1	1	—	—	—	—	3	1	1	—	—	2	—	3	7	—	1	26	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1,531	10
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	2	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	403	65
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	5	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	679	99
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	2	—	—	6	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	671	81
10	4	16	2	5	2	4	2	2	1	1	2	5	4	8	43	25	68	8	3	55	31	3	2	2	—	29	4	25	5	1	18	—	23	76	7	8	494	52	18	7	2	6	6	5	96	4	3	23,383	55

Tab. N:o 33. Öfversikt af befintliga apoteks antal och natur inom hvarje län år 1891.[×]

Län. (1)	Säljbara. (2)		Personela. * = inlöst af amorteringsfonden. ** = icke inlöst, men afgiftspliktigt till nämnda fond. (3)		Filialapotek och medikamentförråd. † anvis. med.-förråd. (4)		Summa. (5)
Stockholms stad	——	—	Stockholm [1])	18	——	—	18
Stockholms län	Norrtelge . .	1	Södertelge*	1	——	—	13
	——	—	Sigtuna*	1	Österåker † . .	1	
	——	—	Vaxholm*	1	Dalarö † . .	1	
	——	—	Drottningholm [2]) . . .	1	Gustafsberg † .	1	
	——	—	Östhammar*	1	Öregrund † . .	1	
	——	—	Sotholm	1	——	—	
	——	—	Hammarby	1	——	—	
	——	—	Tumba	1	——	—	
Upsala	Enköping . .	1	Upsala [3])	2	Dannemora † .	1	8
	——	—	Tibble	1	Elfkarleö † . .	1	
	——	—	Tierp, Leufsta . . .	2	——	—	
Södermanlands .	——	—	Nyköping [4])	2	Stensjö	1	12
	——	—	Strengnäs*	1	Flen †	1	
	——	—	Trosa	1	Julita †	1	
	——	—	Mariefred*	1	——	—	
	——	—	Eskilstuna*	1	——	—	
	——	—	Malmköping*	1	——	—	
	——	—	Björnlunda	1	——	—	
	——	—	Vingåker	1	——	—	
Östergötlands .	——	—	Linköping [5])	2	Åtvidaberg [7]) .	1	17
	——	—	Norrköping [6])	2	Torpa-Ramfall †	1	
	——	—	Söderköping*	1	Finspong [7]) . .	1	
	——	—	Skeninge*	1	Valdemarsvik .	1	
	——	—	Vadstena*	1	Rejmyre † . .	1	
	——	—	Kisa*	1	——	—	
	——	—	Boxholm	1	——	—	
	——	—	Ödeshög	1	——	—	
	——	—	Motala	1	——	—	
	——	-	Tjellmo	1	——	—	
Jönköpings . .	Hvetlanda .	1	Jönköping [8])	2	Tranås † . . .	1	10
	——	—	Eksjö*	1	——	—	
	——	—	Grenna*	1	——	—	
	——	—	Vernamo*	1	——	—	
	——	—	Gislaved	1	——	—	
	——	—	Vrigstad, Nässjö . .	2	——	—	
Kronobergs . .	——	—	Vexiö*	1	——	—	4
	——	—	Ljungby*	1	——	—	
	——	—	Ekeberga	1	——	—	
	——	—	Tingsäs	1	——	—	
Kalmar . . .	——	—	Kalmar*	1	Gamleby . . .	1	11
	——	—	Vestervik*	1	——	—	
	——	—	Vimmerby*	1	——	—	
	——	—	Oskarshamn*	1	——	—	
	——	—	Borgholm*	1	——	—	
	——	--	Bengtstorp*	1	——	—	
	——	—	Mönsterås*	1	——	—	
	——	—	Högsby*	1	——	—	
	——	—	Söderåkra	1	——	—	
	——	—	Målilla, Nybro	2	——	—	
Gotlands . . .	——	—	Visby	1	——	—	3
	——	—	Slite, Hemse	2	——	—	
Blekinge . . .	Karlskrona,		Karlskrona, Tre kronor*	1	——	—	6
	Göta Lejon	1	Karlshamn*	1	——	—	
	Sölvesborg .	1	Ronneby*	1	——	—	
	——	—	Jämshög	1	——	—	
Kristianstads .	Engelholm .	1	Kristianstad [9])	2	——	—	9
	Cimbrishamn	1	Båstad*	1	——	—	
	——	—	Broby	1	——	—	
	——	—	Brösarp	1	——	—	
	——	—	Klippan	1	——	—	
	——	—	Hessleholm	1	——	—	
Malmöhus . .	Malmö, Lejonet	1	Malmö [10])	3	Skurup † . . .	1	17
	Lund, Svanen	1	Lund, Hjorten	1	——	—	
	Ystad . . .	1	Landskrona*	1	——	—	
	——	—	Helsingborg [11]) . . .	2	——	—	
	——	—	Trelleborg*	1	——	—	
	——	—	Hörby	1	——	—	
	——	—	Anderslöf, Åsum . . .	2	——	—	
	——	—	Eslöf, Höganäs . . .	2	——	—	
	Transport	10	. . . .	102	. . . .	17	129

Län. (1)	Säljbara. (2)		Personela. * = inlöst af amorteringsfonden. ** = icke inlöst, men afgiftspliktigt till nämnda fond. (3)		Filialapotek och medikamentförråd. † anvis. med.-förråd. (4)		Summa. (5)
	Transport	10	. . . .	102	. . . .	17	129
Hallands . . .	Halmstad . .	1	Falkenberg* . . .	1	——	—	5
	Laholm . .	1	——	—	——	—	
	Varberg . .	1	——	—	——	—	
	Kungsbacka .	1	——	—	——	—	
Göteb. o. Bohus	Strömstad .	1	Göteborg [12])	6	Lysekil †	1	15
	Kungelf . .	1	——	—	——	—	
	——	—	Uddevalla*	1	——	—	
	——	—	Marstrand*	1	——	—	
	——	—	Mölndal	1	——	—	
	——	—	Tanum, Oroust . .	2	——	—	
	——	—	Håby, Jörlanda . .	2	——	—	
Elfsborgs . .	——	—	Venersborg* . . .	1	Billingsfors † . .	1	11
	——	—	Borås*	1	——	—	
	——	—	Alingsås*	1	——	—	
	——	—	Ulricehamn* . . .	1	——	—	
	——	—	Åmål*	1	——	—	
	——	—	Lilla Edet*	1	——	—	
	——	—	Skene	1	——	—	
	——	—	Svenljunga	1	——	—	
	——	—	Trollhättan	1	——	—	
	——	—	Gunnarsnäs	1	——	—	
Skaraborgs . .	Sköfde . . .	1	Mariestad*	1	Tidaholm † . . .	1	11
	——	—	Skara*	1	——	—	
	——	—	Lidköping*	1	——	—	
	——	—	Falköping*	1	——	—	
	——	—	Hjo*	1	——	—	
	——	—	Karlsborg	1	——	—	
	——	—	Hofva	1	——	—	
	——	—	Vara, Töreboda . .	2	——	—	
Vermlands . .	Kristinehamn	1	Karlstad*	1	Sunne	1	12
	Arvika . . .	1	Filipstad*	1	Uddeholm † . . .	1	
	——	—	Näs	1	Gillberga † . . .	1	
	——	—	Dalby	1	Visnum †	1	
	——	—	Årjeng	1	——	—	
	——	—	Öfre Fryksdalen . .	1	——	—	
Örebro . . .	Linde . . .	1	Örebro*	1	Edsberg † . . .	1	11
	——	—	Askersund*	1	Åmmeberg † . .	1	
	——	—	Nora*	1	Ramsberg † . . .	1	
	——	—	Karlskoga	1	Ljusnarsberg . .	1	
	——	—	Boo	1	——	—	
	——	—	Grythytte	1	——	—	
Vestmanlands .	Köping . . .	1	Vesterås [13])	2	Skinnskatteberg †	1	10
	——	—	Arboga*	1	Strömsholm . . .	1	
	——	—	Sala*	1	Ramnäs	1	
	——	—	Våla	1	——	—	
	——	—	Norberg	1	——	—	
Kopparbergs .	Smedjebacken	1	Falun*	1	Nås †. Svärdsjö †	2	14
	——	—	Hedemora*	1	Avesta †	1	
	——	—	Säter*	1	Husby-Stjernsund †	1	
	——	—	Leksand	1	St.Tuna †. Grangärde †	2	
	——	—	Mora	1	Lima †. Malung †	2	
Gefleborgs . .	Hudiksvall .	1	Gefle [14])	2	——	—	11
	——	—	Söderhamn* . . .	1	Delsbo †. Ljusne †	2	
	——	—	Alfta	1	Jerfsö, Bollnäs .	2	
	——	—	Storvik, Ockelbo . .	2	——	—	
Vesternorrlands	Örnsköldsvik	1	Hernösand*	1	Ytter-Lännäs † . .	1	9
	Sollefteå . .	1	Sundsvall [15])	2	Vifsta varf † . .	1	
	——	—	Torp, Skog	2	Backe †	1	
Jämtlands . .	——	—	Östersund [16])	2	Stugun †	1	9
	——	—	Sveg	1	——	—	
	——	—	Undersåker	1	——	—	
	——	—	Ragunda	1	——	—	
	——	—	Ström	1	——	—	
	——	—	Berg, Hede	2	——	—	
Vesterbottens .	——	—	Umeå*	1	Nysätra	1	8
	——	—	Skellefteå*	1	Åsele †	1	
	——	—	Lycksele	1	Burträsk †. Byske †	2	
	——	—	Nordmaling	1	——	—	
Norrbottens . .	——	—	Luleå*	1	Pajala †	1	8
	——	—	Piteå*	1	Öfverkalix † . . .	1	
	——	—	Haparanda*	1	——	—	
	——	—	Öfver-Luleå	1	——	—	
	——	—	Råneå	1	——	—	
	——	—	Neder-Kalix	1	——	—	
	Summa	25	. . . .	187	. . . .	53	265

[1]) Lejonet*, Markattan*, Engeln*, Svanen*, Morianen*, Korpen*, Kronan*, Enhörningen*, Hvita Björnen*, Ugglan*, Hjorten*, Gripen*, Nordstjernan*, Phœnix*, Vasen, Elefanten**, Bäfvern**, Örnen**. [2]) Disponeras af Riksmarskalken. [3]) Kronan*, Lejonet*. [4]) Gripen*, Phœnix. [5]) Vasen*, Kronan**. [6]) Östgöta Lejon*, Kronan*. [7]) Disponeras af bruksegaren. [8]) Lejonet*, Kronan**. [9]) Svanen*, Kronan**. [10]) Fläkta örnen*, Kronan**, Storken**. [11]) Kärnan*, Lejonet**. [12]) Enhörningen*, Kronan*, Lejonet*, Hjorten, Svanen**, Korpen**. [13]) Hjorten*, Bäfvern*. [14]) Lejonet*, Nordstjernan. [15]) Gripen*, Lejonet**. [16]) Hjorten*, Örnen**.

[×]) Å tabellen upptagas endast afsynade och godkända apotek.

Tab. N:o 34. Veterinärernas antal och fördelning inom länet vid slutet af år 1891.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Län.	Vid regementen och corpser anstälde veterinärer.	Länsveterinärer.	Stadsveterinärer.	Stuteriveterinärer.	Distriktsveterinärer.	Enskilde legitimerade veterinärer.	Privat-veterinärer, ej legitimerade.	Summa.	Tillväxt eller minskning.
Stockholms stad	5	—	1	—	—	3	—	9	—
Stockholms län	—	1	—	—	6	5	—	12	—
Upsala d:o	2	1	—	—	1	4	1	9	—1
Södermanlands d:o	—	1	—	—	7	2	1	11	+1
Östergötlands d:o	—	1	—	—	9	4	4	18	+2
Jönköpings d:o	2	1	—	—	3	2	3	11	—
Kronobergs d:o	—	1	—	—	—	3	2	6	+1
Kalmar d:o	1	2	—	1	2	4	3	13	—2
Gotlands d:o	—	1	—	—	2	—	—	3	—
Blekinge d:o	—	1	—	—	2	3	—	6	+1
Kristianstads d:o	4	1	—	—	—	7	6	18	+1
Malmöhus d:o	13	1	1	1	3	11	1	31	+1
Hallands d:o	—	1	—	—	3	2	—	6	—
Transport	**27**	**13**	**2**	**2**	**38**	**50**	**21**	**153**	**+4**
Transport	27	13	2	2	38	50	21	153	+4
Göteborgs och Bohus län	1	1	1	—	7	—	5	15	—
Elfsborgs d:o	1	1	—	—	1	3	11	17	+1
Skaraborgs d:o	1	1	—	—	—	7	11	20	—
Vermlands d:o	—	2	1	—	2	6	8	19	+2
Örebro d:o	1	1	—	—	6	3	—	11	—
Vestmanlands d:o	1	1	—	1	3	3	·	9	—
Kopparbergs d:o	—	2	—	—	3	2	4	11	+1
Gefleborgs d:o	—	2	—	—	6	2	—	10	+1
Vesternorrlands d:o	—	2	—	—	5	1	1	9	—
Jämtlands d:o	2	2	—	—	3	—	1	8	—
Vesterbottens d:o	—	2	—	—	2	—	—	4	—
Norrbottens d:o	—	2	—	—	1	—	1	4	—
Summa	**34**	**32**	**4**	**3**	**77**	**77**	**63**	**290**	**+9**

Tab. N:o 35. Af veterinärer verkstälda ämbetsresor för sjukdomars hämmande bland husdjuren, år 1891.

1	2	3	4	5	6	7	8
Län.	Embetsresor för						
	Mjeltbrand.	Mjeltbrandsemfysem.	Elakartad katarralfeber hos nötkreatur.	Rots.	Svinpest och Rödsjuka.	Misstänkt smitta.	Summa.
Stockholms	9	4	—	—	—	—	**13**
Upsala	12	—	—	—	—	—	**12**
Södermanlands	4	1	—	—	—	—	**5**
Östergötlands	18	—	—	—	1	3	**22**
Jönköpings	—	1	—	—	—	3	**4**
Kronobergs	—	—	1	—	—	3	**4**
Kalmar	3	7	—	—	—	3	**13**
Gotlands	4	—	—	—	—	—	**4**
Kristianstads	2	—	1	—	—	—	**3**
Malmöhus	2	—	—	1	—	3	**6**
Hallands	4	2	—	—	—	—	**6**
Elfsborgs	5	—	1	—	—	—	**6**
Skaraborgs	6	—	2	—	—	—	**8**
Vermlands	1	—	—	—	—	—	**1**
Kopparbergs	1	—	—	1	—	5	**7**
Vesternorrlands	2	—	1	—	—	—	**3**
Jämtlands	1	—	—	—	—	—	**1**
Vesterbottens	3	—	—	—	—	4	**7**
Norrbottens	1	—	1	—	—	2	**4**
Summa	**78**	**15**	**7**	**2**	**1**	**26**	**129**

Tab. N:o 36. Öfversikt af länens vidd och folkmängd samt befintlige

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Vidd och folkmängd.		Tillgång på läkare.					
Län.	Vidd i svenska kvadratmil.	Folkmängd den 31 december 1891.[1]	Provinsialläkare.	1 provinsial-läkare för antal invånare.	Öfrige läkare.[2]	Summa läkare i hvarje län.	1 läkare för antal invånare.	1 läkare för antal kvadratmil.
Stockholms stad	0·28	250,528	—	——	183	183	1,369	0·015
Stockholms län	64·7	153,350	5	30,670	21	26	5,898	2·5
Upsala	44·8	121,584	4	30,396	30	34	3,576	1·3
Södermanlands	54·9	155,775	8	19,471	17	25	6,231	2·2
Östergötlands	87·8	266,645	6	44,440	35	41	6,503	2·1
Jönköpings	93·0	193,384	6	32,230	18	24	8,057	3·9
Kronobergs	78·3	159,844	4	39,961	13	17	9,402	4·6
Kalmar	95·4	231,390	9	25,710	16	25	9,255	3·8
Gotlands	26·9	51,168	3	17,056	2	5	10,233	5·4
Blekinge	25·3	142,508	3	47,502	18	21	6,786	1·2
Kristianstads	59·9	220,711	6	36,785	20	26	8,488	2·3
Malmöhus	41·0	370,617	5	74,123	79	84	4,412	0·5
Hallands	41·7	136,318	3	45,439	14	17	8,018	4·5
Göteborgs och Bohus	42·9	300,461	6	50,076	56	62	4,846	0·7
Elfsborgs	104·3	274,051	8	34,256	17	25	10,962	4·2
Skaraborgs	71·5	245,585	6	40,930	25	31	7,921	2·3
Vermlands	152·7	253,309	9	28,145	21	30	8,443	5·0
Örebro	72·7	183,394	5	36,678	16	21	8,733	3·5
Vestmanlands	56·8	137,892	3	45,964	18	21	6,566	2·7
Kopparbergs	238·9	199,595	6	32,265	19	25	7,983	9·5
Gefleborgs	155·8	209,502	5	41,900	24	29	7,224	5·4
Vesternorrlands	203·7	211,803	7	30,257	22	29	7,303	7·0
Jämtlands	413·4	101,059	7	14,437	11	18	5,614	23·0
Vesterbottens	471·5	125,636	6	20,939	10	16	7,852	29·4
Norrbottens	862·3	106,642	8	13,332	9	17	6,273	50·7
Summa i hela riket	3,555·0	4,802,451	138	34,802	714	852	5,637	4·2

[1]) Enligt Statistiska Centralbyråns uppgift. — [2]) Som utan att innehafva provinsialläkaretjenst äro för sjukvård beräknelige. — [3]) Däri inberäknadt sjukhuset fö

Tab. N:o 37. Summarisk redogörelse för de til

1	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13		14		15		16	
			Uti stat uppförde ordinarie anslag.								U — t —																			
											Utbetalda löner m. m.						Utbetaldt af de i stat uppförde ordinari													
År.	Behållning jämte oredovisade förskott för 1890.		Löner m. m. åt Medicinal-Styrelsen.		Till åtskilliga behof och föremål.		Inkomster i öfrigt.		Summa tillgång.		Medicinal-Styrelsen.		Allmänna Barnbördshuset i Stockholm.		Barnmorske-undervisnings-anstalten i Göteborg.		Svenska Läkare-sällskapet.		Vaccinationens befrämjande.		Allmänna Barnbördshuset i Stockholm.		Barnbördshuset Pro Patria.		Barnmorske-undervisnings-anstalten i Göteborg.		Medikolegala besiktningar.		Förekommande och hämmande af smittsamma sjukdomar bland husdjuren.	
1891	43,633	96	86,500	—	[1]) 240,291	—	[2]) 29,527	27	399,952	23	85,733	33	6,600	—	6,300	—	3,000	—	8,511	07	17,160	—	90	—	2,146	43	23,383	55	[3]) 8,094	7

[1]) Svenska Läkare-Sällskapet 3,000; vaccinationens befrämjande 7,700: barnbördshusen i Stockholm 23,850; barnmorske-undervisningsanstalten i Göteborg 8.89 10,000; pensioner och stipendier åt fältläkare-korpsen 19,800 samt arfvoden åt fältveterinär-stipendiater 2,000; inrättningen för sjukes behandling med elektricitet o klinik för tandsjukdomar 4,000; till Jerfsö sjukhus för spetelske 14,000, af besparingarne 350. — [2]) Reseunderstöd 3,500; mediko-legala ersättningsmedel 3,637: 17; inn terminsafgifter vid polikliniken för tandsjukdomar 2,058: 34; expensmedel 11,000; till postporto för tjenstebref 4,285: 57. — [3]) Veterinärer 6,204: 21: ersättning för döda medikamenter till fattige sjuke 2,283: 83; observationsprocent 1: 50. — [5]) Besparingar å 1890 års anslag till farsoters och smittosamma sjukdomars botande, förekon

läkare, sjukvårdsinrättningar, apotek och barnmorskor, år 1891.

10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	1
Tillgång på sjukhus.							Tillgång på apotek.		Tillgång på barnmorskor.			Län.
Länslasarett och kurhus.		Andra sjukhus-inrättningar.		1 sjuksäng för antal invånare.	Hospital och asyler.							
Antal.	Sjuk-sängar.	Antal.	Sjuk-sängar.		Antal.	Sjuk-sängar.	Antal apotek.	1 apotek för antal invånare.	Antal barnmorskor.	Kvinlig befolkning år 1891.	1 barnmorska för antal kvinlig befolkning.	
1	100	9	1,694	140	1	270	18	13,918	168	136,913	815	Stockholms stad.
6	172	—	—	892	—	—	13	11,796	94	78,218	842	Stockholms län.
1	171	1	24	623	1	406	8	15,198	70	63,437	906	Upsala.
4	175	2	20	799	1	114	12	12,981	100	79,180	791	Södermanlands.
6	364	2	30	677	1	360	17	15,685	112	138,729	1,238	Östergötlands.
2	133	3	35	1,151	—	—	10	19,338	71	100,309	1,412	Jönköpings.
2	134	—	—	1,192	1	220	4	39,961	58	82,844	1,430	Kronobergs.
4	219	5	27	940	—	—	12	19,283	92	118,804	1,291	Kalmar.
1	52	—	—	984	1	30	3	17,056	42	27,169	647	Gotlands.
2	138	—	—	1,032	—	—	6	23,748	49	73,442	1,498	Blekinge.
3	272	—	—	811	—	—	9	24,523	187	113,713	608	Kristianstads.
5	501	1	20	711	4[4])	1,225	17	21,801	366	190,636	520	Malmöhus.
2	150	3	58	655	—	—	5	27,263	73	70,972	972	Hallands.
4	228	3	263	612	1	175	15	20,031	139	156,265	1,124	Göteborgs och Bohus.
2	176	3	33	1,311	—	—	11	24,914	106	143,172	1,350	Elfsborgs.
3	169	—	—	1,453	—	—	11	22,326	120	127,405	1,061	Skaraborgs.
2	175	6	96	934	1	300	12	21,109	97	130,904	1,349	Vermlands.
1	93	8	132	815	—	—	11	16,672	84	93,982	1,118	Örebro.
4	192	1	12	676	—	—	10	13,789	81	70,607	871	Vestmanlands.
1	151	6	76	879	—	—	14	14,257	71	102,318	1,441	Kopparbergs.
3	252	2[3])	55	682	—	—	11	19,046	95	106,432	1,120	Gefleborgs.
5	276	—	—	767	1	221	9	23,534	95	106,056	1,116	Vesternorrlands.
1	45	—	—	2,245	—	—	9	11,229	51	49,291	966	Jämtlands.
2	74	1	8	1,532	—	—	8	15,705	68	63,044	927	Vesterbottens.
3	72	3	70	750	—	—	8	13,331	39	52,931	1,357	Norrbottens.
70	**4,484**	**59**	**2,683**	**670**	**13**	**3,321**	**265**	**18,124**	**2,528**	**2,476,773**	**979**	Summa i hela riket.

spetelske med 46 platser. — [4]) Däri inberäknad Holmehus privatanstalt.

medicinalstyrelsens disposition stälde medel, år 1891.

17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34
g — i — f — t.																	
anslag till åtskilliga behof och föremål.								Utbetaldt af öfriga tillgångar.									
Farsoters och smittsamma sjukdomars botande.	Pensioner och stipendier åt fältläkare-korpsen.	Arfvoden åt fältveterinärs-stipendiater.	Farmacevtiska institutet.	Elektricitets-inrättningen.	Af besparingarne.	Arfvode för granskning af hospitalens räkenskaper.	Till uppfostringsanstalter för sinnesslöe barn.	Reseunderstöd.	Elektricitets-inrättningen.	Skrifmaterialier och expenser.	Till postporto för tjenstebref.	Polikliniken för tandsjukdomar.	Till Jerfsö sjukhus för spetelske.	Summa utgift.	Levererering till vederbörande ämbetsverk.	Behållning och oredovisade förskott.	Summa Summarum.
[4]) 95,723:64	19,800:—	2,000:—	19,038:39	750:—	350:—	1,200:—	6,000:—	3,500:—	108:—	11,144:74	4,285:57	6,065:25	14,000:—	344,984:68	[5])30,336:75	24,630:80	399,952:23

mediko-legala besiktningar 21,000; farsoters och smittsamma sjukdomars botande 100,000; till förekommande och hämmande af smittosamma sjukdomar bland husdjuren galvanism 750; Farmacevtiska institutet 17,750; arfvode för granskning af hospitalens räkenskaper 1,200; till uppfostringsanstalter för sinnesslöe barn 6,000; till en polihållen andel af permitterade provinsialläkares aflöning m. m. 3,201: 23; intressemedel: elektricitets-inrättningen 108; af studerande vid institutet erlagde lektionsafgifter 1,456: 74; kreatur 1,890: 50. — [4]) Rese- och traktamentskostnader till provinsialläkare 54,028: 01; biträdande provinsialläkare 16,000; kommenderade biträdande läkare 23,410: 30; mande och hämmande af smittosamma sjukdomar bland husdjuren; Medicinalstyrelsen; medikolegala besiktningar, m. m.

